

VÝROČNÍ ZPRÁVA

za školní rok
2012/2013

ČŠI

Česká školní
inspekce

VÝROČNÍ ZPRÁVA

České školní inspekce

za školní rok 2012/2013

Praha, listopad 2013

ÚVOD	5
ČÁST A	7
1 Předškolní vzdělávání	7
1.1 Nabídka předškolního vzdělávání, dopady změn školské legislativy v praxi MŠ	7
1.2 Účinnost podpory rozvoje osobnosti dětí včetně dětí se SVP a celkové výsledky vzdělávání	11
1.3 Podpora výchovy dětí ke zdraví	16
1.4 Podpora rozvoje předčtenářských a elementárních předmatematických dovedností	18
1.5 Dopady preventivních a inovačních programů v předškolním vzdělávání, logopedická prevence	23
1.6 Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly	25
1.7 Podpora pedagogických pracovníků, DVPP	27
1.8 Závěry	27
2 Základní vzdělávání	31
2.1 Nabídka základního vzdělávání, inkluzivní vzdělávání	31
2.2 Účinnost podpory rozvoje osobnosti žáků včetně žáků se SVP a celkové výsledky vzdělávání, podpora adaptace žáků v 1. ročníku ZŠ	35
2.3 Podpora výchovy žáků ke zdraví u žáků na 1. a 2. stupni ZŠ	39
2.4 Podpora rozvoje čtenářské, matematické a finanční gramotnosti žáků	41
2.5 Dopady preventivních a inovačních programů v základním vzdělávání	49
2.6 Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly	53
2.7 Podpora pedagogických pracovníků, DVPP	55
2.8 Závěry	57
3 Střední vzdělávání	60
3.1 Nabídka středního vzdělávání, přijímání žáků ke střednímu vzdělávání, inkluzivní vzdělávání	60
3.2 Účinnost podpory rozvoje osobnosti žáků, výsledky vzdělávání a podpora adaptace žáků v 1. ročníku SŠ	64
3.3 Podpora rozvoje čtenářské, matematické a finanční gramotnosti žáků	70
3.4 Dopady preventivních a inovačních programů ve středním vzdělávání	77
3.5 Implementace nového modelu maturitní zkoušky do vzdělávacího systému, oblast závěrečných zkoušek, výsledky z kontrol profilové části MZ	81
3.6 Hodnocení praktického vyučování v oborech odborného vzdělávání	82
3.7 Podpora sportovně nadaných žáků ve sportovních gymnáziích	83
3.8 Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly	85

3.9	Podpora pedagogických pracovníků, DVPP	86
3.10	Závěry	88
4	Umělecké vzdělávání	91
4.1	Nabídka základního uměleckého vzdělávání	91
4.2	Inspekční zjištění v konzervatořích a uměleckých oborech SŠ	95
5	Aktivity ČŠI v systému Evropských škol	99
5.1	Inspektorát Evropských škol	99
5.2	Spoluúčast ČŠI na rozvoji systému Evropských škol	101
6	Zavádění nových metod, postupů a nástrojů inspekčního hodnocení ve vazbě na projekt NIQES	103
6.1	Klíčové aktivity	103
6.2	Zásadní události v jednotlivých klíčových aktivitách ve školním roce 2012/2013	104
7	Mezinárodní šetření a mezinárodní spolupráce	113
7.1	Zajištění úkolů mezinárodních šetření v rámci projektů ESF	113
7.2	Spolupráce s OECD, aktuální a plánované zapojení do jednotlivých šetření ..	116
7.3	Spolupráce s IEA, aktuální a plánované zapojení do jednotlivých šetření.	116
7.4	Zapojení ČŠI do projektů SICI	117
8	Souhrnné poznatky z kontrol	118
8.1	Kontrola – definice	118
8.2	Souhrnné poznatky z veřejnosprávní kontroly využívání finančních prostředků státního rozpočtu poskytnutých školám a školským zařízením podle § 160–163 školského zákona ve školách a školských zařízeních všech zřizovatelů	119
8.3	Bezpečnost a ochrana zdraví	124
8.4	Souhrnné poznatky z kontrolní činnosti v zařízeních školního stravování. . .	132
PŘÍLOHY		136
Příloha č. 1 Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání na školní rok 2012/2013		136
Příloha č. 2 Základní pojmy ke kritériím hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání		144
Příloha č. 3 Změny v právních předpisech souvisejících se vzděláváním, které nabyly účinnosti ve školním roce 2012/2013		148
Příloha č. 4 Přehled tematických zpráv a souhrnných informací		151
Příloha č. 5 Vybrané náměty a připomínky ČŠI		152
Příloha č. 6 Seznam zkratk		156
ČÁST B Tabulky		159

Česká školní inspekce předkládá výroční zprávu za školní rok 2012/2013 dle § 174 odst. 13 písm. d) a odst. 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Výroční zpráva ČŠI představuje souhrn poznatků zjištěných inspekční činností o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy.

Činnost ČŠI ve školním roce 2012/2013 vycházela z Koncepčních záměrů inspekční činnosti pro období 2009–2013, schválených poradou vedení MŠMT č. 13 ze dne 31. 3. 2009, a probíhala v souladu s Plánem hlavních úkolů inspekční činnosti na školní rok 2012/2013 (schváleným MŠMT dne 19. 7. 2012).

Při hodnocení kvality vzdělávání v navštívených školách vycházela ČŠI z Kritérií hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání na školní rok 2012/2013, schválených MŠMT dne 6. 8. 2012. Důraz při tom byl kladen na hodnocení účinnosti podpory rozvoje osobnosti dítěte, žáka a studenta a dosahování cílů vzdělávání ze strany škol a školských zařízení. Celým kritériálním rámcem prolínají zásady rovného přístupu ke vzdělávání a zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce (více viz příloha č. 1).

Pro inspekční hodnocení škol a školských zařízení je využívána hodnotící škála, uvedená v Inspekčním a kontrolním řádu, který vzalo na vědomí MŠMT dne 26. 4. 2011. U soukromých škol je škála pro celkové hodnocení modifikována podle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

V tematickém programovém cyklu ČŠI byla ve školním roce 2012/2013 inspekční činnost zaměřena na zjišťování pokroku a hodnocení rozvoje čtenářské, matematické a finanční gramotnosti dětí a žáků. Tematické inspekce podle § 174 odst. 2 písm. a) školského zákona vycházely z platného Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky ze dne 16. listopadu 2011.

Kontrolní činnost zaměřená na dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb, byla realizována v součinnosti s dalšími kontrolními orgány v ČR, které mají oprávnění právnícké osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení kontrolovat. ČŠI se zaměřila na zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů a na specifika školního stravování.

Veřejnosprávní kontrola dle § 174 odst. 2 písm. e) školského zákona byla zaměřena na hospodárné, účelné a efektivní nakládání s finančními prostředky poskytovanými na činnost škol a školských zařízení. Kontrolní plán vycházel z principu proporcionality, bylo zkontrolováno 7,46 % z celkové výše prostředků poskytovaných na činnost škol a školských zařízení ze státního rozpočtu v roce 2012.

Pro hodnocení stavu vzdělávání v jednotlivých částech vzdělávací soustavy analyzuje ČŠI zejména vlastní data shromážděná z inspekční činnosti. Hodnocení tedy vychází z poznatků z inspekčních hospitací pedagogického procesu, analýzy příslušných dokumentů škol, rozhovorů s pedagogickými pracovníky a řediteli škol a z výsledků národního šetření v 5. a 9. ročnících základních škol a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií a konzervatoří. Výroční zpráva využívá také údaje z vývojové a výkonové ročenky MŠMT, rejstříku škol a školských zařízení a data Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání.

Personální a ekonomické zajištění činnosti České školní inspekce vycházelo ze schváleného rozpočtu pro rok 2012 a 2013. Ve školním roce 2012/2013 působilo v ČŠI 244 školních inspektorů a 85 kontrolních pracovníků (přepočtené osoby), při inspekční činnosti spolupracovalo 159 přizvaných osob.

Celkem bylo realizováno 10 586 inspekčních akcí. Z toho bylo provedeno 4 410 inspekčních návštěv, přičemž bylo navštíveno 3 671 škol a školských zařízení (tj. 38,1 % z celkového počtu škol a školských zařízení zapsaných ve školském rejstříku). Bylo evidováno celkem 29 191 školních úrazů. Školní inspektoři se zúčastnili 844 konkurzních řízení na ředitele

škol nebo školských zařízení. ČŠI šetřila celkem 430 stížností, které obsahovaly 752 bodů. Zpráva zahrnuje poznatky ze 4 elektronických dotazníkových šetření, tzv. rychlých šetření (viz příloha č. 3 Přehled tematických zpráv a souhrnných informací).

ČŠI uložila ve školním roce 2012/2013 celkem 887 lhůt k přijetí opatření pro odstranění zjištěných nedostatků a předala 63 podnětů jiným orgánům. Nebyl podán žádný návrh na výmaz školy z rejstříku škol a školských zařízení.

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2012/2013 je členěna do dvou hlavních částí – textové části a analytické části.

V textové části s přílohami (část A) je hodnocena vzdělávací soustava ve třech hlavních kapitolách podle stupně poskytovaného vzdělání a v uměleckém vzdělávání, dále jsou zařazeny kapitoly týkající se aktivit v systému Evropských škol, činnosti v projektu Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v ČR, mezinárodních aktivit ČŠI a výsledků kontrolních zjištění.

V hlavních kapitolách jsou shrnuta pozitivní a negativní zjištění, která mohou být návodem pro vedení škol a zřizovatele k dalšímu rozvoji školy. V příloze č. 4 uvádíme souhrn námětů a připomínek ČŠI předávaných v průběhu školního roku MŠMT ke zlepšení stavu předškolního, základního a středního vzdělávání.

Ve druhé části (část B) jsou v tabulkových přehledech prezentovány souhrnné poznatky inspekčních zjištění.

ČÁST A

1 Předškolní vzdělávání

1.1

Nabídka předškolního vzdělávání, dopady změn školské legislativy v praxi MŠ

Předškolní vzdělávání v České republice je součástí vzdělávací soustavy a zabezpečuje první (nepovinnou) etapu celoživotního vzdělávání (ISCED 0). Je poskytováno v mateřských školách, které vzdělávají zpravidla děti ve věku od 3 do 6 roků. Pokud mají vhodné podmínky a volnou kapacitu, mohou přijímat i děti mladší. Vzdělávají se zde také děti s odkladem povinné školní docházky a dodatečným odkladem povinné školní docházky. V mateřských školách mohou být vzdělávány i děti se speciálními vzdělávacími potřebami, a to formou individuální a skupinové integrace. Předškolní vzdělávání se uskutečňuje také v mateřských školách speciálních, v přípravných třídách základních škol a v přípravných stupních základních škol speciálních.

Podle školského zákona je cílem těchto vzdělávacích institucí maximálně podporovat rozvoj osobnosti každého dítěte, podílet se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů, vytvářet předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, napomáhat vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytovat speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Konkrétní požadavky na vzdělávání včetně jeho výstupů vymezuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP). Vzdělávání v mateřských školách směřuje k osvojování základů klíčových kompetencí, čímž dítě současně získává předpoklady pro své celoživotní vzdělávání (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské). Klíčové kompetence udávají pedagogům jednoznačný směr, kam má předškolní vzdělávání směřovat a o co má usilovat.

Strategické změny předškolního vzdělávání pro období 2011–2015 byly vymezeny v Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy (DZ 2011). Některé záměry se již začaly realizovat legislativními úpravami, zejména novelou školského zákona k 1. 1. 2012.

Tato novela reagovala na potřebu vyšších kapacit v předškolním vzdělávání a nově umožnila v souladu s § 8a odst. 1 písm. a) a § 34 odst. 8 školského zákona zřizovat tzv. „firemní školky“. Již zřízeným mateřským školám dala legislativní úprava § 34 odst. 9 školského zákona možnost efektivněji využít stávající kapacitní možnosti a přijmout tzv. „další“ dítě k doplnění nevyužitého místa v MŠ. Podle statistik MŠMT této možnosti využilo 1,6 % mateřských škol.

Opatřením, které by mělo postupně vést ke snižování počtu dětí s odkladem povinné školní docházky, byla úprava podle § 123 odst. 2 školského zákona. Toto ustanovení omezilo bezúplatnost posledního ročníku předškolního vzdělávání, kterou lze nyní využívat pouze po dobu 12 měsíců docházky do posledního ročníku MŠ (opatření se nevztahuje na děti se zdravotním postižením). Tuto možnost bezúplatnosti bylo možné poprvé uplatnit u dětí, které opakují poslední ročník předškolního vzdělávání, počínaje datem 1. 1. 2013. Novela se týkala také prázdninového provozu (§ 34 odst. 10), neboť umožnila MŠ v červenci a v srpnu přijímat děti z jiné MŠ, která přerušila svůj provoz, a to i nad rámec nejvyššího povoleného počtu dětí dle zápisu ve školském rejstříku.

Česká školní inspekce ve školním roce 2012/2013 sledovala, zda a jak jsou některé strategické záměry vymezené v DZ 2011 realizovány. Prioritně se zaměřila na zjišťování parametrů výkonů mateřských škol, podporu mateřského jazyka ve vzdělávacích programech MŠ a na seznamování dětí s cizím jazykem, podporu polytechnické výchovy a na problematiku vysoké míry odkladů povinné školní docházky.

1.1.1 Děti v předškolním vzdělávání

Počty dětí v předškolním vzdělávání v roce 2012/2013

V uplynulém školním roce vzrostl počet mateřských škol v meziročním srovnání o 80. V 5 011 školách se dle údajů MŠMT vzdělávalo celkem 354 340 dětí, to je oproti předchozímu roku nárůst o 11 800 dětí. Vysoká účast pětiletých dětí zůstává, přestože se mírně snížila na 88,2 % (loni 89,1 %). Podíl dětí ze SVP se nezměnil, činí shodně jako loni 2,8 % ze všech dětí v předškolním vzdělávání. Podíl dětí-cizinců dosáhl mírného nárůstu na 1,5 %. Naopak klesá podíl dětí mladších tří let (ve školním roce 2012/2013 se jednalo o 9,0 %, v předcházejícím školním roce 9,2 % a 10,1 % v roce 2010/2011). Vypovídá to o situaci stále přeplněných mateřských škol, která nedovoluje přijímat tyto nejmladší děti a vyhovět tak zájmu všech rodičů, kteří chtějí umístit své dítě do MŠ.

Tabulka 1

Děti v mateřských školách

Sledovaný parametr ČR (statistika MŠMT)	Stav ve školním roce			Trend
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	
Počet dětí v PV celkem	328 612	342 521	354 340	+
Podíl 5letých dětí v MŠ z celkové populace 5letých dětí (v %)	91,2	89,1	88,2	–
Podíl dětí se zdravotním postižením z celkového počtu dětí v PV (v %)	2,9	2,8	2,8	0
Podíl cizinců v PV (v %)	1,3	1,4	1,5	+
Podíl dětí mladších 3 let v PV (v %)	10,1	9,2	9,0	–
Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou z celkového počtu dětí v PV (v %)	22,5	22,8	22,8	0
Počet odmítnutých žádostí o přijetí k PV	39 483	49 186	58 939	+

Počty dětí v navštívených školách ČŠI ve školním roce 2012/2013

V tomto školním roce bylo v navštívených mateřských školách celkem 56 889 dětí, v přípravných třídách navštívených základních škol to bylo 526 dětí.

Počty odkladů školní docházky, respektive důvody odkladů, porovnání s předchozím obdobím

Počet dětí s odloženou povinnou školní docházkou se nezměnil, a to i přes opatření, která měla vysoký počet odkladů snížit. Podíl těchto dětí činil ve školním roce 2012/2013 shodně jako v roce 2011/2012 celkem 22,8 % ze všech účastníků předškolního vzdělávání. Ve školách, které ČŠI navštívila, to bylo 16,5 %. Mezi důvody odložení povinné školní docházky převládají logopedické vady (33,6 %), dále nedostatečná adaptace a potíže se soustředěním (31,1 %) a potíže v grafomotorické oblasti (15,7 %). Častá je také kumulace uvedených potíží.

1.1.2 Výkonnost sítě škol poskytujících předškolní vzdělávání

Kritéria přijímání, bodový systém, převis poptávky nad nabídkou

Počet mateřských škol se dle statistiky MŠMT mírně zvýšil, avšak jejich kapacita je stále nedostatečná a pokračuje stav, kdy poptávka výrazně převyšuje nabídku. Ředitelé mateřských škol proto musí velmi pečlivě přistupovat k přijímacímu řízení, citlivě stanovovat kritéria přijímání a při rozhodování zvažovat všechny okolnosti.

Dle zjištění ČŠI bylo v navštívených školách ve školním roce 2012/2013 odmítnuto celkem 9 106 žádostí. Zřizovatelé často řeší situaci, kdy musí při přijímání dávat přednost dětem, které nemají v dané obci trvalé bydliště, jelikož ze zákona vyplývá, že k předškolnímu vzdělávání mají být přednostně přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky (podle § 34 odst. 4 školského zákona). Avšak zřizovatelé chtějí dostat své povinnosti zabezpečit vzdělávání zejména svým občanům, tedy dětem rodičů, kteří v obci skutečně bydlí a žijí. Je snaha vytvářet další volná místa, a to jak budováním nových tříd či odloučených pracovišť, tak dokonce stavbou nových budov škol. Zřizování nových míst však trvá déle, než by situace vyžadovala.

V minulých letech docházelo často i ke spojování subjektů. V současné době zůstává situace ve sloučených subjektech (mateřská škola a základní škola) ve většině případů stejná. Spojení mělo pozitivní dopad zejména u škol, ve kterých to bylo výhodné ekonomicky a kde ředitel respektuje rozdílné potřeby dalších pracovišť. V některých případech však ČŠI zjistila, že mateřská škola pod vedením ředitele základní školy nemá dostatek odborné podpory či vyhovující finanční zázemí.

1.1.3 Hodnocení kvality předškolního vzdělávání

V uplynulém školním roce uskutečnila ČŠI v předškolním vzdělávání 1 523 inspekčních akcí, z nichž 186 bylo provedeno na vnější podnět a 213 na vnitřní podnět ČŠI. Pro souhrnné hodnocení úrovně předškolního vzdělávání bylo použito 2 363 inspekčních hospitací průběhu výuky.

Na základě hodnotící škály byl nejčastěji nadstandardní stav vyhodnocen v kritériích účinné podpory rozvoje osobnosti dítěte (7 %), u materiálních předpokladů školy (6,4 %) a účinné podpory rozvoje funkčních gramotností dětí (5,3 %). Naopak nejčastějšími rizikovými oblastmi byly školní vzdělávací programy (13,3 %, 0,2 % v krizovém stavu), řízení školy (11,6 %, 0,1 % v krizovém stavu), efektivní organizace vzdělávání (11,3 %, 0,1 % v krizovém stavu) a personální podmínky (11,2 %, 0,1 % v krizovém stavu).

1.1.4 Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy jsou podle školského zákona klíčovým strategickým dokumentem školy a musí být zpracovány dle závazného kurikulárního dokumentu – Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Česká školní inspekce ve školním roce 2012/2013 realizovala celkem 306 komparačních analýz ŠVP s RVP PV. V rámci inspekčních hodnocení bylo provedeno 242 hodnocení školních vzdělávacích programů.

V případě ŠVP, u kterých byla stanovena lhůta k odstranění zjištěných nedostatků, či u ŠVP nově vzniklých subjektů bylo provedeno 64 komparací bez návštěvy školy. Přestože některé školy (13,4 %) reagovaly na externí zpětnou vazbu z hodnocení souladu ŠVP s RVP PV odstraněním zjištěných nedostatků v průběhu inspekční činnosti, z celkového počtu provedených komparací bylo pouze 67,6 % ŠVP zpracováno v souladu s RVP PV. Zbývajících 32,4 % nebylo zpracováno v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

Školní vzdělávací programy byly orientovány na cíle vzdělávání podle požadavků školského zákona, byly zpracovány v požadované struktuře podle RVP PV, avšak problémy s nejasnou terminologií stále přetrvávaly a mnohdy byly příčinou zjištěného nesouladu.

Jednou z nejsilnějších stránek ŠVP bylo stejně jako v minulém školním roce rozpracování cílů, záměrů a celkové filozofie škol. Nesoulad byl zjištěn pouze u 2,6 % ze všech ŠVP.

Naopak nejčastější chyby byly opakovaně zjištěny v rozpracování vzdělávacího obsahu (ve 27,5 % případů). Z pohledu na jednotlivé nedostatky v oblasti rozpracování vzdělávacího obsahu vyplývá, že nejvíce jich bylo zjištěno ve správném nastavení okruhu činností a očekávaných výstupů (78,6 % ze všech nedostatků v rozpracování vzdělávacího obsahu), v nastavení, jak s integrovanými bloky dále pracovat (63,1 %), a v zahrnutí vzdělávacích oblastí do integrovaných bloků (54,8 %).

Další problémovou částí ŠVP byl tzv. evaluační systém, a to v 19 % všech posouzených ŠVP. Z popisu nebyly zřejmé metody a techniky vyhodnocování (67,2 % problémů v oblasti evaluačního systému), oblasti hodnocení (63,8 %) a časový plán vyhodnocování (56,9 %).

Na základě provedené inspekční činnosti ČŠI zjistila, že meziročně poklesl počet kvalitně zpracovaných ŠVP o 15,9 %. Z pohledu na časovou řadu však vyplývá, že se jedná pouze o relativně špatný výsledek. Školní rok 2011/2012 se ukázal být z hlediska hodnocení souladu ŠVP s RVP PV Českou školní inspekcí výjimečným rokem, neboť v něm došlo markantnímu nárůstu ŠVP, které byly v souladu nebo u nichž byly nedostatky odstraněny během inspekce. Bez přihlédnutí ke školnímu roku 2011/2012 tak lze vyčíst, že úroveň ŠVP mírně roste. To je podpořeno i četným vzděláváním PP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP, kterého se v minulém školním roce zúčastnilo 44,2 % navštívených škol.

Tabulka 2

Soulady ŠVP s RVP PV (údaje v %)

Oblast ŠVP		2010/2011		2011/2012		2012/2013		Trend souladu
		2 151 ŠVP		729 ŠVP		306 ŠVP		
		Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	
Formální náležitosti ŠVP	Identifikační údaje	83,1	16,9	93,1	6,9	89,5	10,5	–
	Obecná charakteristika školy v ŠVP	88,5	11,5	97,3	2,7	96,7	3,3	–
	Charakteristika ŠVP	81,0	19,0	92,9	7,1	90,2	9,8	–
Obsahové náležitosti ŠVP	Podmínky pro vzdělávání	65,8	34,2	88,5	11,5	82,0	18,0	–
	Organizace vzdělávání	76,0	24,0	92,9	7,1	86,3	13,7	–
	Vzdělávací obsah	55,8	44,2	86,0	14,0	72,5	27,5	–
	Evaluační systém	62,5	37,5	88,6	11,4	81,0	19,0	–
	ŠVP celkem	40,2	59,8	83,5	16,5	67,6	32,4	–

Účinnost podpory rozvoje osobnosti dětí včetně dětí se SVP a celkové výsledky vzdělávání

1.2.1 Podpora dětí učitelem

V mateřských školách bylo v rámci inspekční činnosti realizováno celkem 2 363 hospitací. Jejich cílem byla podpora osobnostního rozvoje každého jednotlivého dítěte a zjišťování a hodnocení naplňování školního vzdělávacího programu v praktických podmínkách školy. ČŠI mimo jiné také sledovala uplatňování účinných pedagogických přístupů, metod práce a hodnocení dětí s ohledem na poskytování zpětné vazby. Velkou pozornost věnovala také organizaci vzdělávání z hlediska respektování vývojových a individuálních potřeb dítěte a psychohygienických zásad.

ČŠI zaznamenala snahu PP diferencovat nároky na jednotlivé děti v 76,6 % hospitací, ve zbývajících procentech byl tento základní požadavek RVP PV při vzdělávání dětí opomíjen. Pozitivním zjištěním bylo, že se PP snažili poskytovat dětem hodnotící pozitivní zpětnou vazbu (78,9 %) a motivovat je tím k lepším výsledkům ve vzdělávání. Dle celkového kritériálního hodnocení tak byla podpora rozvoje osobnosti dětí hodnocena jako příklad dobré praxe v 7 % MŠ, v 89,2 % MŠ dosahovaly základní požadovanou úroveň, rizika byla zjištěna pouze v 3,8 % MŠ.

Ve vzdělávacím procesu stále převládala frontální výuka (93,8 %). Skupinová výuka byla zaznamenána v 52,3 %, samostatná práce dětí v 55,2 %, individualizovaná výuka v 37,6 %. Uplatňování dovednostně-praktických metod měla možnost ČŠI sledovat v 82,3 % hospitací, názorně-demonstrační metody (experimentování) v 46,8 %. Integrované pojetí vzdělávacího obsahu bylo patrné v 82,9 % hospitací, kdy vzdělávací oblasti byly vhodně propojeny v souvislostech.

1.2.2 Nabídka péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) v předškolním vzdělávání

RVP PV ve své základní koncepci vychází z respektování individuálních potřeb a možností každého dítěte. Je tedy základním východiskem i pro přípravu vzdělávacích programů pro děti se SVP.

Z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání bylo podle statistiky MŠMT v MŠ zařazeno 2,8 % dětí se SVP. V navštívených MŠ byl ve srovnání se ZŠ, stejně jako v minulém školním roce (2,5 %), zjištěn poměrně nízký podíl dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (4,5 % ze sledovaných dětí mělo SVP, přičemž 0,8 % dětí bylo ze sociokulturně znevýhodněného prostředí).

Podle individuálního vzdělávacího plánu se na doporučení školského poradenského zařízení vzdělávalo 2,5 % dětí. ČŠI při hospitační činnosti zjistila, že podpůrná opatření, spočívající ve využívání speciálních postupů a metod, byla využívána v 50 % navštívených tříd, ve kterých byly přítomny děti se SVP. Kompenzační, rehabilitační a speciální učební pomůcky byly použity v 34,6 %, služby asistenta pedagoga byly zajištěny v 47,2 % a jinou úpravu organizace vzdělávání provedlo 22,7 % škol.

ČŠI vyhodnotila, že se PP jen velmi málo účastnili dalšího vzdělávání zaměřeného na podporu dětí se SVP. V posledních třech letech absolvovalo toto vzdělávání 20,6 % PP, což bylo o něco více než v předešlých letech. Dalšího vzdělávání s touto problematikou se neúčastnilo 61,8 % PP.

Mateřské školy poskytují velmi dobrou podporu dětem, které přicházejí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Z celkového počtu navštívených škol jich 14 % uvádělo, že s těmito dětmi pracuje. Z toho 9,8 % MŠ potřebám dětí přizpůsobilo ŠVP a systematicky realizovalo pro tyto děti vyrovnávací opatření, zaměřená zejména na překonávání jazykové bariéry a na jejich celkovou rozvojovou stimulaci. ČŠI v tomto roce navštívila také přípravné třídy 39 základních škol, které mají za úkol vyrovnávat vývoj sociálně znevýhodněných dětí

před zahájením povinné školní docházky. V těchto třídách se vzdělávalo 72,9 % sociálně znevýhodněných dětí a 35,9 % mělo odloženou povinnou školní docházku.

1.2.3 Podpora nadaných žáků v předškolním vzdělávání

V mateřských školách, ve kterých byla ve školním roce 2012/2013 provedena inspekční činnost, byl počet dětí diagnostikových jako mimořádně nadané minimální. Ve všech případech jim byla při vzdělávání poskytována individuální podpora dle individuálního vzdělávacího plánu.

Pojetí RVP PV umožňuje, aby školní, třídní i individuální vzdělávací program, jeho obsah i podmínky byly dle potřeb a možností přizpůsobeny nejen dětem s mimořádným nadáním, ale aby rozvíjel a podporoval také mimořádné schopnosti jednotlivých dětí. Tento přístup je dán individualizovaným pojetím předškolního vzdělávání i důrazem na rozvoj aktivity a tvořivosti dětí. Individualizované vzdělávání však prozatím dělalo předškolním PP potíže obecně. Jednou z možných příčin (dle sdělení PP) byly vysoké počty dětí ve třídách, které individualizované vzdělávání komplikovaly a omezovaly i možnost včasného podchycení a rozvoje nadání či mimořádných schopností některých dětí.

1.2.4 Celkové výsledky vzdělávání

Hodnocení výsledků podle požadavků RVP PV

Česká školní inspekce se stejně jako v minulých letech zaměřila na hodnocení naplňování požadovaných výstupů dle vzdělávacích oblastí RVP PV. Bylo sledováno 6 obsahových oblastí předškolního vzdělávání, které souvisejí s rozvojem funkčních gramotností v kontextu celoživotního vzdělávání. Jednalo se o předmatematickou, předčtenářskou, sociální a přírodovědnou gramotnost, využívání ICT ve školách a o rozvíjení jazykové obratnosti dětí. Obsah vzdělávání byl v 95 % případů propojen s praxí a životními situacemi, odpovídal specifikům předškolního vzdělávání, jeho integrované podobě a činnostní povaze.

ČŠI dlouhodobě pozitivně hodnotí podmínky, průběh i výsledky vzdělávání mateřských škol v oblasti sociální gramotnosti. Většina MŠ měla ve svém ŠVP kvalitně zapracovány vzdělávací záměry týkající se utváření vztahů dítěte k sobě samému, k jinému dítěti či dospělému či obohacování vzájemné komunikace. Ze sledování vzdělávacího procesu bylo patrné, že nabízené vzdělávací aktivity s těmito vzdělávacími záměry korespondovaly: podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání (90,9 %), podpora pozitivního vnímání sebe sama (90,3 %), rozvoj dětské tvořivosti a vkusu (87,3 %). Mateřské školy často zařazovaly aktivity přímo zacílené na podporu sociálních a personálních kompetencí (komunitní kruhy, sociální a interaktivní hry, řešení konfliktů, tvorba pravidel soužití apod.). Děti většinou respektovaly dohodnutá pravidla (95,1 %), uplatňovaly základní společenské návyky (97,9 %), méně již dokázaly hodnotit své vlastní chování (59,8 %). Velmi pozitivně se odráželo příjemné klima ve třídách a spontánní sociální učení založené na principu přirozené nápodoby i nenásilné celodenní působení pedagogických pracovníků v prosociálním směru. V některých školách (29,4 %) se doposud nedaří uplatňovat kooperativní učení založené na vzájemné spolupráci dětí při řešení společných problémů a situací, vzájemném rozdělování rolí a úkolů a při kooperaci při hodnocení společné práce.

Tabulka 3

Sociální gramotnost (údaje v %)

Sledovaný jev	2011/2012	2012/2013	Trend
Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, cítění a prožívání	90,7	90,9	+
Podpora pozitivního vnímání sebe sama	91,4	90,3	–
Rozvoj dětské tvořivosti, citu a vkusu	88,5	87,3	–

Výrazný vliv na úspěšnost dětí v dalším vzdělávání mají dovednosti, které předcházejí čtení a psaní. Byl zaznamenán mírný pokles práce s textem, práce se zdroji a vyhledáváním informací, a to o 4,8 % na 50,3 %. Děti měly sice neomezený přístup ke knihám a encyklopediím, často o ně projevovaly přirozený zájem (91,3 %), ale k samostatnému vyhledávání informací nebyly PP dostatečně stimulovány. Příležitost k využití vyhledaných informací měly děti v 51,1 % případů, obdobně jako v předchozích letech. Ukázalo se, že stále více dětí projevovalo zájem o písmena a umělo je rozlišovat (94,1 %), děti nejstarší věkové skupiny uměly poznat a napsat své jméno.

Ze sledování vzdělávacího procesu však často vyplynulo, že pedagogičtí pracovníci by měli věnovat mnohem více pozornosti rozvoji receptivních jazykových dovedností, zejména vnímání a porozumění vylechnutého textu. Další problematickou oblastí, které by měla být věnována větší pozornost, je rozvoj jazykových dovedností produktivních – tzn. správná výslovnost, celkový mluvený projev a vyjadřování ve větách. Nedostatečná péče v této oblasti může v pozdějším věku dítěte negativně ovlivňovat průběh a výsledky školní docházky.

Tabulka 4

Předčtenářská dovednost (údaje v %)

Sledovaný jev	2011/2012	2012/2013	Trend
Práce dětí se zdroji, vyhledávání informací	46,5	50,3	+
Příležitost k využití vyhledaných informací	48,4	51,1	+
Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	62,3	67,2	+

Stejně jako v předchozím školním roce, kdy ČŠI upozorňovala na nízké zastoupení aktivit, které podporují předmatematickou gramotnost, byla této oblasti i ve školním roce 2012/2013 věnována v průběhu vzdělávání poměrně malá pozornost.

Tabulka ukazuje, že práci s číslicemi a symboly ČŠI zaznamenala v 57,6 % hospitací, geometrické znázorňování a práce s modely se objevovaly ještě méně, a to v 47,8 %. Výsledky vzdělávání v některých ukazatelích byly ČŠI hodnoceny jako průměrné až nadprůměrné. Většina 5–6letých dětí se dokázala orientovat v elementárním počtu do 10 (97,6 %), dokázala řešit jednoduché problémy i konkrétní úlohy (88,7 %). Děti v těchto ukazatelích převážně dosahovaly požadovaných výstupů, k nimž byly vedeny spíše tradičními postupy a pomůckami. Při hospitacích však bylo zjištěno, že pedagogičtí pracovníci nevytvářeli vždy v dostatečné míře představu dítěte o čísle. Například při počtu různých předmětů nebo při porovnávání. Stejně jako v předcházejícím školním roce bylo při hospitacích zaznamenáno velmi nízké zastoupení názorně-demonstračních metod. Tato skutečnost se projevila zejména při práci s modely. Pedagogičtí pracovníci se velmi často zaměřovali na pojmenování geometrických tvarů, ale již nevedli děti k rozlišování tvarů podobných předmětů zrakem či hmatem, porovnávání tvarově odlišných předmětů apod.

Tabulka 5

Předmatematická gramotnost (údaje v %)

Sledovaný jev	2011/2012	2012/2013	Trend
Práce s číslicemi a symboly	52,0	57,6	+
Geometrické znázorňování, práce s modely	42,5	47,8	+
Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti*	x	13,5	x

* Finanční gramotnost byla zjišťována nově teprve od školního roku 2012/2013.

V letošním školním roce ČŠI nově sledovala, zda školy zařazují činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti, a zjistila, že 86,5 % MŠ prozatím nevěnovalo tomuto tématu žádnou pozornost. Toto zjištění může souviset s absencí vzdělávacích seminářů pro

pedagogické pracovníky MŠ, které se vztahují se k této problematice. Je to dáno i skutečností, že Národní strategie finančního vzdělávání nepožaduje zařazení finančního vzdělávání v mateřských školách.

Přírodovědná gramotnost obsahově zahrnuje zejména vytváření povědomí o okolním světě, jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí apod. Během hospitací zaměřených na podporu přírodovědné gramotnosti bylo zjištěno, že školy věnovaly při vzdělávání dětí pozornost péči o okolní prostředí v 75,2 %. Děti měly velmi dobré elementární poznatky o okolním prostředí, a to v 99,1 %. Příležitosti pro experimentování měly děti v 67,1 % hospitací, to je výsledek velmi podobný loňskému. Děti byly vedeny k cílenému pozorování zejména při pobytu venku (91,3 %), ve třídě však měly jen omezené možnosti získávat poznatky přímými zážitky, které by podporovaly dětskou zvědavost a potřebu objevovat a podněcovaly radost z učení.

Tabulka 6

Přírodovědná gramotnost (údaje v %)

Sledovaný jev	2011/2012	2012/2013	Trend
Využití nových vědeckých a technických poznatků	30,9	28,9	–
Péče o okolní životní prostředí	69,6	75,2	+
Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	66,4	67,1	+

Česká školní inspekce již několik let sleduje také podporu informační gramotnosti a nabízí cizích jazyků v předškolním vzdělávání.

Vybavení ICT technikou ve třídách nemělo 47 % MŠ. Z rozhovorů s řediteli MŠ vyplynulo, že řada škol nevyužívá ICT programy cíleně, z důvodu nadměrného využívání počítačů v rodinách dětí. MŠ prozatím využívají ICT techniky ve vzdělávacím procesu minimálně (5,9 %). Tam, kde byla ICT technika používána, bylo její využití funkční. V MŠ se ve větší míře využíval internet a webové stránky k prezentaci školy i k informovanosti rodičů.

V souvislosti s Národním plánem vzdělávání v cizích jazycích a DZ 2011 sledovala ČŠI úroveň aktivit k podpoře výuky cizích jazyků. Seznamování s anglickým jazykem nabízelo 322 škol, tedy 57,5 % ze všech navštívených mateřských škol. S německým jazykem byly seznamovány děti v 9 školách, s polským ve 3 a se španělským v jednom případě.

Aktivity na podporu multikulturní výchovy byly zařazovány v 16,7 % sledovaných tříd, bilingvní vzdělávání probíhalo v 4,3 % tříd a objasňování neznámých termínů a cizích slov bylo zaznamenáno při 38,5 % hospitací.

Ve výuce anglického jazyka převažovala forma placených jazykových kroužků vedených externími lektory (31,6 % MŠ). Pozitivní bylo, že oproti minulému školnímu roku (12,7 %) se AJ stal častěji součástí ŠVP a byl zajišťován kmenovými PP školy (17,5 %). Děti byly také seznamovány s AJ formou jazykových kroužků, které měly možnost navštěvovat v MŠ zdarma (v 11,3 % MŠ). Ve 43 % navštívených škol nebylo seznamování s anglickým jazykem realizováno.

Většina mateřských škol uvedla, že plynulé začleňování cizího jazyka do průběhu vzdělávání nemohly provádět z toho důvodu, že jejich zaměstnanci nedisponovali znalostmi cizích jazyků. Na druhou stranu – přestože v některých školách byli pedagogičtí pracovníci se znalostí cizího jazyka, škola tyto jejich dovednosti nevyužila a zbytečně zajišťovala placené nadstandardní aktivity prostřednictvím cizího lektora nebo soukromých agentur.

Seznamování dětí s cizím jazykem probíhalo efektivně v mateřských školách, které měly bilingvní vzdělávání zakomponované přímo v ŠVP. Tyto školy často zaměstnávaly pedagogické pracovníky, kteří sami pocházeli z dvojjazýčného prostředí a měli tak výborné předpoklady předávat své dovednosti dětem. Naproti tomu se ale v těchto školách objevoval opačný problém, a to poměrně malý důraz na kvalitní jazykový vzor pedagogických pracovníků v českém spisovném jazyce.

Z hospitací vyplynulo, že 44,1 % pedagogických pracovníků nemělo vůbec žádnou znalost anglického jazyka. Pasivní znalost uvedlo 34,6 % PP a zároveň 34,3 % pedagogických pracovníků uvedlo znalost ruštiny a 26,6 % znalost němčiny.

Tabulka 7

Znalost anglického jazyka PP (údaje v %)

Úroveň znalosti	Celkem		Malá MŠ*		Velká MŠ	
	2011/2012	2012/2013	2011/2012	2012/2013	2011/2012	2012/2013
Aktivně	18,4	21,2	18,4	23,3	18,3	19,8
Pasivně	29,4	34,6	29,0	31,1	29,5	37,1
Žádná	52,3	44,1	52,5	45,7	52,1	43,1

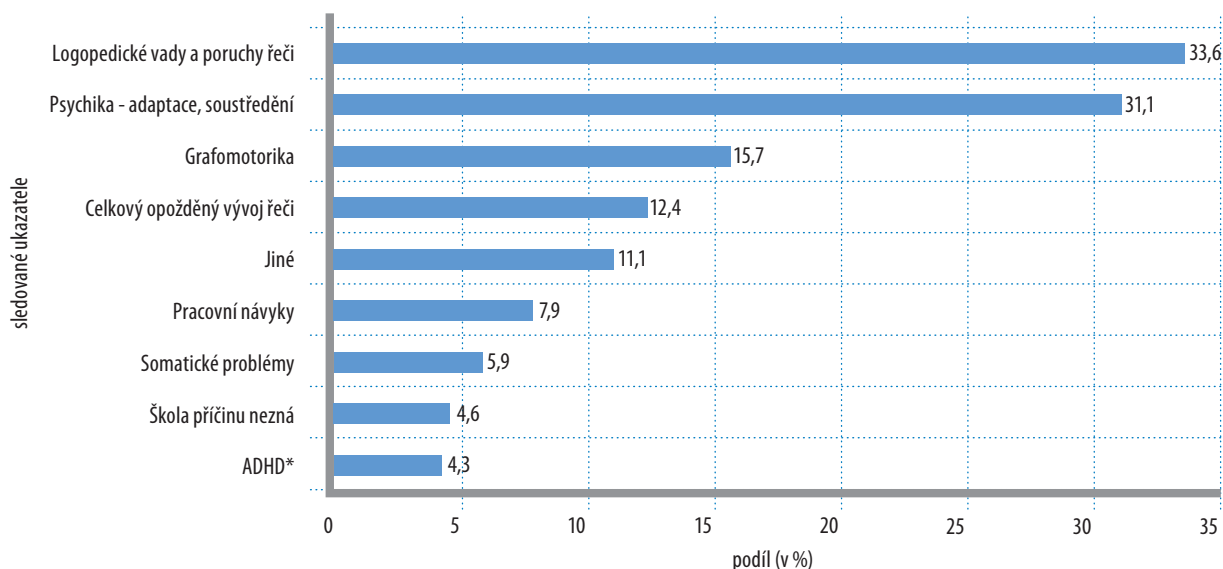
* Malá MŠ, tj. škola s počtem dětí do 50.

Úspěšnost dětí při přechodu do povinné školní docházky

Nadále přetrvává problém v návaznosti předškolního a základního vzdělávání. Pedagogičtí pracovníci v 1. ročníku ZŠ uváděli v minulém školním roce nejčastěji problémy s udržení pozornosti, intelektuální nezralost, nesamostatnost a nedostatečné pracovní návyky, sociální nezralost a problémy v chování, nedisciplinovanost v docházce. Problémy, které se u dětí vyskytují, se mateřské školy snaží eliminovat prostřednictvím spolupráce se školským poradenským zařízením. Celkem 97,4 % navštívených MŠ na základě zjišťování individuálních výsledků dětí doporučovalo návštěvu školského poradenského zařízení.

Graf 1

Hlavní příčiny odkladu povinné školní docházky (v %)

* ADHD = hyperkinetická porucha (HKP) – porucha pozornosti s hyperaktivitou.

Odklady povinné školní docházky

V předškolním vzdělávání se dlouhodobě nedaří výrazněji snížit podíl dětí s odkladem povinné školní docházky. Prozatím se tedy opatření ke snížení výskytu OPŠD přijatá v souladu s DZ 2011 úpravou školské legislativy významně neprojevila. Podle statistiky se v posledních čtyřech letech podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou nachází kolem hranice mírně nad 20 % dětí v PV. I když tento podíl dlouhodobě velmi mírně klesá, je

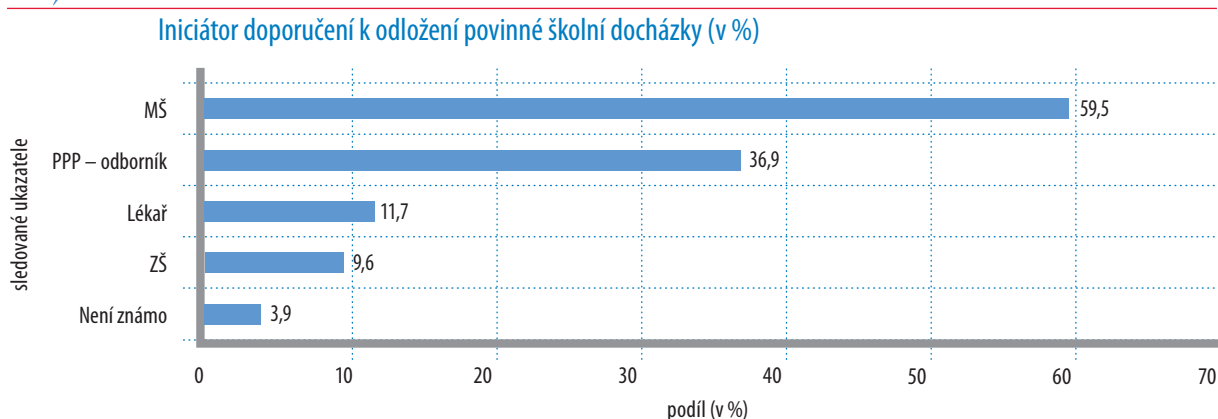
v porovnání s ostatními evropskými zeměmi poměrně vysoký. Česká školní inspekce sledovala příčiny odkladu povinné školní docházky již v předchozím období a ukazuje se, že důvody i jejich procentuální zastoupení jsou přibližně stejné.

Nejčastější příčinou odkladu byly logopedické vady a poruchy řeči (33,6 %) a poruchy pozornosti a soustředění (31,1 %). Poměrně vysoké procento dětí s OPŠD mělo celkový opožděný vývoj řeči (12,4 %) a nerozvinutou grafomotoriku (15,7 %).

Pedagogičtí pracovníci ve školním roce 2012/2013 podporovali u 5–6letých dětí postupný přechod od hry k učení (98,5 %), zařazovali pravidelné aktivity pro přípravu na školní docházku (93,5 %), pracovali s didaktickým materiálem a literaturou včetně výukových programů (96,8 %). Velkou pozornost věnovali rozvoji komunikačních schopností (96,8 %), grafomotorickým cvičením včetně nácvičku správného držení psacího náčiní (97,7 %) a vedení dětí k samostatnosti (94,3 %). ČŠI proto doporučuje vedení MŠ a pedagogickým pracovníkům zaměřit se v ŠVP i v průběhu předškolního vzdělávání na tyto problémové oblasti s větší efektivitou.

ČŠI rovněž zjišťovala, kdo nejčastěji doporučuje odklad povinné školní docházky. Navrhovatelem jsou zpravidla rodiče dětí. Výsledky jsou uvedeny v následujícím grafu.

➤ Graf 2

1.3

Podpora výchovy dětí ke zdraví

1.3.1 Údaje z rychlého šetření zaměřeného na výchovu ke zdraví

Významně pozitivním zjištěním je skutečnost, že 63,4 % oslovených MŠ zaměřuje profilaci školy na podporu výchovy ke zdraví. Za poslední 3 roky se zúčastnilo 53,9 % MŠ vzdělávacích seminářů tematicky zaměřených na výchovu ke zdraví. V této oblasti spolupracuje s vnějšími organizacemi či institucemi většina mateřských škol (93,8 %), z toho nejčastěji se složkami integrovaného záchranného systému, tj. Policií ČR, hasiči a zdravotníky (89,6 %). Necelá polovina škol spolupracuje v tomto směru se zřizovatelem, více než třetina s dalšími školami v okolí, necelých 30 % s neziskovými organizacemi nebo jinými institucemi.

Spolupráci s rodiči rozvíjejí až na výjimky všechny mateřské školy, a to nejčastěji v rámci třídních schůzek či při neformálním setkávání, případně zapojováním rodičů do aktivit školy.

Motivační akce týkající se podpory zdraví pořádalo 91,6 % mateřských škol.

Zájmové útvary se sportovním nebo pohybovým zaměřením realizovala asi polovina mateřských škol, velké školy výrazně častěji než malé.

Z údajů za minulý uzavřený školní rok vyplývá, že předplavecký výcvik uskutečňovala přibližně polovina MŠ a zotavovací pobyty v přírodě 12,9 % mateřských škol.

1.3.2 Prevence školních úrazů

Prevence úrazů jako součást výchovy ke zdraví je obsažena v kurikulárních dokumentech. PP MŠ si velmi dobře uvědomují, že komplexním programovým přístupem lze úrazovost dětí výrazně snížit. Prevenci školních úrazů proto věnují MŠ trvalou pozornost. V důsledku toho je index úrazovosti v MŠ na rozdíl od ostatních druhů škol výrazně nižší (0,3). V registru ČŠI bylo v daném školním roce elektronicky evidováno 901 školních úrazů, jejich počet se oproti loňskému roku snížil o 13 %. Tato skutečnost svědčí o odpovědném přístupu MŠ k prevenci dětské úrazovosti zejména prostřednictvím jasně stanovených pravidel o ochraně zdraví a bezpečnosti.

1.3.3 Zjištění z hospitační činnosti

Inspekční zjištění potvrdila, že nastavená pravidla o ochraně zdraví a bezpečnost v jednotlivých třídách respektovalo 98,8 % dětí. Hospitační činnost rovněž prokázala, že většina dětí spontánně uplatňuje získané zdravotně preventivní návyky a postoje. Uplatňování zdravotně preventivního chování, kvalitní mezilidské vztahy a kvalitní materiální podmínky pro zdravý režim sehrávají významnou roli v podpoře výchovy ke zdraví v MŠ. Školy jsou k tomuto účelu vybaveny převážně vyhovujícím nábytkem, tělovýchovným náčiním a náradím, podporujícím zdravý fyzický vývoj dětí, účelně vybavenými školními zahradami, příp. sportovními hřišti. Tím jsou v MŠ vytvářeny podmínky pro všeobecně rozvíjející pohybové činnosti s cílem zlepšit stav pohybového aparátu dětí. Přestože však měly MŠ k dispozici nábytek diferencovaný vzhledem k tělesné výšce dětí, pedagogičtí pracovníci důsledně nedbali na to, aby dítě sedělo na židli a u stolečku odpovídající jeho výšce.

Ve školním roce 2012/2013 bylo 98 MŠ zaregistrováno v národní síti mateřských škol podporujících zdraví (MŠPZ), garantované Státním zdravotním ústavem. Účast v projektu a získání osvědčení, které opravňuje školu k používání označení „Mateřská škola podporující zdraví“, jsou podmíněny povinností pravidelně zpracovávat hodnotící zprávu a na jejím základě inovovat svůj školní vzdělávací program (školní kurikulum). MŠPZ mají zavedený promyšlený systém výchovy ke zdraví. Pro plánování slouží podrobně zpracovaná metodika, zaměřená na oblast podpory zdraví a zdravého životního stylu u dětí. Cílenému zvyšování kvality vzdělávání v této oblasti napomáhají specifické evaluační nástroje: SUky MŠ pro hodnocení výsledků vzdělávání a INDI MŠPZ pro hodnocení podmínek. Mateřské školy, které pracují v souladu s projektem MŠPZ, mají zpravidla kvalitně zpracovaný ŠVP, častěji uplatňují efektivní metody a formy vzdělávání a v oblasti výchovy ke zdraví dosahují velmi dobrých výsledků.

1.3.4 Zdravý fyzický vývoj dětí prostřednictvím sportu a pobytu v přírodě

Z inspekčních hodnocení vyplynulo, že rozvoj pohybových dovedností dětí byl sledován v 93,8 % hospitovaných tříd, nepatrně čtenější zařazování pohybových aktivit bylo zjištěno ve třídách malých MŠ (94,2 %). Větší měrou oproti minulému školnímu roku věnovali pedagogičtí pracovníci pozornost správnému držení těla prostřednictvím zařazování zdravotních cviků. Zjištěným rizikem je však skutečnost, že při provádění cviků pedagogičtí pracovníci nedokázali korigovat správné držení těla způsobem, který by vedl k jeho upevnění. Rovněž v průběhu dne nevěnovali pozornost správnému způsobu sezení dětí u stolečků apod.

Podpora zdravého životního stylu byla zjištěna u 91,5 % MŠ. Součástí této oblasti je také zdravé stravování a funkční pitný režim. Inspekční zjištění prokázala, že strava podávaná v MŠ je pestrá a hodnotná. Většina MŠ zařazuje do svých jídelníčků v domácnostech méně frekventované druhy potravin. Děti měly denně k dispozici rozmanitou nabídku zeleniny, ovoce i nápojů (ovocné čaje, džusy, neslazená voda). Dílčím rizikem však je skutečnost, že přestože všechny sledované MŠ měly pitný režim zavedený, v jeho

spontánním využívání dětmi byly mezi školami zjištěny rozdíly a nedostatky. V MŠ, kde pitný režim nebyl funkční, ho děti využívaly výjimečně a pedagogičtí pracovníci pití nepřipomínali (zpravidla až u svačiny nebo před pobytem venku). Další součástí podpory zdravého životního stylu je dostatečně dlouhý pobyt venku a nabídka nespavého režimu pro děti s nižší potřebou spánku. Inspekci bylo zjištěno, že stanovená doba pobytu venku, velmi důležitá pro zdravý vývoj dětí, byla v některých případech pedagogickými pracovníky bezdůvodně zkracována, a to i v případech optimálního počasí. Obdobné dílčí riziko v podpoře zdravého vývoje dítěte bylo zjištěno v ne vždy respektované individuální potřebě spánku.

1.3.5 Dopravní výchova v předškolním vzdělávání

Dopravní výchova je v předškolním vzdělávání součástí RVP PV – oblasti Dítě a svět. Podobně jako ostatní témata je koncipována tak, aby vycházela z přirozených dětských zkušeností a přiměřenými formami upevňovala u dětí základní vědomosti, dovednosti i postoje. Důraz je kladen na bezpečnostní hledisko, ale i orientaci v různém prostředí a na schopnosti rychle reagovat na různé změny. Naprostá většina mateřských škol má základy dopravní výchovy zapracované ve svých školních vzdělávacích programech, některé školy navíc vytvářejí pro danou problematiku různé projekty, popř. využívají možnosti spolupráce s organizacemi, které mohou tematiku obohatit a podpořit (Policie ČR, dopravní podniky, učitelé autoškoly apod.). Elementární znalosti a dovednosti z dopravní výchovy pedagogičtí pracovníci rozvíjejí při každodenní práci nejrůznějšími formami a metodami (hry, pohybové aktivity, vycházky, výlety dopravními prostředky, cvičení bezpečného chování, procvičování znalostí základních dopravních značek apod.). Využívají přitom běžné, ale i moderní pomůcky, např. interaktivní tabuli. Efektivnější postupy představují návštěvy dopravních hřišť v okolí škol, kde si děti prakticky zkoušejí chování na ulici, při přecházení apod. Většina navštívených mateřských škol využívá dopravní hřiště pravidelně, ovšem s různou časovou frekvencí. Záleží především na vzdálenosti nejbližšího hřiště. Některé docházejí častěji, jiné alespoň 1x ročně. Pokud mají mateřské školy hřiště přímo na svých zahradách (to je pozitivní trend posledních let), jsou výsledky dopravní výchovy mnohem účinnější a výrazně podporují bezpečnost dětí.

1.4

Podpora rozvoje předčtenářských a elementárních předmatematických dovedností

1.4.1 Předčtenářské dovednosti

Opatření mateřských škol v oblasti rozvoje předčtenářské gramotnosti

Česká školní inspekce zjišťovala ve 220 mateřských školách opatření určená k rozvoji předčtenářské gramotnosti. Tři čtvrtiny navštívených mateřských škol formulovaly cíle pro rozvoj předčtenářské gramotnosti. Podíl malých mateřských škol byl oproti školám velkým mírně nižší.

Tabulka 8

Formulování cílů pro rozvoj předčtenářské gramotnosti (v %)

Sledovaný jev	Malé MŠ	Velké MŠ	Celkem
Podíl mateřských škol, které neformulovaly cíle	23	27	25
Podíl mateřských škol, které formulovaly cíle	77	73	75

Mateřskými školami nejčastěji uváděným opatřením pro rozvoj předčtenářské gramotnosti bylo průběžné doplňování knihovny a pestrá nabídka metodických materiálů. U ostatních opatření byl významný rozdíl mezi mateřskými školami, které formulovaly cíle pro rozvoj předčtenářské gramotnosti, a těmi, které cíle neformulovaly. Školy, které cíle formulovaly, v mnohem větší míře uváděly, že stanovily konkrétní strategie podporující rozvoj předčtenářské gramotnosti, průběžně hodnotily její rozvoj a aktivně motivovaly a podporovaly pedagogický sbor ke spolupráci na rozvoji předčtenářské gramotnosti.

Tabulka 9

Opatření přispívající k rozvoji předčtenářské gramotnosti (v %)

Sledovaný jev	MŠ, které neformulovaly cíle	MŠ, které formulovaly cíle	Celkem MŠ
Podíl MŠ, které stanovily konkrétní strategie podporující rozvoj PČG dětí	2	46	35
Podíl MŠ, které se zapojují do projektů zaměřených na rozvoj PČG	6	16	14
Podíl MŠ, které průběžně hodnotí rozvoj PČG dětí	15	55	45
Podíl MŠ, které udržují a průběžně doplňují knihovnu a pestrou nabídku metodických materiálů	74	81	80
Podíl MŠ, které aktivně motivují a podporují pedagogický sbor ke spolupráci na rozvoji PČG	37	57	52
Podíl MŠ, které přijaly jiné opatření	11	10	10
Podíl MŠ, které nepřijaly žádné opatření	19	4	8

Mateřské školy, které projednaly opatření přispívající k rozvoji předčtenářské gramotnosti s pedagogickou radou, přijímaly opatření přímo cílená na rozvoj předčtenářské gramotnosti, zejména stanovení konkrétní strategie, zapojení do projektů a průběžné hodnocení. Opatření nepřímé, spočívající v udržování a průběžném doplňování knihovny a pestré nabídky metodických materiálů, bylo častější u škol, které jej neprojednaly s pedagogickou radou.

Monitoring podpory rozvoje předčtenářských dovedností mateřskou školou

Většina z navštívených MŠ sleduje dopad přijatých opatření. Nejčastěji uváděný způsob sledování je poslech a pozorování. Průběžné hodnocení osobního portfolia dítěte je využíváno ve školách, které sledují dopad opatření více způsoby.

Tabulka 10

Podíl MŠ podle sledování dopadu přijatých opatření (v %)

Sledovaný jev	Poslechem a pozorováním	Průběžným hodnocením osobního portfolia dítěte	Jiným způsobem	Celkem MŠ
MŠ sleduje jedním způsobem	26	18	5	49
MŠ sleduje dvěma způsoby	32	31	1	32
MŠ sleduje více než dvěma způsoby	2	2	2	2
MŠ nesleduje	0	0	0	17
Celkem navštívené MŠ	60	51	7	100

DVPP v oblasti předčtenářských dovedností

Více než dvě třetiny z navštívených mateřských škol se v uplynulých třech letech zúčastnily buď nízkého počtu vzdělávacích akcí zaměřených na rozvoj schopností a dovedností pedagogických pracovníků podporovat předčtenářskou gramotnost, nebo se nezúčastnily žádné.

Podíl MŠ podle počtu vzdělávacích akcí (v %)

Počet vzdělávacích akcí vzhledem k počtu dětí v MŠ	Počet vzdělávacích akcí, které prostřednictvím DVPP rozvíjí schopnosti a dovednosti učitelů podporovat rozvoj PČG dětí					Celkový součet
	1	2	3	4	více než 4	
Žádná vzdělávací akce	-	-	-	-	-	57
Nízký počet vzhledem k počtu žáků	10	2	1	0	0	13
Úměrný počet vzhledem k počtu žáků	11	12	2	3	2	30

Podmínky pro rozvoj předčtenářských dovedností

Ve většině navštívených mateřských škol mají pedagogičtí pracovníci k dispozici dostatek metodických materiálů potřebných k rozvíjení předčtenářské gramotnosti. Školy, které mají nedostatek metodických materiálů, se většinou v uplynulých třech letech nezúčastnily žádné vzdělávací akce, která by rozvíjela schopnosti a dovednosti jejich PP v podpoře rozvoje předčtenářské gramotnosti dětí. Jedná se ze dvou třetin o malé mateřské školy.

Podíl MŠ s dostatkem nebo nedostatkem metodických materiálů potřebných pro rozvíjení předčtenářské gramotnosti (v %)

	Žádná vzdělávací akce	Účast na vzdělávacích akcích	Celkový součet
Podíl MŠ, kde pedagogičtí pracovníci mají k dispozici dostatek metodických materiálů	41	39	79
Podíl malých MŠ s dostatkem metodických materiálů	42	32	74
Podíl velkých MŠ s dostatkem metodických materiálů	39	49	88
Podíl MŠ, kde pedagogičtí pracovníci mají k dispozici nedostatek metodických materiálů	16	4	21
Podíl malých MŠ s nedostatkem metodických materiálů	22	4	26
Podíl velkých MŠ s nedostatkem metodických materiálů	7	5	12
Celkový součet	57	43	100

Zjištění z hospitační činnosti

Podpora rozvoje dovedností, které předcházejí čtení a psaní, je velmi důležitá, protože může významně ovlivnit úspěšnost pozdějšího vzdělávání. Bohužel tento význam si dosud všichni pedagogičtí pracovníci mateřských škol neuvědomují. Podporují sice u dětí zájem o knihy, zejména o encyklopedie, a ve většině škol se pravidelně čte na pokračování, ale pokud se toto čtení zařazuje v době odpoledního odpočinku, zpravidla chybí aktivity bezprostředně po čtení, které by vedly k reflexi vyslechnutého textu. Z hlediska příležitostí, které pedagogičtí pracovníci dětem poskytují, je nejčastější nabídkou seznamování s místní kulturou (67,2 %). Možnosti práce se zdroji informací a příležitosti k využití vyhledaných informací se vyskytly zhruba v polovině případů (51,1 % a 50,3 %). Velmi málo se vyskytuje motivace k domýšlení pokračování vyslechnutého textu či k hodnocení postav apod. Pozitivním trendem je spolupráce s knihovnami, které často připravují pro děti zajímavé akce a přispívají tak k pěstování vztahu ke knihám. Z hlediska výsledků jsou letošní zjištění velmi podobná loňským. Děti většinou přirozeně vypráví, co slyšely, viděly či zažily; zájem o vyhledávání informací v encyklopediích je o něco menší a kreativní činnosti na základě textu byly jednoznačně patrné jen ve čtvrtině případů. Také nabídka dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky mateřských škol není v tomto směru příliš bohatá a dostačující. V uplynulých třech letech se dle zjištění ČŠI více než polovina škol nezúčastnila žádného cíleného vzdělávání, ostatní školy většinou pouze jedné akce.

1.4.2 Elementární předmatematické dovednosti

Začlenění předmatematické gramotnosti

Elementární předmatematické dovednosti byly sledovány ČŠI v 219 mateřských školách, z toho ve 130 malých a 89 velkých. Ve většině MŠ byly základy předmatematické gramotnosti začleněny do ŠVP. Mírně nižší podíl byl u malých MŠ (s počtem dětí do 50).

Tabulka 13

Začlenění základů předmatematické gramotnosti do ŠVP (v %)

Podíl MŠ podle počtu žáků	Malé MŠ	Velké MŠ	Celkem MŠ
V ŠVP byly začleněny	85	94	89
V ŠVP nebyly začleněny	15	6	11

Podpora dětí se SVP

V jedné čtvrtině hospitací byla sledována podpora dětí se SVP. Ve většině případů se jednalo o promyšlenou podporu. V žádné z navštívených MŠ nebyla podpora dětí se SVP opomíjena.

Tabulka 14

Podpora dětí se SVP

Sledovaný jev	Počet hospitací	Podíl hospitací (v %)
Podpora dětí se SVP je promyšlená	91	22
Podpora dětí se SVP je nahodilá	18	4
Podpora dětí se SVP je opomíjena	0	0
Děti se SVP nejsou vykazovány	307	74
Celkový součet	416	100

Tabulka 15

Sledované výsledky dětí

Sledovaný jev	Ano	Ne	Nevyskytlo se
Děti se orientují v prostoru a v rovině (na, nad, pod, za, před, nízko, vysoko, dopředu, dozadu, nahoru, dolů atd.)	361	1	54
Děti rozlišují některé symboly, piktogramy, značky (číslíce, jednoduché grafické symboly a znaky)	343	4	69
Děti chápou základní vztahy (rozumí pojmu – dlouhý, krátký, velký, malý)	318	3	95
Děti prakticky využívají základní matematické pojmy (porovnávají, třídí a uspořádávají předměty)	315	7	94
Děti dokážou rozlišit tvary okolních podobných předmětů zrakem či hmatem (nejen jejich rovinnou podobu)	259	2	155
Děti chápou základní matematické pojmy (rozumí pojmu – kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník)	235	3	178

Výsledky dětí

Při hospitacích byly sledovány výsledky dětí, které se vztahují k elementárním předmatematickým dovednostem. Nejčastěji se mezi sledovanými činnostmi dětí vyskytla orientace v prostoru a v rovině. Časté také bylo používání symbolů, piktogramů nebo značek spolu

s chápáním základních vztahů a využíváním matematických pojmů. Méně často se vyskytovalo rozlišování tvarů. A jen v mírně nadpolovičním počtu hospitací bylo sledováno chápání základních matematických pojmů. Relativně nejslabšího výsledku dosahovaly děti ve využívání základních pojmů při třídění, porovnávání nebo uspořádávání.

Představy dětí – využívání elementárních předmatematických dovedností

Nejčastěji v hospitacích děti prokazovaly, že mají představu o číslech, nebo se orientovaly na číselné řadě přibližně do šesti. Naproti tomu méně často bylo možné sledovat jednoduché úvahy dětí a dovednost porovnat velikost dvou souborů.

Tabulka 16

Sledované využívání elementárních předmatematických dovedností u dětí

Sledovaný jev	Ano	Ne	Nevyskytlo se
Děti mají představu o čísle (ukazují, počítají na prstech), chápou číselnou řadu (orientace přibližně do šesti)	366	4	46
Děti prakticky využívají základní matematické pojmy (porovnávají, třídí a uspořádávají předměty)	315	7	94
Děti se orientují v elementárním počtu (dovedou posoudit početnost dvou souborů, určí, o kolik je jeden z nich větší)	261	6	149
Děti vedou jednoduché úvahy a svoje myšlenkové pochody vyjadřují (přemýšlí nahlas, pracují s možnostmi, objevují souvislosti apod.)	253	7	156

Polytechnická výchova

Začlenění polytechnické výchovy do ŠVP bylo v navštívených MŠ méně časté. Výrazněji byla polytechnická výchova začleněna do ŠVP velkých MŠ.

Tabulka 17

Začlenění polytechnické výchovy do ŠVP (v %)

Podíl MŠ podle počtu žáků	Malé MŠ	Velké MŠ	Celkem MŠ
V ŠVP byla začleněna	40	56	46
V ŠVP nebyla začleněna	60	44	54

V hospitacích bylo vyzorováno využívání kreativních technických hraček nebo stavebnic pro vyjádření představ a fantazie dětí. Výskyt byl relativně častý. V MŠ, kde nebyla polytechnická výchova začleněna do ŠVP, se sledovaný jev vyskytoval výrazně méně často.

Tabulka 18

Využívání kreativních technických hraček, stavebnic nebo materiálů pro vyjádření představ a fantazie dětí v souvislosti se začleněním polytechnické výchovy do ŠVP

Sledovaný jev	Podíl hospitací (v %)		
	Ano	Ne	Nevyskytlo se
MŠ, kde nebyla začleněna	31	2	20
MŠ, kde byla začleněna	40	1	6
Celkový součet	71	3	26

Zjištění z hospitační činnosti

Zjištění o kvalitě i výsledcích v oblasti předmatematické gramotnosti jsou velmi podobná těm za předchozí školní rok, to znamená, že adekvátní činnosti jsou pedagogickými pracovníky stále spíše podceňovány. Během hospitací ČŠI se práce se symboly a číslicemi

vyskytla v 57,6 % případů (loni 52 %), geometrické znázorňování ve 47,8 % a počátky finanční gramotnosti jen v 13,5 %. U poslední aktivity je zjištění pochopitelné, jedná se o poměrně nové zadání. Pedagogičtí pracovníci jen minimálně inovují své zažité postupy, které nejsou vždy metodicky správné a pro děti žádoucí. Stále poměrně často zařazují tzv. grafické listy, jejichž užití je spíše problematické, protože pedagogičtí pracovníci podceňují motivaci a proces vytváření vazeb a souvislostí u dětí. Z hlediska výsledků je nejlepším situací u představ dětí o číslech a v elementární orientaci do 10, protože ve většině navštívených škol se děti orientují ve výše uvedených úlohách jednoznačně nebo téměř jednoznačně. Naopak horší je jejich orientace v prostoru, v ploše a v časových pojmech. Ještě slabší je to u řešení problémů a hledání variant řešení (jednoznačně pozitivní zjištění pouze ve 30,4 % navštívených škol). Přitom právě tyto dovednosti mohou v dalším vzdělávání ovlivnit vztah dětí k matematice i jejich celkovou školní úspěšnost. Také polytechnická výchova nemá stoupající úroveň, ačkoliv vhodných a nápaditých pomůcek mají školy většinou dostatek. Podpora práce s nimi ale často není systematická a pedagogickým pracovníkům chybí metodická opora. V praxi se to projevuje málo nápaditým využíváním moderních pomůcek, nedostatečnou motivací dětí k hledání nových řešení a malou nabídkou různých pracovních úkolů (drobné úklidové či zahradnické práce, práce s vhodným nářadím apod.).

1.5

Dopady preventivních a inovačních programů v předškolním vzdělávání, logopedická prevence

Dlouhodobým problémem dětí, způsobujícím 46 % odkladů povinné školní docházky, je celkový opožděný vývoj řeči, logopedické vady a poruchy řeči. MŠ se potýkají s nedostatkem logopedů, pouze 14,5 % sledovaných škol mělo k dispozici specialistu logopeda a 21,8 % MŠ zajišťovalo odbornou logopedickou péči externím pracovníkem. Celkem 75,7 % MŠ uvádělo, že systematicky zařazují preventivní logopedická cvičení, jejich činnost však nebyla v této oblasti natolik účinná, aby nárůst vad řeči snížila. Výše uvedená zjištění dokládají zjevný nedostatek klinických a školních logopedů i asistentů logopeda z řad pedagogických pracovníků, jejichž odborná logopedická péče by napomohla úspěšnějšímu odstraňování logopedických vad a poruch řeči dětí před nástupem do základního vzdělávání.

1.5.1 Hodnocení systému školního poradenství

Školní poradenství pro děti se SVP (4,5 %) a pro děti s OPŠD (16,5 %) zajišťovaly pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Činnost SPC se pozitivně projevila zejména při tvorbě IVP a průběžné metodické pomoci školám, které integrovaly děti se SVP. Intenzivnější a pravidelnější spolupráce SPC je se speciálními mateřskými školami.

1.5.2 Monitorování sociálního klimatu ve školách

Česká školní inspekce hodnotila celkové školní klima ve 3 hlavních indikátorech: mezilidské vztahy ve škole, podmínky a prostředí ve škole a sounáležitost se školou.

Ve všech sledovaných indikátorech bylo hodnocení PP velmi příznivé. Nejlépe byla hodnocena oblast sounáležitost se školou (s týmem školy). Toto zjištění potvrzuje skutečnost, že v mateřských školách panuje demokratické prostředí a velmi dobrá pracovní atmosféra. Ta se příznivě odráží ve snaze PP přijímat vstřícně nové nápady a realizovat s dětmi činnosti směřující ke zvyšování kvality. PP rovněž pozitivně hodnotí vlastní úspěšnost v eliminaci nevhodného až agresivního chování dětí. Ze srovnání hodnocení sociálního klimatu

ředitelem a PP školy taktéž vyplývá, že ředitelé hodnotili jednotlivé ukazatele příznivěji než pedagogičtí pracovníci MŠ.

1.5.3 Prevence rizikových jevů u dětí v PV

V uplynulém školním roce zjišťovala ČŠI v navštívených školách i výskyt řešení rizikového chování dětí. Celkem bylo zjištěno v 722 sledovaných MŠ pouze 75 případů rizikového chování v 6,4 % MŠ. Častěji bylo rizikové chování řešeno ve velkých školách (o 3,8 % více).

1.5.4 Inovace v předškolním vzdělávání

Rozvojové projekty v předškolním vzdělávání

Do rozvojových projektů se zapojilo zhruba 47 % navštívených mateřských škol, tedy ve srovnání s předešlým školním rokem o něco více (42 %). Jednalo se většinou o projekty MŠMT (58 % případů) nebo projekty financované z lokálních zdrojů (23 %). Přesto je možné konstatovat, že pracovníci mateřských škol jsou vstřícní k inovacím a nápadům, které realizují bez zapojení do dotovaných projektů. Zvou například do škol zajímavé hosty, kteří dětem předávají své zkušenosti, zapojují se do divadelních či folklorních festivalů, podporují rozvoj talentu nebo navazují partnerství s okolními organizacemi. V některých krajích probíhá dokonce příhraniční spolupráce, která je zaměřena na výměnné pobyty pedagogických pracovníků a zejména na seznamování dětí s kulturou sousedních národů.

Ve školním roce 2012/2013 byl zaznamenán velký počet projektů, do kterých se mateřské školy zapojovaly. Jednalo se například o dílčí projekt podporující pozitivní mezigenerační vztahy mezi dětmi a staršími občany pod názvem „Naši kamarádi v Domovince“, projekt „Pro knížku do knihovny“, jehož cílem bylo vytvářet u předškolních dětí kladný vztah ke knize a četbě, projekt „Lví očko“, zaměřený na prevenci a vyšetření zraku dětí, dotační projekt „Zažít si svůj úspěch – inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí se sociokulturním znevýhodněním“ nebo ekologický projekt „Malý zahradník“, zaměřený na vzbuzení zájmu dětí o přírodu, o procesy a zákonitosti, které v přírodě probíhají.

Rozvoj partnerství v předškolním vzdělávání

Spolupráce s rodiči je tradičně na velmi dobré úrovni, v mnohých školách dosahuje úrovně spoluúčasti, tedy fáze, kdy rodiče jsou skutečně aktivní, přicházejí s nápady a podporují svým konáním rozvoj školy.

Pestré formy spolupráce se základními školami podporují vzájemnou informovanost PP a především snazší přechod dětí na základní školu. Většinou se jedná o vzájemné návštěvy PP i skupin dětí a organizaci společných akcí (divadel, výletů, sportovních akcí apod.).

Materiální rozvoj v předškolním vzdělávání

Mateřské školy jsou svými zřizovateli průběžně rekonstruovány a rozvíjeny. V uplynulém školním roce probíhala v 77 % navštívených škol nějaká investiční akce zaměřená na materiální rozvoj školy. Nejčastěji byly tyto akce zaměřeny na opravy a úpravy budov, tříd pro děti a školních zahrad. Ředitelé mateřských škol zpravidla investiční akce iniciují a během nich jsou aktivními partnery zřizovatelů. Jejich úsilí přispívá často k větší efektivnosti změn ve prospěch dětí.

Ekonomické předpoklady v předškolním vzdělávání

Ekonomické předpoklady se oproti loňskému školnímu roku výrazně nezměnily, přesto ČŠI zaznamenala mírné zlepšení podmínek. Přes mírný propad v roce 2011 opět vzrostly celkové výdaje na předškolní vzdělávání, a to na 16 933,5 milionu Kč (v roce 2011 se jednalo o částku 16 279,4 milionu Kč). Tato suma odpovídá 9,88 % z celkových výdajů na školství.

Negativním trendem je, že i přes mírný růst v minulých letech plat PP v předškolním vzdělávání v roce 2012 mírně poklesl, a to i navzdory zvyšujícímu se podílu kvalifikovaných PP. Výdaje na jedno dítě v předškolním vzdělávání se však zvýšily, a to o 1 395 Kč na 43 104 Kč.

Českou školní inspekci byly velmi dobře ohodnoceny finanční předpoklady navštívených mateřských škol při kritériálním hodnocení. V této oblasti nebyl u žádné mateřské školy shledán její stav jako krizový a rizikový byl pouze v 1,5 % případů. Většina škol tedy splňovala alespoň požadovaný stav.

1.6

Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly

Údaje o ředitelích MŠ

Ve školách navštívených ČŠI splňovalo předpoklady pro výkon funkce ředitele MŠ stanovené v § 5, § 32a a § 33 zákona č. 563/2004, o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů celkem 95,4 % ředitelů MŠ.

Věkový průměr ředitelů MŠ byl 49,6 roku a je srovnatelný s průměrným věkem ředitelů ZŠ (50 roků). Průměrná celková délka jejich pedagogické praxe činila 26,8 roku. Průměrná praxe ve výkonu funkce 10,9 roku, stejně tak jako u ředitelů základních i středních škol.

Tabulka 19

Věk ředitelů

	Celkem		Malé školy		Velké školy	
Počet ředitelů	1480	%	897	%	571	%
21–25 let	2	0,1	2	0,2	0	0
26–30 let	24	1,6	20	2,2	4	0,7
31–35 let	45	3,0	34	3,8	11	1,9
36–40 let	116	7,8	85	9,5	31	5,4
41–45 let	206	13,9	115	12,8	88	15,4
46–50 let	357	24,1	216	24,1	139	24,3
51–55 let	360	24,3	209	23,3	148	25,9
56–60 let	307	20,7	183	20,4	120	21,0
61–65 let	57	3,9	28	3,1	29	5,1
66–70 let	5	0,3	4	0,4	1	0,2
71–75 let	1	0,1	1	0,1	0	0

Ředitelé MŠ věnují stále větší pozornost zvyšování znalosti cizího jazyka. Znalost cizího jazyka uvedlo při dotazování 93 %, znalost anglického jazyka uvedlo 65,6 % ředitelů MŠ. Přes zvyšující se úroveň znalosti anglického jazyka vykázalo pouze 4,2 % ředitelů pokročilou znalost doloženou nějakým druhem certifikátu.

V oblasti informační gramotnosti bylo na základní úrovni 26 % ředitelů MŠ, pokročilých dovedností dosáhlo 65,2 % ředitelů, specializační dovednosti uvedlo 4,1 % a koordinátora ICT vykonává ve škole 4,5 % ředitelů MŠ. Již téměř neexistuje, že by vedení školy neumělo pracovat s počítačem. Z navštívených škol nedokázalo vůbec pracovat s ICT technikou 0,2 % ředitelů MŠ.

Celková délka ředitelské praxe

	Celkem		Malé školy		Velké školy	
Počet ředitelů	1476	%	892	%	572	%
do 1 roku	193	13,1	122	13,7	69	12,1
2 roky	85	5,8	52	5,8	33	5,8
3 roky	68	4,6	46	5,2	22	3,8
4–5 let	124	8,4	72	8,1	52	9,1
6–10 let	319	21,6	184	20,6	131	22,9
11–15 let	246	16,7	159	17,8	85	14,9
16–20 let	235	15,9	149	16,7	84	14,7
21–25 let	151	10,2	71	8,0	78	13,6
26–30 let	35	2,4	23	2,6	12	2,1
31–35 let	16	1,1	13	1,5	3	0,5
36–40 let	4	0,3	1	0,1	3	0,5

Konkurzní řízení na pozici ředitele v MŠ

Ve školním roce 2012/2013 proběhlo celkem 223 konkurzních řízení na ředitele samostatných MŠ, 176 konkurzních řízení na spojené subjekty MŠ a ZŠ, celkem tedy 399 konkurzů. Pozitivním jevem byl zvyšující se počet uchazečů, ale kvalita jejich připravenosti byla velice rozdílná. Největší slabinou účastníků konkurzních řízení byla jejich orientace v právních předpisech, které souvisejí s řízením školy.

Uchazeči, kteří sice splňovali kvalifikační požadavky pro ředitele MŠ stanovené v § 5, § 32a a § 33 zákona č. 563/2004, ale chyběla jim praxe v MŠ, se většinou neorientovali v problematice předškolního vzdělávání a podcenili znalost jeho specifik. Ukázalo se, že někteří zřizovatelé kladli větší váhu na manažerské schopnosti uchazečů než na důkladné znalosti problematiky předškolního vzdělávání. Novým trendem, který při konkurzních řízeních začíná být uplatňován, je přítomnost přizvaného psychologa nebo personalisty z jiného oboru. Školní inspektoři prozatím tento trend hodnotí jako pozitivní.

Systémy vlastního hodnocení MŠ

ČŠI se při inspekční činnosti v MŠ zaměřovala na funkční vnitřní evaluační systém a jeho účinnost.

Systematické hodnocení celkových výsledků vzdělávání provádělo dle zjištění ČŠI 91,2 % navštívených škol, to je téměř totožný stav jako v uplynulém školním roce (91,5 %). Podíl škol, které věnovaly náležitou pozornost hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání, se mírně zvýšil (z 91,3 % na 92,9 %). Školy sice výsledky vzdělávání dětí hodnotily, ale neuměly získané informace efektivně využívat pro přípravu vzdělávací nabídky a individualizovaného vzdělávání.

ČŠI dále zjišťovala, zda se vedení MŠ zabývalo podněty, popřípadě stížnostmi týkajícími se práce školy. V 72,6 % ředitelé MŠ podněty neobdrželi, v 25,8 % se jimi zabývali. V 1,6 % škol jim nevěnovali žádnou pozornost.

Při hodnocení škol bylo také zjišťováno, zda se vedení školy zabývalo výsledky z předchozí inspekční činnosti a zda přijalo následná opatření na základě zjištění ČŠI. Ve 46,6 % škol věnovali ředitelé inspekčním zjištěním včetně stanovení opatření náležitou pozornost, naopak v 1,6 % navštívených škol rizika zjištěná při inspekční činnosti neodstranili.

Podpora pedagogických pracovníků, DVPP

Hodnocení podpory začínajících PP (do 3 let praxe)

V navštívených školách byl zjištěn obdobný nárůst podílu začínajících PP do 3 let praxe jako v minulém roce. Ve většině případů byla podpora začínajících PP ze strany vedení školy zajištěna po stránce formální. Ředitelé měli vypracovaný plán uvádění začínajících pedagogických pracovníků a tato kompetence byla většinou přenesena na kvalitního pedagoga. Ze strany vedení školy však nebyla prováděna zpětná vazba, která by vyhodnotila, jak uvádění začínajících PP probíhá a nakolik je úspěšné. V důsledku toho nebyla podpora začínajících PP ze strany vedení školy hodnocena ČŠI vždy příznivě.

Informační gramotnost a znalost AJ u PP

ČŠI rovněž sledovala úroveň znalosti anglického jazyka u PP. V důsledku zvyšujícího se počtu vysokoškolsky vzdělaných PP postupně roste počet pedagogických pracovníků s aktivní (21,2 %) či pasivní (34,6 %) znalostí anglického jazyka. Obdobným způsobem vzrostl počet PP s pokročilou úrovní znalostí ICT (o 22,5 %). Dovednosti v oblasti ICT pedagogičtí pracovníci uplatňovali zejména při tvorbě třídních vzdělávacích programů a při práci s internetem (vyhledávání námětů, zvyšování odborných znalostí atd.). Při vzdělávání dětí byly ICT využity pouze v 5,9 %. Jednou z příčin tohoto zjištění byla skutečnost, že 47,1 % tříd nemělo ICT k dispozici.

Využívání ICT pedagogy

Základní úroveň znalostí ICT dosahuje 54,8 % PP, úroveň pokročilé dosahuje 43 % PP. Častější využívání ICT řediteli škol dokládá zjištění, že 65,2 % z nich dosahuje pokročilé úrovně a pouze 26 % ředitelů úroveň základní. Využití PC v průběhu předškolního vzdělávání je nižší, větší oblibu získaly interaktivní tabule. Celkem 47,1 % tříd však nemá ICT k dispozici.

Další vzdělávání PP

Účast PP v některé z forem dalšího vzdělávání byla vysoká. Nejčastěji absolvovali pedagogičtí pracovníci vzdělávací semináře zaměřené na zvyšování kompetence PP v pedagogicko-psychologické práci (55,3 % škol) a DVPP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP (44,2 % škol). Z finančních důvodů byly nejméně navštěvované dlouhodobé jazykové kurzy (6 % škol).

Dostupnost odborníků-specialistů v MŠ

ČŠI sledovala podíl odborníků-specialistů v MŠ. Přestože velké množství dětí v předškolním věku má neukončený řečový vývoj ještě v posledním roce před zahájením školní docházky, pouze 14,5 % MŠ má k dispozici logopeda a 21,8 % MŠ využívá spolupráce s externím logopedem. Školního psychologa má k dispozici 0,7 % MŠ. Služeb školského poradenského zařízení naopak využívá 97,4 % škol, především při stanovení školní zralosti dětí.

V MŠ je poměrně vysoký počet vykázaných dětí se SVP. Ve školním roce 2012/2013 jich bylo během inspekčních akcí zaznamenáno 2 563, tj. 4,5 % z celkového počtu zapsaných dětí v navštívených MŠ. Podíl sociálně znevýhodněných dětí z počtu dětí se SVP tvořil 17,7 %. Pro děti se SVP bylo v MŠ pracovně zařazeno pouze 193 asistentů pedagoga, 30 osobních asistentů a 255 speciálních pedagogů. Z počtu 1 944 PP v MŠ uvedlo ČŠI jako svoji odbornou specializaci logoped celkem 93 pedagogických pracovníků.

Závěry

V následující tabulce je uvedeno celkové hodnocení stavu předškolního vzdělávání ve školním roce 2012/2013 dle zařazení navštívených škol do čtyř stupňů kvality – tedy zda byl u škol v příslušné oblasti zjištěn krizový, rizikový, požadovaný nebo nadstandardní stav.

Hodnocení mateřských škol podle národního kritériálního rámce

Kritériální rámec – 827 hodnocených MŠ		Četnost dosažené úrovně hodnocení (v %)			
		1	2	3	4
1.	Rovný přístup ke vzdělávání	0,0	2,6	94,4	3,1
2.	Školní vzdělávací programy (vzdělávací programy)	0,2	13,1	84,6	2,1
3.	Řízení školy	0,1	11,5	83,9	4,5
4.	Personální podmínky	0,1	11,1	84,7	4,1
5.	Materiální předpoklady	0,2	6,0	87,3	6,4
6.	Finanční předpoklady	0,0	1,5	97,2	1,4
7.	Efektivní organizace vzdělávání	0,1	11,2	84,7	4,0
8.	Účinná podpora rozvoje osobnosti dětí	0,0	3,8	89,2	7,0
9.	Partnerství	0,0	0,5	94,6	4,9
10.	Účinná podpora rozvoje funkčních gramotností dětí	0,0	2,6	92,1	5,3
11.	Systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání	0,0	7,1	90,6	2,3
12.	Systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy	0,0	8,8	87,6	3,6

Legenda k úrovním hodnocení:

1 Krizový stav odpovídající výmazu ze školského rejstříku.

2 Rizikový stav s možností nápravy v dané lhůtě.

3 Požadovaný stav.

4 Nadstandardní stav.

Výsledky hodnocení dle kritériálního rámce za školní rok 2012/2013 jsou relativně příznivé, protože většina mateřských škol byla inspekčními týmy klasifikována jako školy dosahující alespoň požadovaného stavu. Počet škol, které byly v různých oblastech označeny jako krizové, se nezvýšil a ve srovnání se školním rokem 2011/2012 zůstal na stejné úrovni. Škol, které byly ohodnoceny jako nadstandardní, nebo dokonce jako příklad dobré praxe, však ubylo a častěji byl jejich stav hodnocen jako požadovaný. Jedním z důvodů tohoto zjištění je skutečnost, že na MŠ je zřizovatelem a veřejností vyvíjen tlak na přijetí maximálního počtu dětí na třídu. Z celkového počtu zapsaných dětí bylo v tomto školním roce během hospitací denně přítomno v průměru 70 % dětí. Tento poměrně vysoký počet neumožňuje učitelům v plném rozsahu uplatňovat specifika předškolního vzdělávání tak, jak jsou nastavena v RVP PV.

Další příčinou stagnujícího stavu v předškolním vzdělávání je 14,7 %¹ nekvalifikovaných pedagogických pracovníků. Důvodem jejich přijímání jsou nejen nově zřízené mateřské školy, popř. třídy, ale i krátké pracovní úvazky při nižším počtu přijatých dětí, zejména v malých obcích.

V rámci kritériálního hodnocení bylo posuzováno celkem 12 oblastí, mezi nimiž byly zjištěny dílčí rozdíly. Nejlépe byla hodnocena oblast partnerství, která vypovídá o tom, jak škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí či jak spolupracuje s dalšími partnery při vytváření vzdělávací nabídky. Pouze 0,5 % mateřských škol bylo v této oblasti ohodnoceno jako rizikové, téměř většina tedy dosahovala požadovaného stavu a 4,9 % škol bylo nadstandardní úrovně. Oproti předcházejícímu školnímu roku však škol nadstandardní úrovně ubylo a tento pokles byl nejvyšší ze všech hodnocených oblastí (3,1 %).

Další z nejlépe hodnocených oblastí kritériálního rámce byly finanční předpoklady mateřských škol, z čehož se dá usuzovat, že školy používají efektivně, hospodárně a v souladu

¹ Jedná se o přepočtený počet nekvalifikovaných PP.

s účelem finanční prostředky přidělené ze státního rozpočtu. Ve školním roce 2012/2013 dosahovalo 97,2 % MŠ požadovaného stavu, to představovalo mírný nárůst oproti předcházejícímu školnímu roku, a u 1,4 % MŠ byl zjištěn nadstandardní stav.

Velmi dobře si školy vedly i v rovném přístupu ke vzdělávání, celkem 97,5 % škol dostalo od ČŠI pozitivní hodnocení. Tyto školy přijímaly děti k předškolnímu vzdělávání v souladu s platnými předpisy, neměly problém se správnou identifikací a evidencí dětí se SVP, cizinců i dětí nadaných a náležitě poskytovaly informace a poradenskou pomoc v záležitostech týkajících se vzdělávání.

Stejně jako ve školním roce 2011/2012 i během školního roku 2012/2013 byl v oblasti mapující účinnou podporu rozvoje osobnosti dětí zaznamenán nejvyšší počet škol, které byly vyhodnoceny jako nadstandardní nebo příklad dobré praxe. V roce 2012/2013 bylo zaznamenáno 7 % těchto škol, přesto se však jednalo o pokles o 2,2 % oproti přecházejícímu školnímu roku.

Z meziročního srovnání lze tedy konstatovat, že pozitivnějších výsledků oproti školnímu roku 2011/2012 dosahovaly školy u personálních podmínek (nárůst byl nejvyšší, a to o 2,5 %), školních vzdělávacích programů, finančních předpokladů, účinné podpory rozvoje osobnosti dětí, partnerství, účinné podpory funkčních gramotností dětí a u systematického hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání. Největší pokles v pozitivním hodnocení škol byl zaznamenán u řízení školy, kdy bylo oproti předcházejícímu školnímu roku kladně hodnoceno o 2 % škol méně. Úbytek byl zaznamenán i v oblastech rovný přístup ke vzdělávání, materiální předpoklady, efektivní organizace vzdělávání a u systémového hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy.

Pozitivní zjištění

- Rozvoj sociální gramotnosti je v MŠ úspěšně realizován. Většina MŠ má ve svém ŠVP kvalitně zapracovány vzdělávací záměry týkající se utváření vztahů dítěte k sobě samému, k jinému dítěti či dospělému a obohacování vzájemné komunikace.
- Mateřské školy poskytují velmi dobrou podporu dětem, které přicházejí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.
- Činnost SPC se pozitivně projevuje zejména při tvorbě IVP a průběžné metodické pomoci školám, které integrují děti se SVP.
- V mateřských školách panuje demokratické prostředí a velmi dobrá pracovní atmosféra. Ta se příznivě odráží ve snaze pedagogických pracovníků přijímat vstřícně nové nápady a realizovat s dětmi činnosti směřující ke zvyšování kvality.
- Výchově ke zdraví je věnována dlouhodobá soustavná péče. MŠ často zaměřují profilaci školy na podporu výchovy ke zdraví a pedagogičtí pracovníci se zúčastňují vzdělávacích seminářů tematicky zaměřených na tuto oblast. MŠ se taktéž více soustředí na prevenci školních úrazů. V důsledku toho je index úrazovosti v MŠ na rozdíl od ostatních druhů škol výrazně nižší (0,3).
- Mateřské školy, které pracují v souladu s projektem Mateřské školy podporující zdraví, mají zpravidla kvalitně zpracovaný ŠVP, častěji uplatňují efektivní metody a formy vzdělávání a v oblasti výchovy ke zdraví dosahují velmi dobrých výsledků.
- Při vzdělávání dětí věnují MŠ pozornost péči o okolní prostředí a děti mají velmi dobré elementární poznatky o okolním prostředí.

- MŠ využívají různorodé projekty (týkající se například podpory pozitivních mezigeneračních vztahů, podpory kladného vztahu ke čtení, podpory prevence a vyšetření zraku, dále pak projekty týkající se inkluzivního vzdělávání a vzdělávání dětí se sociokulturním znevýhodněním, ekologické projekty apod.) a formy partnerství, které obohacují ŠVP (netradiční akce s rodiči, spolupráce se sportovními kluby, s domovy pro seniory, s knihovnami, příhraniční partnerství s německými, polskými či rakouskými mateřskými školami apod.).
- Pozitivně se projevuje včleňování rodičů do problematiky naplňování ŠVP (tzv. otevřené školy).
- Investiční akce zaměřené na materiální rozvoj školy přispívají ke kvalitě předškolního vzdělávání.
- Zřizovatelé reagují na demografický vývoj zakládáním nových MŠ.

Negativní zjištění

- MŠ nedokážou efektivně pracovat s výsledky hodnocení ke zvyšování kvality vzdělávání.
- Pedagogům se nedaří uplatňovat kooperativní učení, které by bylo založené na vzájemné spolupráci dětí při řešení společných problémů a situací, vzájemném rozdělování rolí a úkolů a součinnosti při hodnocení společné práce.
- Pedagogičtí pracovníci věnují méně pozornosti rozvoji receptivních jazykových dovedností, zejména vnímání a porozumění vyslechnutému textu, rozvoji jazykových dovedností produktivních, tzn. správné výslovnosti, celkovému mluvnímu projevu a vyjadřování ve větách.
- Narůstá počet dětí s různě těžkými vadami řeči, v MŠ je nedostatečný počet školních logopedů a řečových preventistů.
- Při rozvoji předmatematických dovedností se pedagogičtí pracovníci stereotypně zaměřují na číselnou řadu a opomíjejí třídění, porovnávání počtu, rozlišování tvarů podobných předmětů zrakem či hmatem, porovnávání tvarově odlišných předmětů apod.
- V mateřských školách chybí cílená podpora tělesné zdatnosti dětí, cvičení zaměřená na správné držení těla a jiné vady, dostatečná pozornost není věnována správnému způsobu sezení dětí při jídle a kreslení apod.
- Chybějí finanční prostředky pro děti se ŠVP na zajištění asistenta pedagoga v plném doporučeném rozsahu a je nedostatečná finanční podpora určená na kompenzační a rehabilitační pomůcky.

2 Základní vzdělávání

2.1

Nabídka základního vzdělávání, inkluzivní vzdělávání

2.1.1 Žáci v základním vzdělávání

Základní vzdělávání se v České republice uskutečňuje v základních školách, v základních školách speciálních, ve víceletých gymnáziích a konzervatořích, kde žáci plní povinnou školní docházku. Dle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED poskytují základní školy v České republice vzdělání na úrovni ISCED 1 (primární vzdělávání) a ISCED 2 (nižší sekundární vzdělávání).

Ve školním roce 2012/2013 pokračoval dopad rozvojových programů a dalších opatření MŠMT, které v uplynulém období směřovaly k podpoře škol v malých obcích, k podpoře inkluze ve školách, k doplnění standardů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v uzlových bodech vzdělávací dráhy žáka (5. a 9. ročník ZŠ) a k úpravám stávajícího RVP ZV.

Změny v síti základních škol byly v tomto školním roce méně výrazné než v předchozích letech, ve školském rejstříku bylo zařazeno 4 095 základních škol, počet ZŠ se tak oproti loňskému školnímu roku snížil pouze o 16. Rozložení základních škol podle typu zřizovatele zůstává podobné jako v loňském školním roce, s mírným nárůstem soukromých škol oproti veřejným (o 0,1 %). Podíl církevních škol zůstává stejný (1 %).

Přestože se v předchozích letech podpora škol v malých obcích projevovala zvyšováním podílu malých škol (do 150 žáků), došlo ve školním roce 2012/2013 k mírnému poklesu počtu malých základních škol (z 53,6 % na 53,3 %). Pokračoval trend spojování předškolního a základního vzdělávání do jednoho právního subjektu. S nárůstem počtu žáků v ZŠ došlo k poklesu počtu tříd, tudíž průměrný počet žáků na jednu třídu se oproti loňskému školnímu roku zvýšil na 19,4 (z 18,9 ve školním roce 2011/2012). V následující tabulce jsou uvedeny údaje o počtech žáků v základních školách v meziročním srovnání.

Tabulka 22

Žáci v základních školách

Sledovaný parametr ČR (statistika MŠMT)	Stav ve školním roce			Trend
	2010/2011	2011/12	2012/13	
Počet žáků v ZV celkem	789 486	794 642	807 950	+
Počet žáků na 1. stupni ZŠ	465 380	474 327	488 106	+
Počet žáků na 2. stupni ZŠ	324 106	320 315	319 844	-
Podíl žáků se zdravotním postižením (v %)	9,0	9,0	8,9	-
Podíl cizinců v ZV (v %)	1,8	1,5	1,8	+

Stejně jako v předchozích letech pokračoval nárůst počtu žáků na 1. stupni a pokles počtu žáků na 2. stupni v důsledku demografického vývoje. Celkově počet žáků v základním vzdělávání vzrostl o 1,6 %. Ačkoliv podíl žáků se zdravotním postižením zůstává v posledních třech letech poměrně stabilní, přibývá individuálně integrovaných žáků v běžných školách. Podíl žáků-cizinců v meziročním srovnání mírně vzrostl a odpovídá tak stavu před dvěma lety.

2.1.2 Hodnocení kvality škol v základním vzdělávání

Ve školním roce 2012/2013 bylo Českou školní inspekcí hodnoceno v základním vzdělávání 762² škol, z toho 66,1 % představovaly úplné základní školy s 1. až 9. ročníkem. Celkem 44,8 % navštívených škol představovaly sloučené subjekty mateřských škol a základních škol. Hodnocení základních škol vychází vedle jiných zdrojů také ze zjištění, která jsou výsledkem 7 318 vykonaných hospitací ve vyučovacích jednotkách.

2.1.3 Školní vzdělávací programy pro základní vzdělávání

V celkovém hodnocení souladu a naplňování školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání bylo 86,5 % navštívených škol na požadované úrovni, v 12,6 % ZŠ zjistila ČŠI závažné nedostatky a pouze přibližně 1 % ŠVP bylo hodnoceno jako nadstandardní. Oproti loňskému školnímu roku došlo ke zlepšení stavu. Nedostatky v hodnocených ŠVP byly částečně způsobeny také vyčkáváním části škol s připravovanou revizí a úpravou svých vzdělávacích programů v souvislosti s ministerstvem školství avizovaným zveřejněním upravené verze RVP ZV s platností od 1. září 2013. Z inspekční činnosti vyplynulo, že se školy rozhodly pro úpravy (i s vědomím některých nedostatků ve stávajících ŠVP) až po zveřejnění změn v upraveném RVP ZV.

V hodnoceném období za uplynulé 3 roky je zřejmý pozitivní trend zvyšování kvality školních dokumentů, podíl kvalitně zpracovaných ŠVP (bez nedostatků) vzrostl oproti loňskému školnímu roku o 8,8 %, a to i přesto, že stále přetrvává v části školské veřejnosti nedůvěra a neporozumění principům dvoustupňového kurikula a smyslu tvorby vlastního ŠVP.

Tabulka 23

Hodnocení souladu oblastí ŠVP s RVP ZV v navštívených školách

	Oblast ŠVP	2011/2012		2012/2013		Trend souladu
		436 ŠVP		209 ŠVP		
		soulad	nesoulad	soulad	nesoulad	
Formální náležitosti ŠVP	Identifikační údaje	80,8	19,2	95,7	4,3	+
	Charakteristika školy v ŠVP	92,9	7,1	94,7	5,3	+
	Charakteristika ŠVP	80,0	20,0	85,2	14,8	+
Obsahové náležitosti ŠVP	Učební plán	84,6	15,4	83,7	16,3	-
	Učební osnovy	70,4	29,6	81,3	18,7	+
	Pravidla pro hodnocení žáků	86,0	14,0	89,0	11,0	+
	Vlastní hodnocení školy	88,5	11,5	95,2	4,8	+
	ŠVP celkem*	66,3	33,7	75,1	24,9	+

* Hodnocení souladu celého ŠVP s příslušným RVP není průměrem hodnocení jednotlivých oblastí. Jedná se o průnik těchto hodnocení a plný soulad celého ŠVP je případ, kdy všechny hodnocené oblasti daného ŠVP jsou v souladu.

Formální nedostatky v ŠVP (v identifikačních údajích, charakteristice školy a charakteristice ŠVP) byly obvykle odstraněny již v průběhu inspekční činnosti ve škole. Hodnocení ŠVP ukazují na rozdílnou úroveň zpracování jeho jednotlivých částí. Problémovými oblastmi dlouhodobě zůstávají učební plány (zejména část pro 2. stupeň), učební osnovy (nejčastěji v souvislosti s absencí zpracování vzdělávacích obsahů pro volitelné předměty) a pravidla pro hodnocení žáků.

² Celkově bylo hodnoceno 767 základních škol včetně 5 škol při zdravotnických zařízeních, které nebyly následně zařazeny do analýz.

Učební plány

Sestavování učebních plánů ŠVP jednotlivých škol podle požadavku RVP ZV zůstává trvale jednou z problémových oblastí v hodnocení školy. Jako u jediného ukazatele došlo v této oblasti k mírnému zhoršení stavu (mírný nárůst nesouladu z 15,5 % na 16,3 %). Školám stále činí problémy přehledné sestavení poznámek k učebnímu plánu, který zejména na 2. stupni ZŠ slouží k jednoznačné vzdělávací nabídce v oblasti volitelných předmětů (včetně nabídky výuky druhého cizího jazyka). Částečně negativně se projevují snahy škol o profilaci tříd či skupin (tyto skutečnosti jsou v poznámkách k učebnímu plánu často nedostatečně vysvětleny nebo chybějí vůbec), problémem zůstává také nejasné a nepřehledné vyčíslení disponibilní časové dotace.

Stejně jako v minulých letech i v tomto školním roce přetrvávala snaha o navyšování základní časové dotace pro jednotlivé vzdělávací obory z disponibilní časové dotace u základních předmětů na 1. stupni ZŠ (český jazyk, matematika), na 2. stupni ZŠ je pak většina těchto hodin použita k navýšení časové dotace cizího jazyka, českého jazyka a matematiky (mj. v souvislosti se zavedením standardů pro základní vzdělávání). Postupně ubývá pestrosti v nabídce volitelných vyučovacích předmětů. Je to patrně dáno vlivem personálního složení pedagogických sborů, který bývá často více rozhodujícím faktorem než skutečný zájem žáků. Realizace volitelných vzdělávacích obsahů s sebou navíc nese ztíženou organizaci vyučovacího procesu a zvýšené požadavky na financování.

Školní vzdělávací programy pro základní školu speciální

V rámci komparační analýzy ŠVP v základních školách speciálních s RVP ZŠS bylo zjištěno, že ze 13 hodnocených ŠVP jich bylo v souladu sedm. Ve dvou případech škola odstranila nedostatky ještě v průběhu inspekční činnosti. U čtyř ŠVP si zjištěné nedostatky vyžádaly stanovení lhůty pro přijetí opatření k odstranění zjištěných nedostatků a u těchto škol bude v budoucnu realizována inspekční činnost zaměřená na realizaci a účinnost přijatých opatření k nápravě stavu.

Školní vzdělávací programy pro školní družinu a školní klub

Ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání (školní družiny a školní kluby) bylo během inspekční činnosti zjištěno, že mezi nejčastější nedostatky ve zpracování těchto dokumentů patří definování podmínek pro vzdělávání žáků se ŠVP, podmínek pro přijímání uchazečů a pro ukončování vzdělávání. Tyto nedostatky mohou do jisté míry činit školám potíže v případě nutnosti ukončení docházky žáka do školní družiny či klubu (jestliže např. není dodržován vnitřní řád).

Dále bylo zjištěno, že zájmové vzdělávání je ve školách formou školní družiny určeno převážně žákům 1. stupně ZŠ (v 92 % případů) a téměř vždy výhradně žákům kmenové školy (v 99,2 % případů). Pouze v 5,6 % školských zařízeních je zájmové vzdělávání poskytováno i mimo dny školního vyučování, jak umožňuje příslušný právní předpis.

2.1.4 Rovné příležitosti a inkluzivní vzdělávání

ČŠI se v tomto školním roce zaměřovala na rovný přístup ke vzdělávání a inkluzivní vzdělávání vedle běžné inspekční činnosti také v rámci tematického šetření, které proběhlo v 256 běžných základních školách. Pozornost byla věnována především zajištění specializovaných pozic PP, formám podpory a motivace žáků se ŠVP, partnerství a spolupráci s neziskovými organizacemi, zákonnými zástupci žáků a dalšími organizacemi a bariérám, které brání úspěšnému začleňování žáků se ŠVP do běžných základních škol.

ČŠI v rámci kritéria rovný přístup ke vzdělávání hodnotí školy z hlediska toho, zda pravdivě informují o své vzdělávací nabídce a přijímají žáky v souladu s platnými předpisy, zda identifikují a evidují žáky se ŠVP, cizince i nadané a ve spolupráci se ŠPZ zajišťují poradenské služby, zda mají účinné preventivní systémy. Rizika v rovném přístupu ke vzdělávání byla zjištěna v necelých 3 % škol navštívených v rámci běžné inspekční činnosti.

Strategii naplňování rovných příležitostí nad rámec ŠVP má zpracovanou 14,5 % běžných základních škol zahrnutých do tematického šetření.

V navštívených základních školách byla posuzována také dostupnost a financování specializovaných pozic zaměřených na podporu žáků se SVP. Asistent pedagoga pro sociálně znevýhodněné je přítomen přibližně v 10 % běžných základních škol, které navštěvují sociálně znevýhodnění žáci. Finanční prostředky na jeho zajištění pocházejí nejčastěji z rozvojových programů MŠMT a krajů. Asistent pedagoga pro zdravotně postižené je k dispozici přibližně v polovině škol, které mají žáky se SVP. Zde je většinou financován krajem, v menší míře školou nebo z rozvojových programů MŠMT.

Finanční prostředky na speciálního pedagoga poskytuje nejčastěji škola, případně evropské projekty, naopak školní psycholog je financován především zřizovatelem. Obě tyto specializované pozice jsou zajištěny již v menším podílu škol (16,1 %, resp. 9,4 % běžných škol), jak potvrzují i výsledky za všechny školy navštívené v rámci běžné inspekční činnosti (viz podkapitola 2.5.2, Hodnocení systému školního poradenství).

Lze konstatovat, že některé školy vykonávají aktivity, které korespondují s modelem inkluzivního vzdělávání, a to jak na poli práce se žáky ve třídách, tak v rovině práce s rodiči. Tento druh aktivit ale ve většině případů nemá charakter uceleného systému inkluzivního vzdělávání. Převážně jde o nahodilé či nárazově (dle akutně vzniklé potřeby) realizované aktivity s prvky inkluze. Nejčastějšími aktivitami škol, které podporovaly inkluzivní vzdělávání, byly doučovací skupiny, asistent pedagoga ve třídě s integrovanými žáky, pomoc školního poradenského pracoviště či neziskových organizací. Přibližně 70 % běžných škol vzdělávajících žáky se SVP má navázanou spolupráci s neziskovými organizacemi, přesto spolupráce např. s komunitními centry, romskými iniciativami, nízkoprahovými zařízeními nebo středisky volného času probíhá v menší míře. Nejčastěji se tato spolupráce zaměřuje na problematiku prevence a boj s rizikovými jevy a pořádání besed či přednášek. Ve větší míře neziskové organizace nabízejí také poradenské a konzultační služby a organizaci volnočasových aktivit.

Jako efektivní byla hodnocena spolupráce s různými institucemi (např. ŠPZ, OSPOD, NNO) v oblasti podpory žáků se SVP či se zákonnými zástupci těchto žáků ve většině běžných škol. S jinými školami v této oblasti spolupracují dvě pětiny škol a přibližně ve čtvrtině škol si učitelé vyměňují zkušenosti s inkluzivním vzděláváním s vyučujícími z jiných škol prostřednictvím návštěv.

Ředitelé běžných škol uvádějí jako hlavní příčiny nedostatečné podpory inkluzivního vzdělávání materiální a architektonické nedostatky, např. často chybějící bezbariérový přístup (přibližně v polovině případů). V podobné míře byl zmiňován nedostatek finančních prostředků na zajištění specializovaných personálních pozic, jako je např. asistent pedagoga nebo speciální pedagog (problematické je především dlouhodobé zajištění těchto pozic, nikoliv pouze na dobu trvání grantu či projektu). Ve třetině případů je také nedostatek financí na podpůrná a vyrovnávací opatření. Nepřítomnost bariér, které by bránily inkluzi, konstatovali ředitelé 30,5 % škol.

Tematiku romské kultury a dějin má do výuky zařazeno 46 % základních škol, z toho 16,3 % ji má explicitně uvedenou ve svém ŠVP. Nejčastěji je tato tematika vyučována ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost (dějepis a výchova k občanství), v českém jazyce nebo je přirozeně integrována do výuky. V rámci projektů se s romskou kulturou mohou setkat žáci ve více než pětině škol.

Účinnost podpory rozvoje osobnosti žáků včetně žáků se SVP a celkové výsledky vzdělávání, podpora adaptace žáků v 1. ročníku ZŠ

2.2.1 Podpora žáků učitelem

Ve školním roce 2012/2013 bylo v základních školách uskutečněno celkem 7 318 hospitací (1. stupeň – 3 873, 2. stupeň – 3 423, zbylých 22 hospitací tvoří hodiny zahrnující žáky obou stupňů). Hospitační činnost byla zaměřena zejména na sledování výuky v předmětech český jazyk, cizí jazyka a matematika. Ze vzdělávacích forem práce převažovala hromadná (frontální) výuka, při níž pedagog pracuje se všemi žáky jednou společnou formou se stejným obsahem činnosti. Frontální výuka se ve velké části hodin střídala s momenty individuální, samostatné práce žáků. Skupinová forma výuky byla nejvíce zaznamenána ve výuce vyučovacích předmětů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni. Individualizovaná výuka převažovala v českém jazyce a matematice, koresponduje to s tím, že individuální přístup k žákům se SVP je nejvíce patrný v hlavních předmětech kurikula. Použitým formám práce odpovídaly i metody výuky. Dominovalo vysvětlování (výklad) učitele a práce s textem. Žádoucí aktivizující metody byly použity v 58,3 % sledovaných hodin, z nichž větší zastoupení měla sledovaná výuka na 1. stupni školy.

Školy se vybavily moderními technologiemi zejména prostřednictvím realizace projektu „EU peníze školám“. Využití ICT je uvedeno v tabulce 24. Účelně a efektivně jsou využívány při výuce v těch třídách, ve kterých je umístěna interaktivní tabule a výpočetní technika přímo v učebně. Řada vyučujících již zcela běžně využívá datovou projekci pro prezentaci a názorné zobrazení učiva, další zařazují interaktivní úlohy nebo vytvářejí pro žáky webové aplikace určené k individuální přípravě. Příkladná práce s prostředky ICT např. umožňuje vyučujícím zapojit všechny žáky do diskuse, problémově formulovat dotazy a předkládat varianty řešení. Moderní technologie se ve výuce používají napříč předměty a ve všech fázích vyučovací hodiny, z hospitační činnosti vyplývá, že více jsou využívány na 2. stupni.

Tabulka 24

Využití ICT ve sledovaných hodinách

Podíl sledovaných hodin (v %)	1. stupeň	2. stupeň	ZŠ celkem
Jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	16,5	26,9	21,4
Využití speciálních SW aplikací bez přímého užití žáky	3,1	4,1	3,5
Využití speciálních SW aplikací a přímá práce některých žáků s ICT	6,0	5,1	5,6
Využití speciálních SW aplikací a přímá práce všech žáků s ICT	8,7	5,9	7,4
ICT nebyly využity	59,7	50,9	55,6
ICT nejsou k dispozici	6,0	7,0	6,5

2.2.2 Inspekční činnost v základních školách speciálních a základních školách pro žáky se smyslovým, tělesným postižením nebo vadami řeči

Ve školním roce 2012/2013 pokračovala inspekční činnost zaměřená na středně a hluboce mentálně postižené žáky a žáky se souběžným postižením více vadami v základních školách speciálních, resp. speciálních třídách běžných škol, zahájená ve školním roce 2010/2011. Jejimi prioritami bylo správné zařazování žáků do jednotlivých vzdělávacích programů, komparativní hodnocení souladu školního vzdělávacího programu pro základní školu speciální s rámcovým vzdělávacím programem pro základní školu speciální, dostupnost, kvalita a frekvence využívání reedukačních, kompenzačních a rehabilitačních pomůcek a speciálně pedagogické podpory.

Celkově bylo uskutečněno 42 hospitací, z toho 71,4 % bylo vedeno kvalifikovaným pedagogem. Služby asistenta pedagoga byly využívány ve čtyřech pětinach hodin, další pedagogický pracovník byl přítomen v necelé třetině a osobní asistent v necelé desetině hodin. Specializovaná výuka byla zajištěna prostřednictvím externího odborníka v 26,8 % navštívených hodin. Podpůrné prostředky byly do výuky zařazeny ve většině případů (92,5 % hodin), v největší míře to bylo plavání a hydroterapie, muzikoterapie, vjemová terapie a léčebné cvičení. Kompenzační a rehabilitační prostředky byly ve výuce využívány podobně často jako podpůrné prostředky. Nejčastěji se jednalo o pomůcky pro komunikaci, haptické pomůcky a polohovací prostředky.

V tomto školním roce ČŠI zjišťovala a hodnotila také informace o vzdělávání žáků se smyslovým postižením, tělesným postižením nebo vadami řeči a se specifickými poruchami učení nebo chování. Byla provedena kontrola správného zařazení žáků do jednotlivých školních vzdělávacích programů a hodnocena individuální a skupinová podpora těchto žáků.

V rámci této inspekční činnosti bylo realizováno 269 hospitací v 60 školách. Ve čtyřech pětinach hodin probíhala výuka podle ŠVP zpracovaného dle RVP ZV (případně v kombinaci s dalším ŠVP dle odlišného RVP). Nejvíce hospitovaných hodin proběhlo ve třídách se žáky s vývojovými poruchami učení a vadami řeči. Nejčastěji byli v jedné třídě vzdělávání žáci s jedním typem postižení (41 % hodin), ve čtvrtině hodin se dvěma typy a ve třetině hodin s více než dvěma typy postižení současně, přičemž průměrný počet zapsaných žáků činil 10.

Kvalifikovanost vyučujících byla okolo 85 %. Asistent pedagoga byl k dispozici ve třetině navštívených hodin, další pedagogický pracovník již pouze v 3,8 % hodin a osobní asistent v 3,1 % hodin. Specializovaná výuka byla zajištěna prostřednictvím externího odborníka v necelé desetině sledovaných hodin.

Podpůrná opatření byla ve vzdělávání zaznamenána v 85,4 % hospitací, nejčastěji se jednalo o opatření reedukační povahy. Kompenzační a rehabilitační pomůcky byly využity ve více než třech čtvrtinách hodin, z toho v největší míře pomůcky pro kompenzaci. Některý z předmětů speciálně pedagogické péče byl zaznamenán ve dvou třetinách hospitovaných hodin. Nejčastěji to byla logopedická péče a řečová výchova (49,8 %), prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených (13,1 %) nebo zdravotní tělesná výchova a zraková stimulace (oba 10 %). Ve výuce převažoval výklad učitele, rozhovor a práce s textem, z hlediska forem výuky byla nejčastěji zaznamenána frontální výuka a samostatná práce žáků, často byla zastoupena také individualizovaná výuka.

2.2.3 Zajištění péče o žáky se SVP v základním vzdělávání

Počet žáků se SVP v navštívených školách se ve srovnání s minulým rokem sice mírně snížil o 1,2 % na 11,3 % z celkového počtu žáků, ale bylo to dáno nižším počtem navštívených základních škol určených pouze pro žáky se SVP.

Podle individuálního vzdělávacího plánu se z celkového počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávalo 37,8 % žáků. Ve školní matrice bylo evidováno pouze 0,9 % žáků se sociálním znevýhodněním. Tato skutečnost naznačuje přetrvávající problém s diagnostikou těchto žáků (skutečný počet může být až několikanásobně vyšší).

Při inspekční činnosti ve třídách, ve kterých byli přítomni žáci se SVP (3 061 hospitačních hodin), bylo zjišťováno, jak školy využívaly podpůrná a vyrovnávací opatření. Nejčastěji šlo o poskytování individuální podpory v rámci výuky (88,7 %), využití asistenta pedagoga (17,3 %) nebo využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání (14,8 %). V 11,8 % hospitovaných hodin bylo zaznamenáno cílené snížení počtu žáků a využití kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů bylo zaznamenáno pouze v 6,9 % hospitovaných hodin.

2.2.4 Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků v základním vzdělávání

V navštívených školách se ve školním roce 2012/2013 z celkového počtu žáků vzdělávalo 0,1 % mimořádně nadaných žáků, z tohoto jich byla formou IVP podpořena více než polovina. Počty mimořádně nadaných mohou být ve skutečnosti vyšší, jedná se pouze o žáky diagnostikované ve školských poradenských zařízeních. V charakteristice většiny ŠVP bylo zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných kvalitně zpracováno. Z hospitační činnosti vyplynulo, že v 91 % je hlavní péče orientována na individuální podporu v rámci výuky a byly využity speciální metody, postupy a prostředky vzdělávání (individualizace, projekty). Formy podpory v navštívených školách shrnuje následující tabulka.

Tabulka 25

Podpora mimořádně nadaných žáků

Formy podpory mimořádně nadaných žáků	Počet ³	Podíl (v %)
Podpora účasti na soutěžích a olympiádách	39	27,1
Úpravy organizace vzdělávání (např. IVP)	38	26,4
Speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání (např. individualizovaná, projektová výuka)	38	26,4
Rozšířená výuka některých předmětů nebo skupin předmětů	14	9,7
Pedagogicko-psychologické služby	13	9,0
Podpora účasti na zahraničních akcích a pobytech	8	5,6

Žákům mimořádně nadaným a talentovaným jsou nabízeny rozmanité aktivity podporující rozvoj jejich osobnosti nejen v průběhu výuky (např. rozšířená výuka cizích jazyků, výběr volitelných předmětů, zapojení do předmětových soutěží, projektové a prezentační činnosti), ale i mimo ni (např. zájmové kroužky, zapojení do mezinárodní spolupráce). Talentovaní žáci školy se zúčastňují soutěží a olympiád v mnoha oborech a reprezentují školu na veřejnosti.

2.2.5 Adaptace žáků na vzdělávání, prevence rizika školní neúspěšnosti, předčasné odchody ze vzdělávání

ČŠI se dlouhodobě zaměřuje na přechod žáků mezi stupni vzdělávání. Prioritou bylo zjišťování adaptace žáků 1. ročníku na systém školní práce. Z rozhovorů s vyučujícími 1. ročníku vyplynulo, že školy nabízejí dětem pestrou škálu akcí ještě před nástupem do základního vzdělávání. Pořádány jsou např. společné kulturní akce (MŠ a ZŠ), školy vytvářejí vlastní programy a projekty pro předškoláky, organizují pravidelné dny otevřených dveří, schůzky s rodiči, besedy, kroužky pro předškoláky, adaptační pobyty v posledním srpnovém týdnu před nástupem do školy. Ve velkých městech jsou rodiče seznamováni se vzdělávací nabídkou i prostřednictvím médií. Velmi těsná spolupráce je zaznamenána ve sloučených subjektech MŠ a ZŠ.

ČŠI se zaměřila na zjišťování školní zralosti při přijímání dětí k základnímu vzdělávání. Snahou většiny škol je vytvořit příjemnou atmosféru v průběhu „zápisu“, který probíhá různou formou. V průběhu zápisu je většinou formou hry zjišťována kvalita výslovnosti, rozpoznávání barev, rozlišování velikostí a jednoduchých tvarů, správný úchop tužky, pravo-levá orientace; 63,8 % škol si tvoří vlastní testy. Ke sjednocení odlišných přístupů by mohla vést standardizace materiálů k hodnocení školní zralosti.

Dále z rozhovorů vyplynulo, že děti, které nedocházejí do MŠ, mají většinou handicap při nástupu do 1. ročníku, nejpatrnější je to zvláště u dětí, které pocházejí z málo podnětného rodinného prostředí a neprocházejí pravidelnou předškolní přípravou v MŠ. Chybějící

³ Jedná se o údaje ze 144 škol, které mají mimořádně nadané žáky a zároveň je podporují některým z uvedených způsobů.

zkušenosti ze života v dětském kolektivu, sociální nezralost, problémy s udržením pozornosti, minimální slovní zásoba a nesamostatnost jsou hlavními příčinami slabého prospěchu žáků v 1. ročníku. Škole se většinou daří navázat spolupráci s rodinami žáků se slabým prospěchem. Individuálně přistupují k těmto žákům, diferencují učební aktivity a realizováno je i doučování mimo výuku.

V průběhu adaptačního období používají učitelé ve výuce adekvátní postupy (např. herní činnosti, úpravu režimu dne a střídání činnosti, aktivity cílené na vzájemné poznávání spolužáků, tvorbu třídních pravidel chování). Celkem 42 % sledovaných škol uvedlo, že mají zavedený patronát starších žáků nad žáky 1. ročníku.

Na účinnost cílené podpory adaptace žáků 1. ročníku ZŠ je možné usuzovat např. z ukazatelů jejich úspěšnosti v prospěchu. Pouze 1,2 % sledovaných žáků neprospělo v 1. ročníku, z tohoto počtu bylo 27,3 % žáků se SVP. Nejvyšší podíl neprospěchu byl v českém jazyce (88,6 %). Uvedené hodnoty mohou být ovlivněny logopedickou vadou a špatnou výslovností nebo tím, že žáci pocházejí z jiného jazykového prostředí.

Podíl žáků s dodatečným odkladem povinné školní docházky v 1. pololetí 1. ročníku je 0,7 % z celkového počtu sledovaných žáků. Jedná se například o žáky, jejichž rodiče nerespektovali doporučení pedagogů z MŠ a odmítli vyšetření ve školském poradenském zařízení, žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí a cizince.

Strategii na podporu úspěšnosti vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním mají školy zapracovány v systému vlastního hodnocení a ve vnitřním kontrolním systému, pedagogičtí pracovníci většinou prošli vzděláváním zaměřeným na tuto oblast. Školy jsou zapojeny do příslušných rozvojových programů MŠMT nebo jiných programů a projektů umožňujících pokrýt zvýšené finanční požadavky na vzdělávání těchto žáků. Některé základní školy, zejména v lokalitách s předpoklady vyššího počtu žáků se sociálním znevýhodněním, zřizují přípravné třídy. Složení tříd zpravidla odpovídá demografickým charakteristikám těchto lokalit. Učitelé v přípravných třídách měli učivo rozpracované do vlastních vzdělávacích programů, které zahrnovaly stanovené oblasti vzdělávání a odpovídaly schopnostem dětí. Řada škol využila možnosti vyplývající ze zapojení do projektů a zřídila v přípravných třídách funkci asistenta pedagoga.

2.2.6 Celkové výsledky vzdělávání

Tabulka 26

Celkové výsledky vzdělávání – podíly (v %)

Sledovaný parametr	ZŠ malé*	ZŠ velké	ZŠ celkem
Prospěli celkem	98,7	98,0	98,2
Prospěli s vyznamenáním celkem	54,8	55,1	55,0
Neprospěli celkem	1,3	2,0	1,8
z toho neprospěli z více než 2 předmětů	46,1	41,5	42,1
z toho konali opravnou zkoušku	53,9	58,5	57,9
Neprospěli u opravné zkoušky (z žáků, kteří konali opr. zk.)	45,5	36,3	37,4
Neprospěli z ČJ (celkem)	1,0	0,9	0,9
Neprospěli z M (celkem)	1,1	1,1	1,1
Neprospěli z AJ (celkem)	0,8	0,7	0,8
Neprospěli z jiného CJ (celkem)	0,6	0,5	0,5
Opakující ročník v letošním roce	1,2	0,7	0,7
Podíl žáků, kteří neprospěli v 1. ročníku (z počtu žáků 1. ročníku)	1,7	1,1	1,2

* Malá ZŠ, tj. škola s počtem žáků do 150.

Vzhledem k charakteru hodnocených dat byly následující údaje zjišťovány v průběhu inspekční činnosti za uzavřený školní rok 2011/2012. Malé základní školy (do 150 žáků) navštěvovalo ve školním roce 2011/2012 průměrně 64,3 žáka, z nich 54,8 % prospělo s vyznamenáním a 1,3 % neprospělo. Následující rok (tj. v roce 2012/2013) pak 1,2 % žáků opakovalo ročník. Na velkých základních školách se vzdělávalo průměrně 344,5 žáka, s vyznamenáním prospělo 55,1 % žáků, podíl neprospívajících žáků byl 2 % a následující rok 0,7 % žáků opakovalo ročník. Podíl neprospívajících žáků byl v matematice vyšší než v českém a anglickém jazyce.

Ve školách, které ČŠI hodnotila jako standardní či příklad dobré praxe, vedení školy na základě všech získaných informací vztahujících se k výsledkům vzdělávání žáků stanovuje strategie k jejich zkvalitňování a přijímá opatření podporující rozvoj individuality každého žáka. Škola sleduje a pravidelně vyhodnocuje úspěšnost svých žáků při přijímání do středního vzdělávání.

Ačkoliv v základních školách převažuje hodnocení žáků zaměřené na sumativní výsledky, nastává určitý posun směrem k formativnímu hodnocení, které poskytuje individuální podporu a rozvoj jednotlivce. Postupně se vyučující také více zaměřují i na dopad průřezových témat a sledování rozvoje klíčových kompetencí svých žáků. Při hodnocení žáků jsou využívány také komerční testy.

2.3

Podpora výchovy žáků ke zdraví u žáků na 1. a 2. stupni ZŠ

2.3.1 Prevence školních úrazů

Bezpečnost prostor kontrolovala ČŠI v 85 základních školách. Nedostatky byly zjištěny v 5,1 % škol, a to nejčastěji ve třídách a šatnách.

ČŠI za školní rok 2012/2013 eviduje v základních školách **19 748 školních úrazů**, ve srovnání s ostatními stupni vzdělávání to byl nejvyšší podíl (téměř 68 %). Index úrazovosti v ZŠ (počet úrazů na 100 žáků) se ve srovnání s minulým školním rokem snížil na 2,4 (ve školním roce 2011/2012 činil 3,1). K poklesu indexu úrazovosti došlo kromě základního vzdělávání také ve středním a vyšším odborném vzdělávání.

K tématu školních úrazů vydává ČŠI každoročně podrobnější tematickou zprávu a zároveň jsou podrobnější zjištění uvedena v kapitole 8, Souhrnné poznatky z kontrol. Zde jsou zveřejněny také údaje z kontroly zajištění podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví žáků při vzdělávání.

2.3.2 Výuka výchovy ke zdraví

Výchova ke zdraví byla kromě běžné inspekční činnosti šetřena také v rámci rychlého šetření, kterého se zúčastnilo 705 základních škol. Dle výpovědí ředitelů se na podporu výchovy ke zdraví zaměřuje přibližně polovina základních škol, z čehož vyplývá také vyšší podíl škol, jejichž vyučující se zúčastnili DVPP zaměřeného na výchovu ke zdraví (57 %). Na 2. stupni je výchova ke zdraví nejčastěji vyučována jako samostatný předmět, projekty či projektové dny využívá 18 % škol. Disponibilní časovou dotaci využívá pro výchovu ke zdraví 41,5 % škol. Čtvrtina dotázaných škol uvedla, že má rozšířenou výuku vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, 14 % škol nabízí svým žákům volitelné předměty, které souvisejí s touto oblastí, a necelá 4 % škol pak nabízejí nepovinné předměty.

Většina základních škol organizuje motivační akce, které se vztahují k problematice zdraví, pouze necelá čtyři procenta škol žádné takové akce nepořádají. Nejčastěji školy realizují školní projekty nebo pořádají osvětové přednášky a akce (okolo 70 % škol), přibližně polovina škol pak organizuje soutěže zaměřené na zdraví a třetina pořádá den či dny zdraví nebo exkurze se zdravotní tematikou. Projekt na podporu zdraví realizovalo v posledních třech letech 42,4 % škol.

Podpora zdravého životního stylu byla pozorována ve třetině hospitovaných hodin, méně často byly zaznamenány aktivity na rozvoj pohybových dovedností nebo činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví. Všechny uvedené aktivity byly stejně jako v loňském roce pozorovány výrazně častěji na 1. stupni.

Tabulka 27

Výchova ke zdraví v hospitovaných hodinách

Podíl sledovaných hodin (v %)	1. stupeň	2. stupeň	ZŠ celkem
Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	21,3	17,3	19,5
Rozvoj pohybových dovedností	28,1	9,9	19,7
Podpora zdravého životního stylu	43,2	21,0	33,1

Ve školním roce 2012/2013 bylo do národní sítě škol podporujících zdraví v ČR v rámci evropského projektu Škola podporující zdraví zařazeno přibližně 160 základních škol (včetně sloučených subjektů). Základní podmínkou pro zařazení do projektu, jehož garantem je Státní zdravotní ústav, je zpracování čtyřleté koncepce podpory zdraví ve škole.

2.3.3 Zdravé stravování

Školní jídelna, výdejna nebo vývařovna tvoří součást subjektu v případě 81,5 % dotázaných základních škol. Podle výpovědí ředitelů je možné si ve 40,7 % jídelen u základních škol vybrat z více druhů jídel a ve více než třetině škol je zabezpečena individuální dieta. V kontrolovaných stravovacích zařízeních, která ve školním roce 2012/2013 ČŠI navštívila, bylo konstatováno, že zařízení nesleduje plnění výživových norem v 7,4 % případů, v 1,5 % případů k tomu nemá potřebné podklady.

Jiné stravovací služby jsou dostupné na 61,5 % škol, nejčastěji v podobě automatu s chlazenými nápoji a bufetu. Potravinový automat je k dispozici v necelé čtvrtině škol, které nabízejí jiné stravovací služby, a automat s teplými nápoji v 16,3 % škol. Další stravovací služby nabízí 36,7 % škol, jedná se např. o svačiny pro žáky či dotované mléko či ovoce.

Nabídka jiných stravovacích služeb nejčastěji obsahuje slazené a neslazené nápoje. Často jsou k dispozici také mléčné výrobky, sladkosti a cereální potraviny. Ovoce a zeleninu nabízí žákům více než třetina škol (resp. pětina dotázaných škol). Při kontrolách stravování bylo zjištěno, že ve 4 % navštívených škol nabídka jiných stravovacích služeb obsahuje převážně slazené nápoje či nevhodné potraviny.

Většina dotázaných základních škol je zapojena do nějakého projektu zaměřeného na zdravé stravování, pouze desetina škol se žádného neúčastní. Ze škol, které nějaký projekt uvedly, je to nejčastěji Ovoce do škol (93,8 % škol) a Školní mléko (63,6 % škol), jiné projekty realizuje okolo jedné desetiny škol.

Ve třech čtvrtinách dotázaných škol jsou pro žáky zajištěny nápoje (např. v podobě nápojového automatu, zásobníku vody či prodeje balených nápojů), ve zbylé čtvrtině škol mají žáci k dispozici pouze nápoje donesené z domova. Při kontrolách bylo zjištěno porušení v zajištění pitného režimu ve 4 z 203 navštívených škol.

2.3.4 Zdravý fyzický vývoj žáků prostřednictvím sportu a pobytu v přírodě

Společně s výchovou ke zdraví tvoří součást vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví také tělesná výchova (na 1. stupni je tato oblast tvořena pouze tělesnou výchovou). Tělesnou výchovou se zabývalo rychlé šetření na žádost MŠMT, kterého se zúčastnilo 2 822 základních škol (s vyloučením škol, které se profilují tělesnou výchovou). Šetření se zaměřilo především na podmínky, které školy mají pro výuku tělesné výchovy. Vlastní tělocvičnu či halu mají k dispozici čtyři pětiny škol, ostatní využívají tělocvičny jiných škol nebo jiné prostory. Školy, které nemají k dispozici žádnou tělocvičnu či sportovní halu, nejčastěji využívají

upravené prostory vlastní školy (v 59,8 % případů) nebo místnosti či sály kulturních a obecních domů (v 26,3 %). Venkovní hřiště má k dispozici 71 % škol, žádné venkovní hřiště nevyužívá 6,1 % škol.

Třetí hodina tělesné výchovy se z disponibilních hodin přidává častěji na 2. stupni, konkrétně nejvíce v 6. ročníku. V případě, že se školy rozhodly přidat třetí hodinu, je ve 26,4 % z nich výuka realizována s konkrétním zaměřením (např. na míčové hry, plavání, aerobik, gymnastika, zdravotní TV a další disciplíny).

Ve školním roce 2012/2013 nabízela svým žákům volitelný předmět se sportovním zaměřením přibližně třetina škol, nepovinný předmět přibližně desetina. Mnoho škol realizovalo také zájmové útvary zaměřené na sport, konkrétně 69,8 % škol. Co se týká dalších aktivit, které podporují zdraví, mohou školy pořádat kromě různých sportovních soutěží a olympiád také lyžařské a plavecké kurzy, ozdravné pobyty, případně turistické a sportovní kurzy. Zatímco plavecké kurzy dle ředitelů škol nerealizuje pouze 7,9 % škol, u lyžařských kurzů to jsou dvě pětiny škol. Sportovní a turistické kurzy organizuje necelá třetina škol, přičemž převládá všestranné zaměření (68,7 %). Přibližně třetina škol má kurzy zaměřené na cykloturistiku. Menší podíl škol zaměřuje kurzy na vodní turistiku (23,8 %). Jiné zaměření sportovních a turistických kurzů uvedlo celkem 13,8 % škol.

Spolupráce škol se sportovními organizacemi je pestrá a nabývá mnoha podob, uvedlo ji 65,5 % škol ze škol zapojených do šetření. Školy nejčastěji spolupracují se sportovními kluby a tělovýchovnými jednotami, zejména Sokolem. Zde se žáci zapojují do tradičních sportů, např. fotbalu, volejbalu, basketbalu, hokeje, ale i do široké palety novějších sportů.

2.3.5 Dopravní výchova v základním vzdělávání

Základní školy nejčastěji zařazují dopravní výchovu na 1. stupni do několika předmětů (více než polovina škol), v rámci jednoho předmětu ji vyučuje 16,7 % škol a necelá čtvrtina škol ji rozvíjí v rámci projektů či projektových dnů. Jiným způsobem vyučuje dopravní výchovu 6 % škol. Na 2. stupni je situace obdobná, ale necelá desetina škol dopravní výchovu na druhém stupni nevyučuje.

Nejčastěji využívanou formou výuky dopravní výchovy je běžná výuka ve třídě a praktický nácvik na dopravním hřišti, které má v dostupné vzdálenosti 64,9 % škol. Více než polovina škol spolupracuje s odborníky (dopravní experti, Policie ČR, zdravotníci apod.). Přibližně jedna pětina škol zařazuje soutěže nebo projekty do výuky dopravní výchovy, námetové hry realizuje desetina škol.

Z šetření vyplynulo, že školy využívají širokou nabídku pomůcek pro dopravní výchovu. Asi dvě třetiny škol využívají učebnice a příručky pro dopravní výchovu či multimediální nosiče (CD, DVD). Více než polovina škol podporuje učení pracovními sešity a dalšími didaktickými pomůckami, případně rozdává motivační materiály (samolepky, odrazky). Interaktivní testy má k dispozici více než třetina škol.

2.4

Podpora rozvoje čtenářské, matematické a finanční gramotnosti žáků

2.4.1 Čtenářská gramotnost

Opatření škol v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti

ČŠI sledovala rozvoj čtenářské gramotnosti celkem ve 151 základních školách. Většina z navštívených škol formulovala cíle pro rozvoj čtenářské gramotnosti (78 % škol), malé školy (do 150 žáků) tak činily v o trochu menší míře.

Téměř všechny základní školy přijaly nějaká opatření přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti. Nejčastěji školy uváděly udržování a průběžné doplňování knihovny a pestré nabídky metodických pomůcek. Častý byl také výskyt průběžného hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti a cílené podpory rozvoje čtenářské gramotnosti i v jiných

předmětech. Výrazně nižší výskyt mělo vedení záznamů z činností zaměřených na rozvoj čtenářské gramotnosti a také stanovení konkrétní strategie podporující rozvoj čtenářské gramotnosti. Vliv velikosti školy je patrný u zapojení do projektů a vedení záznamů z činností zaměřených na rozvoj čtenářské gramotnosti. Obě opatření jsou častější na velkých školách.

Tabulka 28

Konkrétní opatření přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Škola stanovila konkrétní strategii podporující rozvoj ČG	40	47	43
Škola se zapojuje do projektů zaměřených na rozvoj ČG	53	69	60
Škola průběžně hodnotí rozvoj ČG žáků	72	63	68
Škola udržuje a průběžně doplňuje knihovnu a pestrou nabídku metodických pomůcek	81	76	79
Škola aktivně motivuje a podporuje pedagogický sbor ke spolupráci na rozvoji ČG	62	60	61
Škola cíleně podporuje rozvoj ČG i v jiných předmětech než pouze v ČJL	74	60	68
Škola přijala jiná opatření	6	10	7
Škola nepřijala žádná opatření	1	6	3

Přijatá opatření byla většinou projednána pedagogickou radou (67 % škol). Ve velkých školách byla opatření projednávána pedagogickou radou méně často (61 %) než ve školách malých (71 %).

Monitoring podpory rozvoje čtenářské gramotnosti

Výrazná většina (89 %) z navštívených škol využívá nějaké nástroje pro sledování dopadu přijatých opatření. Zhruba jedna čtvrtina škol využívá jak interní, tak externí nástroje. Malé školy využívají častěji vlastní interní nástroje nežli nástroje externí.

Hodnocení čtenářské gramotnosti pomocí externích testů bylo v uplynulém školním roce využito na méně než polovině škol (43 %). Velké školy hodnotily žáky prostřednictvím externích testů ve větší míře než malé (o 15 %).

DVPP v oblasti čtenářské gramotnosti

DVPP zaměřeného na rozvoj schopností a dovedností učitelů rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků se v posledních třech letech nezúčastnila více než pětina škol (22 %). Malé školy využily nejčastěji dvě akce na rozdíl od velkých škol, které nejčastěji využily více než čtyři akce.

Podmínky pro rozvoj čtenářské gramotnosti v základním vzdělávání

V navštívených školách měli učitelé nejčastěji k dispozici dostatek didaktických pomůcek potřebných k rozvoji čtenářské gramotnosti i dostatek metodických materiálů. V menší míře bylo zastoupeno využívání uvolněných úloh z mezinárodních šetření nebo z testování ČŠI. Malé školy tyto úlohy využívaly výrazně méně než školy velké. Funkční knihovnu nebo informační centrum mělo okolo dvou pětín škol.

Sledované podmínky pro rozvoj čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Učitelé a žáci mají k dispozici dostatek didaktických pomůcek potřebných k rozvíjení ČG	92	94	93
Učitelé mají k dispozici dostatek metodických materiálů potřebných k rozvíjení ČG	91	94	92
Škola má funkční knihovnu nebo informační centrum	82	84	83
Škola využívá úlohy uvolněné z mezinárodních šetření nebo z testování ČŠI	29	48	37

Odborníci v oblasti čtenářské gramotnosti v základním vzdělávání

Odborník pověřený zabývat se čtenářskou gramotností je určen ve více než polovině navštěvovaných škol. Na malých školách to bývá v nejvíce případech vyučující českého jazyka nebo člen vedení školy. Na velkých školách je pověřeným odborníkem nejčastěji vyučující českého jazyka.

Odborník pověřený zabývat se čtenářskou gramotností

Odborník	Podíl škol (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Člen vedení školy	20	11	17
Učitel českého jazyka	36	45	40
Učitel jiné aprobace než český jazyk	1	3	2
Knihovník	3	8	5
Jiné	4	3	4
Ve škole odborník není	46	45	46

Financování rozvoje čtenářské gramotnosti v základním vzdělávání

Na rozvoj čtenářské gramotnosti jsou nejčastěji využívány dotace ze státního rozpočtu, projektů ESF a dotace zřizovatele na provoz. Další způsoby získávání finančních prostředků na rozvoj čtenářské gramotnosti (sponzoři, nadační fondy, projekty a granty, spolupráce s neziskovými organizacemi, rozvojové programy MŠMT) jsou využívány ve výrazně menší míře. Úspěšnost získávání prostředků jinak než přímou dotací je v určité závislosti na velikosti školy.

Zdroje financování čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Dotace ze státního rozpočtu – základní dotace (§ 160–162)	73	60	68
Projekty ESF	47	55	50
Dotace zřizovatele na provoz	46	45	46
Sponzoři, nadační fondy	17	23	19
Projekty a programy (granty) vyhlašované územními samospráv. celky	11	19	15
Spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi	7	15	10
Rozvojové programy MŠMT (§ 163)	9	10	9

Zjištění z hospitační činnosti v oblasti čtenářské gramotnosti

V rámci tematického šetření čtenářské gramotnosti ČŠI navštívila 478 hodin v základních školách. Ve většině případů byl hospitovaným předmětem český jazyk (76 %), druhým nejnavštěvovanějším předmětem byl některý z cizích jazyků (12 %). Mimo tyto dva vyučovací předměty byly navštíveny i ostatní předměty (vlastivěda a přírodověda, matematika, dějepis, zeměpis, přírodopis a další).

Tabulka 32

Počty hospitovaných předmětů

Předmět	Podíl ZŠ (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Český jazyk	78	73	75
Cizí jazyk	9	14	12
Ostatní předměty	13	13	13

V hospitovaných hodinách bylo sledováno, jak často žáci plní úkoly, které vyžadují práci s jinými zdroji, než je učebnice, učební text nebo pracovní sešit, zda vyučující diferencuje výběr textu tak, že žáci mají možnost výběru dle náročnosti, zda využívá prostory a zdroje místní školní knihovny a zda účinně využívá moderní technologie pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

Ze sledovaných jevů žáci nejčastěji plnili úkoly, které vyžadovaly práci s jinými zdroji, než je učebnice, učební texty nebo pracovní sešity. Méně často již bylo zaznamenáno účinné využívání moderních technologií pro rozvoj čtenářské gramotnosti a využívání prostoru a zdrojů místní školní knihovny. Diferenciace textu podle náročnosti se vyskytovala nejméně.

Tabulka 33

Pomůcky a potřeby podpory čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev (v %)	Český jazyk	Cizí jazyk	Ostatní předměty	Celkem
Žák plní úkoly, které vyžadují práci s jinými zdroji, než je učebnice, učební texty nebo pracovní sešity	41	31	48	41
Učitel pro rozvoj ČG žáků účinně využívá moderní technologie	35	35	42	36
Učitel při výuce využívá prostory a zdroje místní školní knihovny	36	25	25	34
Učitel diferencuje výběr textů tak, že žáci mají možnost výběru dle náročnosti	36	25	22	33

Tabulka 34

Motivační aktivity pro žáky

Sledovaný jev (v %)	Český jazyk	Cizí jazyk	Ostatní předměty	Celkem
Žák si pod vedením učitele před čtením vybavuje a třídí dosavadní zkušenosti s tématem textu	48	45	48	48
Žák si pod vedením učitele ujasňuje cíl a účel četby	45	44	52	46
Žák na základě četby tvoří (výtvarně, hudebně, dramaticky, pohybem apod.)	35	25	17	32

Motivační aktivity patřily mezi relativně často zaznamenané jevy. Z nich nejvyužívanější bylo vybavování si a třídění dosavadních zkušeností s tématem před čtením. V ostatních předmětech bylo častěji využíváno ujasňování si cíle a účelu četby. Tvorba na základě četby byla nejméně používanou aktivitou.

Ze sledovaných metod a forem byly nejhojněji zastoupeny aktivity doprovázející čtení. Jednalo se o účinné postupy k vybavení a utřídění dosavadních znalostí a zkušeností žáků a také k určení účelu četby, o postupy sloužící k účinné reflexi obsahu četby i vlastního procesu čtení, ale i o postupy, které žáky udržují v průběhu četby v aktivitě. Méně již bylo zaznamenáno, zda má vyučující stanovena kritéria pro úkoly spojené s četbou. Výskyt sledovaných metod a forem nebyl v závislosti na podmínkách, které byly ve školách zjišťovány. Zatímco v těchto podmínkách má většina škol (93 %) dostatek metodických materiálů potřebných k rozvoji čtenářské gramotnosti, je výskyt dvou nebo více ze sledovaných metod patrný jen ve více než polovině hodin (55 %).

Tabulka 35

Metody a formy využívány v hodině

Sledovaný jev (v %)	Český jazyk	Cizí jazyk	Ostatní předměty	Celkem
Učitel využívá aktivity před čtením, tzn. účinné postupy k vybavení a utřídění dosavadních znalostí a zkušeností žáků a k určení účelu četby	48	47	53	49
Učitel využívá aktivity po čtení, tzn. účinné postupy k reflexi obsahu četby i procesu čtení	47	40	58	48
Učitel v průběhu četby používá účinné postupy, které žáky udržují v aktivitě	45	47	55	47
Učitel má stanovená kritéria pro úkoly spojené s četbou	40	40	28	39

Projevy žáků spojované se čtenářskou gramotností byly zastoupeny ve skupinách předmětů méně rovnoměrně. Velmi časté bylo vyvozování anebo shrnování v souvislosti s četbou. Hodnocení čtení, úkolů a textu již bylo výrazněji sledováno především v hodinách českého jazyka. Podobně také sledování pokroku při rozvoji čtenářské gramotnosti a sebehodnocení podle nastavených kritérií se více soustředilo do hodin českého jazyka.

Tabulka 36

Projevy žáků v hodině

Sledovaný jev (v %)	Český jazyk	Cizí jazyk	Ostatní předměty	Celkem
Žák vyvozuje	56	51	62	56
Žák shrnuje	52	42	57	51
Žák sám hodnotí své čtení a úkoly s ním spojené	48	27	23	43
Žák hodnotí text	47	24	25	42
Žák i učitel sledují žákův pokrok při rozvoji ČG bez srovnávání se spolužáky	43	40	33	41
Žák při sebehodnocení čtenářských dovedností pracuje s nastavenými kritérii	33	20	22	30

2.4.2 Matematická gramotnost

Sledování a přijímaná opatření škol v oblasti rozvoje matematické gramotnosti

Rozvoj matematické gramotnosti byl sledován ČŠI ve 158 základních školách. Pozornost byla věnována především přijímaným opatřením a monitoringu výsledků, podmínkám rozvoje, výsledkům a průběhu výuky v hodinách matematiky.

Téměř všechny sledované školy (s výjimkou jedné) v matematice zjišťují průběh a výsledky vzdělávání (hospitace, práce vyučujících v souvislosti s testováním tříd, počty žáků úspěšných v soutěžích, ohlasy od žáků a rodičů). Většina škol tyto výsledky zjišťuje

komplexně a plánovitě (62 %), přičemž větší podíl je ve školách velkých (73 %) oproti malým (52 %). Naopak nahodilé zjišťování průběhu a výsledků vzdělávání v matematice je častější v malých školách (47 %) ve srovnání s velkými (27 %).

Testování jako jedna z forem zjišťování výsledků žáků není prováděno jen v malém počtu škol, a to většinou malých. Pro většinu škol jsou výsledky testování podnětem pro další práci nebo je na ně brán alespoň určitý zřetel. Jen velmi malý podíl škol (4 %) výsledky testování nevyužívá.

Tabulka 37

Práce s výsledky testování (interní i externí) pro podporu rozvoje výuky matematiky a matematické gramotnosti

Práce s výsledky testování	Podíl škol (v %)		
	Malé ZŠ	Velké ZŠ	Celkem ZŠ
Výsledky testování jsou podnětem pro další práci	61	65	63
Na výsledky testování je brán pouze určitý zřetel	20	30	25
Výsledky testování nejsou využívány	6	3	4
Škola netestuje	13	3	8
Celkem	100	100	100

Většina škol také na základě zjištěných výsledků přijímá opatření, která jsou projednána a přijímána na pedagogické radě. Významnější vliv pedagogické rady v přijímání opatření byl zaznamenán na malých školách.

Mezi malými a velkými školami byly zjištěny určité rozdíly v přijímaných opatřeních a zjišťování průběhu a výsledků vzdělávání. Velké školy ve většině případů zjišťovaly výsledky komplexně a plánovitě, výsledky testování byly podnětem pro další práci. Přijímaly opatření na pedagogické radě (48 %), výsledky buď zjišťovaly nahodile a na výsledky testování braly jen určitý zřetel (14 %), nebo zjišťovaly výsledky komplexně a plánovitě a výsledky testování pro ně byly podnětem další práci (11 %). Malé školy také nejvíce zjišťovaly výsledky komplexně a plánovitě, výsledky testování byly podnětem pro další práci a přijímaly opatření na pedagogické radě (39 %). Často ale zjišťovaly výsledky nahodile, výsledky testování byly podnětem pro další práci a přijímaly opatření na pedagogické radě (15 %).

Tabulka 38

Opatření (podíl škol v %)

Zjišťování průběhu a výsledků vzdělávání vedením školy	Práce s výsledky testování	je brán na ně pouze určitý zřetel		jsou podnětem pro další práci	
	Přijímání opatření pedagogickou radou	Velké školy	Malé školy	Velké školy	Malé školy
Nahodile	Nepřijímá opatření	14	10	4	4
	Přijímá opatření	4	6	1	15
Komplexně, plánovitě	Nepřijímá opatření	5	0	11	3
	Přijímá opatření	8	3	48	39

Podmínky pro rozvoj matematické gramotnosti v základním vzdělávání

Na prvním stupni základní školy mají v ŠVP v průměru 23,7 hodiny matematiky, nejčastěji uváděný počet je 24 hodin. To je o 4 hodiny více, než je povinná hodinová dotace v RVP ZV. Na druhém stupni základní školy byla průměrná hodinová dotace uváděná v ŠVP navštívených škol 17,7 hodiny. Nejčastěji uváděný počet byl 16 hodin, to je o 1 hodinu více, než je povinná hodinová dotace v RVP ZV. Maximální počet hodin matematiky, které může

navíc absolvovat žák na 2. stupni ZŠ díky volitelným předmětům, byl v průměru 2,4 hodiny. Nejčastěji byla uváděna 1 hodina.

Většina navštívených škol (61 %) využívá úlohy uvolněné z mezinárodního šetření nebo z testování ČŠI. Zatímco velké školy tak činí z více než tří čtvrtin, malé školy jen z necelé poloviny.

Navštívené školy ve většině případů zařazovaly aktivity pro slabší žáky ve formě doučování nebo konzultace, ale převážně byly využívány nepravidelně. Pravidelné zařazování je častější na velkých školách.

Aktivity směřující k rozvoji matematických schopností talentovaných žáků mimo vyučovací hodiny byly na malých školách zařazovány zřídka (20 %). Ve velkých školách byly zařazeny ve většině škol (63 %). Nejčastěji bylo uváděno zapojení žáků do soutěží, kroužek matematiky a příprava na soutěže.

Výsledky vzdělávání v oblasti matematické gramotnosti

Ve 158 navštívených školách bylo hospitováno 444 vyučovacích hodin, z toho 226 na 1. stupni ZŠ a 218 na 2. stupni ZŠ.

Ve většině hospitovaných hodin byla zjištěna možnost využít pomůcky k probíranému tématu (80 %) a převážně také využity byly (71 %). Na prvním stupni byly pomůcky využívány častěji (78 %) než na druhém stupni (63 %).

Na 1. stupni ZŠ byla individuální práce se žáky nejčastěji aktivní a účinná (59 %). Na 2. stupni pak byla nejčastěji aktivní a účinná (42 %) a následovala nahodilá a nesystematická (35 %).

Diferenciace úloh podle schopností žáků nebyla ve většině hospitovaných hodin prováděna. Častěji byla zařazována do hodin na malých školách (51 %) než na školách velkých (33 %). Na malých školách byl podíl cílené a propracované diferenciace úloh vzhledem k nižšímu podílu nahodilé a nesystematické práce výrazně vyšší než na školách velkých.

V navštívených hodinách matematiky žáci využívali zkušeností ze svého prostředí, z okolního světa i z jiných vyučovacích předmětů velmi často (70 %). Využívání těchto zkušeností na 1. stupni bylo mírně častější.

Systematické opakování a procvičování základního učiva spolu s procvičováním numerického počítání bylo zařazeno ve většině hospitovaných hodin. Nezařazení opakování a procvičování základního učiva se vyskytlo jen ve velmi malém podílu hospitací (7 %). Domácí úkol byl zadán přibližně v polovině navštívených hodin. Jeho zadání bylo mírně častější na 2. stupni.

Samostatnost žáků v hodině byla sledována jednak při nalézání různých způsobů řešení zadané úlohy, jednak při samotném řešení a docházení k závěrům. V hodinách, ve kterých bylo možné samostatně nalézat různé způsoby řešení, bylo toto uplatněno ve většině hodin (78 %). Pokud se v hodině vyskytovalo nalézání různých způsobů řešení úloh, bylo velmi časté také samostatné řešení a formulace závěrů alespoň u poloviny žáků (64 %).

Tabulka 39

Samostatné řešení (v %)

Žáci docházejí k řešení a závěrům úloh sami	Žáci nalézají různé způsoby řešení úloh		
	Vyskytlo se	Nevyskytlo se	Celkem
Téměř všichni	21	2	23
Alespoň polovina žáků	43	9	52
Méně než polovina žáků	10	8	18
Nevyskytlo se	3	4	7
Celkem	78	22	100

Odhadování výsledků zadaných úloh, jejich interpretace a ověřování správnosti odhadu nebylo ve většině hodin zařazeno. Poněkud častěji byl tento jev zaznamenán na 2. stupni ZŠ.

Zdůvodňování a vysvětlování odpovědí žáky bylo poměrně často zastoupeno na 1. stupni ZŠ, kde se jev vyskytl alespoň u poloviny žáků ve většině hodin (65 %). Na 2. stupni se zdůvodňování odpovědí vyskytovalo sice častěji, ale jen u části žáků.

Tabulka 40

Podíl žáků, kteří vysvětlují své odpovědi

Podíl žáků	Podíl hodin (v %)		
	1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	oba stupně
Téměř všichni	27	11	19
Alespoň polovina žáků	38	45	41
Méně než polovina žáků	13	31	22
Nevyskytlo se	22	14	18

Na prvním stupni byla zjištěna velmi dobrá úroveň užívání odpovídající matematické terminologie a symboliky u většiny hospitovaných hodin (60 %). Na druhém stupni bylo u většiny hospitovaných hodin zjištěno užívání matematické terminologie a symboliky s občasnými nepřesnostmi (58 %).

Práce s informacemi kvantitativní povahy (například grafy nebo tabulky) byla zařazena jen v nízkém počtu hodin (32 %). Ve většině těchto hodin prokázala alespoň polovina žáků schopnost porozumění těmto informacím (86 %). Schopnost porozumění matematickému textu bylo možno zaznamenat ve většině hospitovaných hodin (87 %). Tuto schopnost prokazoval vysoký podíl žáků – ve více než 75 % hodin ji prokázala alespoň polovina žáků.

Na prvním stupni ZŠ byl podíl žáků, kteří měli očekávané znalosti a dovednosti, alespoň poloviční téměř ve všech hodinách (96 %). Na druhém stupni je podíl hodin, ve kterých alespoň polovina žáků prokázala očekávané vědomosti a dovednosti, mírně nižší (86 %).

V hodinách, kde bylo možné sledovat výskyt numerického počítání, byla zjištěna jeho požadovaná úroveň ve výrazné většině hospitací (88 %). Větší výskyt nízké úrovně numerického počítání byl zaznamenán častěji na druhém stupni.

Tabulka 41

Úroveň numerického počítání s ohledem na ročník

Úroveň	Podíl hospitací (v %)		
	1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	oba stupně
Nadstandardní	5	2	3
Požadovaná	92	84	88
Nízká	3	15	8

Aplikační úlohy byly zařazeny ve dvou třetinách hospitovaných hodin. Téměř ve všech byly tyto úlohy úspěšně řešeny (93 %).

2.4.3 Finanční gramotnost

Cíle finanční gramotnosti

Finanční gramotnost ČŠI sledovala ve 158 školách. Z toho bylo 79 malých škol (do 150 žáků) a 79 velkých škol. Na většině velkých ZŠ škola formulovala cíle v oblasti finanční gramotnosti (67 %). Na malých školách byly cíle formulovány jen v necelé polovině (42 %).

Na většině sledovaných škol se finanční gramotnosti věnovali alespoň jeden rok (78 %). Školy, které se finanční gramotnosti zatím nevěnovaly, patřily mezi ty, které také neformulovaly cíle v oblasti finanční gramotnosti. Více než polovina škol se věnuje finanční gramotnosti tři a více let.

Odborníci na finanční gramotnost, DVPP

Nejčastěji byl odborníkem pověřeným zabývat se finanční gramotností učitel matematiky (37 %). Na velkých školách to bylo dokonce v téměř polovině případů, na malých školách byl často tímto odborníkem také ředitel školy. Pověření učitelů občanské výchovy bylo výrazně nižší (4 %). Na jedné třetině malých škol nebyl pověřen žádný konkrétní pracovník. Témata finanční gramotnosti jsou vzhledem ke své povaze soustředěna v upraveném RVP ZV do vzdělávacího oboru výchova k občanství. Výrazný podíl vyučujících matematiky, kteří jsou pověřeni zabývat se finanční gramotností, naznačuje částečně odlišný důraz škol na finanční gramotnost v souvislosti více s finanční matematikou.

Na polovině navštívených škol neabsolvoval DVPP zaměřené na finanční gramotnost žádný pedagog. Dva a více pedagogů absolvovalo DVPP jen na necelé třetině škol (29 %).

Výuka

Témata spojená s finanční gramotností byla v navštívených školách realizována většinou jako součást (několika) vyučovacích předmětů (87 % škol). Často byla realizována také hrou nebo soutěží (27 %). Přednášky externího pracovníka, návštěvy finančních institucí a jiný způsob realizace byly využity již v menší míře (méně než desetina škol), stejně jako výuka formou samostatného předmětu (6 %). Školy nejčastěji zařazovaly výuku finanční gramotnosti pouze jedním z uvedených způsobů (62 % škol).

Většina škol ověřování výsledků žáků dosahovaných v oblasti finanční gramotnosti neprovádí (55 %). Pokud škola výsledky ověřuje, jedná se ve většině případů o interní hodnocení (85 %).

Větší část škol se snaží působit výchovně tak, aby pozitivně ovlivnila rodinné strategie v oblasti finanční gramotnosti (68 %).

2.5

Dopady preventivních a inovačních programů v základním vzdělávání

2.5.1 Monitorování sociálního klimatu ve školách

V rámci inspekční činnosti ČŠI probíhalo monitorování sociálního klimatu ve školách. Během řízených rozhovorů s ředitelem školy a s pedagogy byla monitorována oblast mezilidských vztahů ve škole, kvalita péče o školní prostředí a sounáležitost se školou. Učители i ředitelé škol byla nejlépe vnímána sounáležitost se školou a úsilí o dobré jméno školy a jeho podpora. Naopak nejméně pozitivně byla hodnocena kvalita prostředí (spokojenost s materiálně-technickým vybavením), péče o prostředí ve škole a ne vždy se dařilo snižovat výskyt nevhodného a až agresivního chování žáků navzájem. To dokládá i počet udělených snížených známek z chování 1,9 % z celkového počtu žáků ve sledovaném školním roce. Všechny oblasti klimatu školy jsou pozitivněji vnímány učiteli 1. stupně. V meziročním srovnání se školní klima v žádném z ukazatelů významně nezměnilo.

Sledováním školního klimatu se zabývá 92 % základních škol, nejčastěji v podobě každoročního vlastního hodnocení. Asi jedna třetina škol vykonává hodnocení klimatu několikrát do roka, externí instituci k tomuto účelu využívá okolo 15 % škol (převážně jednou do roka). K podpoře dobrého klimatu ve škole slouží také zvyšování pocitu sounáležitosti se třídou. Téměř ve všech školách se žáci podílejí na výzdobě své třídy, ve více než čtyřech pětinach škol také společně vytvářejí pravidla třídy nebo prezentují svou třídu na akcích pořádaných pro celou školu.

2.5.2 Hodnocení systému školního poradenství

Ve velkých školách pracuje většinou kvalifikovaný výchovný poradce, často je nastavena i promyšlená personální politika ředitelů škol v návaznosti na odchod specialistů do důchodu (často si však studium hradí sami učitelé). Mnohdy působí 2 výchovní poradci s jasně stanovenými kompetencemi – oblast kariérového poradenství a oblast péče o žáky se SVP.

Specialistu výchovného poradce má celkem 79,1 % sledovaných škol (velké školy 99 %, malé školy 59,2 %). Výrazně nižší číslo u malých škol způsobují malotřídní školy, ve kterých často není tato funkce ustavena a činnosti výchovného poradenství zabezpečuje většinou ředitel školy.

Výchovné poradenství je hodnoceno většinou jako standardní či příkladné. Zlepšila se spolupráce s rodiči i s PPP a SPC, problematická zůstává oblast IVP – jejich zpracování a vyhodnocování. Výrazně ve školách chybí školní psycholog, je k dispozici pouze v 11,4 % sledovaných škol. Přestože se školy snaží o inkluzi (počet individuálně integrovaných žáků se SVP se zvyšuje), chybí ve školách také speciální pedagogové. Nárůst zaznamenal počet asistentů pedagoga (51,7 % škol). Nedostatečně je personálně zajištěný i počet logopedů (19 % z celkového počtu).

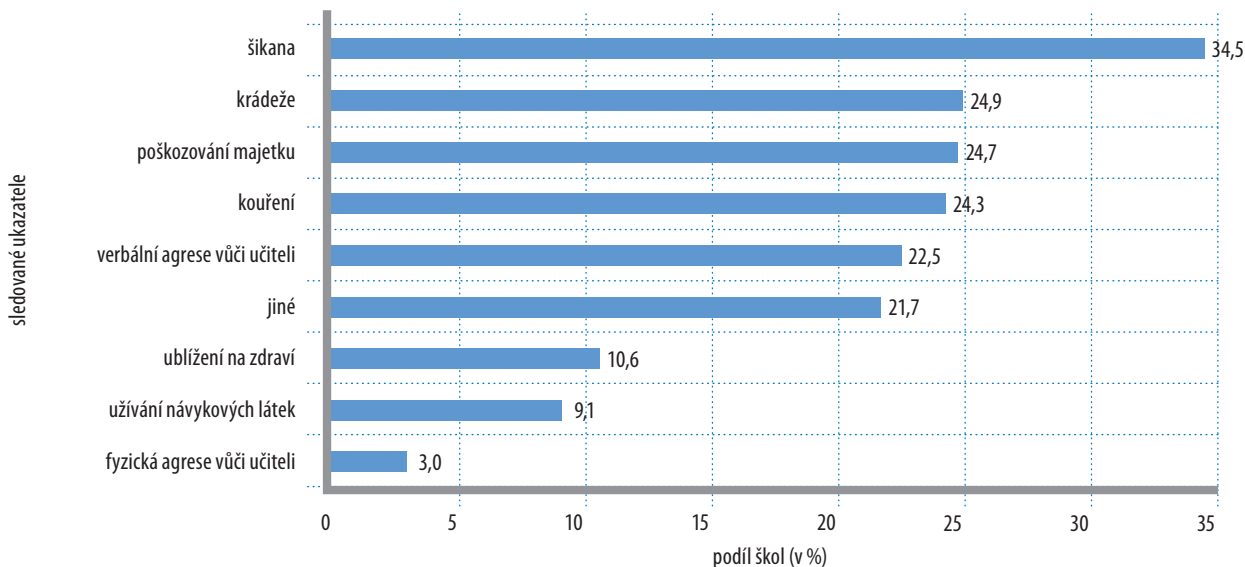
Pozice školního metodika prevence byla ve sledovaných školách ustavena v 88,3 % (velké školy 97,6 %, malé 79 %). Metodici úzce spolupracují s výchovným poradcem, v malých školách jsou obě funkce často spojeny, v malotřídních školách funkci většinou zabezpečuje opět ředitel školy. Zvyšuje se počet kvalifikovaných metodiků prevence (12,4 % škol se zapojilo do DVPP ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů v oblasti prevence rizikového chování).

2.5.3 Hodnocení škol při řešení rizikového chování ve školách

Celkový počet řešených případů rizikového chování žáků ve sledovaných školách uvádí následující graf.

Graf 3

Výskyt řešených případů rizikového chování v ZV (v %)

Z uvedeného grafu vyplývá, že nejčastější případy rizikového chování byly školami klasifikovány jako šikana, poškození majetku, verbální agrese vůči učitelé a jiné (např. kyberšikana, náznaky rasismu a xenofobie). Vyšší výskyt rizikových jevů signalizuje vhodně nastavený preventivní systém školy, díky němuž jsou rizikové jevy zachyceny a školou řešeny.

Školy aktivně spolupracují při tvorbě a realizaci preventivního programu s PPP, neziskovými organizacemi apod. Primární prevence se zaměřuje především na záškoláctví a případy skrytého záškoláctví, šikanu, kyberšikanu, rasismus, vandalismus a užívání návykových látek, občas se objeví inklinace k rasistickému a xenofobnímu chování. Výhodou pro školy bylo, že nabízené aktivity prevence byly většinou pro školy zdarma.

Účinné preventivní programy fungují v těch školách, kde jsou nastolena jasná pravidla daná školním řádem, kde je demokratické prostředí, příznivé školní klima, žáci mají pocit důvěry a ví, na koho se mohou v případě jakéhokoliv podezření obrátit. Prevence rizikového chování je nejčastěji realizována v podobě běžné výuky vedené učitelem nebo v rámci osvětových přednášek či besed. Polovina škol organizuje třídní nebo školní projekty s preventivní tematikou, osvědčily se i třídnické hodiny.

Za zásadní považuje většina škol jednotný postup pedagogů při řešení kázeňských problémů a důrazné a důsledné řešení jakéhokoliv porušení pravidel školního řádu. Ve spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami a městskou policií jsou v případech potřeby ve třídách se zhoršeným klimatem zavedeny intervenční programy. Náznaky a výskyt šikany se z prostředí školy v posledních letech přesunuly na sociální síť, přesto jsou žáci o jejích projevech informováni a vedeni k tomu, aby kyberšikanu nepodceňovali.

Téměř všechny školy spolupracují v této oblasti se zákonnými zástupci žáků. Nejčastěji je informují v rámci třídních schůzek, ale také při neformálním setkávání. Polovina škol využívá ke komunikaci s rodiči o problematice rizikového chování webové stránky školy a nemalý podíl škol rodiče pravidelně zapojuje do aktivit školy. Spolupráce v oblasti specifické prevence a na přípravě minimálního preventivního programu probíhá nejvíce s PPP a Policií ČR (více než čtyři pětiny škol). Asi polovina škol zapojuje do prevence také příslušné orgány místní správy a samosprávy, orgány sociální péče a neziskové organizace.

Vedle specifické prevence je důležitá také nespecifická prevence v podobě volnočasových aktivit. Školy průměrně nabízejí 9 zájmových útvarů, velké školy častěji než malé, žádný zájmový útvar žákům nenabízí 5,2 % škol.

Podle ředitelů dotázaných v rychlém šetření zaměřeném na výchovu ke zdraví a prevenci rizikového chování se přibližně polovina škol potýká s problémem záškoláctví, v průměru se jedná o dva případy na školu. Kyberšikana se vyskytla v pětině škol.

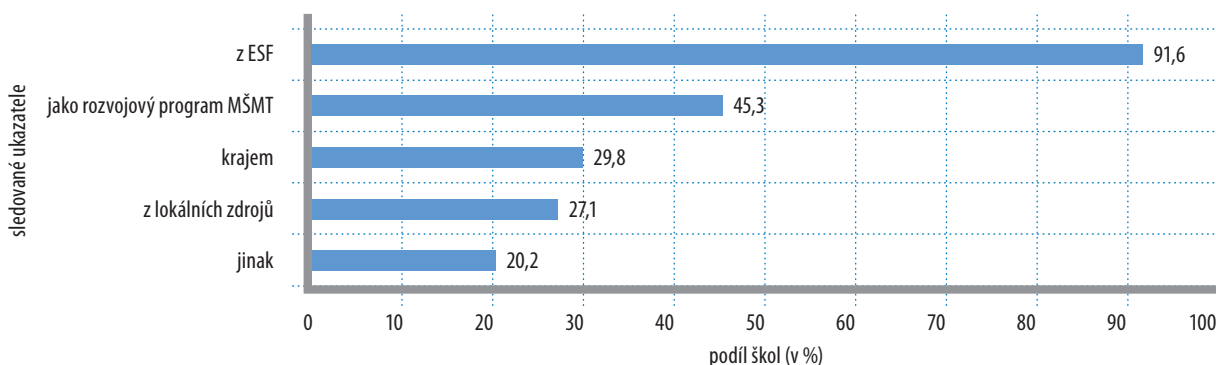
2.5.4 Inovace v základních školách

Rozvojové projekty v základním vzdělávání

Inovační aktivity a projekty v základních školách jsou ve srovnání s dalšími stupni velmi početné. V této oblasti byl v navštívených základních školách zjištěn, tak jako v předchozích letech, významný posun, jedná se o pozitivní trend v zajišťování příznivých podmínek pro vzdělávání.

Graf 4

Zapojení škol do projektů (v %)

Do rozvojových projektů se zapojilo 96,2 % navštívených škol. Nejčastěji to byly projekty ESF (91,6 % škol), vyhlášené rozvojové programy MŠMT využilo 45,3 % škol, naopak nejméně často se školy zapojily do lokálních projektů (27,1 % škol). V největší míře (ve 29 %) se školy zapojily do jednoho projektu, s vyšším počtem projektů, do nichž byly školy zapojeny, tato četnost klesá (do více než 5 projektů se zapojilo 17,1 % škol).

V porovnání zapojení do rozvojových projektů je významným zjištěním, že u malých škol je podíl zapojení škol do rozvojových projektů nižší (malé školy 92,8 %, velké školy 99,5 %). Toto zjištění koresponduje s problémy, s nimiž se malé školy potýkají při složité administraci spojené s podáváním projektových žádostí (tento jev byl významně eliminován pouze u projektu financovaného z ESF „EU peníze školám“, u něhož měly školy možnost zjednodušené administrace projektů).

Rozvoj partnerství v základním vzdělávání

Rozvoj partnerských vztahů školy se zřizovatelem, školskou radou, místními organizacemi a dalšími školami, školskými zařízeními a zákonnými zástupci žáků byl využíván ke zvyšování kvality vzdělávání a rozvoji osobnosti žáka v 99,4 % z počtu hodnocených škol (z tohoto počtu byla u 7 % škol daná oblast hodnocena jako nadstandardní), přičemž nebyl zaznamenán rozdíl mezi malými a velkými základními školami. Partnerství patří dlouhodobě k nejlépe hodnoceným kritériím. Zřizovatelé byli společně se zákonnými zástupci a anonymy nejčastějšími iniciátory vnějšího podnětu k provedení inspekční činnosti ve škole (rodiče a veřejnost 33,5 %, anonym 24,6 %, zřizovatel školy 18,6 %).

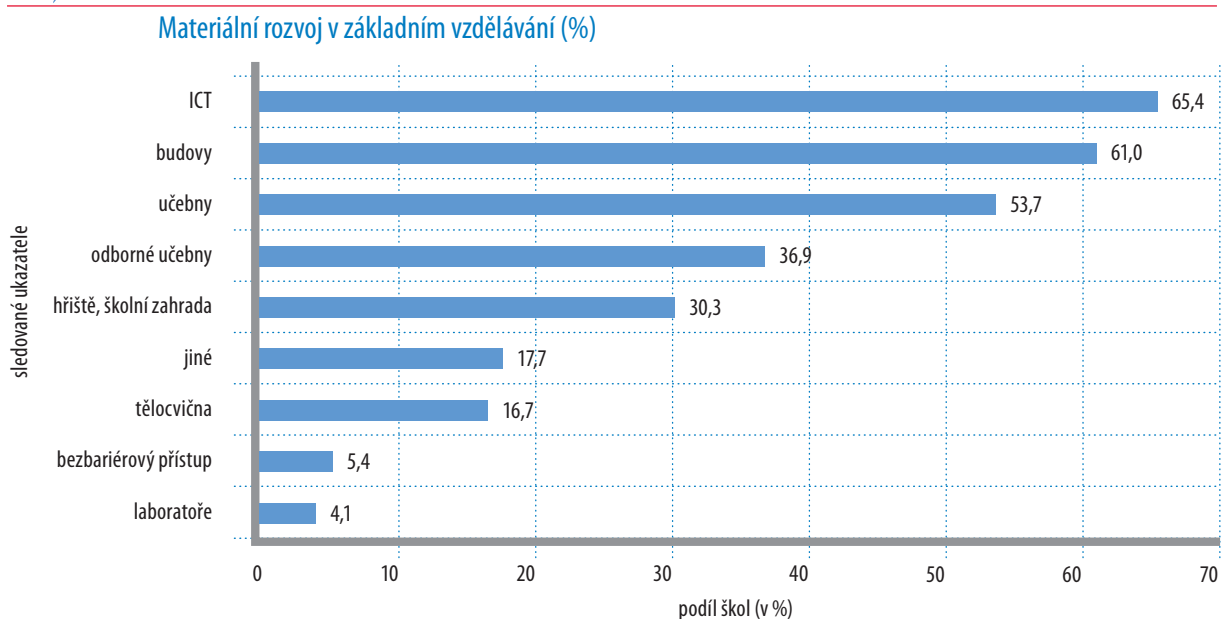
Dlouhodobým pozitivním trendem zjišťovaným v základních školách je postupné zkvalitňování informačního systému vůči veřejnosti. Školy se při poskytování informací stále častěji opírají o moderní elektronický informační systém zaměřený na kvalitně a s vypovídající hodnotou zpracované webové stránky školy, které slouží nejen k prezentaci školy, ale i ke vzájemné efektivní komunikaci školy a zákonných zástupců (např. elektronické žákovské knížky). Tomuto stavu významně přispělo vybavení škol výpočetní technikou prostřednictvím realizace projektu „EU peníze školám“.

Možnost žáků aktivně se podílet na životě a správě školy má zásadní roli při vzdělávání žáků, nejčastěji formou účasti v žákovských samosprávných orgánech. Ředitel školy respektoval stanovisko a vyjádření samosprávných orgánů žáků ve 44 % navštívených škol, pouze v případě 1,2 % žákovských samospráv se jejich stanovisky a vyjádřeními nezabýval. Zřízení těchto samosprávných orgánů dosud nevyužila více než polovina z inspektovaných škol (53,6 %) a v 1,2 % škol tyto samosprávné orgány nefungují nebo nevyvíjejí žádnou aktivní činnost, přestože byly zřízeny.

Materiální rozvoj v základním vzdělávání

K materiálnímu rozvoji využívaly základní školy všechny dostupné zdroje (rozvojové projekty, investiční akce a další zdroje). Prioritou materiálního rozvoje základních škol byla oblast zajištění ICT (65,4 % sledovaných škol), jedná se o dlouhodobý trend. Dále pak směřoval materiální rozvoj ZŠ na zajištění optimálního stavu a modernizace školních budov (61 %), na budování a vybavování učeben (53,7 % škol) a na odborné učebny a jejich vybavení (36,9 %). Nejméně často pak byl stejně jako v loňském školním roce materiální rozvoj zaměřen na laboratoře pro výuku přírodovědných předmětů a zajištění bezbariérového přístupu.

Negativním zjištěním vzhledem k integraci zdravotně postižených žáků bylo zjištění, že v navštívených základních školách byl bezbariérový přístup jen ve 25,9 % hodnocených ZŠ.

Ekonomické předpoklady v základním vzdělávání

V oblasti hodnocení finančních předpokladů nedosáhlo požadované úrovně pouze 1 % základních škol (jedná o 0,5% zlepšení oproti minulému školnímu roku). Současně bylo pro posuzování dle § 5 odst. 3 písm. b) zák. č. 306/1999 Sb. (zvýšení dotací) hodnoceno celkem 16 soukromých škol, z toho 12 průměrně, 1 podprůměrně a 3 nadprůměrně.

Celkové veřejné výdaje na základní vzdělávání se ve srovnání s rokem 2011 snížily o necelá 3 % na 52 983,4 mil. Kč a zároveň došlo k poklesu podílu výdajů na základní vzdělávání z celkových veřejných výdajů na školství. Naopak republikový normativ se zvýšil o 7,5 % a činil 49 825 Kč na žáka a výdaje na žáka meziročně vzrostly o 251 Kč.

I v tomto roce pokračoval trend snižování týdenního počtu nadúvazkových hodin (tj. pravidelné výuky nad stanovený týdenní rozsah hodin přímé vyučovací činnosti), meziročně došlo k nejvýraznějšímu poklesu (za poslední tři roky). Zároveň se však snížil počet PP, počet nadúvazkových hodin na jednoho PP tak zůstává v posledních letech poměrně stabilní (1,66 v roce 2012/2013 a 1,64 v roce 2011/2012).

V rámci veřejnosprávní kontroly bylo ve školním roce 2012/2013 kontrolováno 306 základních škol, z toho jedna desetina škol porušila předpisy a 5 % škol porušilo rozpočtovou kázeň (více informací o VSK viz kapitola 8, Souhrnné poznatky z kontrol).

2.6

Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly

Řízení škol v základním vzdělávání

Podle hodnotící škály ČŠI se pod požadovanou úrovní v oblasti řízení školy nachází necelá desetina základních škol (9 %). Požadované úrovně dosáhlo 85,7 % škol, celkem 5,3 % škol bylo v ukazatelích kvality řízení pedagogického procesu na nadstandardní úrovni. Stejně jako v loňském roce nebyl zaznamenán výraznější rozdíl v kvalitě řízení v porovnání mezi malými a velkými ZŠ.

Ve školách navštívených ČŠI splnilo předpoklady pro výkon funkce stanovené v § 5, § 32a a § 33 zákona č. 563/2004 Sb. celkem 96,7 % ředitelů základních škol. V 31,4 % škol je řízení školy zajištěno pouze ředitelem školy, součástí vedení v těchto školách není zástupce ředitele ani jiný pověřený zaměstnanec.

Průměrný věk ředitelů ZŠ byl 50,1 roku, tj. nižší ve srovnání se řediteli středních škol. Průměrná délka jejich pedagogické praxe byla 25,7 roku a délka praxe ve výkonu funkce ředitele činila průměrně 10,3 roku, to je nejnižší průměrný počet let ve srovnání s řediteli v předškolním a středním vzdělávání. Podíl ředitelů, kteří byli ve výkonu funkce déle než 6 let, se meziročně snížil (ze 74,4 % ve školním roce 2011/2012 na 64,1 % ve školním roce 2012/2013).

Při zjišťování základních manažerských dovedností ředitelů škol se ČŠI dlouhodobě zaměřuje mj. na sledování dovednosti komunikace v cizích jazycích a úroveň ICT gramotnosti.

Aktivní znalost alespoň jednoho cizího jazyka uvedlo při dotazování 93,2 % ředitelů základních škol, z toho se nejčastěji jednalo o znalost anglického, ruského a německého jazyka. Přestože znalost anglického jazyka uvádí vysoký podíl ředitelů (okolo čtyř pětín), certifikátem dokladujícím pokročilou úroveň znalosti disponuje pouze 7,7 % ředitelů ZŠ.

Úroveň informační gramotnosti ředitelů základních škol byla u 10,4 % ředitelů ZŠ pouze na základním stupni, pokročilou úroveň mělo 72,9 % a specializaci v oblasti ICT získalo 7,5 %. Celkem 9,1 % ředitelů základních škol vykonávalo ve školách zároveň také činnosti koordinátora ICT, tento jev byl čtenější v malých školách.

V minulém školním roce se zástupci ČŠI účastnili celkem 389 konkurzních řízení na ředitele škol poskytujících základní vzdělávání (ve 205 samostatných ZŠ a ve 184 ZŠ sloučených⁴ s MŠ nebo SŠ).

Nejčastějším důvodem pro vyhlášení konkurzního řízení byl konec funkčního období ředitele školy (251). Rezignace ředitele byla důvodem k vyhlášení 69 konkurzních řízení, jiné důvody byly příčinou 43 konkurzů. Ve 26 případech musel být vyhlášen konkurz kvůli odvolání ředitele z funkce.

Nejvíce konkurzů proběhlo ve Středočeském (51), Jihomoravském (40), Ústeckém (37) a Moravskoslezském kraji (35) a naopak nejméně konkurzů bylo uskutečněno v Karlovarském (10) a Plzeňském kraji (18). Z celkového počtu konkurzů vyhlášených v ZŠ bylo následně opakovaně vyhlášeno 27 konkurzů, a to nejčastěji z těch důvodů, že nebyl konkurzní komisí doporučen žádný vhodný uchazeč nebo nebyl ředitel školy na základě konkurzního řízení jmenován.

Do konkurzního řízení se přihlásilo 203 dosavadních ředitelů školy, z nich bylo 149 znovu potvrzeno ve funkci (tj. 38,3 % z celkového počtu konkurzů v základních školách).

V organizaci a průběhu konkurzních řízení se nevyskytly žádné závažnější nedostatky.

Školní systémy hodnocení a kontroly

Česká školní inspekce prověřuje při inspekční činnosti dílčí školní systémy hodnocení a vnitřní kontroly. ČŠI vnímá školní systémy vlastního hodnocení školy jako partnerské, zaměřuje se na jejich výstupy a sleduje zejména, jaká opatření školy přijaly pro odstranění nedostatků zjištěných ve vlastním hodnocení a jak se jim dařilo je realizovat.

V oblasti systematického hodnocení individuálních a skupinových výsledků žáků došlo oproti loňskému školnímu roku k mírnému poklesu úrovně (asi o 4 %), požadované bylo hodnocení nastaveno v 94,4 % navštívených škol, jako nadstandardní bylo hodnoceno 2,1 % škol. Vážná rizika pak byla identifikována ve 3,5 % škol.

Významným ukazatelem kvality řízení školy, úrovně komunikace s partnery a významnou zpětnou vazbou v práci ředitele školy jsou podněty, stížnosti nebo petice týkající se práce školy, jimiž je ředitel školy povinen se zabývat. Celkově 56,3 % ředitelů škol uvedlo, že ve sledovaném období nebylo třeba se těmito podněty zabývat, 1,8 % ředitelů škol se jimi nezabývalo a 41,9 % se jimi v patřičném rozsahu zabývalo. Ve sledovaném období bylo v základních školách zaznamenáno celkem 431 důvodných podnětů, stížností a petic řešených ředitelem školy. V 82 % škol nebyly tyto podněty zaznamenány, v 18 % byl zaznamenán alespoň jeden důvodný podnět.

⁴ Konkurzní řízení probíhala ve 172 ZŠ sloučených s MŠ, v 8 ZŠ sloučených se SŠ a ve 4 ZŠ sloučených s MŠ a SŠ.

Podpora pedagogických pracovníků, DVPP

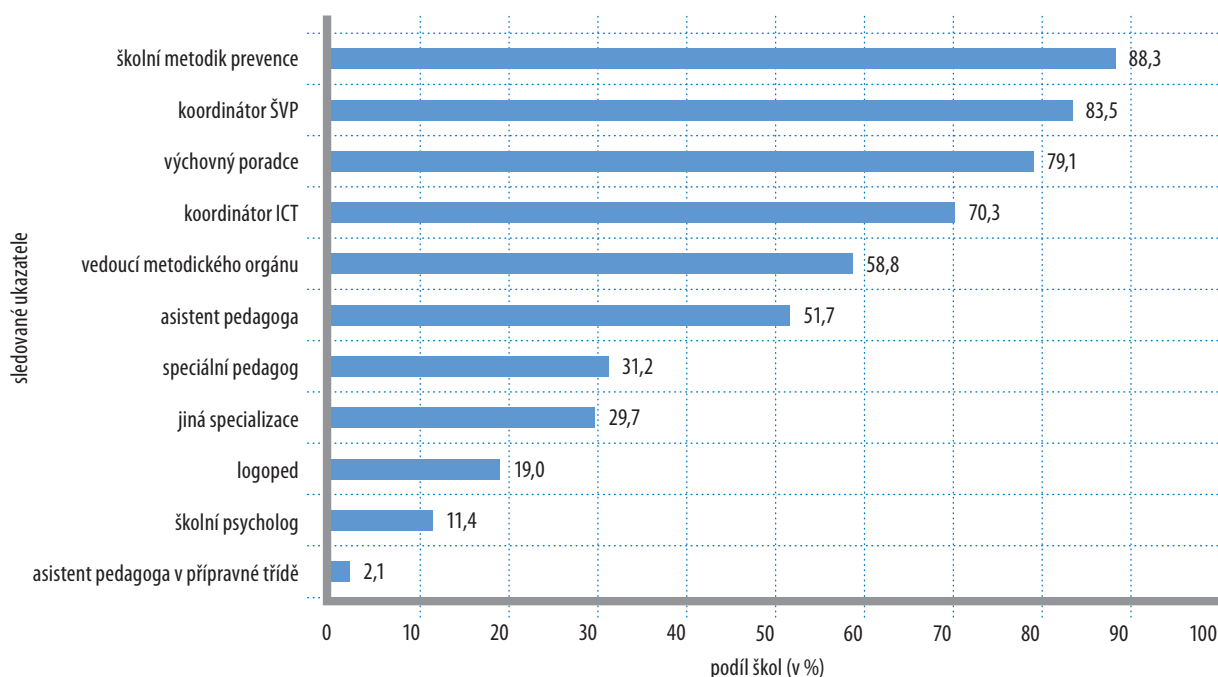
Kvalifikovanost pedagogických pracovníků, dostupnost odborníků-specialistů ve školách

Podíl kvalifikovaných PP byl v navštívených základních školách 88,1 % (85,6 % ve sledovaných hodinách). V porovnání s minulým rokem se jedná o mírné zlepšení. I v tomto školním roce přetrvává trend vyšší kvalifikovanosti PP na 2. stupni ve srovnání s PP 1. stupně (přibližně o 3 %).

ČŠI hodnotila v navštívených základních školách dostupnost odborníků, kteří se specializují na některou ze specifických či speciálních pedagogických činností definovaných zákonem o pedagogických pracovnících. Nejčastější specializace ve škole se vážou na činnosti směřující k zajištění školských poradenských služeb, jsou to zejména školní metodik prevence (u 88,3 % škol) a výchovný poradce (u 79,1 % škol). Dalšími častými specializacemi ve školách jsou koordinátor školního vzdělávacího programu, koordinátor ICT a asistent pedagoga (všechny tyto odbornosti byly zastoupeny vysokým podílem ve více než polovině navštívených škol). Nejméně dostupnými odborníky jsou pro školy školní psychologové a školní speciální pedagogové. Přetrvává stav, kdy odborníci jsou dostupnější pro velké ZŠ, s výjimkou asistenta pedagoga v přípravné třídě. Snadnější dostupnost odborníků pro velké školy je dána výrazně příznivějšími možnostmi jejich financování.

Graf 6

Specializace pedagogických pracovníků v ZV – podíl škol (v %)

Věkové parametry, délka pedagogické praxe

Ve školním roce 2012/2013 činil průměrný věk učitelů ve sledovaných hodinách 44,2 roku (vyrovnal se rozdíl mezi věkem pedagogů 1. a 2. stupně). Průměrná délka praxe pedagoga ZŠ činila v těchto školách celkem 19,1 roku, opět není výraznější rozdíl mezi pedagogy obou stupňů ZŠ.

Podíl začínajících PP do 3 let praxe byl v průměru 8,5 %, podíl PP v důchodovém věku činil přibližně 4,5 %.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Plánování a organizace DVPP je jedním z nejdůležitějších nástrojů ředitele školy k zajištění profesního rozvoje pedagogů a k předcházení a eliminaci případných personálních rizik (nejčastěji nekvalifikovanost PP, časté obměny pedagogického sboru, nedostupnost PP-specialistů, PP v důchodovém věku).

Do plánování a realizace DVPP ve školách se negativně promítl vliv snížení prostředků na DVPP v rozpočtech škol. Častější formou DVPP byly kratší kurzy a aktivity z přístupné nabídky, často i ve vazbě na výhodnou cenovou nabídku dotovaných rozvojových projektů. Celkový podíl škol, které se účastnily alespoň jedné formy DVPP, se příliš nezměnil, udržují si setrvalou tendenci, avšak počet škol v jednotlivých formách DVPP se výrazně snížil. Vyplývá z toho, že školy se zapojují do menšího počtu forem DVPP současně.

Tabulka 42

Zapojení škol do DVPP – podle tematického zaměření kurzů a seminářů (v %)

Zapojení škol do DVPP podle tematického zaměření kurzů a seminářů (v %)	ZŠ malé	ZŠ velké	ZŠ celkem
DVPP k výkonu manažerských funkcí	47,0	53,7	50,3
DVPP k hodnocení pokroku žáků	24,4	37,6	31,0
DVPP k evaluaci školy	18,9	33,7	26,3
DVPP zaměřené na vzdělávání žáků se SVP	46,4	63,1	54,8
DVPP ve speciální pedagogice	24,2	26,3	25,3
DVPP ke zvyšování kompetence učitele v pedagog.-psycholog. práci	42,6	64,7	53,7
DVPP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP	28,2	37,1	32,6
DVPP v oblasti užívání ICT	61,3	75,8	68,6
DVPP – cizí jazyk	61,7	78,2	70,0
DVPP pro malotřídní školy	15,6	1,1	8,4

Ve 46,7 % škol bylo vzdělávání pedagogů zaměřeno na studium ke splnění kvalifikačních předpokladů, do studia k prohloubení odborné kvalifikace se zapojilo 30,4 % pedagogů navštívených škol.

Nejčastěji se PP v navštívených školách účastnili DVPP v oblasti cizích jazyků (70 % škol), ICT (68,6 %) a vzdělávání žáků se SVP (54,8 %). Častou oblastí DVPP bylo také vzdělávání ke zvyšování kompetence učitele v pedagogicko-psychologické práci (53,7 %). Největší rozdíly mezi malými a velkými základními školami byly zjištěny v DVPP ke zvyšování kompetence učitele v pedagogicko-psychologické práci (22,1 %), v oblasti vzdělávání žáků se SVP (16,7 %) a v oblasti cizích jazyků (16,5 %). Téměř shodné úrovně dosáhly velké a malé školy v DVPP ve speciální pedagogice. Do DVPP se v základním vzdělávání zapojil nejvyšší podíl škol ve srovnání s ostatními stupni vzdělávání.

Znalost cizích jazyků, informační gramotnost pedagogů

Dlouhodobě zjišťovaným údajem je podíl pedagogů se znalostí cizího jazyka. Při zjišťování ČŠI je kladen důraz na znalost anglického jazyka, jeho pasivní znalost udává 35,7 % PP.

Z dalších cizích jazyků byla nejčastěji zjištěna znalost německého (54,9 %) a ruského jazyka (55,3 %). Znalost alespoň jednoho dalšího cizího jazyka uvádí 78,2 % pedagogů. V 70 % navštívených škol patřila oblast cizích jazyků k podporovaným oblastem v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

ČŠI dlouhodobě sleduje také úroveň dovedností pedagogů v oblasti ICT. Podpora informační gramotnosti pedagogů patřila ve většině hodnocených ZŠ k naplňovaným prioritám dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, v 68,6 % ZŠ se pedagogové účastnili některé z forem DVPP v této oblasti. V celkem 15 % navštívených škol PP absolvovali nebo se právě

účastní studia ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů určeného pro ICT koordinátory ve školách a tento jev má stoupající úroveň oproti loňskému školnímu roku.

Hodnocenou skupinou ve školním roce 2012/2013 byli pedagogové základních škol, u nichž byly provedeny hospitace. Pokročilou úroveň těchto dovedností uvedlo celkem 67,2 % pedagogů, základní 22,6 % pedagogů. Specializaci v tomto oboru má 6,2 % pedagogů v ZŠ, funkci koordinátora ICT se na ZŠ věnuje 3,8 % pedagogů. Tato zjištění svědčí o stoupající úrovni dovedností PP v práci s ICT. Z realizovaných rozhovorů vyplynulo, že významný podíl na této skutečnosti má zejména realizace projektu „EU peníze školám“, v němž byla oblast ICT jednou z priorit.

2.8

Závěry

V následujícím přehledu uvádíme celkové hodnocení stavu základního vzdělávání ve školním roce 2012/2013 podle zařazení navštívených škol do čtyř stupňů kvality.

Tabulka 43

Celkové hodnocení základních škol ve školním roce 2012/2013

Kriteriální rámec, 734 hodnocených ZŠ		Četnost dosažené úrovně hodnocení (v %)			
		1	2	3	4
1.	Rovný přístup ke vzdělávání	0,0	2,8	94,3	2,9
2.	Školní vzdělávací programy (vzdělávací programy)	0,3	12,3	86,5	1,0
3.	Řízení školy	0,1	8,9	85,7	5,3
4.	Personální podmínky	0,1	8,0	88,0	3,9
5.	Materiální předpoklady	0,3	3,9	90,8	5,1
6.	Finanční předpoklady	0,0	1,0	97,3	1,7
7.	Efektivní organizace vzdělávání	0,0	6,3	92,1	1,6
8.	Účinná podpora rozvoje osobnosti žáků	0,0	1,8	91,3	6,9
9.	Partnerství	0,0	0,6	92,5	7,0
10.	Účinná podpora rozvoje funkčních gramotností žáků	0,0	1,9	95,0	3,1
11.	Systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání	0,0	3,5	94,4	2,1
12.	Systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy	0,0	3,1	95,1	1,8

Legenda k úrovním hodnocení:

1 Krizový stav odpovídající výmazu ze školského rejstříku.

2 Rizikový stav s možností nápravy v dané lhůtě.

3 Požadovaný stav.

4 Nadstandardní stav.

Ve většině hodnocených oblastí došlo oproti loňskému školnímu roku ke zlepšení (ubýlo škol s riziky, více škol se tak posunulo k požadovanému stavu) nebo se udržel podobný stav jako v loňském roce. Celkově nejlépe hodnocenou oblastí v základních školách bylo partnerství (např. se zákonnými zástupci žáků, různými organizacemi a dalšími školami v regionu), které dlouhodobě vykazuje vysokou úroveň. Stejně dobře byla posuzována účinná podpora rozvoje osobnosti žáků. V obou uvedených kritériích bylo jako nadstandardní označeno okolo 7 % škol.

Meziroční srovnání potvrdilo, že nejproblematictější oblastí hodnocení byla kvalita školních vzdělávacích programů, přestože oproti školnímu roku 2011/2012 došlo k poklesu počtu ŠVP s odstranitelnými riziky o 6,8 % (z 19,1 % na 12,3 %).

Z hodnocení škol dále vyplývá, že i v letošním roce pokračoval trend zkvalitňování personálních podmínek ve školách (zvyšování podílu kvalifikovaných pedagogů, předcházení personálním rizikům). Pozitivní posun byl zaznamenán také v oblasti materiálních předpokladů (počet škol hodnocených alespoň na požadované úrovni se meziročně zvýšil o 1,5 %). Toto zjištění lze dát do souvislosti s úspěšnou realizací projektu ESF „EU peníze školám“, díky němuž se základním školám podařilo vybavit chybějícími pomůckami a technikou, zejména v oblasti ICT.

Pozitivní zjištění v základním vzdělávání

- Síť škol poskytujících základní vzdělávání je stabilní, stávající kapacita škol umožňuje ve většině regionů reagovat na příchod silných demografických ročníků do povinné školní docházky na 1. stupni ZŠ a dobíhajícího poklesu na 2. stupni ZŠ.
- Pozitivní trend zvyšování úrovně ŠVP, podíl kvalitně zpracovaných ŠVP byl 75,1 % a meziročně se zvýšil o 9 %. Školy většinou dokážou identifikovat možná rizika a efektivně je odstranit.
- Zvyšování počtu individuálně integrovaných žáků se SVP do běžných škol.
- Základní školy ve valné většině přijímají opatření, která přispívají k rozvoji čtenářské gramotnosti, často průběžně hodnotí rozvoj čtenářské gramotnosti a cíleně podporují její rozvoj i v jiných předmětech.
- Funkční využívání stávajících ICT při vyučovacích hodinách a celkově příkladná práce učitelů s ICT. Pozitivní trend v kvalitě materiálního vybavení ZŠ, zejména v oblasti ICT (důsledek realizace projektu „EU peníze školám“).
- Školy kladou důraz na adaptaci žáků 1. ročníku na nové školní prostředí, často pořádají akce pro děti před nástupem do povinné školní docházky, jako jsou např. společné návštěvy školy a kulturní a další akce společné pro žáky základních a mateřských škol.
- Většina základních škol sledovala vlastní klima, a to většinou jednou ročně ve formě vlastního hodnocení (častěji do roka se školním klimatem zabývá okolo jedné třetiny škol).
- Výchovné poradenství je na vysoké úrovni, ve velkých školách působili často dva výchovní poradci – se zaměřením na kariérové poradenství a na péči o žáky se SVP, v malých školách funkci výchovného poradce zastává většinou ředitel školy.
- Většina škol pořádá motivační akce se zdravotní tematikou, účastní se projektů se zaměřením na zdravé stravování.
- Poklesl počet úrazů oproti minulému školnímu roku.
- Vysoká míra škol zapojených do rozvojových projektů.
- Trvale podporovanou prioritou základních škol je budování pevných a kvalitních partnerských vztahů se zákonnými zástupci, místními organizacemi a dalšími školami a školskými zařízeními; 99,4 % škol dosáhlo v této oblasti požadovaného či nadstandardního stavu.

- Velkou pozornost školy věnují zvyšování kvality informačních systémů pro veřejnost; zaměřují se zejména na kvalitu a fungování webových stránek, které jsou využívány k prezentaci školy a k vzájemné komunikaci školy a zákonných zástupců.

Negativní zjištění v základním vzdělávání

- Přibližně v jedné desetině škol nedosahuje řízení školy požadované úrovně.
- Přestože se trvale zvyšuje úroveň zpracování ŠVP, stále největším problémem v této oblasti zůstává kvalita zpracovaných učebních plánů, a to zejména pro 2. stupeň (plány nejsou dostatečně transparentní a přehledné).
- Nižší nabídka volitelných vyučovacích předmětů, ztížená organizace vyučovacího procesu a zvýšené požadavky na financování při realizaci volitelných vzdělávacích obsahů.
- V hodinách stále výrazně převažuje frontální výuka.
- Problematická aktivní podpora inkluzivního vzdělávání zapříčiněná materiálními a architektonickými nedostatky (např. nízký podíl bezbariérových škol). Nedostupnost asistentů pedagoga, školních psychologů a školních speciálních pedagogů pro školy (značná ekonomická náročnost jejich financování, a to zejména pro menší školy), stejně tak často chybí logopedická péče o žáky s poruchami řeči.
- Snížení finančních prostředků na DVPP, školy posílají pedagogické pracovníky na další vzdělávání v menší míře.
- Velká administrativní zátěž při realizaci projektů financovaných z ESF.

3 Střední vzdělávání

3.1

Nabídka středního vzdělávání, přijímání žáků ke střednímu vzdělávání, inkluzivní vzdělávání

3.1.1 Žáci ve středním vzdělávání

Ve středních školách v České republice dosahují absolventi úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu středního vzdělání (bez výučního listu i maturitní zkoušky), středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou. Podle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED patří české střední vzdělávání do skupiny 3 (vyšší sekundární vzdělávání).

Systém středního všeobecného a odborného vzdělávání je dlouhodobě stabilní, vzdělávání se uskutečňuje v gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích a konzervatořích v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě vzdělávání. Střední školy připravují žáky na pokračování v navazujícím terciárním vzdělávání (vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání) a pro výkon povolání nebo pracovní činnosti. Na podporu celoživotního učení a pro zlepšení uplatnitelnosti absolventů na trhu práce střední školy realizují nástavbové studium a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem, případně zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

V mezinárodním srovnání má ČR mezi zeměmi sdružovanými v OECD jeden z nejvyšších podílů obyvatel s alespoň vyšším sekundárním vzděláním (92 %).⁵ Průměr zemí OECD je 75 % a průměr zemí EU, které jsou členy OECD, je 76 %. V posledním desetiletí klesl v ČR podíl obyvatel s pouze základním vzděláním ze 14 % na 8 %.

Ke střednímu vzdělávání jsou přijímáni žáci, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky.

Podle statistiky MŠMT bylo ve školním roce 2012/2013 ve středním vzdělávání celkem 470 754 žáků, celkový počet žáků v souvislosti s demografickým vývojem meziročně poklesl o 6,1 %. Pokles počtu žáků za poslední čtyři roky je 15,4 %.

Tabulka 44

Žáci ve středním vzdělávání

Sledovaný parametr ČR (statistika MŠMT)	Stav ve školním roce			Trendy
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	
Počet žáků v SŠ	532 918	501 220	470 754	-
z toho v denní formě vzdělávání	496 966	470 347	443 719	-
z toho v ostatních formách vzdělávání	35 952	30 873	27 035	-
Podíl žáků v oborech gymnázií (v %)	26,1	26,9	27,8	+
Podíl žáků v oborech s maturitní zkouškou (v %)	71,1	71,4	71,8	+
Podíl žáků v uměleckých oborech (v %)	1,8	2,0	2,2	+
Podíl žáků se zdravotním postižením* (v %)	3,8	4,1	4,3	+
Počet cizinců v SŠ	8 458	8 852	9 024	+

* Pouze v denní formě vzdělávání.

⁵ MŠMT. České školství v mezinárodním srovnání: Česká republika v indikátorech OECD, resp. v indikátorech publikace *Education at a Glance 2013*. Praha: MŠMT, 2013. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/ceske-skolstvi-v-mezinarodnim-srovnani>

Podíl žáků se zdravotním postižením v denní formě vzdělávání se v posledních dvou školních letech mírně zvyšoval. Pokračuje trend zvyšování počtu vzdělávaných cizinců, ve školním roce 2012/2013 bylo zapsáno celkem 9 024 žáků-cizinců (oproti školnímu roku 2009/2010 navýšení o 1 168 žáků). Nadále dochází k mírnému nárůstu podílu žáků v oborech vzdělání s maturitní zkouškou (71,8 %) na úkor oborů vzdělání s výučním listem.

Ve středních školách, které ČŠI ve školním roce 2012/2013 navštívila, bylo zapsáno ke vzdělávání 105 500 žáků.

3.1.2 Výkonnost sítě škol poskytujících střední vzdělávání

Vzhledem k demografickému vývoji je dostupnost středního vzdělávání v ČR vysoká. Na úrovni krajů, které jsou nejčastějšími zřizovateli středních škol, sice dochází k optimalizačním procesům, jejich rozsah však neodpovídá míře poklesu počtu uchazečů o střední vzdělávání. Stále výrazně převažuje nabídka studijních míst nad poptávkou. Ve školním roce 2012/2013 bylo ve školském rejstříku zapsáno 1 347 středních škol (v meziročním srovnání pokles o 3,3 %), z toho bylo 145 speciálních a 369 gymnázií (ve srovnání se školním rokem 2011/2012 o 2 méně). Střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez nástavbového studia) poskytovalo 1 048 středních škol. Nástavbové studium realizovalo 400 (v meziročním srovnání o 17 méně) středních škol. Umělecké vzdělávání probíhalo stejně jako ve školním roce 2011/2012 v 18 konzervatořích.

Minimálně se mění struktura zřizovatelů středních škol, nejvýznamnějším zřizovatelem byly kraje (69,5 %), podíl soukromých škol byl 23,2 % a podíl církevních škol 2,7 %. V obdobných poměrech ČŠI sestavila vzorek středních škol, ve kterých ve školním roce 2012/2013 proběhla inspekční činnost.

Mezi kraji jsou významné rozdíly v podílech gymnaziálních žáků (16,2 procentních bodů). Nejvyšší poměrné zastoupení gymnazistů v rámci středoškolských žáků je v Praze (39,2 %), v Jihomoravském kraji (31 %) a Olomouckém kraji (30,1 %). Naopak nejnižší podíl gymnazistů je v Ústeckém kraji (23 %) a Libereckém kraji (25,7 %). Gymnazistů na vyšším stupni ze všech středoškolských žáků je také nejvíce v Praze (25,3 %), dále pak ve Zlínském kraji (22,2 %), na druhé straně nejméně v Ústeckém (16,1 %), Plzeňském, Karlovarském a Libereckém kraji (okolo 17 %).

ČŠI v posledních letech sledovala využití kapacit v navštívených školách vzhledem k nejvyšší povolené kapacitě podle rozhodnutí o zařazení do školského rejstříku, protože tento ukazatel by měl přispívat k posouzení efektivity vzdělávací soustavy v oblasti středního vzdělávání. Analýzou zjištěných dat a vyhodnocením konkrétních podmínek ve středních školách bylo zjištěno, že využití nejvyššího povoleného počtu žáků ve škole není zcela objektivním kritériem, protože u většiny škol docházelo ke stanovování maximálních kapacit před mnoha lety, za naprosto odlišných vzdělávacích podmínek a postupy, které nebyly standardizovány. Primárním důvodem snižující se naplněnosti škol je rychlejší pokles počtu žáků nežli počtu škol poskytujících střední vzdělávání. Zároveň se však na ní podílí i změny v podmínkách vzdělávání. Školy zřídily řadu odborně specializovaných učeben a tento fakt významně ovlivňuje jejich kapacitní možnosti. Pokud by využití kapacity škol mělo být relevantním indikátorem účinnosti optimalizačních procesů, muselo by dojít k nastavení kapacitních údajů podle jednotných pravidel respektujících prostorovou a technickou náročnost jednotlivých oborů vzdělání. Školy samy v současné době o aktualizaci maximálních kapacit nemají zájem, protože se od nich neodvíjí jejich činnost ani financování.

Předimenzovaná vzdělávací soustava ve vztahu k demografickému vývoji se již několik let výrazně promítá do průběhu přijímacího řízení. Pro školní rok 2013/2014 byli do většiny oborů středního vzdělání uchazeči přijímáni bez přijímacích zkoušek podle hodnocení na vysvědčeních z předchozího vzdělávání a podle dalších skutečností, které osvědčovaly jejich vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy. Některé kraje pro zvýšení kvality přijímaných žáků do oborů vzdělání s maturitní zkouškou stanovily středním školám, které zřizují, povinnost konat přijímací zkoušky.

Nově se objevujícím fenoménem ve středním vzdělávání je opakované přijetí žáků do maturitního ročníku poté, co byli neúspěšní při obou opravných termínech maturitních zkoušek (nejčastěji ve společné části maturitní zkoušky). Tento postup současná podoba právních předpisů umožňuje, avšak jeho efektivita je sporná z hlediska ekonomického i vzdělávacího.

Státní kontrolu zaměřenou na dodržování školského zákona a prováděcí vyhlášky při přijímání ke vzdělávání ČŠI uskutečnila ve 37 středních školách, v pěti z nich bylo zjištěno porušení některých ustanovení právních předpisů vztahujících se k přijímání ke vzdělávání ve střední škole.

Podíl nově přijatých žáků z celkového počtu žáků v navštíveném vzorku škol ve školním roce 2012/2013 byl 27,4 %. V gymnáziích mírně převažoval počet žáků, kteří vzdělávání ukončili maturitní zkouškou, nad nově přijatými. Ve středním odborném vzdělávání byl počet nově přijatých žáků výrazně vyšší než počet žáků, kteří v předchozím školním roce ukončili střední odborné vzdělávání. Příčinou tohoto opakujícího se jevu, který je vzhledem k demografickému vývoji paradoxní, je skutečnost, že část žáků v průběhu středního odborného vzdělávání mění obor vzdělání, v mnoha případech i školu (někteří i opakovaně). Změna oboru vzdělání je velmi často spojena s nástupem do nižšího ročníku, takže žáci ve vzdělávacím systému zůstávají déle, než by odpovídalo standardní délce vzdělávání. V navštívených středních školách ČŠI zjistila, že v průběhu předchozího uzavřeného školního roku (2011/2012) odešlo do jiné školy celkem 3 149 žáků.

3.1.3 Hodnocení kvality středního vzdělávání

ČŠI ve školním roce 2012/2013 zjišťovala a hodnotila zejména podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, naplňování ŠVP a soulad ŠVP s právními předpisy a příslušnými RVP ve středním vzdělávání. V průběhu inspekční činnosti se zaměřovala na sledování a hodnocení školních systémů prevence, přijímání žáků ke vzdělávání, adaptaci žáků 1. ročníku, opatření škol pro zajištění BOZ v praktickém vyučování a ke zvýšení úspěšnosti žáků ve společné části maturitní zkoušky, na podporu čtenářské, matematické a finanční gramotnosti žáků, na podporu sportovně nadaných žáků ve sportovních gymnáziích a na podmínky a průběh praktického vyučování ve středním odborném vzdělávání. Kontrolovala organizaci a průběh maturitních zkoušek a závěrečných zkoušek v jarním zkušebním období, maturitní zkoušky i v podzimním zkušebním období.

Ve školním roce 2012/2013 proběhla inspekční činnost v 285 středních školách, tj. 21,2 % z celkového počtu středních škol. Byla provedena srovnávací analýza 2 067 ŠVP s příslušnými RVP v odborném vzdělávání a 46 v gymnaziálním vzdělávání. V průběhu výuky bylo uskutečněno 3 826 inspekčních hospitací (z toho bylo 3 030 hospitací v oborech vzdělání s maturitní zkouškou a 796 v oborech vzdělání s výučním listem).

3.1.4 Školní vzdělávací programy ve středním vzdělávání

MŠMT vydalo postupně pro všechny obory ve středním vzdělávání uvedené v soustavě oborů vzdělání rámcové vzdělávací programy (celkem 282). Školy jsou povinny postupovat podle vydaných RVP, tj. zpracovat ŠVP a zahájit výuku nejpozději do dvou let od vydání příslušného RVP, a to s účinností od 1. ročníku. ČŠI provádí od roku 2007 komparativní analýzy souladu ŠVP s příslušným RVP a právními předpisy na nižším stupni víceletých gymnázií. Na vyšším stupni víceletých gymnázií, ve čtyřletých gymnáziích a ve středním odborném vzdělávání byl stejný proces zahájen v roce 2009.

1. vlna (červen 2007) – 62 RVP + RVP pro gymnázia (vyšší stupeň gymnázia) + RVP pro gymnázia se sportovní přípravou
2. vlna (květen 2008) – 82 RVP
3. vlna (květen 2009) – 82 RVP
4. vlna (duben 2010) – 49 RVP

5. vlna (červenec 2012) – 4 RVP

6. vlna (listopad 2012) – 2 RVP

Ve školním roce 2012/2013 školy zahájily výuku podle ŠVP v dalších 49 oborech vzdělání, celkově mají školy zpracovány ŠVP pro 276 oborů vzdělání.

Mnohé výhrady pedagogických pracovníků a vedení škol k ŠVP přetrvávají z předchozích let, neboť stále chybí standardizovaný nástroj pro tvorbu a průběžnou modifikaci ŠVP, časté legislativní změny a obsah některých závazných kapitol (např. materiální podmínky, personální podmínky, spolupráce s partnery) vyžadují pravidelné aktualizace, autorské týmy většinou neměly zkušenosti s tvorbou koncepčního dokumentu tohoto rozsahu a významu.

Obzvláště složitou situaci mají velké sloučené subjekty vzniklé v rámci optimalizace sítě středních škol, protože musely sladit ŠVP vytvořené různými autorskými kolektivy pedagogických pracovníků za odlišných vzdělávacích podmínek. Vysoký počet ŠVP v těchto školách, které často integrují více než 10 oborů vzdělání (výjimečně i přes 30 oborů), komplikuje koordinátorům tvorby ŠVP a vedoucím pracovníkům účinnou kontrolu jejich souladu s příslušnými RVP.

Tabulka 45

Soulad oblastí ŠVP s příslušnými RVP ve středním odborném vzdělávání (údaje v %)

	Oblast ŠVP	2010/2011		2011/2012		2012/2013		Trend souladu
		1 333 ŠVP		1 142 ŠVP		2 067 ŠVP		
		Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	
Formální náležitosti ŠVP	Identifikační údaje	83,8	16,2	89,7	10,3	85,8	14,2	-
	Profil absolventa	92,0	8,0	88,2	11,8	83,6	16,4	-
	Charakteristika ŠVP	72,8	27,2	63,7	36,3	54,5	45,5	-
Obsahové náležitosti ŠVP	Učební plán	79,3	20,7	77,1	22,9	69,5	30,5	-
	Rozpracování obsahu	62,4	37,6	85,8	14,2	77,2	22,8	-
	Učební osnovy	82,6	17,4	73,1	26,9	63,3	36,7	-
	Popis zajištění výuky	83,1	16,9	87,8	12,2	88,0	12,0	+
	Spolupráce s partnery	87,3	12,7	93,7	6,3	91,6	8,4	-
	ŠVP celkem	41,9	58,1	59,2	40,8	46,7	53,3	-

Ve školním roce 2012/2013 ČŠI provedla celkem 2 067 posouzení souladu ŠVP s příslušnými RVP v odborném vzdělávání a 46 posouzení souladu ŠVP s RVP pro gymnaziální vzdělávání. Aktuálně alespoň jednou komparací prošly všechny ŠVP, podle kterých se ve školách vyučuje. K nejslabším stránkám zpracovaných ŠVP patřily tyto: přehled rozpracování obsahu vzdělávání v RVP do ŠVP (nesoulad 22,8 %), charakteristika obsahu a formy závěrečné zkoušky, případně profilové části maturitní zkoušky (nesoulad 19,9 %), vzdělávací obsah – učivo (nesoulad 18,6 %), zabezpečení výuky žáků se zdravotním znevýhodněním (nesoulad 15,7 %). Naopak velmi dobře zpracované mají školy kromě formálních identifikačních údajů uplatnění absolventa v praxi (nesoulad 2,6 %), popis celkového pojetí vzdělávání v ŠVP (nesoulad 3,2 %), popis cílů a didaktického pojetí předmětů v učebních osnovách (nesoulad 5,7 %) a organizaci výuky v charakteristice ŠVP (nesoulad 6,2 %).

3.1.5 Rovné příležitosti a inkluzivní vzdělávání

Ve středním vzdělávání ČŠI zjistila rovný přístup při přijímání, v průběhu i při ukončování vzdělávání v 97,3 % škol. Ve 2,7 % škol se vyskytla rizika, která bylo možné odstranit ve stanovené lhůtě. V rámci přijímacího řízení školy nezařazují diskriminační kritéria. V případě

nevhodně zvoleného oboru vzdělání (např. náročnost neodpovídající schopnostem žáka, nenaplnění představ o obsahu vzdělávání) žákům umožňují přestup.

Při tematickém šetření zaměřeném na rovné příležitosti a inkluzivní vzdělávání ČŠI získala informace z 92 běžných středních škol.

Z uvedeného vzorku má nad rámec ŠVP zpracovanou strategii naplňování rovných příležitostí 18,2 % škol. Asistent pedagoga pro sociálně znevýhodněné byl přítomen ve 2 školách, asistent pedagoga pro zdravotně postižené v 8 školách (nejčastěji financován krajem) a speciální pedagog v 5 školách.

Většina škol spolupracuje s neziskovými organizacemi či dobrovolníky zaměřenými na podporu žáků se SVP. Nejčastěji se jedná o spolupráci ve formě přednášek a besed, prevence rizikových jevů a poradenských nebo konzultačních činností. Jako efektivní byla tato spolupráce hodnocena ve čtyřech pětinách škol. S dalšími školami v oblasti podpory žáků se SVP spolupracuje pouze 26,1 % škol, s rodiči v této oblasti spolupracuje 82,4 % škol.

Ředitelé středních škol hodnotí jako nejvýznamnější bariéry inkluze nedostatek finančních prostředků na zajištění specializovaných pozic a materiální či architektonická omezení škol. Více než třetina škol se s žádnými takovými omezeními nepotýká.

Ze všech navštívených středních škol ve školním roce 2012/2013 mělo 30,9 % škol zajištěný bezbariérový přístup pro žáky se zdravotním postižením (ve školním roce 2011/2012 to bylo 24,8 %). Situace je lepší v gymnáziích (41,7 % bezbariérových škol) než ve středních odborných školách (29,0 % bezbariérových škol).

3.2

Účinnost podpory rozvoje osobnosti žáků, výsledky vzdělávání a podpora adaptace žáků v 1. ročníku SŠ

3.2.1 Podpora žáků učitelem

Ve většině hospitovaných hodin učitelé preferovali formu hromadné (frontální) výuky (89,1 %), doplněnou o samostatnou práci žáků (51,4 %), případně individualizovanou výuku 13,1 %). Skupinová a kooperativní výuka žáků se vyskytovala méně často (24,6 %).

Z vyučovacích metod pedagogové upřednostňovali vysvětlování a výklad (87,7 %), následoval rozhovor se žáky (57,5 %) a práce s textem (46,2 %). Preference vyučovacích metod ze strany učitelů zůstává stejná jako ve školním roce 2011/2012, avšak procentuální rozdíly se snižují, tzn. že učitelé častěji využívají i další metody práce.

Vzdělávání žáků bylo propojeno s praxí a životními situacemi v 78,8 % sledovaných hodin, častěji (83,4 %) v oborech vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem. Naprostá většina (98,2 %) výuky byla obsahově správná. Celkem 77,6 % učitelů poskytovalo žákům objektivní hodnocení, průběžnou zpětnou vazbu a efektivně pracovali s chybou. Aktivizující metody (37,9 %) byly upřednostňovány před metodami komplexními (11,0 %).

Školní klima v navštívených školách bylo převážně příznivé, vytvářelo dobré předpoklady pro realizaci plánovaných cílů a pro naplnění plánovaného profilu absolventa. V 61 % hodin učitelé podporovali u žáků pozitivní vnímání jejich osobnosti. V pohospitačních rozhovorech pedagogové hodnotili jednotlivé oblasti školního klimatu většinou pozitivně, oceňovali podmínky a prostředí školy, mezilidské vztahy a vyjadřovali sounáležitost se školou. V hodnocení školního klimatu byly minimální rozdíly mezi gymnázii a středními odbornými školami.

Přínos partnerských vztahů je opakovaně nejlépe hodnocenou oblastí ve středním vzdělávání. Celkem 15,7 % škol rozvíjelo partnerské vztahy na příkladné úrovni, 84,3 % škol dosáhlo v této oblasti požadovaného stavu, rizika nebyla zjištěna v žádné škole. Spolupráce se zřizovateli probíhá většinou na velmi dobré úrovni, se školskými radami spolupracují školy v zákonném rozsahu. Přínosná je spolupráce s partnerskými firmami, organizacemi a institucemi, které zásadním způsobem přispívají k odbornému rozvoji škol a úspěšnému naplnění plánovaného profilu absolventa.

V 66,7 % navštívených středních škol (v meziročním srovnání pokles o 4,3 %) byly zřízeny samosprávné orgány žáků, které plnily svou funkci výrazně lépe v gymnáziích. Ředitelé respektovali stanoviska a vyjádření samosprávných orgánů žáků v 58,3 % navštívených středních odborných škol a v 80,2 % gymnáziích. I když byly řádně ustanoveny, samosprávné orgány nefungovaly nebo neplnily svou funkci ve 2,4 % škol.

V navštívených středních školách se 55,4 % ředitelů zabývalo podněty, stížnostmi a peticemi týkajícími se práce školy. Více než tři čtvrtiny ředitelů nevyhodnotilo žádnou stížnost jako důvodnou.

3.2.2 Zajištění péče o žáky se SVP ve středním vzdělávání

Podle statistiky MŠMT poskytovalo institucionální podporu žákům se SVP 145 středních škol speciálních, které mají největší zastoupení v kraji Jihomoravském, Olomouckém a v Praze. Z celkového počtu vykazovaných zdravotně postižených žáků je 59,3 % ve speciálních třídách a 40,7 % je integrováno individuálně v běžných třídách.

Tabulka 46

Podíl žáků se SVP v navštívených SŠ ve školním roce 2012/2013

Kraj	Počet žáků				
	Celkem	Žáci se SVP včetně sociálního znevýhodnění		Evidovaní žáci se sociálním znevýhodněním	
		Počet	%	Počet	% ze SVP
Jihomoravský	11 335	1 563	13,8	44	2,8
Královéhradecký	8 237	877	10,6	46	5,2
Praha	11 244	1 044	9,3	78	7,5
Zlínský	5 932	523	8,8	45	8,6
ČR	105 500	7 423	7,0	330	4,4
Moravskoslezský	10 036	687	6,8	7	1,0
Vysočina	8 510	575	6,8	26	4,5
Karlovarský	4 760	309	6,5	13	4,2
Olomoucký	8 249	520	6,3	2	0,4
Středočeský	10 232	552	5,4	59	10,7
Jihočeský	2 926	124	4,2	0	0,0
Pardubický	7 679	257	3,3	1	0,4
Ústecký	6 471	187	2,9	0	0,0
Liberecký	6 500	162	2,5	0	0,0
Plzeňský	3 389	43	1,3	9	20,9

Střední školy mají dlouhodobé zkušenosti s identifikací žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním, včetně žáků s vývojovými poruchami učení nebo chování. Ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními pro ně připravují konkrétní vyrovnávací a podpůrná opatření a individuální vzdělávací plány. Ve sledovaných hodinách bylo evidováno z celkového počtu přítomných žáků 7 % žáků se SVP, nejvíce v oborech poskytujících střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem (20,7 %), výrazně méně v maturitních oborech středního odborného vzdělávání (4,7 %) a v gymnáziích (2,5 %). Školy mají nastaveny funkční systémy informování učitelů o žácích se SVP, včetně doporučených přístupů a postupů, jejich vlastní realizace ve vyučovacích hodinách však obvykle závisí pouze na osobní zodpovědnosti jednotlivých pedagogů. Nejčastěji učitelé poskytují žákům individuální podporu

formou respektování jejich pracovního tempa, redukce požadovaných výkonů, prodloužení času na zpracování zadaného úkolu, ověření pochopení řešeného problému apod.

Střední školy ve většině případů neevidují žáky se sociálním znevýhodněním (vyjma cizinců), protože nemají pro zařazení žáka do skupiny s nízkým sociálně kulturním postavením rodinného prostředí nebo do skupiny ohrožené sociálně patologickými jevy dostatek relevantních informací. Přesto žáky, kteří potřebují pomoc ze sociokulturních důvodů, podporují (půjčování učebnic, možnost splátek a poskytnutí příspěvků na akce organizované školou, doučování). Školská poradenská zařízení mají problémy s diagnostikou těchto žáků.

Ve školském zákoně a v prováděcí vyhlášce jsou podrobně stanoveny odlišnosti konání maturitní zkoušky pro žáky s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky. Podobná právní úprava bude potřeba pro jednotnou závěrečnou zkoušku v případě, že bude povinná.

3.2.3 Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků ve středním vzdělávání

Ve středních školách je institucionální vzdělávání nadaných žáků realizováno v gymnaziálních oborech se sportovní přípravou a v uměleckých školách s talentovou zkouškou (konzervatoře a školy s obory vzdělání ze skupiny 82 Umění a užité umění). Podle statistiky MŠMT ve středních školách podle individuálního vzdělávacího plánu studovalo ve školním roce 2012/2013 celkem 167 mimořádně nadaných žáků, z toho 16 na nižším stupni víceletého gymnázia. V navštívených středních školách bylo pedagogickými pracovníky identifikováno a poradenskými zařízeními diagnostikováno 50 mimořádně nadaných žáků (0,05 % z celkového počtu žáků). Školy však poskytují individuální podporu také žákům s běžným nadáním formou příprav na soutěže a olympiády, motivují je k účasti ve středoškolské odborné činnosti, umožňují jim účast na zahraničních stážích a výměnných pobytech a výjimečně jim poskytují také stipendia. V hospitované výuce 42,2 % pedagogů uvedlo, že ve svém předmětu připravuje žáky na účast v olympiádách a dalších soutěžích. Nejčastěji se cílené přípravě nadaných žáků věnují v gymnáziích (71,7 %).

3.2.4 Adaptace žáků ve středním vzdělávání

Navštívené školy vykazovaly k 30. 9. 2012 v 1. ročníku 16 239 žáků. V průměru 4,8 % žáků (v předchozím školním roce 11,7 %) ukončilo vzdělávání z důvodu neprospěchu v průběhu 1. ročníku. Celkem 5,9 % žáků nastoupilo v průběhu školního roku, z toho 27,6 % z důvodu neprospěchu v jiné škole. Střední školy pro úspěšnou adaptaci žáků při přechodu ze základního do středního vzdělávání nejčastěji nabízejí prohlídku školy (89,5 %), individuální konzultace (86,5 %), adaptační a seznamovací kurzy (69,6 %) a mimoškolní aktivity a kroužky (63,2 %).

Tabulka 47

Adaptační aktivity nabízené žákům 1. ročníku SV (v %)

Druh aktivity	SŠ celkem	GV	SOV	GV + SOV
Prohlídka školy	89,5	89,3	90,1	83,3
Individuální konzultace pro žáky (rodiče)	86,5	82,1	88,5	75,0
Adaptační kurz, seznamovací a zážitkové kurzy	69,6	78,6	66,4	83,3
Mimoškolní aktivity, kroužky	63,2	60,7	63,4	66,7
Vstupní srovnávací testy	49,7	53,6	49,6	41,7
Společné projekty	30,4	32,1	32,1	8,3

Ředitelé středních škol stále nejsou příliš spokojeni s kvalitou přípravy žáků v základních školách. Pouze 56,2 % ředitelů středních škol uvedlo, že jsou žáci dobře připraveni ke

střednímu vzdělávání v komunikaci, 44,4 % v chování a jednání a 43,8 % v základní orientaci v životních situacích.

Podle názoru ředitelů středních škol nejčastěji problémy žáků 1. ročníků spočívají v nedostatečných znalostech ze základních škol (68,6 %), v domácí přípravě (50,3 %) a v samostatnosti (44,4 %). Na stejné problémy upozorňovali ředitelé i v předchozích dvou školních rocích. Pozitivním signálem je skutečnost, že poklesl podíl ředitelů, kteří nedostatečné znalosti a nesamostatnost uvádějí jako rizikový faktor negativně ovlivňující úspěšnou adaptaci žáků ve středním vzdělávání.

ČŠI zjišťovala dosahované výsledky žáků na konci 1. ročníku v hlavních všeobecně vzdělávacích předmětech. Nejvyšší podíl neprospívajících žáků byl zjištěn v matematice (4,7 %), dále v německém jazyce (3,1 %), v anglickém jazyce (2,9 %) a v českém jazyce (2,4 %). Ve všech sledovaných předmětech došlo k navýšení podílu neprospívajících žáků. Nepříznivou zprávou je skutečnost, že po loňském zlepšení se opět navýšil podíl neprospívajících žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: v matematice 9,8 % neprospívajících (3,9 % ve školním roce 2011/2012), v cizích jazycích 6,5 % (2,4 % ve školním roce 2011/2012) a v českém jazyce 12,6 % (4,5 % ve školním roce 2011/2012).

3.2.5 Prevence rizika školní neúspěšnosti

ČŠI hodnotila školní systémy prevence a účinnost opatření přijatých a realizovaných na podporu školní úspěšnosti žáků. Převážná většina škol (97,7 %) provádí systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání žáků, při kterém vychází z průběžného sledování prospěchu i potenciálních rizik vzdělávací neúspěšnosti. Školy sledují dosažené výsledky vzdělávání za jednotlivá klasifikační období, sumarizují je, analyzují možné příčiny školní neúspěšnosti a navrhují případná opatření k jejich eliminaci. Nejčastějšími příčinami špatných studijních výsledků jsou vysoké absence, menší studijní předpoklady žáků, jejich nízká motivace ke vzdělávání a nedostatečná domácí příprava.

Tabulka 48

Počty žáků opakujících ročník ve školním roce 2012/2013 (podle statistiky MŠMT)

Kraj	Počet opakujících	Počet žáků celkem	Podíl opakujících (v %)
Ústecký	1 584	37 862	4,2
Liberecký	628	17 723	3,5
Karlovarský	432	12 650	3,4
Moravskoslezský	1 778	57 568	3,1
Pardubický	667	23 070	2,9
Jihomoravský	1 471	52 638	2,8
Plzeňský	660	23 669	2,8
ČR	12 786	470 754	2,7
Jihočeský	793	30 433	2,6
Olomoucký	776	30 443	2,5
Praha	1 504	64 389	2,3
Středočeský	994	43 145	2,3
Královéhradecký	601	26 370	2,3
Vysočina	503	23 933	2,1
Zlínský	395	26 861	1,5

Nejrizikovějším faktorem školní neúspěšnosti ve středním vzdělávání zůstává vysoká míra absence ve výuce. Při hodnocení celkových výsledků vzdělávání vycházela ČŠI z poznatků získaných z 3 826 hospitovaných hodin v gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích a konzervatořích. Z celkového počtu 68 316 zapsaných žáků jich bylo přítomných 55 321, tedy 81,0 %. Nejrizikovější je stále situace v oborech středního vzdělávání s výučním listem, kde ve sledovaném vzorku byla neúčast 23,0 %. Školy přijímají pro zlepšení docházky žáků řadu konkrétních opatření (zprísňená pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků ve školním řádu, možnost dálkového přístupu pro zákonné zástupce do evidence docházky), která jsou účinná pouze tam, kde se podaří navázat funkční spolupráci s rodinou a rodiče nekryjí záškoláctví svých dětí omluvkami. Většina ředitelů středních škol považuje oporu v právních předpisech v této oblasti za nedostatečnou.

Neúspěšní žáci přestupují na méně náročný obor vzdělání v rámci školy, případně žádají o opakování ročníku nebo o přestup na jinou školu.

Ve středním vzdělávání podle statistiky MŠMT obdobně jako v předchozím školním roce 2,7 % žáků opakovalo ročník.

Nejvyšší podíl žáků opakujících ročník byl ve školním roce 2012/2013 v Ústeckém, Libereckém, Karlovarském a Moravskoslezském kraji, naopak výrazně nižší podíl opakujících žáků byl ve Zlínském kraji.

Z tematického šetření ČŠI vyplynulo, že pouze 2 % středních škol nezjišťují důvody předčasného odchodu žáků ze vzdělávání. Nejčastějšími příčinami předčasných odchodů žáků ze vzdělávání jsou špatný prospěch, vysoké absence, záškoláctví, nezáměr o studium nebo zvolený obor vzdělání.

3.2.6 Celkové výsledky vzdělávání

Systémovým hodnocením celkových výsledků vzdělávání se zabývá na příkladné úrovni 11,4 % gymnázií a 2,5 % středních odborných škol. Na požadované úrovni hodnotí celkové výsledky vzdělávání 88,6 % gymnázií a 94,6 % středních odborných škol. Rizika se v této oblasti vyskytovala pouze u 2,7 % středních škol.

Individuální a skupinové výsledky vzdělávání vyhodnocuje na příkladné úrovni 15,9 % gymnázií a 2,5 % středních odborných škol. Na požadované úrovni pracuje s individuálními a skupinovými výsledky žáků 84,1 % gymnázií a 94,6 % škol středních odborných škol. Rizikový stav byl zjištěn u 2,3 % středních škol.

V obou uvedených ukazatelích střední školy vykázaly ve srovnání se školním rokem 2011/2012 zlepšení.

3.2.7 Zajištění BOZ a prevence školních úrazů

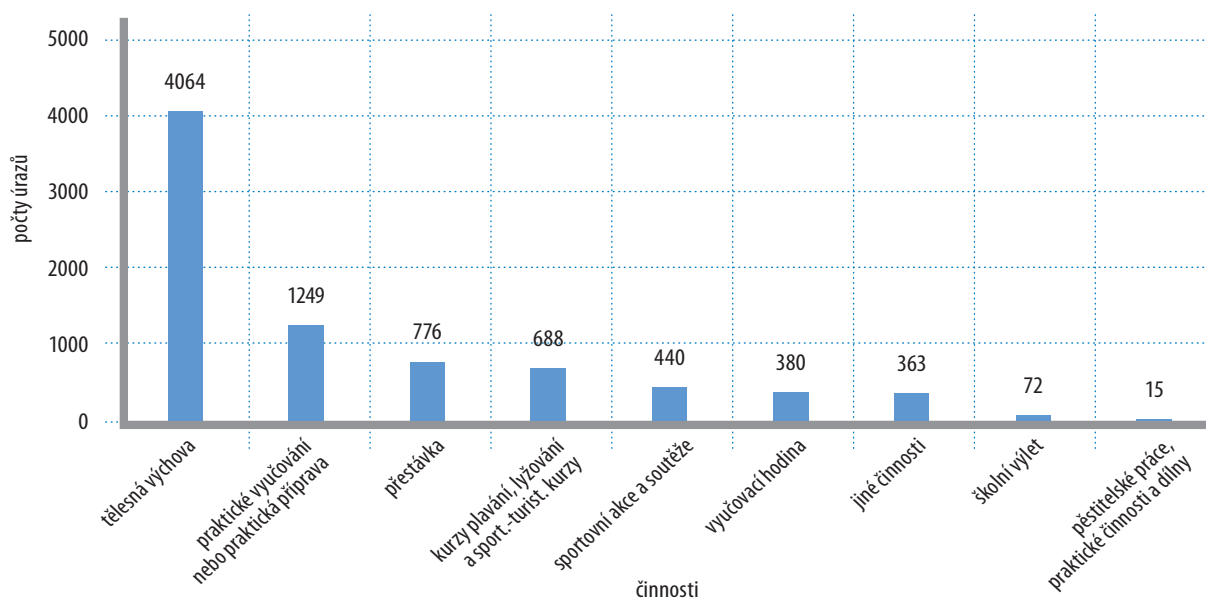
Většina škol vytváří bezpečné prostředí pro vzdělávání, podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků obsahují školní řády. Žáci jsou prokazatelně poučováni o ochraně zdraví při vzdělávacích činnostech a při mimoškolních akcích, o přestávkách je zajištěn pedagogický dohled.

Při hospitační činnosti se tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví vyučující zabývali v 18,9 % vyučovacích hodin.

Ve středním vzdělávání školy vykázaly celkem 8 047 školních úrazů. Index školní úrazovosti (přepočet počtu úrazů na 100 žáků) byl na přijatelné výši 1,7. Pokračuje pozitivní trend snižování vykazovaného počtu úrazů a to svědčí o účinnosti přijímaných preventivních opatření. Nejnižší míra úrazů ve středních školách je v hlavním městě Praha a v krajích Jihočeském a Středočeském. Nejvyšší míra úrazovosti je v krajích Pardubickém, Plzeňském a v Kraji Vysočina. Analýza úrazů je uvedena v tabulkové části (tabulka B 12).

Stejně jako v předchozích letech docházelo ve středním vzdělávání nejčastěji k úrazům v souvislosti s výukou tělesné výchovy (4 064) a při praktickém vyučování (1 249).

Počet úrazů v jednotlivých činnostech ve středním vzdělávání ve školním roce 2012/2013

3.2.8 Výuka výchovy ke zdraví ve školách

Problematika zdraví a zdravého životního stylu je v rámcových vzdělávacích programech středního vzdělávání součástí vzdělávacích oblastí Člověk a zdraví (gymnázia) a Vzdělávání pro zdraví (střední odborné školy). Stanovené vzdělávací a výchovné cíle prolínají do všech vzdělávacích oblastí, zejména do přírodovědné a společenskovední oblasti. Z tohoto důvodu školy většinou pro výchovu ke zdraví nevytvářejí samostatný předmět. Závazné výstupy realizují v tělesné výchově a řadě dalších všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů, případně v rámci kurzů a projektových dnů. Projekty či projektové dny jsou využívány v necelé třetině škol. Vzdělávací nabídka je doplněna výukovými programy odborně specializovaných pracovišť a besedami s odborníky z praxe. Vzhledem k individuálnímu a sociálnímu rozměru zdraví je výchova ke zdraví velmi úzce provázána s průřezovými tématy Osobnostní a sociální výchova v gymnaziálním vzdělávání a Občan v demokratické společnosti ve středním odborném vzdělávání.

Podporu zdravého způsobu života, výchovu k odpovědnosti za vlastní zdraví a pravidelné pohybové aktivity školy uskutečňují také v rámci nabízených volnočasových aktivit, které jsou součástí školních preventivních programů rizikového chování žáků. Při hospitační činnosti ČŠI zjistila podporu zdravého životního stylu v 23,3 % vyučovacích hodin.

Podle rychlého šetření provedeného ČŠI si přibližně polovina dotázaných škol zvolila výchovu ke zdraví jako profilaci, asi čtvrtina škol má rozšířenou výuku této oblasti a 12,4 % škol nabízí volitelné předměty, které souvisí s touto oblastí. Sportovní či pohybové kroužky nabízí 7 % škol. Z výpovědí ředitelů dále vyplývá, že lyžařský nebo sportovní kurz pořádají tři čtvrtiny škol. V rámci sportovních kurzů se žáci mohou zapojit do všestranných aktivit, často je kurz konkrétně zaměřen, např. na cyklistiku nebo vodní turistiku.

Projekt zaměřený na podporu aktivit v oblasti podpory výchovy ke zdraví (např. krajský, MŠMT, ESF) realizovala necelá třetina škol, DVPP zaměřeného na tuto oblast se zúčastnili učitelé z více než 60 % škol.

Co se týká podmínek pro výuku tělesné výchovy, využívají vlastní tělocvičnu nebo sportovní halu tři čtvrtiny škol, jiné prostory čtvrtina škol. Nejčastěji se jedná o posilovny či fitness nebo upravené místnosti a cvičebny. Vlastní venkovní hřiště má k dispozici 57,5 % škol.

Zařízení stravovacích služeb jako součást právnické osoby má 56,8 % středních škol, které se zúčastnily rychlého šetření. Více druhů jídel nabízí 71,7 % těchto zařízení a individuální diety je možné zajistit v 28,1 % školních jídelnách. Jiné stravovací služby jsou k dispozici ve většině středních škol (asi devět desetin), a to nejčastěji v podobě nápojového automatu a bufetu. Potravinový automat je možné využít v přibližně 45 % škol, které nabízejí jiné stravovací služby. Nabídka těchto služeb nejčastěji obsahuje slazené i neslazené nápoje, sladkosti, obložené bagety či toasty. Mléčné výrobky je možné zakoupit ve třetině těchto škol a ovoce a zeleninu pouze ve čtvrtině škol. Pitný režim je zajištěn v 94,3 % dotázaných škol, nejčastěji formou nápojových automatů nebo balených nápojů v bufetu. Zásobník vody či jiného nápoje je možno využít ve čtvrtině středních škol.

3.3

Podpora rozvoje čtenářské, matematické a finanční gramotnosti žáků

3.3.1 Čtenářská gramotnost

Rozvoj čtenářské gramotnosti ČŠI sledovala v 50 středních školách. Většina z nich (70 %) formulovala cíle pro rozvoj čtenářské gramotnosti. Ve srovnání se sledovanými ZŠ byl podíl SŠ, které formulovaly tyto cíle, mírně nižší.

Většina škol přijala určitá opatření přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti. Zhruba polovina středních škol ustanovila konkrétní strategii podporující rozvoj čtenářské gramotnosti a vede záznamy z činností vyučujících, které byly zaměřeny na rozvoj čtenářské gramotnosti. Méně často školy průběžně hodnotí rozvoj čtenářské gramotnosti (36 %) a udržují a průběžně doplňují knihovnu a pestrou nabídku metodických pomůcek (20 %).

Tabulka 49

Konkrétní opatření přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti ve všech vzdělávacích oblastech

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)			
	GV	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Škola stanovila konkrétní strategii podporující rozvoj ČG	42	55	52	43
Škola vede záznamy z činností vyučujících zaměřených na rozvoj ČG	50	50	50	21
Škola průběžně hodnotí rozvoj ČG žáků	33	37	36	68
Škola udržuje a průběžně doplňuje knihovnu a pestrou nabídku metodických pomůcek	0	26	20	79
Škola cíleně podporuje rozvoj ČG i v jiných předmětech než pouze v ČJL	25	11	14	68
Škola aktivně motivuje a podporuje pedagogický sbor ke spolupráci na rozvoji ČG	17	11	12	61
Škola se zapojuje do projektů zaměřených na rozvoj ČG	8	11	10	60
Škola přijala jiná opatření	8	18	16	7
Škola nepřijala žádná opatření	17	11	12	3

Pokud byla ve střední škole přijata nějaká opatření, nebyla většinou projednána pedagogickou radou (55 %). Možným vysvětlením je, jak bylo uvedeno výše, že jsou v SŠ častěji vedeny záznamy z činností učitelů zaměřených na čtenářskou gramotnost.

Monitoring podpory rozvoje čtenářské gramotnosti školou

Nástroje pro sledování dopadu přijatých opatření využívá většina z navštívených středních škol, které přijaly nějaké opatření (84 %). Nepříliš početná skupina z těchto škol využívá

jak interní, tak externí nástroje (18 %). Ve srovnání se sledovanými ZŠ byl podíl základních škol, které opatření přijaly a opatření sledují, mírně vyšší (91 %). Podíl základních škol, které využívají interní i externí nástroje pro sledování přijatých opatření zároveň, byl také vyšší (27 %). Výrazně častěji byly pro sledování opatření využívány interní nástroje než nástroje externí.

Hodnocení čtenářské gramotnosti pomocí externích testů bylo v navštívených středních školách využíváno méně často než ve školách základních. SŠ s gymnaziálními obory využívaly externí testy častěji než ostatní SŠ.

Tabulka 50

Hodnocení čtenářské gramotnosti žáků externími testy v uplynulém školním roce

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)			
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
ČG nebyla hodnocena externími testy	50	66	62	57
ČG byla hodnocena externími testy	50	34	38	43

DVPP v oblasti čtenářské gramotnosti

Více než jedna třetina SŠ v posledních třech školních letech neuvedla žádnou vzdělávací akci DVPP zaměřenou na rozvoj schopností a dovedností učitelů rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků (36 %). V navštívených školách byly nejčastěji zaznamenány dvě vzdělávací akce zaměřené na čtenářskou gramotnost.

Podmínky pro rozvoj čtenářské gramotnosti ve středním vzdělávání

Více než tři čtvrtiny navštívených škol (78 %) měly k dispozici funkční knihovnu nebo infocentrum. V podobném podílu střední školy uváděly dostatek didaktických pomůcek (70 %) a metodických materiálů potřebných k rozvíjení čtenářské gramotnosti (70 %). Výrazně méně školy (26 %) využívaly úlohy uvolněné z mezinárodních šetření nebo testování ČŠI. Navštívené SŠ s obory gymnázium využívaly tyto úlohy ve větší míře než ostatní SŠ (50 %).

Tabulka 51

Sledované podmínky pro rozvoj čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)			
	GV	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Škola má funkční knihovnu nebo informační centrum	83	76	78	83
Učitelé a žáci mají k dispozici dostatek didaktických pomůcek potřebných k rozvíjení ČG	92	63	70	93
Učitelé mají k dispozici dostatek metodických materiálů potřebných k rozvíjení ČG	83	66	70	92
Škola využívá úlohy uvolněné z mezinárodních šetření nebo z testování ČŠI	50	18	26	37

Odborníci v oblasti čtenářské gramotnosti ve středním vzdělávání

Ve většině navštívených SŠ (64 %) je pověřen odborník, který se zabývá čtenářskou gramotností. Pokud je odborník jmenován, je jím ve výrazné většině případů vyučující českého jazyka (94 %). Ve srovnání se základními školami je podíl škol, kde je odborníkem pověřeným zabývat se čtenářskou gramotností člen vedení školy, výrazně nižší.

Financování rozvoje čtenářské gramotnosti ve středním vzdělávání

Rozvoj čtenářské gramotnosti byl ve sledovaných SŠ financován nejčastěji ze státního rozpočtu, projektů ESF a z dotací zřizovatele na provoz. Relativně často byly využívány i finance z projektů a programů vyhlašované územními samosprávnými celky. Ostatní způsoby financování byly využívány v menší míře.

Tabulka 52

Zdroje financování podpory rozvoje čtenářské gramotnosti

Sledovaný jev	Podíl škol (v %)			
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Dotace ze státního rozpočtu – základní dotace (§ 160–162)	42	61	56	68
Projekty ESF	50	50	50	50
Dotace zřizovatele na provoz	33	37	36	46
Projekty a programy (granty) vyhlašované územními samosprávnými celky	0	26	20	15
Spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi	25	11	14	10
Sponzoři, nadační fondy	17	11	12	19
Rozvojové programy MŠMT (§ 163)	8	11	10	9

Zjištění z hospitační činnosti – získané znalosti a dovednosti žáků v oblasti čtenářské gramotnosti

V rámci tematického šetření zaměřeného na rozvoj čtenářské gramotnosti ČŠI navštívila 131 hodin v 50 středních školách. Nejčastěji hospitovaným předmětem byl český jazyk a literatura (ČJL, 76 %) a společenskovědní předmět (Svp), například dějepis nebo občanská nauka (11 %). Dále byly navštíveny cizí jazyky (CJ) a některé další, většinou odborné předměty (OP).

Tabulka 53

Podíl hospitovaných předmětů podle typu škol

Předmět	Podíl hodin (v %)		
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ
Český jazyk a literatura	56	82	76
Společenskovědní předměty	29	5	11
Cizí jazyk	6	7	7
Ostatní předměty	9	5	6
Celkem	100	100	100

ČŠI sledovala v hodinách, jak často žáci plní úkoly, které vyžadují práci s jinými zdroji, než je učebnice, učební text nebo pracovní sešit, zda vyučující diferencuje výběr textu tak, že žáci mají možnost výběru dle náročnosti, zda využívá prostory a zdroje místní školní knihovny a zda účinně využívá moderní technologie pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

V hospitovaných hodinách ve středních školách žáci ze sledovaných jevů nejčastěji plnili úkoly, které vyžadovaly práci s jinými zdroji, než je učebnice, učební texty nebo pracovní sešity (79 %). Účinné využívání moderní technologie pro rozvoj čtenářské gramotnosti a využívání prostoru a zdrojů místní školní knihovny bylo sledováno v nadpoloviční většině hodin. Diferenciace textů tak, aby žáci měli možnost výběru dle náročnosti, byla jen ve dvou pětinach z hospitovaných hodin.

Ve většině hodin si žáci středních škol před četbou ujasňovali její cíl a účel četby (83 %) a také si třídili a vybavovali své zkušenosti s tématem textu (80 %). Vlastní tvorba na základě textu byla výrazně méně často zařazována (21 %).

Mezi hojně využívané metody ve sledovaných hodinách ve středních školách patřily metody po čtení, které sloužily k reflexi obsahu četby i procesu čtení (76 %), metody, které udržovaly žáky v aktivitě během četby (76 %), a také metody před čtením, které sloužily k vybavení a utřídění dosavadních zkušeností a znalostí (75 %). Méně časté bylo stanovení kritérií pro úkoly spojené s četbou (58 %). Ve srovnání s hospitovanými hodinami v základních školách byl výskyt sledovaných jevů častější.

Tabulka 54

Metody a formy využívané v hodině (v %)

Sledovaný jev	ČJL	Svp	CJ	OP	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Učitel v průběhu četby používá účinné postupy, které žáky udržují v aktivitě	81	47	67	75	76	47
Učitel využívá aktivity po čtení, tzn. účinné postupy k reflexi obsahu četby i procesu čtení	80	47	78	75	76	48
Učitel využívá aktivity před čtením, tzn. účinné postupy k vybavení a utřídění dosavadních znalostí a zkušeností žáků a k určení účelu četby	80	40	67	88	75	49
Učitel má stanovená kritéria pro úkoly spojené s četbou	63	20	56	75	58	39

Ve většině hospitovaných hodin při práci s textem žáci shrnovali a vyvozovali (79 %). Často také hodnotili text (54 %). Méně časté bylo sledování žákova pokroku při rozvoji čtenářské gramotnosti bez srovnávání se spolužáky a hodnocení vlastního čtení a úkolů s ním spojených. Nejméně často se vyskytla práce s nastavenými kritérii při sebehodnocení čtenářských dovedností.

3.3.2 Matematická gramotnost

ČŠI sledovala rozvoj matematické gramotnosti v 56 středních školách. Zjišťovala přitom přijímaná opatření a monitoring výsledků, podmínky rozvoje, výsledky a průběh výuky v hodinách matematiky.

Všechny navštívené střední školy (až na jednu) zjišťují průběh a výsledky vzdělávání v matematice. V nadpoloviční většině případů (62 %) je zjišťování průběhu a výsledků vzdělávání v matematice komplexní a plánovité, častěji tomu tak bylo ve SŠ s obory gymnázium.

Tabulka 55

Zjišťování průběhu a výsledků vzdělávání v matematice (hospitace, práce vyučujících v souvislosti s testováním tříd, počty žáků úspěšných v soutěžích, ohlasy od žáků a rodičů)

Vedení školy zjišťuje průběh a výsledky vzdělávání v matematice	Podíl škol (v %)	
	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Komplexně, plánovitě	62	62
Nahodile	36	37
Nezjišťuje	2	1
Celkem	100	100

V 80 % navštívených středních škol byly výsledky žáků zjišťovány testováním, v převážné většině z nich se staly podnětem pro další práci a pedagogické rady na jejich základě přijímaly opatření.

Podmínky pro rozvoj matematické gramotnosti ve středním vzdělávání

V navštívených SŠ s obory gymnázium bylo v průměru povinných 14 hodin matematiky, byla to také nejčastěji uváděná hodnota. Maximální počet hodin věnovaných matematice, které může žák navštěvovat, byl díky volitelným předmětům v průměru o čtyři hodiny vyšší a také toto číslo bylo nejčastěji uváděnou hodnotou matematiky navíc v navštívených SŠ.

V ostatních SŠ bylo průměrně 10 povinných hodin matematiky. Nejčastěji uváděná hodnota byla 12 povinných hodin matematiky. Maximální počet hodin matematiky byl v průměru o 1,5 hodiny vyšší. Nejčastěji ostatní SŠ uváděly buď žádnou hodinu navíc, nebo dvě hodiny navíc nad povinný základ uvedený v ŠVP.

Z aktivit pro slabší žáky byly uvedeny doučování a konzultace. Ve většině škol byly tyto aktivity zařazovány nepravidelně. Pravidelné doučování nebo konzultace byly častěji zařazovány v ostatních SŠ než ve SŠ s gymnaziálními obory.

Aktivity směřující k rozvoji matematických schopností talentovaných žáků mimo vyučovací hodiny byly v navštívených SŠ s obory gymnázium časté (64 %). Naproti tomu na ostatních SŠ byl jejich výskyt výrazně nižší (40 %).

Výsledky vzdělávání v oblasti matematické gramotnosti

V 56 středních školách, které ČŠI navštívila, bylo provedeno 143 hospitací zaměřených na sledování matematické gramotnosti. Z toho bylo 41 ve SŠ s obory gymnázium a 102 v ostatních SŠ.

Ve většině navštívených hodin (64 %) byly využity pomůcky. Ve čtyřech pětinach těchto hodin byly pomůcky účelně využívány.

Tabulka 56

Účelné využívání pomůcek ve výuce

Využití pomůcek	Podíl škol (v %)			
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Bylo zařazeno	56	50	52	57
Nebylo zařazeno	12	13	13	23
Možnosti zařazení byly omezené	32	37	36	20

Ve sledovaných SŠ byla individuální práce s žáky nejčastěji nahodilá a nesystematická (39 %), nepatrně méně často aktivní a účinná (36 %). V jedné čtvrtině hodin nebyla individuální práce zapotřebí.

Diferenciace úloh nebyla téměř ve třech čtvrtinách sledovaných hodin prováděna (73 %). Častější výskyt byl v hodinách ve SŠ s obory gymnázium (32 %) než v hodinách v ostatních SŠ (25 %). Pokud byla diferenciace zařazena, pak byla většinou cílená.

Využití zkušenosti (ze svého prostředí, z okolního světa i z jiných vyučovacích předmětů) mohli žáci zhruba v polovině navštívených hodin. Skutečné využívání zkušenosti v matematice bylo častější v SŠ s gymnaziálními obory (74 %) než v ostatních SŠ (59 %).

Systematické opakování a procvičování základního učiva spolu s procvičováním numerického počítání bylo zařazeno ve většině hospitovaných hodin (81 %). Nejčastěji bylo učivo opakováno a procvičováno systematicky (48 % hodin).

Ve více než polovině navštívených hodin byl zadán domácí úkol. Častěji byl zadán v hodinách v ostatních SŠ než v hodinách ve SŠ s gymnaziálními obory.

Samostatnost žáků byla v navštívených hodinách sledována jednak při samostatném nalézání různých způsobů řešení zadané úlohy, jednak při samostatném řešení a docházení k závěrům. V hodinách, ve kterých bylo možné samostatně nalézat různé způsoby řešení, docházela k řešení a závěrům úloh alespoň polovina žáků výrazně častěji (73 %) než

v hodinách, ve kterých samostatné nalézání různých způsobů řešení nebylo využito, i když je bylo možné využít (28 %).

Odhadování výsledků zadaných úloh, jejich interpretace a ověřování správnosti odhadu bylo zařazeno zhruba v jedné pětině sledovaných hodin (19 %).

Vysvětlování nebo zdůvodňování odpovědí žáků se vyskytlo ve většině hodin. Alespoň polovina žáků své odpovědi zdůvodnila v polovině navštívených hodin. Vysvětlování odpovědí téměř všemi žáky se vyskytlo častěji v hodinách ve SŠ s gymnaziálními obory.

Tabulka 57

Podíl žáků, kteří vysvětlují své odpovědi

Podíl žáků	Podíl škol (v %)			
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ	Celkem ZŠ
Téměř všichni	17	5	8	19
Alespoň polovina žáků	44	40	41	41
Méně než polovina žáků	34	43	41	22
Nevyskytlo se	5	12	10	18

Velmi dobrá úroveň užívání matematické terminologie a symboliky byla zjištěna jen ve více než čtvrtině navštívených hodin. Častější výskyt byl v hodinách ve SŠ s gymnaziálními obory (44 %) než v hodinách u ostatních SŠ. Výrazné nepřesnosti v terminologii a užívání symbolů byly zaznamenány v jedné pětině hodin u ostatních SŠ.

Práce s informacemi kvantitativní povahy (například grafy nebo tabulky) nebyla ve většině hodin zařazena (64 %). Pokud zařazena byla, téměř ve všech hodinách alespoň polovina žáků prokázala schopnost pracovat s těmito informacemi s porozuměním (92 %). Naproti tomu porozumění matematickému textu bylo zařazeno ve většině hodin (63 %). V čtyřech pětinách těchto hodin prokázala schopnost porozumění alespoň polovina žáků.

Tabulka 58

Práce s texty a informacemi

Podíl žáků (v %)	Téměř všichni	Alespoň polovina	Méně než polovina	Nevyskytlo se
Žáci pracují s informacemi kvantitativní povahy (např. grafy, tabulky) s porozuměním	9	24	3	64
Žáci jsou schopni porozumět matematickému textu	12	38	13	37

Očekávané vědomosti a dovednosti měla alespoň polovina žáků ve více než dvou třetinách sledovaných hodin, ve kterých vědomosti a dovednosti bylo možné zjistit. V hodinách v ostatních SŠ byly poměrně často očekávané vědomosti a znalosti jen u méně než poloviny žáků (36 %).

V hodinách, kde bylo možné sledovat určité matematické dovednosti, ve většině případů tyto dovednosti žáci zvládali. Významnější rozdíly byly mezi žáky v hodinách ve SŠ s obory gymnázium a v ostatních SŠ v úspěšném aplikování znalostí o rovinných a prostorových útvech a v práci s proměnnými.

Podíl hospitací, kde žáci zvládali sledovanou dovednost, z hospitací, ve kterých byla dovednost zařazena

Sledovaná dovednost	Podíl škol (v %)		
	SŠ s obory gymnázium	Ostatní SŠ	Celkem SŠ
Žáci učivo úspěšně použili v aplikačních úlohách	88	79	82
Žáci úspěšně aplikovali znalosti o rovinných a prostorových útvech (s ohledem na ročník)	87	55	68
Žáci úspěšně pracují s proměnnými	97	74	81
Žáci ovládají jednoduché numerické výpočty z paměti	93	81	84
Žáci ovládají početní úkony se zlomky	89	89	89

3.3.3 Finanční gramotnost

ČŠI sledovala finanční gramotnost v 56 středních školách. Z toho bylo 14 SŠ s obory gymnázium a 42 ostatních SŠ. Více než dvě třetiny SŠ formulovaly cíle v oblasti finanční gramotnosti, přičemž nebyl rozdíl mezi oběma sledovanými druhy SŠ.

Téměř všechny navštívené střední školy se finanční gramotnosti věnovaly alespoň jeden rok (95 %). Čtyři a více let se finanční gramotnosti věnovala více než polovina SŠ (55 %). V SŠ s obory gymnázium se věnovali finanční gramotnosti čtyři a více let častěji (64 %).

Odborníci na finanční gramotnost, DVPP

Ve většině škol byl odborníkem pověřeným zabývat se finanční gramotností jeden nebo více vyučujících (89 %). Ve SŠ s obory gymnázium bývá nejčastěji odborníkem pověřeným zabývat se finanční gramotností učitel matematiky (36 %). V ostatních SŠ jím byl nejčastěji učitel jiné aprobace (48 %).

V méně než jedné třetině navštívených škol neabsolvoval DVPP zaměřené na finanční gramotnost žádný pedagog, v necelé polovině ho absolvovali dva a více pedagogů.

Výuka

Témata spojená s finanční gramotností byla v navštívených středních školách realizována v naprosté většině jako součást vyučovacích předmětů (93 % škol). V necelé polovině škol byla realizována přednáškou externího pracovníka nebo při návštěvě finanční instituce. Ve 41 % škol byla témata spojená s finanční gramotností realizována hrou či soutěží. Přibližně třetina škol zařazovala výuku finanční gramotnosti pouze jedním z uvedených způsobů, více způsoby pak dvě třetiny škol.

Pro rozvoj finanční gramotnosti bylo v navštívených SŠ nejvíce využíváno řešení úloh z běžného života (82 %) a ICT (71 %). Návštěvy finančních institucí a skupinová výuka byly využívány v necelé polovině škol. Didaktické hry byly použity k rozvoji finanční gramotnosti ve 23 % škol. Při výuce bylo většinou využito více uvedených metod zároveň.

Ověřování výsledků žáků v oblasti finanční gramotnosti bylo prováděno ve většině navštívených škol (55 %). Nejčastěji bylo toto ověřování prováděno interním hodnocením (87 %).

Většina hodnocených středních škol se snaží působit výchovně, tak aby pozitivně ovlivnila rodinné strategie v oblasti finanční gramotnosti (82 %).

3.4.1 Monitorování sociálního klimatu ve školách

Úroveň sociálního klimatu posuzovala Česká školní inspekce ve středních školách na základě dvanácti indikátorů v oblasti hodnocení mezilidských vztahů, podmínek a školního prostředí a pocitu sounáležitosti žáků i pedagogů se školou. Hodnocení sociálního klimatu ze strany zástupců školního managementu, pedagogů a na základě inspekčního zjišťování i ze strany ostatních účastníků vzdělávání se zásadně nelišilo, rovněž tak i hodnocení klimatu v jednotlivých typech středních škol bylo v naprosté většině podobné. Celkově vyznělo hodnocení sociálního klimatu ve středních školách pozitivně, odpovědi na otázky zjišťující stav sociálního klimatu v naprosté většině potvrzovaly absolutní nebo částečný souhlas s dobrou úrovní klimatu ve školách. Vedení škol ve spolupráci s pedagogickými pracovníky začíná cíleně pracovat na rozvoji kultury školy, což se příznivě odráží ve formování pozitivního sociálního klimatu a image škol. K dvěma nejhůře hodnoceným otázkám sociálního klimatu patřila možnost využití relaxačních technik a předcházení stresovým situacím ve škole (7,9 % škol tuto možnost naprosto postrádalo) a nespokojenost s materiálně-technickým vybavením (2 % škol nebyla s touto oblastí absolutně spokojena). Naopak největší spokojenost byla se všeobecně přijímaným a podporovaným úsilím o vybudování dobrého jména školy (75 % škol) a s vlastní činností škol směřující ke zvyšování kvality vzdělávání (62,4 % škol). Nejlépe hodnocenou oblastí sociálního klimatu se stala sounáležitost se školou a nejslabší oblastí byly podmínky a prostředí ve škole.

Tabulka 60

Školní klima v SŠ ve školním roce 2012/2013 (v %)

Školní klima – střední školy	Rozhodně ne	Spíše ne	Spíše ano	Rozhodně ano
Konfliktní situace mezi zaměstnanci školy jsou řešeny	0,9	5,4	40,7	53,0
Mezi žáky a zaměstnanci školy je patrná vzájemná tolerance	0,1	1,9	52,6	45,4
Výskyt nevhodného až agresivního chování mezi žáky se daří snižovat	0,7	5,4	50,4	43,5
Při činnostech převládá spolupráce (kooperativní chování)	0,4	4,3	53,4	42,0
Ve škole převažuje celková spokojenost s materiálně-technickým vybavením	2,0	14,4	53,6	30,0
Stávající podmínky jsou využívány tvůrčím způsobem	0,1	3,0	46,7	50,2
Ve škole je možné využít relaxační techniky a předcházet stresovým situacím	7,9	28,0	43,9	20,3
Žáci a PP se podílejí na péči o školní prostředí	0,5	10,6	49,1	39,7
Ve škole panuje demokratické prostředí a dobrá pracovní atmosféra	0,8	4,5	45,3	49,4
Činnosti ve škole směřují ke zvyšování kvality vzdělávání	0,2	2,5	34,8	62,4
Nové nápady jsou přijímány vstřícně	0,3	4,2	46,4	49,1
Úsilí o dobré jméno školy je všeobecně přijímáno a podporováno	0,2	1,5	23,4	75,0

Zdroj: Z3 Hospitační záznam

Podle rychlého šetření ČŠI se školním klimatem cíleně zabývá 88,6 % dotázaných středních škol, a to nejčastěji jednou ročně v rámci vlastního hodnocení. Necelá čtvrtina škol vyhodnocuje školní klima několikrát do roka a okolo 14 % škol si na to najímá externí instituce.

Inspekční zjištění ve středních školách potvrdilo dlouhodobější trend využívat pro výchovné poradenství ve středních školách převážně interní zaměstnance. Ve školním roce 2012/2013 mírně vzrostl oproti předchozímu školnímu roku podíl škol, které měly k dispozici výchovného poradce, z 95,7 % na 98,9 %. Dalším pozitivním zjištěním byla rovněž skutečnost, že poměrně výrazně vzrostl podíl škol s využitím školního psychologa z 10,6 % ve školním roce 2011/2012 na 16,8 % škol ve školním roce 2012/2013. Školám se tak podařilo zastavit nepříznivý trend snižování počtu těchto specialistů v důsledku omezených finančních prostředků v předchozím období.

Školy poskytovaly informace a poradenskou pomoc především v záležitostech týkajících se vzdělávání, rizikového chování žáků a jejich prevence a kariérového poradenství. Počet pedagogických pracovníků vykonávajících funkci výchovných poradců ve středních školách byl úměrný velikosti školy (počtu žáků ve škole), pohyboval se většinou v rozmezí 1 až 2 osob, ve výjimečných případech tuto funkci zastávali 3 pedagogičtí pracovníci. V případě 2 výchovných poradců byla náplň jejich činnosti nejčastěji rozdělena na oblast problematiky kariérového poradenství a na oblast integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně integrace žáků nadaných). U škol, které poskytovaly vzdělávání v oborech s různou délkou studia, se vyskytovalo také rozdělení činnosti výchovných poradců podle způsobu ukončování vzdělávání žáků (výchovný poradce pro žáky oborů vzdělání s maturitní zkouškou a pro žáky oborů vzdělání s výučním listem). Zejména ve školách s velkým počtem žáků a s obory vzdělání ukončenými závěrečnou zkouškou byla zřízena školní poradenská pracoviště s přítomností školního psychologa. V případě škol s menšími počty žáků docházelo ke spojení funkcí výchovného poradce a školního metodika prevence a tuto činnost vykonával jeden pedagogický pracovník. Využití asistentů pedagoga bylo realizované ve větší míře než v předešlých letech.

Práce se žáky byla nejčastěji zaměřena na individuální konzultace, kterých využívali zejména žáci prvních ročníků v souvislosti s problematikou adaptace na vyšší stupeň vzdělávání (změna prostředí a systému učení). U žáků vyšších ročníků byly individuální konzultace orientované především na vztahovou problematiku (vztahy s vrstevníky, dospělými osobami, vztah k autoritám), na problematiku výběru volitelných předmětů a zároveň mapování možností jejich dalšího uplatnění. Nabízené konzultační hodiny poradenských pracovníků škol (výchovných poradců a školních psychologů) umožňovaly a zajišťovaly průběžný kontakt s žáky, učiteli a zákonnými zástupci nezletilých žáků. Většině škol se rovněž dařilo rozvíjet partnerství s organizacemi a občanskými sdruženími, které se zabývají problematikou poradenství a prevence rizikového chování žáků.

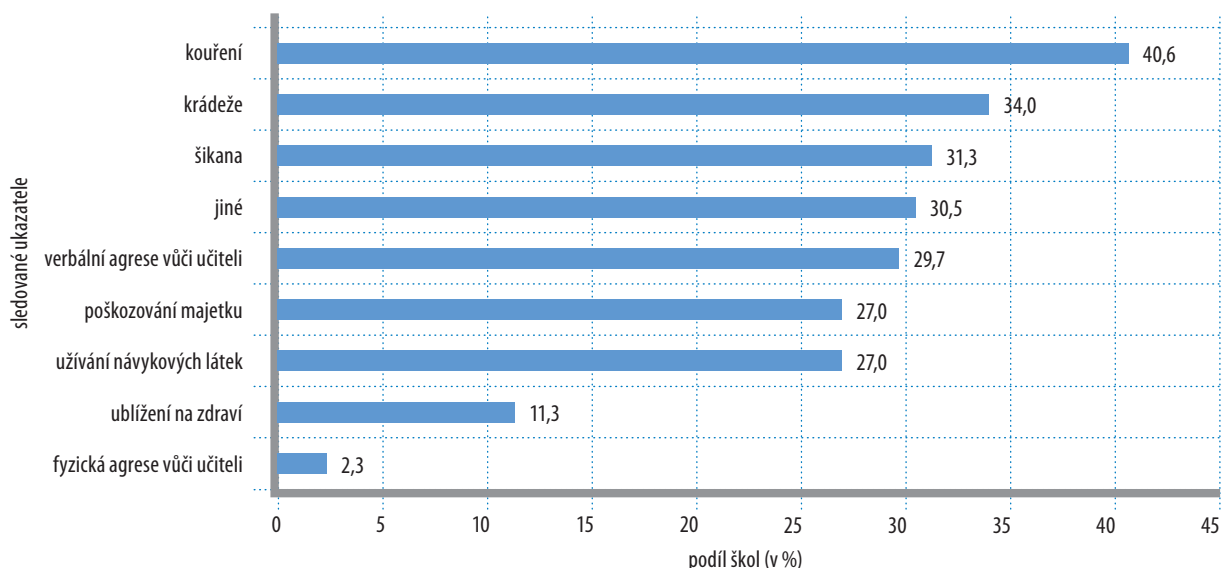
Kvalifikační standardy pro výkon funkce výchovného poradce specifikované právními předpisy byly ve většině sledovaných škol splněny.

Na základě zjištěných údajů byl ve středních školách potvrzen trend posilování významu prevence rizikového chování žáků. Nejčastější formou prevence bylo plnění minimálních preventivních programů, jejichž obsah se postupně zkvalitňoval a byl lépe uzpůsoben konkrétním školním podmínkám, dále vzájemná spolupráce a informovanost školních metodiků prevence, výchovných poradců, školních psychologů, ostatních pedagogů, žáků a jejich zákonných zástupců. V meziročním srovnání výrazněji poklesl počet řešených případů rizikového chování žáků v oblasti kouření (pokles o 16,1 %). I když se zvýšil počet řešených případů v oblasti agresivního chování vůči učitelům a v oblasti ublížení na zdraví, neznamenají tyto zachycené případy i vzhledem k hodnocenému vzorku středních škol nutně špatný stav nebo výrazně se zhoršující trend rizikového chování žáků. V ostatních oblastech rizikového chování žáků počty řešených případů ve srovnání se školním rokem 2011/2012 mírně vzrostly v případě šikany (nárůst o 0,5 %), poškozování majetku (nárůst o 1,6 %)

a užívání návykových látek (nárůst o 2,6 %). Počet řešených případů v oblasti krádeží žáků se nezměnil. V následujícím grafu je uveden přehled zjištění z navštívených škol.

Graf 8

Výskyt řešených případů rizikového chování v SV – podíl navštívených škol (v %)

Podle rychlého šetření ČŠI na realizaci preventivních programů a tvorbě minimálního preventivního programu spolupracují téměř všechny školy s různými organizacemi či institucemi. Nejčastěji se jedná o spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami (85,4 %) a Policií ČR (69,8 % škol). Polovina škol spolupracuje s příslušnými orgány státní správy a samosprávy nebo neziskovými organizacemi. Projekt nebo program zaměřený na podporu aktivit v oblasti prevence rizikového chování žáků realizovalo v posledních třech letech 59,2 % škol. Vysoký je podíl škol, ve kterých se učitelé v posledních třech letech účastnili takto zaměřeného dalšího vzdělávání.

3.4.4 Inovace ve středním vzdělávání ve školním roce 2012/2013

V oblasti obsahu vzdělávání probíhaly inovativní změny především v souvislosti se zaváděním další vlny RVP pro odborné vzdělávání do školské praxe a v některých případech v souvislosti s revizemi a úpravami stávajících ŠVP, které byly vyvolány většinou změnami vzdělávací nabídky a vnitřních podmínek škol.

Školám se v tomto školním roce již vcelku dobře podařilo vypořádat s úpravami obsahu a organizace vzdělávání v souvislosti s legislativními změnami upravujícími stávající podobu maturitních a závěrečných zkoušek a přijímacího řízení a s přijímáním účinných opatření ke zlepšení žákovských výsledků u společné části maturitní zkoušky.

Tabulka 61

Zapojení navštívených SŠ do projektů (údaje v %)

Zapojení škol do projektů	2011/2012	2012/2013	Trendy
ESF	72,6	81,4	+
Krajské	48,3	54,2	+
Lokální	23,3	21,6	-
Rozvojové MŠMT	47,6	53,0	+
Ostatní	33,1	19,3	-

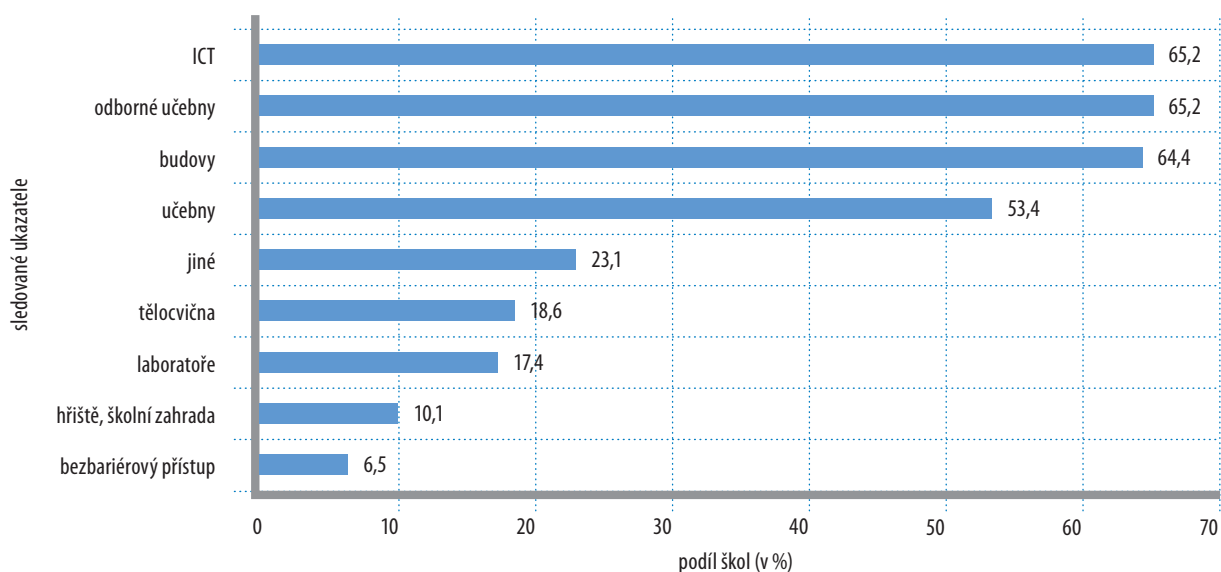
Významnou součástí inovací ve vzdělávací nabídce a ve zkvalitnění podmínek pro vzdělávání bylo ve středních školách jejich zapojení do projektové činnosti. Do projektů na evropské, státní, krajské, lokální a školní úrovni se zapojilo 96,7 % škol (nárůst o 5,1 %). Již tradičně nejvyšší počet navštívených středních škol se zapojuje do projektů ESF (81,4 % – nárůst o 8,8 %), do krajských projektů bylo zapojeno 54,2 % středních škol (nárůst 5,9 %) a do rozvojových projektů MŠMT 53 % středních škol (nárůst 5,4 %). Naopak se snižoval stejně jako v předchozím období počet škol zapojených do lokálních projektů (21,6 % – snížení o 1,7 %).

V oblasti rozvoje partnerství středních škol byl zaznamenán pokračující pozitivní trend otevírání škol vnějšímu okolí a výrazný rozvoj partnerských vztahů se sociálními partnery, které přispívají ke zkvalitnění výchovně-vzdělávacího procesu. V rámci rozvoje partnerství se zřizovateli škol, s dalšími školami (základními, středními i vysokými) i na mezinárodní úrovni, se sociálními partnery tržního sektoru a s firmami docházelo zejména v odborných školách k podpoře technického vzdělávání formou krajských stipendií pro vybrané obory vzdělání, k sepětí teoretické odborné výuky s praxí a k realizaci praktického vyučování v konkrétních firmách. Probíhala spolupráce s firmami při hodnocení a úpravách ŠVP, zaměstnávání absolventů a velmi často i při realizaci jednotné závěrečné zkoušky a profilové maturitní zkoušky. Rozvoj partnerských vztahů se dále pozitivně projevoval v zapojování škol do projektů, prezentací, soutěží a přehlídek na místní, krajské, celostátní i mezinárodní úrovni, v častější účasti zástupců managementu škol v poradních orgánech a odborných asociacích, ve výraznější podpoře mobility pedagogů a žáků a v rozvoji multikulturních aktivit formou přeshraniční spolupráce.

Ve srovnání s předešlým rokem mělo materiální vybavení škol lepší úroveň. Celkem 88,2 % škol mělo materiální a technické zázemí na požadované úrovni (nárůst o 3,1 %), nadstandardní vybavení mělo 9,9 % navštívených škol (snížení o 0,6 %), rizika se v této oblasti vyskytovala u 1,5 % škol (snížení o 2,1 %) a vážná rizika se projevila u 0,4 % škol (snížení o 0,3 %). Materiální vybavení škol se zlepšilo především v důsledku čerpání finančních prostředků z operačního programu ESF Vzdělání pro konkurenceschopnost. Školy zapojené do tohoto projektu se vesměs zaměřily na pořizování a využití výpočetní techniky, individualizaci výuky cizích jazyků a na rozvoj přírodovědného vzdělávání. Efektivnějším a masivnějším využitím prostředků ICT při výuce došlo k významnému nárůstu využití dataprojekce, interaktivních tabulí a k celkové modernizaci ICT techniky. Školy často budují počítačové učebny pro nedělené třídy, které využívají i pro ostatní předměty.

Graf 9

Materiální rozvoj ve středním vzdělávání (v %)

Finanční prostředky školy dále investovaly do modernizace učeben a nákupu pomůcek. Učitelé také sami tvořili výukové materiály s ohledem na profilaci a odborné zaměření školy. Odborné školy ve větší míře disponovaly vlastními odbornými učebnami (dílnami) a pracovišti a pro výuku odborného výcviku nebo odborné praxe využívají pracoviště v reálném prostředí u smluvních firem. V mnohých školách proběhly výrazné rekonstrukce a modernizace interiéru, oken a sociálního vybavení.

Finanční prostředky střední školy získávaly zejména ze státního rozpočtu (neinvestiční výdaje na přímé náklady na vzdělávání) a od zřizovatele školy (příspěvek na provoz), dále se mnohé školy aktivně zapojovaly do projektů podpořených Evropskou unií, využívaly krajské granty či další příspěvky a dotace MŠMT. Některé, především střední odborné školy rozvinuly za účelem získání financí vlastní doplňkovou činnost (např. ubytovací služby, služby pro veřejnost, pořádání odborných kurzů, školení a jiné vzdělávací akce včetně lektorské činnosti). Také spolupráce se sociálními partnery školám v mnoha případech šetří náklady spojené s dalším vzděláváním pedagogických pracovníků nebo částečně kryje náklady na zlepšení materiálně-technického vybavení školy, včetně nákupu vybraných pomůcek pro výuku.

Celkové veřejné výdaje pro střední vzdělávání činily 33 339,1 mil. Kč (v předchozím roce 33 965,6 mil. Kč). Republikový normativ v roce 2012 byl vyšší než v předešlém roce a činil 57 718 Kč na žáka (v předchozím roce 53 538 Kč na žáka), jednotkové výdaje byly 63 210 Kč na žáka a počet nadúvazkových hodin poklesl v meziročním srovnání o 20,2 %. Rovněž stále přetrvávají velké rozdíly v normativních soustavách mezi kraji.

Finanční předpoklady ve středním vzdělávání byly hodnoceny v 92 % škol jako vyhovující, z toho v 5 % škol jako nadstandardní. Podrobnosti jsou uvedeny v tabulkové části (tabulka B 16a).

3.5

Implementace nového modelu maturitní zkoušky do vzdělávacího systému, oblast závěrečných zkoušek, výsledky z kontrol profilové části MZ

Školy přechod na nový model maturitní zkoušky úspěšně zvládly, avšak ve středním odborném vzdělávání a zejména v nástavbovém studiu řeší vysokou neúspěšnost žáků ve společné části maturitní zkoušky. Přijímají opatření v organizaci i v průběhu vzdělávání, např. posilují hodinové dotace předmětů společné části maturitní zkoušky, do vzdělávací nabídky zařazují volitelné předměty s příslušným zaměřením, organizují doučování, poskytují žákům individuální pomoc, ve výuce se více zaměřují na rozvoj dovedností potřebných pro úspěšné zvládnutí maturitní zkoušky, pomáhají žákům se stanovením vhodných strategií při řešení úkolů maturitní zkoušky. Efektivita přijímaných opatření je limitována schopnostmi, dovednostmi a volnými vlastnostmi žáků. Problém vzniká již při přijímání k maturitnímu vzdělávání, kdy jsou z ekonomických důvodů přijímáni bez přijímacích zkoušek i uchazeči bez odpovídajících studijních předpokladů. Jedná se o žáky, kteří v předchozím vzdělávání dosahovali podprůměrných výsledků, přesto byli přijati do oboru vzdělání s maturitní zkouškou. Tito žáci obvykle dosahují i v průběhu středního vzdělávání pouze podprůměrných výsledků, jsou často ohroženi studijní neúspěšností, vzdělávání si prodlužují opakováním ročníků, případně přestupem do nižšího ročníku na jinou školu. K maturitní zkoušce se často vůbec nedostanou nebo jsou v ní neúspěšní.

Česká školní inspekce se účastnila maturitních zkoušek (společné i profilové části) v jarním i podzimním zkušebním období roku 2013 v 27 gymnáziích a 136 středních odborných školách. Do vzorku navštívených škol byly zahrnuty také školy, u nichž v předchozím období byly při realizaci maturitní zkoušky identifikovány problémy. V průběhu kontrol byly zjištěny nedostatky ve 20 školách. Porušení právních předpisů ČŠI konstatovala v personálním zajištění zkoušek, v organizaci zkoušek, ve vedení dokumentace ke zkouškám, ve stanovení a zveřejnění obsahu zkoušek, ve skladbě zkušebních předmětů a forem zkoušek, v zabezpečení zkušební dokumentace a ve stanovení termínů zkoušek.

Podle informací ředitelů škol se náklady na maturitní zkoušky v přepočtu na jednoho žáka pohybují podobně jako v předchozím školním roce kolem 400 Kč. Obdobná je i jejich struktura, přibližně 70 % tvoří náklady na odměny předsedům maturitních komisí a náklady na tisk dokumentů.

Podle údajů Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání byli v jarním zkušebním období nejúspěšnější žáci v českém jazyce a literatuře (úspěšnost 93,7 %) a v profilové části maturitní zkoušky (úspěšnost 93,5 %), následovaly cizí jazyky (úspěšnost 92,2 %) a matematika s výrazně nejhorší úspěšností (79,5 %). Alarmující je skutečnost, že přibližně 11 % z přihlášených žáků zkoušky nekoná (nejčastěji z důvodu neprospěchu nebo odloženého hodnocení ve 2. pololetí maturitního ročníku). Vzhledem k tomu, že příčinou odložené klasifikace je nejčastěji vysoká absence, je provázanost na zjištění ČŠI v oblasti prevence rizik školní neúspěšnosti patrná.

Závěrečné zkoušky v oborech vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem probíhaly ve školním roce 2012/2013 ve většině škol (obory kategorie H – 86 % škol, obory kategorie E – 77 % škol) alespoň v některé z povinných zkoušek podle jednotného zadání. Jednotná zadání připravil ve spolupráci s pedagogy, zástupci zaměstnavatelů a s odborníky z praxe Národní ústav pro vzdělávání. Realizace závěrečných zkoušek podle jednotného zadání není povinná, přesto se k ní připojuje stále více středních škol poskytujících střední vzdělání s výučním listem. Podle informací Národního ústavu pro vzdělávání skládalo v tomto školním roce závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání celkem 27 805 žáků, tj. o 2 815 žáků více než ve školním roce 2011/2012.

Česká školní inspekce provedla kontrolu přípravy a průběhu závěrečných zkoušek v 10 školách. Nedostatky byly zjištěny ve 2 školách ve stanovení a zveřejnění obsahu zkoušky a ve vedení dokumentace o zkoušce.

3.6

Hodnocení praktického vyučování v oborech odborného vzdělávání

Praktické vyučování probíhá ve formě odborného výcviku, cvičení, učební praxe, odborné praxe a umělecké praxe.

Z vyučovacích metod byly ve sledovaných hodinách praktického vyučování nejčastěji využity dovednostně-praktické činnosti žáků (85 %) a názorná ukázka praktické činnosti (71,3 %). Podobně jako v teoretickém vyučování se ve velké míře používá vysvětlování a výklad (67,7 %) a rozhovor (64,1 %). Metoda instruktáže byla sledována v 58,7 % hodin. Aktivizující metody byly využity ve čtvrtině hodin.

Samostatná práce žáků byla nejčastější formou výuky, byla zaznamenána v 79,6 % hospitovaných hodin. Další formy výuky byly zastoupeny v menší míře, a to skupinová a kooperativní výuka (37,1 %) a hromadná (frontální) výuka (32,3 %). Individualizovaná výuka se odehrávala v 35,3 % hodin.

Praktické vyučování bylo ve výrazné většině sledovaných hodin propojeno s teoretickou výukou (91 %). Stejně často byly na žáky kladeny diferenciované nároky a požadavky podle jejich schopností a možností. Téměř ve všech hodinách byla žákům poskytována průběžná zpětná vazba a práce s chybou. Žáci byli oceňováni za zdařilé výrobky a výborné výsledky v 73,9 % hodin. Přibližně dvě třetiny učitelů připravovaly žáky v průběhu roku na účast v různých soutěžích. Žákům se SVP byla poskytnuta podpůrná a vyrovnávací opatření při sledované práci ve třídě, zejména se jednalo o individuální podporu.

Téměř všechny hodiny praktického vyučování byly obsahově správné (98,8 %). Také materiální podmínky umožňující plnění zadaných úkolů byly až na zanedbatelné výjimky vyhovující. Rovněž praktická činnost žáků odpovídala ŠVP a byla celkově efektivní (97,6 %). V 91 % hodin byly žákům předávány vzdělávací oblasti ve vzájemných souvislostech a průřezová témata byla začleněna v 67,7 % hodinách praktického vyučování.

Ve dvou třetinách hodin bylo zaznamenáno využití nových technických a technologických poznatků, k objasňování neznámých odborných termínů a cizích slov došlo v 56,2 %

hodin. Rozvoj finanční gramotnosti a činnosti související s ekonomickým vzděláváním byly součástí 60,9 % hodin. Ve stejném podílu hodin pracovali žáci se zdroji a vyhledávali důležité informace. Příležitost k využití těchto vyhledaných informací měli v 50,5 % sledovaných hodin.

Organizace činnosti praktického vyučování byla vždy v souladu s hygienickými a bezpečnostními předpisy a také činnost žáků byla v souladu s pokyny pro bezpečnost práce na daném pracovišti. Vybavení žáků pracovními obleky a ochrannými pomůckami odpovídalo předpisům v 95,5 % škol.

V minulém školním roce se rozvíjela různorodá spolupráce škol se zaměstnavateli, nejčastější formou byly exkurze do firem, méně časté byly odborné stáže. Se zaměstnavateli spolupracuje více než polovina výchovných a kariérních poradců ohledně situace na trhu práce a uplatnění absolventů. Praktické vyučování může kromě školy a školského zařízení probíhat také u zaměstnavatelů, část praktické výuky u zaměstnavatele byla zaznamenána u dvou třetin oborů vzdělání a celé praktické vyučování u zaměstnavatele realizovalo přibližně 10 % oborů vzdělání.

3.7

Podpora sportovně nadaných žáků ve sportovních gymnáziích

ČŠI zjišťovala ve školním roce 2012/2013 aktuální situaci v oblasti péče o sportovně nadané žáky ve středních školách – sportovních gymnáziích, které měly v rejstříku škol a školských zařízení zapsaný obor vzdělání 79-42-K/41, 79-42-K/61, 79-42-K/81 – sportovní příprava a také ho aktivně naplňovaly. Zřizovatelem všech těchto škol jsou kraje. Kraj Liberecký, Pražský, Jihočeský a Moravskoslezský zřizují každý dvě školy, ostatní s výjimkou Královéhradeckého, Karlovarského a Olomouckého zřizují vždy jednu školu tohoto typu. Ve školním roce 2012/2013 se v 16 hodnocených gymnáziích vzdělávalo 8 656 žáků, jejichž výuku zajišťovalo 725,8 přepočteného kvalifikovaného pedagogického pracovníka z celkového počtu 749 přepočtených pedagogů. Vzdělávací nabídku oboru vzdělání sportovní příprava využívalo 1 543 žáků. Celková kapacita škol byla naplněna z 83 %. V průběhu tematického šetření ČŠI uskutečnila 120 hospitací při sportovní přípravě v 18 různých sportovních odvětvích (atletika, plavání, sportovní a moderní gymnastika, judo, tenis, volejbal, basketbal, házená, hokej, kanoistika a veslování, triatlon a cyklistika, biatlon a lyžování, rychlobruslení, sportovní střelba) a 270 hospitací ve všeobecně vzdělávacích předmětech. Kvalita vedené sportovní přípravy je zřejmá z uvedené tabulky. Porovnávána byla četnost srovnatelných žádoucích jevů v oblasti metod a forem práce při sportovní přípravě a při výuce ostatních předmětů gymnaziálního vzdělávání.

Tabulka 62

Sledované ukazatele z hospitací – porovnání gymnázií a sportovních gymnázií ve školním roce 2012/2013 (v %)

Sledované ukazatele	GV (818 hospitací)	SG sportovní příprava (120 hospitací)
Diferencované nároky a požadavky	66,8	96,6
Aktivizující metody	50,5	64,2
Hodnocení poskytuje žákům zpětnou vazbu	83	96,6
Dovednostně-praktické metody	40,9	88,3
Skupinová, kooperativní výuka	33,1	66,1
Samostatná práce žáků	53,8	53,4
Individualizovaná výuka	20	66,9
Podpora pozitivního vnímání sama sebe	67,8	81,4

Zjištěná pozitiva:

- kvalitně vedená sportovní příprava
- individuální organizace vzdělávání nadaných žáků
- minimální výskyt sociálně patologických jevů
- výsledky žáků a absolventů škol ve sportovní reprezentaci ČR
- vysoká kvalifikovanost pedagogických pracovníků (96,9 %)
- účelné využívání finančních prostředků z rozvojového projektu „Podpora přípravy sportovních talentů na školách s oborem vzdělání gymnázium se sportovní přípravou“
- vhodný přístup převážné většiny pedagogů ke specifickým podmínkám vzdělávání nadaných žáků
- vzhledem k zaměření škol relativně nízká úrazovost (podle údajů vedených v knize úrazů okolo 7 %)
- převažující dobrá spolupráce trenérů s učiteli
- spolupráce škol se zřizovateli a místními samosprávami
- převažující dobrá spolupráce škol se sportovními kluby

Zjištěná negativa:

- některé školy neměly v souladu ŠVP s RVP
- nízká účast trenérů na dalším vzdělávání (snižující se objem finančních prostředků na vzdělávání)
- roční plány neschvalují všechny sportovní svazy (požadavek RVP)
- růst nájmů sportovišť vždy nepokrývá nárůst prostředků z rozvojového programu „Podpora přípravy sportovních talentů na školách s oborem vzdělání gymnázium se sportovní přípravou“
- vzdálenost a zaostávající kvalita některých sportovišť
- legislativní úprava zjišťování mimořádného nadání u pohybových dovedností není vhodná, neboť není jasné, jakým způsobem může tyto dovednosti posoudit školské poradenské zařízení a za jakých podmínek se tedy může mimořádně nadaným žákem stát žák pohybově (i umělecky) nadaný

Hlavní zjištění ČŠI v oblasti vzdělávání sportovně nadaných žáků

Žáci jsou vzděláváni podle školních vzdělávacích programů vypracovaných v souladu s RVP pro gymnázia se sportovní přípravou. Zjištěné nedostatky v ŠVP byly formálního rázu a neměly negativní vliv na vlastní kvalitu vzdělávání. Sledovaná sportovní příprava žáků byla vhodně uzpůsobena prostorovým a rozvrhovým možnostem škol. Metody a formy práce odpovídaly stanoveným sportovním cílům, respektovaly obecné i speciální tréninkové ukazatele, které byly zpracovány v ročních plánech sportovní přípravy s následným hodnocením.

Mezi nejčastěji využívané výukové metody patřily vysvětlování formou slovní instrukce, názorně-demonstrační a dovednostně-praktické metody. Formy práce byly vhodně využívány v souladu se specifickými požadavky jednotlivých sportovních odvětví. Pro mimořádně nadané žáky byla zabezpečena (většinou reprezentanti ČR) individuální organizace vzdělávání a obvykle i systém zjišťování výsledků a hodnocení. Žáci jsou cíleně vychováni k odpovědnosti za vlastní práci, což se projevuje i v jejich relativně vysoké úspěšnosti u maturitních zkoušek. Ve školním roce 2011/2012 z 11 sportovních gymnázií a 230 maturujících žáků v oboru vzdělání sportovní příprava neuspělo 1,3 % žáků. K maturitní zkoušce nebylo připuštěno 1,7 % žáků z toho důvodu, že neprospěli v posledním ročníku vzdělávání. Průběžné výsledky vzdělávání negativně ovlivnila vysoká omluvená absence při vyučování (118 hodin na žáka – většinou z důvodu účasti na soustředěních a závodech) a velká fyzická zátěž při vícefázovém tréninku, který často začíná již před sedmou hodinou ranní a v některých případech končí po jednadvacáté hodině.

Účinnou podporu sportovně nadaných žáků dokládají jejich výsledky při sportovních soutěžích. Ve školním roce 2011/2012 evidovaly školy 286 reprezentantů ČR v dorostoveckých a juniorských kategoriích. Na republikových mistrovstvích získali žáci celkem 942 medailí. Na mistrovství Evropy juniorů a mistrovství světa juniorů reprezentovali 167x. Absolventi sportovních gymnázií reprezentovali ČR ve sledovaném období od roku 1995 na mistrovství Evropy dospělých (312x), světa (246x), na olympijských hrách (101x). Ve stejném období získali na olympijských hrách 12 medailí (z toho 1 na paraolympiádě). Sportovní gymnázia vytvářejí vhodné podmínky pro uplatnění sportovně nadaných žáků. V rámci vzdělávacího systému hrají významnou roli při výchově budoucích reprezentantů.

3.8

Řízení škol a efektivní strategie vzdělávání, systémy vlastního hodnocení a kontroly

V navštívených školách se sice snížil v porovnání s předchozím školním rokem počet vedoucích pedagogických pracovníků na 8,4 % (snížení o 1,8 %), avšak v průměru pracoval na jednu školu stejný počet vedoucích pracovníků, tedy v průměru 3,4 na 1 školu. Tato skutečnost má přímou souvislost s optimalizací sítě středních škol.

Ve školním roce 2012/2013 se v porovnání s předchozím školním rokem zvýšil počet škol, ve kterých byla zjištěna v řízení škol dílčí rizika na 7,6 % (nárůst o 2,1 %). Na rozdíl od předešlého období se nově rizika v řízení škol vyskytla i v gymnáziích (6,7 %). Rovněž se snížil podíl škol s vynikajícím hodnocením z 9,8 % na 8 %. Řízení středních škol bylo v 84,5 % škol na požadované úrovni.

Ředitelé středních škol

V meziročním srovnání se mírně zvýšil podíl ředitelů, kteří splňují předpoklady pro výkon činnosti, z 97,9 % na 98,9 % (v gymnáziích 100 %). Průměrný věk ředitelů středních škol 53 let se nezměnil, mírně se snížila jejich průměrná celková délka pedagogické praxe z 26,4 roku na 26,1 roku a rovněž průměrná délka praxe ve výkonu činnosti ředitele z 11,2 roku na 10,4 roku. Na základě řádného konkurzního řízení bylo jmenováno 96,8 % ředitelů.

Úroveň ředitelů středních škol v oblasti aktivních znalostí alespoň jednoho světového jazyka zůstává velmi dobrá – nejvyšší počet ředitelů ovládá anglický jazyk (83 %, z toho 43,8 % na základní úrovni, 24,6 % jsou středně pokročilí a 9,3 % ovládá anglický jazyk na pokročilé úrovni), následuje ruský jazyk (61 %) a německý jazyk (bezmála 50 %). Zvýšil se počet ředitelů, kteří složili certifikovanou jazykovou zkoušku z anglického jazyka, ze 4,8 % ve školním roce 2011/2012 na 7,9 % ve školním roce 2012/2013. Přes zvyšující se úroveň znalosti anglického jazyka měl poměrně nízký podíl ředitelů certifikovanou zkoušku z tohoto cizího jazyka. Úroveň dovedností v oblasti ICT (klasifikace SIPVZ) byla v 71,3 % na

pokročilém stupni a výrazně se nezměnila, specializaci získalo více ředitelů – 13,5 % (8,5 % v roce 2011/2012) a 3,8 % mělo kvalifikaci pro výkon funkce koordinátora ICT (3,5 % v roce 2011/2012).

Rovněž manažerské dovednosti ředitelů a jejich znalosti zůstávají většinou na stejné úrovni jako v minulém školním roce. Dlouhodobě přetrvávající trend u většiny ředitelů středních škol v přenášení kompetencí k řízení kvality pedagogického procesu na zástupce ředitele nebo další členy vedení školy byl pozorován i ve školním roce 2012/2013. Stejně tak i přetrvává vytížení ředitelů jinými agendami (ekonomické, organizační, správní, materiálně-technické) a v důsledku toho jim chybí dostatek času na vlastní řízení a hodnocení kvality pedagogického procesu.

V uplynulém školním roce se ČŠI účastnila celkem 140 konkurzních řízení na ředitele škol poskytujících střední vzdělávání (ve 107 samostatných SŠ a ve 33 SŠ sloučených⁶ s VOŠ, ZŠ a MŠ). V porovnání se školním rokem 2011/2012 došlo k úbytku o 332 konkurzních řízení. Nejčastějším důvodem pro vyhlášení konkurzního řízení byl konec funkčního období ředitele školy (118). Důvodem 10 konkurzů byla rezignace ředitele. Stejný počet konkurzů měl jiné důvody (např. uvolnění ředitele školy pro výkon jiné funkce) a ve 2 případech bylo důvodem odvolání ředitele z funkce.

Nejvíce konkurzů proběhlo v Moravskoslezském (18), Středočeském (18) a Jihočeském kraji (14) a naopak nejméně konkurzů bylo uskutečněno v Praze (5), Královéhradeckém (5), Plzeňském (7) a Olomouckém kraji (7) a v Kraji Vysočina (7). Z celkového počtu konkurzů vyhlášených v SŠ bylo následně opakovaně vyhlášeno 10 konkurzů, a to nejčastěji z toho důvodu, že nebyl konkurzní komisí doporučen žádný vhodný uchazeč nebo nebyl ředitel školy z konkurzního řízení jmenován.

Z počtu 112 přihlášených dosavadních ředitelů školy bylo znovu potvrzeno ve funkci 98 (tj. 70 % z celkového počtu konkurzů ve středních školách).

V organizaci a průběhu konkurzních řízení nebyly zjištěny závažnější nedostatky.

Školní systémy hodnocení a kontroly

I v předchozím školním roce pokračoval trend velmi dobrého systematického hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání žáků. V 93,1 % navštívených škol bylo toto hodnocení na požadované úrovni, 4,6 % středních škol vyhodnocovalo individuální a skupinové výsledky žáků na příkladné úrovni a pouze 2,3 % škol nevěnovalo této oblasti potřebnou pozornost. Na základě zjištění ČŠI přijali ředitelé škol v 62,1 % hodnocených škol potřebná následná opatření, opatření nepřijali pouze v 0,7 % škol, ve zbývajících případech nebylo potřeba opatření přijímat – tento stav zůstal ve srovnání se školním rokem 2011/2012 v podstatě neměnný.

3.9

Podpora pedagogických pracovníků, DVPP

Podpoře začínajících pedagogických pracovníků byla ze strany škol věnována ve většině případů dostatečná individuální pozornost trvající 1 až maximálně 2 školní roky. Podpora byla řešena vhodnými formami, vedle zpracování plánu činnosti, vzájemných hospitací a dalšího vzdělávání především přidělením vyučujícího z řad zkušených pedagogů. Dále se jednalo zejména o stáže rozvíjející praktické dovednosti pedagogů a o stáže zaměřené na inovace. Využití možnosti stáží bylo realizované ve větší míře než v předešlých letech. Četnost stáží vyučujících odborných předmětů se zvýšila i v případě soukromých škol s výukou určitých specifických oborů.

Podle statistiky MŠMT bylo ve středním vzdělávání 41 788,8 přepočteného pedagogického pracovníka (v meziročním srovnání pokles o 2 087), z toho byl podíl nekvalifikovaných 12,2 % (v meziročním srovnání pokles o 2,8 %). Průměrný plat pedagogických pracovníků

⁶ Konkurzní řízení probíhala ve 21 SŠ sloučených s VOŠ, v 8 SŠ sloučených se ZŠ a ve 4 SŠ sloučených se ZŠ a MŠ.

byl 27 356 Kč (v meziročním srovnání nárůst o 370 Kč), na 1 pedagoga připadalo 11,3 žáka (v meziročním srovnání pokles o 0,1).

Hodnocení personálních podmínek v navštívených školách bylo na příkladné úrovni u 7,2 % škol, požadované úrovně dosáhlo 86,7 % SŠ (87,7 % ve školním roce 2011/2012), podíl škol se závažnými riziky se snížil na 6,1 % a byl tak o 1,1 % nižší než v předchozím školním roce. V gymnáziích se již tradičně personální rizika vůbec nevyskytla.

Pedagogické sbory v hodnocených středních školách dosáhly věkového průměru 46 let (45 let ve školním roce 2011/2012) a nejpočetnější věková skupina pedagogů (34,1 %) zůstala i nadále v rozmezí 46–55 let. Další poměrně početná skupina pedagogů (12,8 %) v SŠ spadá do věkové skupiny 56–60 let a počet pedagogů s věkem nad 60 let dosáhl 6,8 %.

Průměrná délka pedagogické praxe učitelů ve sledovaných hodinách se v meziročním srovnání prodloužila o 1 rok na 18 let. Podíl PP do 3 let praxe činí 7,7 % (9,9 % ve školním roce 2011/2012), nejvíce začínajících pedagogů do 3 let praxe zůstává i nadále ve středním odborném vzdělávání s výučním listem, nejmenší zastoupení mají tito začínající pedagogové v konzervatořích (3,5 %).

Podíl kvalifikovaných pedagogů v navštívených hodinách byl v porovnání se školním rokem 2011/2012 vyšší o 4,1 % a dosáhl tak 86,7 %, kvalifikaci pro výuku daného předmětu (aprobaci) splňovalo 81,1 % pedagogických pracovníků.

Zjištěná informační gramotnost pedagogů byla vcelku velmi dobrá: 66,1 % pedagogů v úrovni znalostí ICT dosáhlo stupeň pokročilý, 22,5 % mělo základní stupeň, 8,5 % získalo specializaci a ve funkci koordinátora ICT pracovalo 2,7 % pedagogů. Rovněž uváděná znalost anglického jazyka byla na dobré úrovni. Pasivní znalost uvedlo 41,3 % pedagogů.

Velmi dobré znalosti pedagogů z oblasti ICT se však při praktickém využití ICT při vzdělávání žáků projevily v menší míře. ICT nebyly při vzdělávání využity v 49,1 % sledovaných hodin, jednoduché prezentace učiva za využití ICT použili pedagogové v 29,7 % sledovaných hodin, speciální softwarové aplikace bez přímého užití žáky byly použity v 2,6 % sledovaných hodin, s přímou prací některých žáků s ICT v 1,9 % a s přímou prací všech žáků s ICT v 5,7 % sledované výuky. ICT nebyly vůbec k dispozici v 11,1 % hodnocené výuky.

V souladu s předchozími školními roky ve středních školách přetrvával ustálený trend poměrně vysoké míry zapojení pedagogických pracovníků do dalšího vzdělávání, a to zejména ve studiu ke splnění kvalifikačních předpokladů a k prohloubení odborné kvalifikace. Z tematicky zaměřeného dalšího vzdělávání dominovalo vzdělávání k reformě maturitní a závěrečné zkoušky, cizojazyčné vzdělávání a vzdělávání v užívání ICT.

Tabulka 63

Zapojení škol do DVPP – podle § 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů (údaje v %)

Druhy DVPP	SŠ	GV	SOV
Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů	73,6	54,3	79,1
Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů – ICT	21,3	21,7	20,9
Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů – prevence rizikového chování	23,7	14,9	25,6
Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů	61,4	59,6	62,6

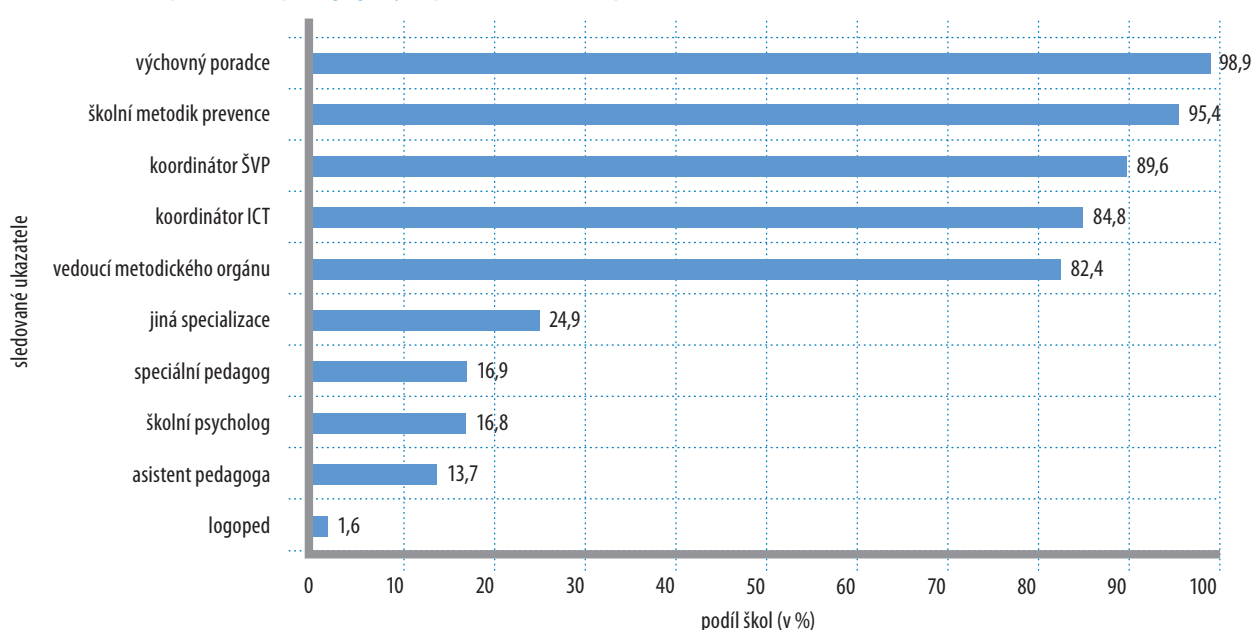
Ve středních školách bylo nejvyšší zastoupení specialistů v oblasti výchovného poradenství (98,9 %), prevence sociálně patologických jevů (95,4 %) a koordinace ŠVP (89,6 %). V meziročním srovnání se zvýšilo zastoupení speciálních pedagogů (zvýšení o 4,4 %) a školních psychologů (zvýšení o 6,2 %). Toto zvýšení bylo do jisté míry způsobeno vzorkem hodnocených škol s vyšším podílem škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Zastoupení ostatních specialistů bylo ve srovnání s předchozím obdobím bez výraznějších změn.

DVPP – podle tematického zaměření kurzů a seminářů (údaje v %)

Zaměření DVPP	SŠ	GV	SOV
DVPP k výkonu manažerských funkcí (počet PP)	46,8	51,1	47,0
DVPP k hodnocení pokroku žáků (počet PP)	20,9	28,3	19,5
DVPP k evaluaci školy (počet PP)	30,0	37,0	29,8
DVPP zaměřené na vzdělávání žáků se ŠVP (počet PP)	46,1	57,1	43,9
DVPP ve speciální pedagogice (počet PP)	17,7	8,7	20,5
DVPP ke zvyšování kompetence učitele v pedagog.-psycholog. práci (počet PP)	47,1	64,4	45,6
DVPP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP (počet PP)	29,6	34,8	27,9
DVPP v oblasti užívání ICT (počet PP)	67,3	78,7	63,3
DVPP – cizí jazyk (počet PP)	68,3	76,6	66,0
DVPP k reformě MZ, ZZ (počet PP)	81,3	87,2	79,1

Graf 10

Specializace pedagogických pracovníků v SV – podíl škol (v %)

3.10

Závěry

V následujícím přehledu uvádíme celkové hodnocení stavu středního vzdělávání ve školním roce 2012/2013 podle zařazení navštívených škol do čtyř stupňů kvality.

I když z výsledků hodnocení podle kritériálního rámce ve školním roce 2012/2013 vyplývá, že naprostá většina středních škol dosáhla ve všech hodnotících kritériích standardní úrovně, přesto se v meziročním srovnání objevily oblasti s výrazněji horším či lepším hodnocením. Nejproblematictější oblastí hodnocení byla kvalita školních vzdělávacích programů, zejména částí charakteristika ŠVP (charakteristika obsahu a formy závěrečné zkoušky, maturitní zkoušky, realizace klíčových kompetencí, způsoby a kritéria hodnocení žáků a zabezpečení výuky žáků se ŠVP), učební osnovy a učební plán, kde došlo oproti školnímu roku 2011/2012 k nárůstu škol s rizikovým stavem o 5 %. Dále došlo ke zhoršení v oblastech efektivní organizace vzdělávání ve školách a řízení škol (nárůst rizikového hodnocení o 2,5 % a o 2,1 %). Tato zjištění lze dát do souvislosti s uváděnou časovou

zaneprázdněností managementu škol v souvislosti s jejich poměrně velkou administrativní zátěží a jejich zaměřením na zajišťování ekonomických podmínek.

Tabulka 65

Celkové hodnocení středních škol ve školním roce 2012/2013

Kriteriální rámec – 269 hodnocených SŠ		Četnost dosažené úrovně hodnocení (v %)			
		1	2	3	4
1.	Rovný přístup ke vzdělávání	0,0	2,7	92,3	5,0
2.	Školní vzdělávací programy (vzdělávací programy)	0,4	19,8	78,3	1,5
3.	Řízení školy	0,0	7,6	84,5	8,0
4.	Personální podmínky	0,0	6,1	86,7	7,2
5.	Materiální předpoklady	0,4	1,5	88,2	9,9
6.	Finanční předpoklady	0,0	3,1	92,0	5,0
7.	Efektivní organizace vzdělávání	0,0	8,3	89,8	1,9
8.	Účinná podpora rozvoje osobnosti dětí	0,0	0,4	91,3	8,3
9.	Partnerství	0,0	0,0	84,3	15,7
10.	Účinná podpora rozvoje funkčních gramotností dětí	0,0	1,9	94,3	3,8
11.	Systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání	0,0	2,3	93,1	4,6
12.	Systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy	0,0	2,7	93,5	3,8

Legenda k úrovním hodnocení:

1 Krizový stav odpovídající výmazu ze školského rejstříku.

2 Rizikový stav s možností nápravy v dané lhůtě.

3 Požadovaný stav.

4 Nadstandardní stav.

Naopak k významnějšímu zlepšení v meziročním srovnání došlo v oblasti účinné podpory rozvoje osobnosti žáků jak přímo ve výuce, tak i ve vytváření podmínek mimo vyučovací proces a v oblasti personálních podmínek (zvýšení počtu nadstandardně hodnocených škol o 2,6 % a o 2,2 %). Rovněž v materiálních předpokladech škol došlo k jejich podstatnějšímu zkvalitnění (snížení počtu škol s rizikovým hodnocením o 2,1 % a zvýšení počtu škol s požadovaným stavem o 3,1 %). Nejdůležitějším faktorem tohoto pozitivního trendu bylo zapojení škol do projektů EU a následné čerpání prostředků ke zkvalitnění materiálního zázemí.

Další oblastí s poměrně odlišným hodnocením oproti předcházejícímu školnímu roku jsou finanční předpoklady škol. Zde bylo zjištěno, že došlo k poměrně významnému úbytku škol se standardním hodnocením (úbytek o 4,4 %) a k bezmála stejnému nárůstu škol s rizikovým (o 2 %) a s nadstandardním hodnocením (o 2,4 %). V hodnoceném vzorku středních škol tak docházelo k větším rozdílům ve finančních podmínkách jednotlivých škol než v předchozím období, souviselo to v důsledku normativního financování nejčastěji s mírou naplněnosti škol.

Ve zbývajících hodnocených oblastech nedošlo ve středních školách k významnějším kvalitativním změnám. Dlouhodobě kvalitně je zajišťován ve středních školách rovný přístup ke vzdělávání, stejně jako podpora funkčních gramotností žáků a hodnocení výsledků vzdělávání na úrovni školy i žáka. Rovněž tak byl potvrzen i neustále se zlepšující trend ve zkvalitňování partnerských vztahů středních škol s dalšími školami, zaměstnavateli, profesními svazy a neziskovými organizacemi (15,7 % škol hodnoceno jako příkladné a žádná škola jako riziková).

Pozitivní zjištění ve středním vzdělávání

- Úspěšné zvládnutí nového modelu maturitní zkoušky a příznivé přijetí závěrečných zkoušek podle jednotného zadání ze strany středních škol.

- Vznik velkých škol s dostatečně širokou nabídkou příbuzných oborů umožňuje žákům horizontální i vertikální prostupnost mezi vyučovanými obory vzdělání.
- Pokračující podpora krajů jako nejvýznamnějších zřizovatelů středních škol zaměřená na zvýšení zájmu uchazečů o technické obory vzdělání (např. stipendia a veletrhy škol).
- Vytváření bezpečného prostředí pro vzdělávání, nízká míra úrazovosti žáků.
- Zvyšující se kvalita poradenské práce škol. Funkční spolupráce výchovných poradců a metodiků prevence.
- Rozvíjení partnerské spolupráce středních škol s odbornou výrobní a obchodní sférou, s profesními organizacemi, státními institucemi a neziskovými organizacemi zejména při zajišťování praktického vyučování.
- Informovanost zákonných zástupců a veřejnosti o činnosti školy (přehledné webové stránky, on-line systémy informování zákonných zástupců žáků o prospěchu a absenci žáků).
- Využívání vícezdrojového financování škol, realizace projektů částečně financovaných z prostředků EU.

Negativní zjištění ve středním vzdělávání

- ŠVP stále nejsou v souladu s příslušnými RVP, objevují se zejména chyby v závazných výstupech (učivo, výsledky vzdělávání, učební plány).
- Nedokončená optimalizace středního vzdělávání (počet škol a jejich oborová struktura). Důsledkem je přetrvávající převis nabídky studijních míst nad poptávkou. Jistota přijetí má na žáky základních škol demotivující účinek.
- Problémy v řízení škol a vedení pracovníků u některých velkých, oborově nesourodých subjektů, ve kterých vzdělávání probíhá na několika různých místech (občas i v různých městech), mohou vést ke zhoršení podmínek vzdělávání.
- Přijímání uchazečů, kteří nemají odpovídající studijní předpoklady, ke vzdělávání v maturitních oborech vzdělání.
- Nárůst podílu žáků se ŠVP, kteří v 1. ročníku neprospívají z profilových všeobecně vzdělávacích předmětů (z českého jazyka, matematiky a cizích jazyků).
- Nárůst migrace žáků, zejména v oborech vzdělání poskytujících střední odborné vzdělání. Vzdělávání migrujících žáků a žáků s nižšími studijními předpoklady je ekonomicky velmi náročné, protože v systému středního vzdělávání zůstávají déle, než je standardní délka vzdělávání (často opakují ročníky, nastupují opakovaně do 1. ročníku v různých oborech vzdělání, přestupují do nižšího ročníku v jiné škole), a mnohdy vzdělávání nedokončí.
- Poměrně vysoká míra absence žáků ve vyučování.
- Problémy s realizací aktivit plánovaných v ŠVP jako důsledek zhoršené ekonomické situace v regionu (např. sportovní a adaptační kurzy, zahraniční výjezdy).

4 Umělecké vzdělávání

Rozvoj nadání dětí, žáků a studentů a práce s talenty patří podle platného školského zákona k povinnostem všech druhů škol poskytujících předškolní, základní, střední a vyšší odborné vzdělání. Zájemcům o umělecké vzdělávání poskytuje vzdělávací soustava České republiky možnost studia v základních uměleckých školách, konzervatořích, středních a vyšších odborných školách s uměleckými obory skupiny 82. Cílem základního uměleckého vzdělávání je podchytit talentované a mimořádně nadané jedince a připravit je na umělecké zájmové aktivity, na profesionální činnost nebo na další studium.

V návaznosti na Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (2011–2015) umělecké vzdělávání rozvíjí kreativitu a představivost, posiluje trpělivost a koncentraci, vytrvalost a sebekritičnost. Přispívá tak k upevňování způsobilostí v oblasti mezilidských vztahů, v pracovním i občanském životě a je jedním z důležitých nástrojů zvyšování konkurenceschopnosti ČR v oblasti kulturně udržitelného rozvoje, posilování kulturního povědomí včetně vnímání národního dědictví a upevňování morálních hodnot.

4.1

Nabídka základního uměleckého vzdělávání

Struktura, organizace a realizace uměleckého vzdělávání v ČR tvoří systém s dlouhodobou tradicí, který patří k ojedinělým nejen v Evropě, ale i ve světě. Základní umělecké vzdělávání je součástí systému vzdělávání v ČR a poskytuje základy uměleckého vzdělání ve čtyřech oborech: hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Je organizováno jako komplexní studium, které rozvíjí umělecké nadání účastníků vzdělávání, vychovává kulturně vnímavého člověka a nabízí platformu pro systémovou práci jak s mimořádně nadanými jedinci, tak podporující talenty.

ZUŠ poskytují přípravné a základní studium, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studium pro dospělé. Připravují zájemce o vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách uměleckého zaměření, v konzervatořích nebo na vysokých školách s uměleckým a pedagogickým zaměřením. Vzdělávací nabídka části škol je obohacena o specifické předměty, zpravidla s vazbou na krajské zvyklosti (např. paličkování, hra na cimbál).

Tabulka 66

Organizace vzdělávání v ZUŠ

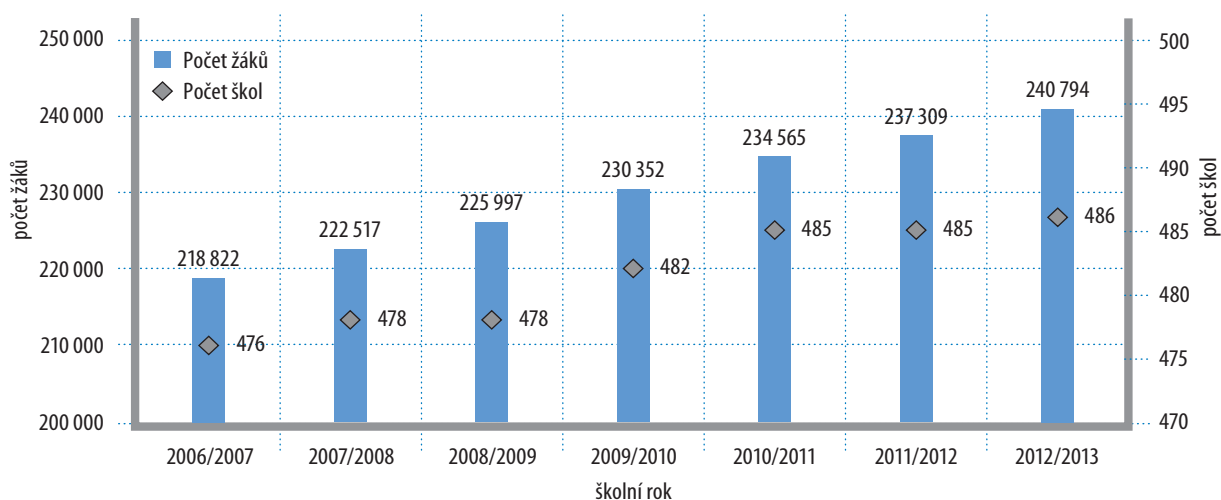
STUDIUM			ROČNÍKY	VĚK	POZNÁMKA
A	přípravné		1.– 2.	od 5 let	Nejvýše 2 ročníky
B	základní	I. stupeň	1.– 7.	od 7 let	4 až 7 ročníků (dobíhající osnovy) RVP určuje všem uměleckým oborům shodně 7 ročníků v I. stupni základního studia
		↓	1 rok		Přípravné studium ke vzdělávání ve II. st. pro žáky, kteří nenavštěvovali I. st.
		II. stupeň	1.– 4.	od 14 let	3 nebo 4 ročníky (dobíhající osnovy) RVP určuje všem uměleckým oborům shodně 4 ročníky ve II. stupni základního studia
C	s rozšířeným počtem hodin		Pro žáky základního studia I. a II. stupně mimořádně nadané a s vynikajícími výsledky		
D	pro dospělé		1.– 4.	Délka vzdělávání určena dle individuálních schopností – nejvýše 4 ročníky	

Podle platného školského zákona jsou ke vzdělávání, které probíhá za úplatu, do přípravného studia přijímáni uchazeči, kteří prokážou předpoklady ke vzdělávání, do ostatních forem uchazeči na základě úspěšně vykonané talentové zkoušky. Studium ukončují vykonáním závěrečné zkoušky, která může mít formu absolventského vystoupení, představení nebo výstavy. V rámci svých možností školy vytvářejí podmínky a zajišťují institucionální péči pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V současné době není uváděn počet žáků se SVP v ZUŠ ve statistických výkazech MŠMT.

Dle zjištění České školní inspekce bylo ve školním roce 2012/2013 ve sledovaných školách z celkového počtu zapsaných 29 886 žáků evidováno 0,07 % žáků se SVP včetně žáků se sociálním znevýhodněním (SZ).

► Graf 11

Vývoj počtu ZUŠ a jejich žáků v letech 2006/2007–2012/2013

Zdroj: Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele 2005/2006 až 2012/2013

Zájem žáků o studium v ZUŠ dlouhodobě stoupá a nepřijatí uchazeči již nejsou výjimkou ani u malých škol. Podle statistik MŠMT bylo ve školním roce 2012/2013 v základním uměleckém školství celkem 240 794 žáků, jejich celkový počet se meziročně zvýšil o 1,5 % a pokračoval tak dlouhodobý trend z minulých školních let. Od roku 2006/2007 došlo k nárůstu z 218 tis. až na počet více než 240 tis. žáků v roce 2012/2013. Přestože klesá počet dětí a mládeže ve věku 6–18 let, zároveň se celková míra účasti generace 6–18letých v ZUŠ zvyšuje a tento růst je průběžný.

Rozložení ZUŠ podle typu zřizovatele bylo podobné jako v předchozích letech. Převládaly školy zřizované krajem (48,3 %) a obcí (45 %), podíl církevních a soukromých škol byl stejný a představoval u každého typu 2,3 % škol. Podle statistik MŠMT činil přepočtený počet pedagogů 8 157,7 osoby; z 96,5 % se jednalo o interní učitele. K pozitivním zjištěním ve sledovaných školách patřil fakt, že z celkového počtu 1 030,6 přepočteného pedagogického pracovníka splňovalo 93,7 % požadavky odborné kvalifikace. Ve vedoucích pozicích pracovalo 126 pedagogů, to představuje 2,1 osoby na školu a současně 8,6 % z celkového počtu pedagogických pracovníků v navštívených školách. Podíl PP do tří let praxe a pedagogů v důchodovém věku (9,7 % a 10,5 %) představoval srovnatelnou hodnotu, z celkového počtu 38 začínajících pedagogů mělo 22 uvádějícího učitele (mentora). Nejpočetněji byla ve sledovaných školách zastoupena skupina učitelů s praxí 6–10 let (17,9 %) a věková kategorie 36–40 let (15,8 %). V realizovaném dalším vzdělávání pedagogických pracovníků převládaly akce cílené ke kurikulární reformě RVP a ŠVP a další vzdělávání zaměřené na specializaci učitelů ZUŠ (40,1 % a 31,6 % PP).

Ve školním roce 2012/2013 realizovala Česká školní inspekce ve spolupráci s externími odborníky v oblasti ZUV hodnotící inspekční činnost v 60 základních uměleckých školách, představuje to 12,3 % z celkového počtu 486 ZUŠ v České republice. V rámci jednotlivých

krajů byly inspekce realizovány v rozmezí 6–43 % z počtu daných škol. Ukazatelem spokojenosti s celkovým vzděláváním v ZUŠ byl rovněž nízký počet podaných stížností. Z celkového počtu 11 šetřených stížností byly 4 vyhodnoceny jako nedůvodné nebo neprokazatelné, jedna stížnost byla stěžovatelem vzata zpět.

Tabulka 67

Zapojení PP do DVPP podle tematického zaměření kurzů a seminářů a do studia na VŠ podle § 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb.

Zaměření DVPP	Podíl zapojených PP z celkového počtu PP	Podíl ZUŠ s alespoň 1 účastníkem DVPP
Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů	3,2	45,0
Studium k prohloubení odborné kvalifikace	8,9	58,3
DVPP zaměřené na specializaci učitele ZUŠ	31,6	73,3
DVPP k výkonu manažerských funkcí	3,6	50,0
DVPP k evaluaci školy	11,2	31,7
DVPP zaměřené na vzdělávání žáků se ŠVP	4,2	15,0
DVPP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP	40,1	83,3

Hodnocení souladu ŠVP s právními předpisy a RVP ZUV a jeho naplňování

V roce 2012 byla v základním uměleckém vzdělávání spuštěna kurikulární reforma, která umožnila změnu a úpravu některých nedostatků v dosavadní praxi škol a otevřela nové možnosti všem ZUŠ. Tvorbu RVP ZUV charakterizovala v procesu probíhajících změn atmosféra komunikace a porozumění doprovázená aktivní podporou pedagogů. DZ 2011 akcentoval v ZUV řadu opatření pro podporu zavádění Rámcového vzdělávacího programu pro ZUV a pro zvyšování znalostí a dovedností pedagogů při tvorbě ŠVP.

V souladu s DZ 2011 vycházela tvorba RVP (ukončen v červnu 2008) a jeho zavádění do základních uměleckých škol z projektu Tvorba RVP pro umělecké obory ZUV a na něj navázal v září 2009 projekt Pilot ZUŠ. Do všech ZUŠ byl RVP distribuován v srpnu 2010. Pomůckou pro tvorbu ŠVP se staly rovněž terénní konzultace a krajské vzdělávací aktivity zaměřené na tvorbu ŠVP (např. Artprogram, Zlínart). Od listopadu 2010 navázala práce s Manuálem pro tvorbu ŠVP a monitoring zpracování ŠVP v pilotních školách, které spoluvytvářely ŠVP na základě aplikace praktických zkušeností z vlastní činnosti. S účinností od školního roku 2012/2013 pak byla v prvních ročnících přípravného studia a na I. a II. stupni základního studia zahájena výuka podle ŠVP.

Ke zpracování ŠVP přistoupily školy s rozdílným úsilím, ale většina z nich projevila snahu vytvořit autentický dokument vypovídající o životě školy a její vzdělávací nabídce s přihlédnutím k dlouhodobým místním tradicím a místním vlivům.

Přístup PP k tvorbě ŠVP byl zpravidla zodpovědný, šlo o společný zájem, týmovou práci. Pedagogové oceňovali možnou variabilnost uměleckého vzdělávání a přizpůsobování výuky potřebám žáků a školy. Obecně platí, že přístup PP k tvorbě a zavádění ŠVP byl ovlivněn vědomím potřebnosti dokumentu, jeho pozitivním vnímáním, činností koordinátorů a kvalitou vzdělávání k tvorbě ŠVP. Tvorba ŠVP byla pojímána jako specifický odraz RVP a ZUŠ vypracovaly svá ŠVP většinou kvalitně.

ČŠI provedla za účasti prizvaných externích odborníků z oblasti ZUV komparační analýzy ŠVP všech ZUŠ s RVP ZUV, z toho 93,8 % bez návštěvy školy. Nadpoloviční většina všech posuzovaných ŠVP byla na požadované úrovni, 41,6 % škol vykazalo dílčí nesoulad v některých oblastech ŠVP. Nejlepší stav byl zjištěn v oblasti zaměření školy a její vize, v níž byly u výrazné většiny sledovaných škol konkrétně a srozumitelně formulovány koncepční záměry. Celkově lze konstatovat minimální procentuální výkyvy nesouladu v jednotlivých oblastech ŠVP.

Hodnocení souladu jednotlivých oblastí a souladu celého ŠVP s RVP v ZUŠ

Oblast ŠVP	2012/2013 483 ŠVP	
	Soulad v %	Nesoulad v %
Identifikační údaje	90,7	9,3
Charakteristika školy	82,4	17,6
Zaměření školy a její vize	93,4	6,6
Výchovné a vzdělávací strategie	92,1	7,9
Vzdělávací obsah uměleckých oborů – hudební obor	67,1	32,9
Vzdělávací obsah uměleckých oborů – výtvarný obor	82,6	17,4
Vzdělávací obsah uměleckých oborů – taneční obor	87,6	12,4
Vzdělávací obsah uměleckých oborů – literárně-dramatický obor	89,0	11,0
Zabezpečení výuky žáků se ŠVP	92,3	7,7
Vzdělávání žáků mimořádně nadaných	93,2	6,8
Hodnocení žáků a vlastní hodnocení školy	86,5	13,5
ŠVP celkem*	58,4	41,6

* Hodnocení souladu celého ŠVP s příslušným RVP není průměrem hodnocení jednotlivých oblastí. Jedná se o průnik těchto hodnocení a plný soulad celého ŠVP je případ, kdy všechny hodnocené oblasti daného ŠVP jsou v souladu.

Ke zjištěným dílčím nedostatkům patřilo v některých krajích např. nedodržení stanovené minimální týdenní hodinové dotace v učebních plánech, sumární uvedení časové dotace daného vzdělávacího zaměření bez časové specifikace jednotlivých předmětů, absence rozpracování osnov vyučovaných předmětů do některých ročníků (škola v nich aktuálně nevzdělávala žáky), používání rozdílné terminologie v různých částech dokumentu, souhrnné nadefinování školních výstupů jako celku pro I. nebo II. stupeň studia bez rozpracování do jednotlivých ročníků, rozpor v práci s pojmy mimořádně nadaný a talentovaný žák.

Formální chyby v ŠVP ve školách, ve kterých byla realizována hodnotící inspekční činnost, byly v průběhu inspekce odstraněny, případné další dílčí nedostatky byly odstraněny ve stanovené lhůtě. Školy po prvním roce výuky podle ŠVP provádějí revizi a úpravy zaměřené na zkvalitnění celkového pojetí ŠVP a jeho uvedení do souladu s praxí.

Podpora rozvoje talentu žáků

Realitou běžné praxe ZUŠ je práce se všemi žáky s předpoklady k uměleckému vzdělávání včetně žáků s nadprůměrnými studijními výsledky. Jsou vedeni k dosažení studijního maxima, k aktivnímu zapojení do činností v kolektivních předmětech, k prezentaci výsledků vzdělávání při vystoupeních a soutěžích, popř. v jiných formách podporujících jejich individuální rozvoj. Žádná ze škol navštívených ve školním roce 2012/2013 neevidovala žáky diagnostikované školským poradenským zařízením jako mimořádně nadané. K pozitivním zjištěním patřil fakt, že dopad časté a výrazné podpory rodiny příznivě ovlivňoval práci s talentem, motivaci a přístup žáků ke vzdělávání a k jeho výsledkům. Vzhledem k tomu, že ZUŠ vzdělávají převážně nadstandardně motivované žáky, běžně neřešily problémy s kázní nebo neprospěchem.

V rámci inspekčního hodnocení ČŠI sledovala a posuzovala naplňování cílů ŠVP podle požadavků RVP, směřování k cílům vzdělávání (jaká má být škola) a k formování klíčových kompetencí (jaký má být žák). Z celkového počtu 521 hospitací probíhalo vzdělávání žáků podle ŠVP ve 239 z nich. Převažovala hospitační činnost v hudebním oboru (74,1 %), ve výtvarném oboru činil podíl hospitací 14,6 % a zhruba stejným dílem byla zastoupena hospitační činnost v tanečním (5,8 %) a literárně-dramatickém oboru (5,6 %).

Sledovaná výuka přispívala k rozvoji schopností, dovedností a znalostí žáků. Žáci pracovali v příznivém sociálním a emocionálním klimatu, v souladu se zaváděnými ŠVP byla náročnost jejich cvičení diferencována, realizované činnosti probíhaly v individuálním tempu, žáci byli motivováni k možnosti prezentace na veřejnosti. Průběh vzdělávání byl veden zpravidla v duchu tradičních a osvědčených metod a postupů s důležitým využíváním moderních technologií nebo inovativních prvků. Podnětné, inspirativní a technicky dobře vybavené prostředí výraznou měrou podporovalo rozvoj talentů, hodnocení probíhalo převážně na bázi pozitivního slovního hodnocení s motivační a zpětnovazební funkcí, byl ale při tom vytvářen malý prostor pro systematické vedení žáků k sebehodnocení.

Výuka byla kvalitně připravena, poskytovala dobré základy v oblasti hudebních, výtvarných, tanečních i dramatických dovedností, učitelé kultivovali osobnost žáků po stránce umělecké a vedli je k pozitivnímu vztahu ke kultuře. Profesní odpovědnost PP a osobnostní nastavení většiny pedagogů, z nichž mnozí jsou profesionálními umělci a podílejí se na propagaci školy, byly na vysoké úrovni a výuka probíhala s jejich osobním nasazením.

Všechny navštívené školy poskytovaly vzdělávání v souladu se školským zákonem, vzdělávací nabídka odpovídala zápisu oborů vzdělávání do rejstříku škol a školských zařízení, výuka probíhala v souladu s učebním plánem, výstupy stanovené v ŠVP byly naplňovány. ZUŠ běžně plnily v místech své činnosti vedle výchovně-vzdělávací funkce současně funkci osvětovou, vzrostl a zkvalitnil se počet uměleckých aktivit, kterými se školy významně podílely na společenském životě měst a obcí. Skutečnost, že 98,3 % škol představovalo výsledky vzdělávání především na koncertech, 91,4 % na výstavách a 63,8 % při výjezdech do zahraničí, dokládá, že k profilujícím akcím školy patřily rovněž prezentační aktivity žáků. Silnou stránkou bylo celkové pozitivní a velmi příznivé klima navštívených subjektů. Zvýšil se rozsah příhraniční a mezinárodní spolupráce, stoupá aktivní účast v projektové činnosti od obecní až po mezinárodní úroveň, alespoň v jednom projektu bylo zapojeno 67,3 % škol, přibližně polovina škol vstupuje především do projektů financovaných z lokálních zdrojů, rozšiřuje se kooperace s profesními organizacemi (např. Asociace ZUŠ) a s profesionálními subjekty (např. divadla, orchestry). Výrazně se zlepšila informovanost veřejnosti a komunikace s ní, zvýšil se počet škol využívajících internetové stránky. Z negativních zjištění ČŠI vyplývá, že některé školy podceňovaly skutečnost, že vedení povinné dokumentace školy musí být v souladu se školským zákonem.

Školy zajišťovaly materiální a prostorové podmínky pro řádnou činnost a poskytovaly žákům z měst i zájemcům z méně dostupných okolních obcí velmi dobrou materiální základnu pro vyučované obory ve školách a v jejich pobočkách. Vyhledávaly další finanční zdroje (např. pořizování unikátních hudebních nástrojů), nabízely možnost zápůjčky nebo pronájmu hudebních nástrojů z fondů škol, průběžně zkvalitňují a modernizují své technické a prostorové zázemí. Některé, zpravidla větší subjekty reagovaly v hudebních oborech na poptávku žáků po nových atraktivních vzdělávacích předmětech (např. elektronické zpracování hudby a zvuková tvorba) a dařilo se jim vytvářet potřebné materiální a personální podmínky. Bezbariérový přístup měla třetina škol a umožňovala tak rovný přístup ke vzdělání rovněž žákům se zdravotním handicapem. Vedle samostatných ZUŠ existují subjekty s více druhy škol, nejčastěji ve spojení se základní školou.

4.2

Inspekční zjištění v konzervatořích a uměleckých oborech SŠ

V podmínkách středního vzdělávání je umělecké nadání a talent žáků systematicky dále prohlubován vzděláváním v konzervatořích a v oborech vzdělání 82 Umění a užité umění, které nabízejí možnost rozvíjet znalosti, dovednosti a schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání.

Žáci se vzdělávají ve skupině oborů vzdělání 82 ve čtyřech oborech vzdělání: hudba, zpěv, tanec a hudebně dramatické umění. Studium se připravují na výkon náročných uměleckých nebo umělecko-pedagogických činností. Ke vzdělávání jsou přijímáni žáci do 6letého nebo 8letého vzdělávacího programu, kteří splnili podmínky pro přijetí a prokázali vhodné schopnosti a vědomosti. Úspěšným ukončením vzdělávacího programu konzervatoře získávají střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo vyšší odborné vzdělání v konzervatoři.

Počet konzervatoří je v dlouhodobém časovém horizontu téměř neměnný, takřka ze tří čtvrtin převažují školy veřejné, zbývající část tvoří školy soukromé (16,7 %) a církevní (11,1 %). Působí v nich 1 126,6 pedagoga v přepočteném počtu na plně zaměstnané. Některé z celkového počtu osmnácti konzervatoří patří svým zaměřením (duchovní hudba, jazz, studium tance, tvorba textu a scénáře aj.) mezi ojedinělé instituce v rámci celé republiky. Z DZ 2011 vyplývá, že počty přijatých, studujících i absolventů v konzervatořích nevykazují výrazné změny a jsou vzhledem ke specifčnosti těchto oborů dlouhodobě stabilní. Počet nově přijatých do denní formy vzdělávání se každoročně pohybuje kolem 600 žáků; jejich celkový počet, který ve školním roce 2012/2013 vykázal mírný meziroční nárůst, činil 3 655 studujících.

➤ Tabulka 69

Vývoj počtu žáků v konzervatořích

Sledovaný parametr ČR	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	Trend
Počet konzervatoří	17	18	18	18	0
Počet žáků v konzervatořích	3 435	3 560	3 557	3 655	+

DZ 2011 stanovil ve svých záměrech nutnost podpořit tvorbu vzdělávacích programů konzervatoří. Jejich příprava byla dokončena v roce 2010 a výuka podle vlastních dokumentů konzervatoří byla zahájena nejpozději v září 2012. Školy nadále systematicky získávají podněty pro úpravy ŠVP a provádějí jejich aktualizaci. Posouzení souladu ČŠI probíhalo v podobném režimu jako v základním uměleckém vzdělávání, tj. v rámci hodnocení ve škole nebo bez návštěvy školy. Dílčí nepřesnosti byly zjištěny např. v rozpracování učiva a očekávaných výstupů do jednotlivých předmětů, objevilo se i nedodržení předepsaného počtu vyučovacích hodin. Specifikem tvorby ŠVP bylo zpracování rozsáhlých dokumentů v oboru hudba z důvodu různorodosti zastoupení hudebních nástrojů.

Ve školním roce 2012/2013 ČŠI realizovala ve spolupráci s externími odborníky z praxe hodnotící činnost ve čtyřech konzervatořích (22,2 % subjektů). Konzervatoře vytvářely podmínky pro úspěšné vzdělávání všech žáků a respektovaly požadavek jejich progresivního odborného růstu. K rozvoji osobnosti přispívaly vhodně zvolené metody a formy činnosti, zejména vysoká míra individualizace. Výuka byla vedena převážně frontálním způsobem s významnou mírou využití interaktivních metod, mezipředmětových vztahů a motivace. ČŠI zaznamenala rezervy v hodnocení žáků, neboť bezprostřední zpětnou vazbu poskytovali pouze pedagogové.

Do povědomí veřejnosti se školy dostávají prezentováním výsledků vzdělávání a zapojením do řady aktivit na domácí i mezinárodní scéně a do projektové činnosti. Tato oblast činnosti, typická pro umělecké vzdělávání průřezově, je spolu s partnerstvím jeho silnou stránkou. Subjekty uskutečňovaly spolupráci ve všech oblastech činnosti včetně kooperace se sociálními partnery z řady potencionálních zaměstnavatelů. Inovaci materiálně-technického zázemí a tvorbu vlastních výukových materiálů podpořila práce PP v projektu „EU peníze středním školám“. Z hlediska materiálního a finančního zabezpečení splňovaly školy předpoklady pro realizaci ŠVP a zajištění požadované úrovně uměleckého vzdělávání, nezanedbatelným přínosem byla hospodářská činnost škol.

Šetření školního klimatu v rámci hospitační činnosti přineslo řadu pozitivních zjištění.⁷ Kvalitu vzdělávání a celkové klima pozitivně ovlivňovala erudovanost vyučujících, jejich umělecké profesionální zkušenosti i osobní příklad. Pedagogové velmi příznivě hodnotili oblast sounáležitosti se školou, 76 % z nich potvrdilo pozitivní přijímání a podporu dobrého jména školy, 64 % pedagogických pracovníků uvedlo, že realizované činnosti směřovaly ke zvyšování kvality vzdělávání.

4.2.2 Inspekční zjištění v uměleckých oborech SŠ

Zájemci jsou přijímáni ke studiu na základě výsledků přijímacího řízení, jehož součástí tvoří talentová zkouška. Úspěšní absolventi studia získávají střední stupeň vzdělání podle příslušného vzdělávacího programu. Vydáním nařízení vlády⁸ došlo k výraznému zjednodušení původní oborové struktury a snížení počtu oborů vzdělání ve skupině 82, a to především ve středním vzdělání s maturitní zkouškou. Široké spektrum původně vyučovaných oborů vzdělání nahradily obecněji pojaté nové obory, pro které byly vydány RVP. Školy mohou ve svých školních vzdělávacích programech v rámci každého oboru vzdělání dále žáky specializovat formou jejich zaměření.

Tabulka 70

Přehled počtu nabízených oborů vzdělání ve skupině 82 Umění a užité umění

Dosažený stupeň vzdělání	Počet oborů s vydaným RVP
Střední vzdělání (bez výučního listu a maturitní zkoušky)	1
Střední vzdělání s výučním listem	9
Střední vzdělání s maturitní zkouškou	20
Střední vzdělání s maturitní zkouškou v nástavbovém studiu	1

Ve školním roce 2012/2013 bylo v České republice 85 subjektů středních odborných škol poskytujících vzdělání v uměleckých oborech, z toho podíl škol veřejného sektoru činil více než 80 %. Přestože vývoj počtu žáků ve SŠ vlivem negativních dopadů demografického vývoje klesá, z následující tabulky vyplývá, že tento trend nekopíruje situaci ve středním školství obecně a podíl žáků SŠ s uměleckými obory meziročně plynule stoupá.

Tabulka 71

Vývoj počtu žáků v uměleckých oborech SŠ ve skupině 82

Sledovaný parametr ČR	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	Trendy
Počet žáků v SŠ	556 260	532 918	501 220	470 754	-
Počet žáků v uměleckých oborech	9 598	9 844	10 075	10 252	+
Podíl žáků v uměleckých oborech (v %)	1,7	1,8	2,0	2,2	

V rámci hodnocení SŠ skupiny oborů 82 bylo navštíveno 22 škol, v nichž se v těchto oborech vzdělávalo 2 336 žáků. Veřejné školy byly zastoupeny z 84,6 %, soukromé školy tvořily 15,4 % navštívených subjektů. Zastoupení oborů s uměleckým nebo uměleckořemeslným zaměřením vychází z dlouhodobých tradic lokálního průmyslu a svou jedinečností i charakterem má často nadregionální působnost s mezinárodním přesahem (Karlovarsko s keramickým, Novoborsko se sklářským průmyslem aj.). Největší koncentrace subjektů s profilací v uměleckých oborech je především v Praze, rovněž v Libereckém a Moravskoslezském kraji. Důvodem menšího zájmu o vzdělávání v některých oborech skupiny 82 je

⁷ Společné údaje ze zjištění v konzervatořích a SŠ s obory 82.

⁸ Nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

nahrazování osobité tvorby jedince průmyslovými technologiemi, obtížné získávání zakázek a fyzická náročnost činností při zpracování některých materiálů.

V souvislosti s prioritami odborného vzdělávání reagují ředitelé uměleckých škol na aktuální situaci na trhu práce a nahrazují neatraktivní, příliš specifické obory novými s profilací v oblasti designu, médií, fotografie, filmu apod. Ke stávajícím tradičním oborům doplňují další vhodná oborová zaměření a své absolventy tak posunují k širšímu uplatnění. Některé subjekty pracují s potencionálními uchazeči v rámci přípravy již před jejich vstupem do středního vzdělávání. Obory vzdělání skupiny 82 jsou zčásti vyučovány v samostatných institucích, zčásti jsou realizovány jako některé z mnoha dalších zaměření ve větších subjektech. Víceoborové třídy kumulují žáky při vzdělávání ve všeobecně vzdělávacích předmětech, při výuce odborných předmětů probíhá výuka diferencovaně. Tento trend se obecně shoduje se stavem ve středním odborném vzdělávání. Materiální a technické podmínky škol jsou průběžně zkvalitňovány a modernizovány, možnosti obnovy a rozšiřování materiální základny jsou limitovány náročností realizovaných oborů vzdělání na spotřební materiál a energii.

Výuka praktického vyučování probíhala ve vlastních ateliérech, dílnách, hutích, kovárnách apod. Finančně nákladný provoz těchto pracovišť školy kompenzovaly jejich pronájmem. Část finančních zdrojů získávaly z aktivní práce v projektech a grantech, zčásti byly dotovány z rozpočtu zřizovatele. Alespoň v jednom projektu byly zapojeny všechny navštívené školy. Financování navazovalo na bilanci rozpočtových možností ve vztahu ke koncepčním záměrům a stanoveným prioritám a vedlo školy k aktivnímu využívání možností vícezdrojového financování. Celková spokojenost pedagogů s materiálně-technickým vybavením a tvůrčím využíváním stávajících podmínek byla zjištěna přibližně v polovině sledovaných hodin, takřka 40 % učitelů jednoznačně pozitivně vnímalo aktivní podíl žáků i pedagogů na péči o školní prostředí.⁹

Školy v návaznosti na profilaci realizovaných oborů kvalitně a často dlouhodobě rozvíjely různorodé partnerství. K nejčastějším partnerům patřily regionální firmy jako potencionální zaměstnavatelé a poskytovatelé materiální a technické podpory (provozní hmoty, suroviny, polotovary pro další zpracování). Spolupracovaly rovněž jako smluvní partneři při zajišťování praktické výuky (odborné praxe) nebo přípravě jednotného zadání závěrečné zkoušky. Tato spolupráce napomáhala propojení školního vzdělávání s reálnou praxí a současně dávala příležitost talentovaným jedincům.

V navštívených školách splňovalo požadavky odborné kvalifikace 78,3 % z přepočteného počtu 1 222,4 pedagogického pracovníka, to je ve srovnání se ZUV o 15 % méně, srovnatelný je procentní podíl vedoucích zaměstnanců z celkového počtu PP i podíl PP do 3 let praxe a pedagogů v důchodovém věku. V DVPP se učitelé nejvíce zajímali o ICT vzdělávání, studium k prohloubení odborné kvalifikace a ke splnění kvalifikačních předpokladů, vzdělávání k reformě maturitní a závěrečné zkoušky.

Ve školním roce 2012/2013 provedla ČŠI posouzení souladu 133 ŠVP s příslušným RVP bez návštěvy školy nebo v rámci probíhající inspekční činnosti.¹⁰ Dílčí nesoulad nadpoloviční většiny všech posuzovaných ŠVP je kvantitativně srovnatelný se stavem v ZUŠ.

ČŠI pozitivně hodnotila provázanost odborné teoretické výuky s praktickým vyučováním. Teoretické vyučování všeobecně vzdělávacích i odborných předmětů vykazovalo menší pestrost metod a forem práce a patrnou snahu o sebehodnotící projevy žáků. Pro praktické vyučování bylo příznačné posilování kompetencí potřebných v praktickém životě v souladu s profilem absolventa studovaného oboru vzdělání. Všichni jednotlivci dostávali odpovídající podporu pro rozvoj talentu nebo mimořádného nadání, byly vytvářeny vhodné podmínky pro bezprostřední i průběžnou zpětnou vazbu. Pedagogičtí pracovníci respektovali osobité schopnosti žáků a individuálně diferencovali jejich činnosti. Vnímání příznivého klimatu hospitovaných hodin podpořila skutečnost, že v 97,6 % hospitací byla patrná vzájemná tolerance, a zjištění, že konfliktní situace mezi žáky a zaměstnanci byly v 90,6 % řešeny.

⁹ Společné údaje ze zjištění v konzervatořích a SŠ s obory 82.

¹⁰ Společné údaje ze zjištění v konzervatořích a SŠ s obory 82.

5 Aktivity ČŠI v systému Evropských škol

Aktivitou, která umožňuje výměnu zkušeností mezi odborníky ve vzdělávání na úrovni všech členských států Evropské unie, je činnost v rámci systému Evropských škol. Cílem je zajistit plnění úkolů vyplývajících z přistoupení České republiky k Úmluvě o statutu Evropských škol na základě usnesení vlády České republiky ze dne 25. srpna 2004.

Evropské školy ve školním roce 2012/2013	
Typ školy	Země, Evropská škola
EŠ typu I	Belgie: Brusel I, Brusel II, Brusel III, Brusel IV, Mol Lucembursko: Lucemburk I, Lucemburk II Německo: Mnichov, Frankfurt, Karlsruhe Velká Británie: Culham Španělsko: Alicante Itálie: Varese Holandsko: Bergen
Akreditované EŠ typu II a III	Itálie: Parma, Řecko: Heraklion, Irsko: Dunshaughlin, Finsko: Helsinky, Francie: Štrasburk, Manosque, Německo: Bad Vilbel, Holandsko: Haag)
V jednání	Dánsko: Copenhagen, Estonsko: Tallin

České sekce				
Škola	Předškolní a primární cyklus	Sekundární cyklus	Počet učitelů vysílaných prostřednictvím MŠMT	Počet místně najímaných učitelů
EŠ Brusel III	ano	ano (1. a 2. ročník)	6 + 3	2
EŠ Lucemburk II	ano	ne	3 + 1	1

Výuka českého jazyka			
Škola	Předškolní a primární cyklus	Sekundární cyklus	Počet místně najímaných učitelů
EŠ Mnichov	ano	ano	2
EŠ Frankfurt	ano	ne	1
EŠ Karlsruhe	ano	ano	1
EŠ Varese	ano	ano	1
EŠ Bergen	ano	ano	1 (distanční výuka)

Zastoupení České republiky ve vedení Evropských škol	
EŠ Brusel III	Zástupce ředitele pro předškolní a primární cyklus
EŠ Karlsruhe	Zástupce ředitele pro předškolní a primární cyklus

5.1

Inspektorát Evropských škol

Základními povinnostmi inspektora pro Evropské školy (EŠ) je zajišťovat kvalitu vzdělávání žáků a vyvíjet hodnotící nástroje, iniciovat rozvoj systému, harmonizovat a koordinovat organizaci vzdělávání v jednotlivých jazykových sekcích i v celém systému a zajišťovat kontinuitu mezi národním vzdělávacím systémem a Evropskými školami.

Spolupráce ČŠI se zástupci vzdělávacích a inspekčních systémů všech členských států Evropské unie umožňuje výměnu informací a zkušeností, navazování kontaktů a rozvoj manažerských dovedností. Získané zkušenosti jsou následně využívány při tvorbě inspekčních postupů a metodik České školní inspekce a pro další mezinárodní spolupráci.

Účast v pracovních skupinách umožňuje prosazovat zájmy a potřeby České republiky v rámci systému EŠ a aplikovat metodické postupy ČŠI v mezinárodním měřítku. Zapojení do přípravy, realizace a vyhodnocování týmových inspekcí vytváří platformu pro efektivní konfrontaci přístupů a následnou harmonizaci procesů i výstupů vzdělávání.

Východiska pro hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání

Vzdělávání probíhá podle kurikula a učebních osnov Evropských škol. Hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání včetně tzv. evropské maturity se řídí vlastními právními předpisy, směrnicemi, nařízeními a pokyny. Konkrétní opatření v dílčích oblastech jsou projednávána v radách inspektorů, pedagogických výborech a v rozpočtovém výboru a schvalována Nejvyšší radou Evropských škol.

Hodnotící procesy

Při hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání jsou používány následující formy: průběžné hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání v oboru a sekci, statutární hodnocení učitelů, zástupců ředitelů a ředitelů (za účelem potvrzení ve funkci), týmové inspekce ve školách (tematicky zaměřené i celoškolní), audity.

Výstupy hodnocení

Evaluační výstupy v systému Evropských škol nejsou s výjimkou výroční zprávy generálního tajemníka veřejně dostupné. Kromě zpráv o statutárním hodnocení jsou zprávy projednávány v radách inspektorů a pedagogických výborech. Doporučeními s finančním dopadem se zabývá rozpočtový výbor. Zásadní opatření jsou schvalována Nejvyšší radou Evropských škol.

Priority ve vzdělávání českých žáků ve školním roce 2012/2013

V předškolním cyklu českých sekcí EŠ Brusel III a Lucemburk II probíhala druhým rokem výuka podle nového kurikula, které je založeno na holistickém a individuálním přístupu k dítěti. Pod metodickým vedením inspektora pro předškolní a primární cyklus EŠ vyučující postupně uplatňují nové přístupy k plánování činností, vlastnímu výchovně-vzdělávacímu procesu a hodnocení rozvoje dětí.

Prioritami vzdělávání v primárním cyklu byla podpora mateřského jazyka, zejména rozvíjení komunikativních a čtenářských dovedností prostřednictvím metod kritického myšlení, diferenciací a individualizace vzdělávacích procesů a dále formativní hodnocení a sebehodnocení žáků.

Zatímco v předškolním a primárním cyklu jsou české sekce v EŠ Brusel III a Lucemburk II již zcela plnohodnotnou složkou systému Evropských škol, na sekundárním stupni EŠ Brusel III začala česká sekce pracovat ve školním roce 2011/2012, a to od prvního ročníku. Ve školním roce 2012/2013 byli tedy do české sekce zařazeni žáci prvních dvou ročníků sekundárního cyklu. V mateřském jazyce se vyučuje kromě českého jazyka a literatury také matematika, přírodní vědy, výpočetní technika a etika. V příštích letech se bude výuka v českém jazyce postupně rozšiřovat do většiny předmětů kurikula a bude postupovat do vyšších ročníků.

Evropskou maturitu absolvovalo v EŠ Brusel III sedm českých žáků, v EŠ Mnichov jedna žákyně, všichni úspěšně. V EŠ Lucemburk II ve školním roce 2012/2013 nestudoval v posledním ročníku žádný český žák.

Spoluúčast ČŠI na rozvoji systému Evropských škol

ČŠI je prostřednictvím inspektora pro Evropské školy zapojena do činnosti mezinárodní pracovní skupiny pro tvorbu a implementaci nového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Vzdělávací program vstoupil v platnost ve školním roce 2011/2012. V průběhu druhého roku výuky probíhal monitoring jeho uplatňování, metodická podpora škol a učitelů a analýza implementace nového kurikula na základě informací poskytnutých školami.

Inspektor pro Evropské školy se významným způsobem podílí na tvorbě strategických dokumentů pro podporu vzdělávání žáků se SVP a žáků bez vlastní jazykové sekce v Evropských školách. Nová politika a procedurální dokument vstoupily v platnost 1. září 2013.

Dalším úkolem zástupce ČŠI v Evropských školách je vedení pracovní skupiny zaměřené na hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání, a to v předškolním, primárním a v sekundárním cyklu. Výsledkem činnosti pracovní skupiny bylo schválení nové politiky pro formativní a sumativní hodnocení. Činnost pokračuje tvorbou nástrojů pro hodnocení procesů a výsledků vzdělávání, které by měly být zavedeny v celém systému Evropských škol od 1. září 2014.

ČŠI se dále podílí na tvorbě strategických dokumentů Evropských škol prostřednictvím jednání rad inspektorů a pedagogického výboru.

Tabulka 72

Přehled nejdůležitějších dílčích aktivit České školní inspekce v oblasti Evropských škol ve školním roce 2012/13

Činnost	Období	Primární cyklus	Sekundární cyklus
Jednání rad inspektorů a pedagogického výboru (tvorba a připomínkování podkladů)	X/2012 II/2013 VI 2013	X	X
Připomínkování materiálů k jednání Nejvyšší rady EŠ	XII/2012 IV/2013	X	X
Průběžné připomínkování dokumentů v rámci písemných procedur	průběžně	X	X
Audit v Evropské škole RheinMain	XI/2012	X	X
Statutární hodnocení pěti učitelů předškolního a primárního cyklu (EŠ Brusel III a Lucemburk II) a dvou učitelů sekundárního cyklu (EŠ Brusel III)	XII/2012 až I/2013	X	X
Statistická zpráva o integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	XI/2012 až II/2013	X	X
Příprava a organizace semináře pro koordinátory LS a SEN	II–III/2013	X	X
Celoškolní inspekce v EŠ Brusel I	V/2013	X	X
Individuální inspekční činnost v EŠ Brusel III, Lucemburk II, Mnichov, Varese	průběžně	X	X
Tvorba strategického a procedurálního dokumentu pro podporu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků bez vlastní jazykové sekce v Evropských školách	průběžně	X	X
Účast na jednáních poradních skupin pro žáky se SVP v EŠ Brusel III, Mnichov, Karlsruhe a Varese	I, V, VI/2013	X	
Poradenská činnost ředitelům škol v oblasti integrace žáků se SVP	průběžně	X	
Práce na druhé úrovni kurikula pro předškolní vzdělávání (metodická část)	průběžně	X	
Semináře zaměřené na integraci žáků se SVP v Evropských školách Lucemburk I, Lucemburk II a RheinMain	IV–V/2013 VIII/2013	X	X

Činnost	Období	Primární cyklus	Sekundární cyklus
Účast na kolokviu při příležitosti zavedení nových učebních osnov prvního cizího jazyka (AJ, FJ, NJ)	VI 2013	X	
Vedení pracovní skupiny pro tvorbu nástrojů hodnocení	průběžně	X	X
Příprava a realizace semináře pro české učitele (nástroje pro hodnocení žáka, proškolení a certifikace pro výuku písma Comenia Script)	VIII 2013	X	
Metodická podpora českých učitelů a zástupců ředitelů	průběžně	X	X
Poradenská činnost rodičům	průběžně	X	X
Logistické zajištění pedagogického poradenství ve spolupráci s MŠMT	XII/2012 VI/2013	X	X
Zajišťování a distribuce odborné a pedagogické literatury, beletrie, časopisů a učebních pomůcek ve spolupráci s MŠMT	průběžně	X	X
Reflexe učebních osnov předmětu český jazyk a literatura	průběžně	X	X
Korektura českého překladu kurikula pro předškolní vzdělávání a učebních osnov matematiky	průběžně	X	
Kontrola otázek k písemné maturitní zkoušce z ČJL	I–II/2013		X
Podíl na tvorbě otázek k ústní maturitní zkoušce z ČJL	IV–V/2013		X
Zajištění a proškolení experta k ústní maturitní zkoušce z ČJL do EŠ Brusel III a Lucemburk I	V/2013		X
Vykonávání funkce místopředsedy maturitní komise v EŠ Brusel III	VI–VII/2013		X

6 Zavádění nových metod, postupů a nástrojů inspekčního hodnocení ve vazbě na projekt NIQUES

Česká školní inspekce je realizátorem vlastního transformačního projektu s názvem *Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice* (NIQUES). Realizace projektu započala 1. 7. 2011 a jeho ukončení je naplánováno na polovinu roku 2015 (v důsledku schválené podstatné změny projektu dochází k jeho prodloužení o 12 měsíců, bez navýšení rozpočtových prostředků). Projekt je z 85 % spolufinancován z prostředků ESF – OP VK a jeho celkový rozpočet pro čtyřletou realizaci je zhruba 296 mil. Kč.

Cílem projektu je zásadní transformace národního inspekčního systému včetně vývoje, ověřování a následné implementace nových metod, postupů a nástrojů pro výkon inspekční a kontrolní činnosti dle školského zákona včetně zajištění vzdělávání příslušných cílových skupin, zejména pedagogických pracovníků. Drtivá většina klíčových projektových výstupů je konstruována tak, aby byla následně využívána nejen pro potřeby hodnocení vzdělávání Českou školní inspekcí, ale také pro vlastní praxi jednotlivých škol. Projekt je tvořen čtyřmi klíčovými aktivitami, které jsou vzájemně provázány a které společně tvoří ucelený synergický rámec pro aplikaci nových přístupů, metod, nástrojů a postupů pro hodnocení škol a školských zařízení. S ohledem na působnost ČŠI je zřejmé, že kromě zcela zásadního vlivu na podobu ČŠI se projekt a jeho výstupy dotknou prakticky celého segmentu regionálního školství.

6.1

Klíčové aktivity

Hlavním cílem první klíčové aktivity projektu je vytvořit soubor nových inspekčních postupů, nástrojů a metod pro zjišťování a hodnocení kvality vzdělávání jak na úrovni vzdělávací soustavy, tak na úrovni jednotlivých škol, a to zejména ve vazbě na hodnocení podpory a rozvoje jednotlivých klíčových funkčních gramotností.

Prioritním cílem druhé klíčové aktivity je vytvořit systém pro inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů a zejména vytvořit funkční a uživatelsky příjemnou technologickou platformu pro podporu tvorby a administrace školních vzdělávacích programů ze strany pedagogických pracovníků.

Třetí klíčová aktivita projektu je zaměřena na vybudování komplexního systému personálního rozvoje ČŠI a důsledné další vzdělávání školních inspektorů, pedagogů i ředitelů škol v problematice nových inspekčních postupů, metod a nástrojů, které budou vytvořeny v rámci projektu a které budou implementovány do hlavní činnosti organizace, a v problematice využití nástrojů vyvinutých v rámci projektu NIQUES v přímé praxi jednotlivých škol.

Čtvrtá klíčová aktivita, která je někdy mylně zaměňována za celý projekt NIQUES, si klade za cíl vybudovat univerzální technologickou platformu pro elektronické ověřování výsledků žáků ve školách, napříč ročníky a předměty, v důsledku kterého bude možné žákům, rodičům a školám poskytovat účinnou zpětnou vazbu o vzdělávacím procesu. ČŠI pak získá dosud chybějící nástroj pro hodnocení výsledků vzdělávání, jehož provádění jí ukládá školský zákon. V rámci této klíčové aktivity je tedy vyvíjen univerzální testovací systém, který umožní realizaci ověřování výsledků žáků na plošném principu i výběrová šetření v libovolném ročníku i předmětu. Dále je vytvářen systém pro tzv. školní testování spojené se školním e-learningem, jehož prostřednictvím každý učitel získá možnost provádět vlastní elektronické testování žáků v libovolném ročníku a z libovolných předmětů jako běžný nástroj vlastních evaluačních procesů, včetně nástroje pro tvorbu vlastních elektronických kurzů či možnosti využívat databázi testů sestavených pro celostátní certifikované testování.

V neposlední řadě je pak vyvíjen systém pro tzv. domácí testování, které umožní rodičům využívat on-line testovací systém pro domácí přípravu svých dětí. Nejde tedy pouze o vývoj jednoho systému pro státní certifikované (plošné) testování, jak je občas chybně prezentováno, ale o celý soubor elektronických testovacích modulů, které by měly pro své potřeby využívat především školy samotné, jež tyto moduly získají zcela zdarma, a to nejen pro účely autoevaluace, ale díky podrobným a analytickým výstupům i pro další formativní rozvoj dovedností a vědomostí žáků.

6.2

Zásadní události v jednotlivých klíčových aktivitách ve školním roce 2012/2013

6.2.1 Klíčová aktivita č. 1 – Vývoj integrovaného systému inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy

V rámci této aktivity vzniká expertní analytická studie, která na příkladech mnoha zemí OECD rozebere systémy hodnocení kvality a efektivity ve vzdělávání a okomentuje a srovná způsoby využití interního i externího monitoringu. Dále se studie věnuje základním gramotnostem v rámci vzdělávacích systémů zemí OECD a současně také samostatně v rámci České republiky, přičemž sledovány budou čtenářská, matematická, přírodovědná, sociální, jazyková a informační gramotnost. V rovině gramotností bude analyzováno jejich postavení v koncepčních dokumentech hodnocených zemí, následně dojde ke srovnání existujících přístupů a metodik, pomocí nichž je sledována podpora rozvoje a dosažená úroveň těchto základních gramotností.

K dispozici tak bude srovnání hodnotících systémů i přístupů k inspekčnímu hodnocení škol a školských zařízení v České republice, Slovensku, Rakousku, Polsku, Německu, Švédsku, Finsku, Norsku, Dánsku, Anglii, Austrálii, Novém Zélandu, Irsku, Slovinsku, USA či Kanadě. Součástí těchto srovnání pak bude syntéza poznatků, která bude představovat souhrn klíčových závěrů hodnocení.

V závěrečné části této expertní analytické studie dojde ke zhodnocení názorů a postojů hlavních skupin účastníků vzdělávání k externímu sledování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávacích institucí. Důraz bude kladen zejména na postoje k hlavním dopadům externího sledování a hodnocení. Vznikne také ucelená koncepce sledování a hodnocení kvality a efektivity ve vzdělávání v rámci České republiky. Zveřejnění analytické studie je naplánováno na leden 2014.

Expertní analytická studie je využitelná také pro samotný vývoj konkrétních metodik a metodologií pro stanovení obecných rámců pro hodnocení (tzv. národní inspekční rámec kvality) i konkrétních metodik pro hodnocení stěžejních funkčních gramotností. K vývoji těchto metodik a inspekčních postupů však ve školním roce 2012/2013 nedošlo z důvodu několikrát opakovaného a vždy neúspěšného výběrového řízení (nedostatečný počet zájemců či nedostatečný počet relevantních nabídek). V důsledku schválených změn projektu jsou přímé práce na vývoji metodik zahajovány prostřednictvím speciálních týmů až ve školním roce 2013/2014.

6.2.2 Klíčová aktivita č. 2 – Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů

Při plnění této aktivity byla vytvořena expertní analytická studie a několik dílčích studií zabývajících se zejména návrhem funkcí jednotlivých modulů připravovaného informačního systému pro multikriteriální hodnocení kvality vzdělávání a dále pro tvorbu a hodnocení naplňování školních vzdělávacích programů (jak ze strany škol, tak také ze strany ČŠI).

Tyto analytické a dokumentační práce byly vykonány ve druhém pololetí školního roku a bezprostředně poté byl zahájen vývoj jednotlivých modulů předmětného informačního systému. Jde zejména o následující komponenty:

Modul pro multikriteriální hodnocení kvality vzdělávání

Tento modul bude sloužit zejména uživatelům z řad ČŠI pro sledování kvality vzdělávání jak na úrovni škol, tak na úrovni celých vzdělávacích segmentů. Do systému budou promítnuty stávající a nové nástroje pro sledování dílčích oblastí. Tyto nástroje (a metody) vzejdou zejména z činnosti klíčové aktivity č. 1, a to včetně pilotáže, která bude v následujícím období prováděna právě prostřednictvím tohoto modulu systému.

Systém bude omezeně k dispozici i uživatelům na straně škol, záměrem je kromě vyššího stupně zjednodušení a sjednocení stávajících agend (rychlá šetření, ankety nebo sběr záznamů o úrazech) také nabídnout některé praktické nástroje pro vlastní využití školami.

Součástí modulu je mimo jiné také sofistikovaný analytický modul umožňující hledání a ověřování vazeb a závislostí mezi jednotlivými daty pořízenými na základě využití různých inspekčních nástrojů (rozhovor s ředitelem školy, hospitace, anketa s učiteli apod.).

Pro fázi ostrého provozu je projektována také odpovídající datová integrace s jinými informačními systémy rezortu. Jedná se především o import dat ze školského rejstříku a databáze výkonových ukazatelů MŠMT. Tato zásadní funkčnost nepochybně povede ke snížení administrativní zátěže jak na straně ČŠI, tak omezeně také na straně škol.

Počítat tak lze s vysokou přidanou hodnotou vzájemně zpracovávaných dat, a to i vzhledem k propojení s dalšími systémy ČŠI (např. systém pro hodnocení výsledků žáků).

Modul pro tvorbu ŠVP a hodnocení jeho naplňování

Tento modul je vytvářen zejména se snahou poskytnout školám efektivní a částečně také metodický nástroj pro tvorbu a aktualizaci vlastních školních vzdělávacích programů.

Díky možnosti automatizovaného ověření alespoň formálních znaků budou uživatelé vedeni k vytvoření ŠVP na základě odpovídající šablony RVP pro danou oblast vzdělávání. Pro tyto úkony budou také moci využít různé pomocné nástroje k vytvoření ŠVP, který bude systematicky zpracován a vyvážen také po stránce obsahové, jejíž variabilita bude samozřejmě v kompetenci dané školy.

V systému definované šablony jednotlivých RVP budou v závislosti na případných změnách kurikula aktualizovány a následná nutnost úprav a revizí konkrétních ŠVP dotčených škol bude systémem avizována a dále asistována.

Kromě samotné tvorby programů bude systém možné využít i k orientační průběžné validaci naplňování ŠVP, a to zejména na straně škol a s pomocí relevantních indikátorů (výsledky vzdělávání žáků, hospitační zjištění a frekvence hospitací, nárůst/úbytek žáků, DVPP, kázeňská opatření apod.).

Modul Portál

Tento modul nabídne široké odborné i laické veřejnosti výstupy z inspekční činnosti realizované ve školách (obdoba stávajícího registru inspekčních zpráv) a také další data systémů ČŠI v případě, že se je školy rozhodnou využít nad rámec standardní povinnosti (např. ŠVP školy vytvořené v příslušném modulu systému nebo data označená k publikaci a zadaná pomocí volitelně využitelných nástrojů modulu pro multikriteriální hodnocení).

Kromě přístupnosti takto publikovaných dat ze strany škol bude možné podle těchto údajů také školy vyhledávat, to vše v geografickém kontextu.

Zejména pro velmi malé školy nabídne modul Portál také prostředí pro vytvoření vlastní webové prezentace školy. Modul bude disponovat jednoduchým uživatelským rozhraním, tak aby bylo možné spravovat atraktivní, živý a aktualizovaný obsah i bez potřeby vyšší kvalifikace v oblasti ICT a nebylo ani třeba externích (placených) služeb v této oblasti.

Akceptace vývoje všech modulů systému je naplánována na první pololetí školního roku 2013/2014. Bezprostředně poté bude zahájen jejich pilotní provoz zajišťovaný ze strany ČŠI a vybraných pilotních škol tak, aby v posledním čtvrtletí školního roku mohl být zahájen kompletní ostrý provoz a mohly do něho být postupně zapojeny všechny školy. Zároveň bude zahájen rozsáhlý program vzdělávání pedagogických a vedoucích pracovníků škol, včetně např. mobilních vzdělávacích center, jejichž prostřednictvím bude přímo v jednotlivých

regionech ČR poskytováno prezenční vzdělávání pro využití všech výše popsaných výstupů klíčové aktivity a celého projektu právě zmíněnými koncovými uživateli.

6.2.3 Klíčová aktivita č. 3 – Rozvoj vzdělávání pro integrovaný systém inspekčního hodnocení

Tato aktivita se ve školním roce 2012/2013 zaměřila zejména na systémovou inovaci profesního rozvoje zaměstnanců, který je založen na hodnocení pracovního výkonu a na průběžné analýze vzdělávacích potřeb zaměstnanců. Ve školním roce 2012/2013 byl vytvořen a k připomínkovému řízení připraven Kariérní řád ČŠI. Z požadavků Kariérního řádu ČŠI vychází rovněž nově připravený systém hodnocení pracovníků. Nová koncepce hodnocení pracovníků, která zahrnuje i zjišťování vzdělávacích potřeb jednotlivců, umožňuje adresně plánovat a efektivně realizovat vzdělávací programy pro zaměstnance. Uvedené nové subsystémy se stanou součástí komplexní koncepce správního úřadu do roku 2020, tzv. Bílé knihy ČŠI.

Nový Kariérní řád ČŠI vymezuje nově všechny odborné pracovní pozice v ČŠI, a to včetně požadavků ČŠI jako zaměstnavatele, které jsou s jednotlivými pozicemi spojeny. Dokument zároveň systemizuje možné pobídky pro zaměstnance z oblasti odměňování a profesního růstu, rovněž ve vazbě na jednotlivé pracovní pozice. Kariérní řád umožní systematické řízení profesního rozvoje zaměstnanců. Jde o základní dokument celkové inovace systému dalšího vzdělávání pracovníků. Požadavky stanovené v kariérním řádu na jednotlivé pozice směřují i k hodnocení pracovního výkonu a jsou v něm stanoveny konkrétní hodnoty, kterých mají zaměstnanci na jednotlivých pozicích minimálně dosahovat.

Nový systém hodnocení pracovního výkonu vychází z odborných i obecných požadavků na jednotlivé pracovní pozice a umožňuje standardizaci průběhu i výsledků hodnocení napříč celou organizací decentralizovanou v regionech ČR. Soubor nástrojů hodnocení pokrývá všechny potřebné pracovní pozice a funkce. Nové nástroje pro strukturované hodnotící pohovory zahrnují část hodnocení profesního rozvoje pracovníků a jsou připraveny také pro stanovení priorit a osobního plánu profesního rozvoje jednotlivých pracovníků. V uplynulém školním roce proběhla pilotáž nového systému (hodnotících pohovorů, formulářů) hodnocení pracovníků, jejich pracovního výkonu a profesního rozvoje. Byli také proškoleni hodnotitelé zaměstnanců, kteří pracovali s novým systémem hodnocení a podíleli se na pilotáži nových formulářů pro hodnocení. Vedle samotného hodnocení zaměstnance (bodového hodnocení) a zpětné vazby k práci získané v průběhu pohovoru s hodnotitelem je zásadním výstupem hodnocení zaměstnance také osobní plán profesního rozvoje s prioritami pro jeho profesní rozvoj na období do dalšího hodnocení. Soubor osobních plánů profesního rozvoje umožňuje nově plánovat hromadné i individuální vzdělávání zaměstnanců přesně podle jejich potřeb.

V návaznosti na výše uvedené pilíře nového systému profesního rozvoje zaměstnanců bude připravena komplexní koncepce profesionalizace inspekčních pracovníků.

Po celý školní rok probíhala prakticky orientovaná příprava vlastního lektorského sboru ČŠI, a to prostřednictvím certifikovaných vzdělávacích programů lektorských a ICT dovedností. Školní inspektori byli v rámci průběžného vzdělávání proškoleni pro pozorování forem a metod v pedagogické praxi. Vlastní lektorský sbor se bude podílet na připravovaných vzdělávacích programech v regionech celé ČR. Mezi výstupy ostatních klíčových aktivit vznikají informační systémy určené k využití v praxi škol i jednotlivých pedagogických pracovníků regionálního školství ČR. Úspěšná implementace informačních systémů ve školách vyžaduje vedle samotné distribuce také systematické proškolení pracovníků škol, kteří budou následně vybaveni k plnému a účelnému využití nových informačních systémů a všech jejich funkcionalit v práci škol. Cílem je systematické pokrytí základních škol v regionech ČR vzdělávacími programy směřujícími k zefektivnění práce škol zejména v oblastech práce s dokumentací školy a s hodnocením výsledků. Proto byl připraven také návrh významného rozšíření aktivity se záměrem nabízet vzdělávací programy školám přímo v regionech celé ČR.

V souladu s Programem zjišťování výsledků vzdělávání – Zjišťování výsledků vzdělávání Českou školní inspekci ve školním roce 2012/2013, který vydal ministr školství, mládeže a tělovýchovy, se v období od 13. 5. 2013 do 7. 6. 2013 uskutečnila druhá celoplošná generální zkouška ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol.

Celoplošná generální zkouška byla v souladu s tímto programem povinná pro všechny školy vzdělávající v daném roce žáky na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol, nebyla-li ze strany ČŠI udělena výjimka z účasti pro objektivní důvody. Cíl byl stejný jako u první celoplošné generální zkoušky realizované ve školním roce 2011/2012, tedy zejména poskytnutí relevantní zpětné vazby žákům, rodičům, učitelům, ředitelům škol i státu o tom, jak si žáci příslušných ročníků stojí v hlavních předmětech kurikula v porovnání se vzdělávacími standardy, v čem jsou slabší a v čem naopak minimální vzdělávací požadavky v jednotlivých předmětech splňují.

Zásadních změn a vylepšení však doznaly jak testové úlohy, tak samotná technologie testovací aplikace a organizační zajištění. Testovací okno, v průběhu kterého měly všechny školy vzdělávající v daném školním roce žáky na úrovni 5. a 9. ročníků základního vzdělávání otestovat příslušné žáky ze tří předmětů, bylo rozšířeno ze tří týdnů v první zkoušce v roce 2012 na čtyři týdny ve zkoušce druhé, tak aby proces celoplošného testování co nejméně narušil běžný chod školy a aktivity naplánované v jednotlivých školách na konec školního roku. O termínu konání celoplošné generální zkoušky byly školy informovány již v říjnu roku 2012, a mohly si tak aktivity související se závěrem školního roku v dostatečném časovém předstihu upravit.

V měsíci březnu 2013, tedy ještě před spuštěním druhé celoplošné generální zkoušky, byla provedena pilotáž funkčnosti systému a obsahu testových úloh, které se zúčastnilo několik desítek škol v rámci celé ČR. Tato pilotáž měla validovat obtížnost testových úloh, ověřit jejich srozumitelnost a posoudit celkovou konstrukci testů (např. ve vazbě na čas apod.).

Do druhé celoplošné generální zkoušky se zapojilo 3 759 škol, to je 99,9 % všech škol, pro které byla celoplošná generální zkouška určena, a 166 150 žáků těchto škol (tj. 97,6 % ze všech registrovaných) vypracovalo celkem 477 027 testů. Použito bylo 70 584 počítačů (průměr 2,4 žáka na 1 počítač). Do testování se zapojilo také více než 16 000 žáků se SVP.

Podrobnosti o přípravě, průběhu a výsledcích druhé celoplošné generální zkoušky jsou k dispozici v závěrečné zprávě, kterou Česká školní inspekce vydala v listopadu 2013 a která je k dispozici na webových stránkách www.csicr.cz a www.niqes.cz. Níže uvádíme jen základní informace týkající se výsledků žáků a nástinů variant dalšího přístupu k problematice elektronického testování.

Výsledky

Stejně jako v první celoplošné zkoušce, byla i letos úroveň všech testů navázána na požadavky předmětových standardů pro základní vzdělávání. Testy byly opět konstruovány jako dvouúrovňové – pokud žák v první části testu prokázal dosažení požadované úrovně, řešil ve zbytku testu úlohy vyšší úrovně lépe odpovídající jeho schopnostem.

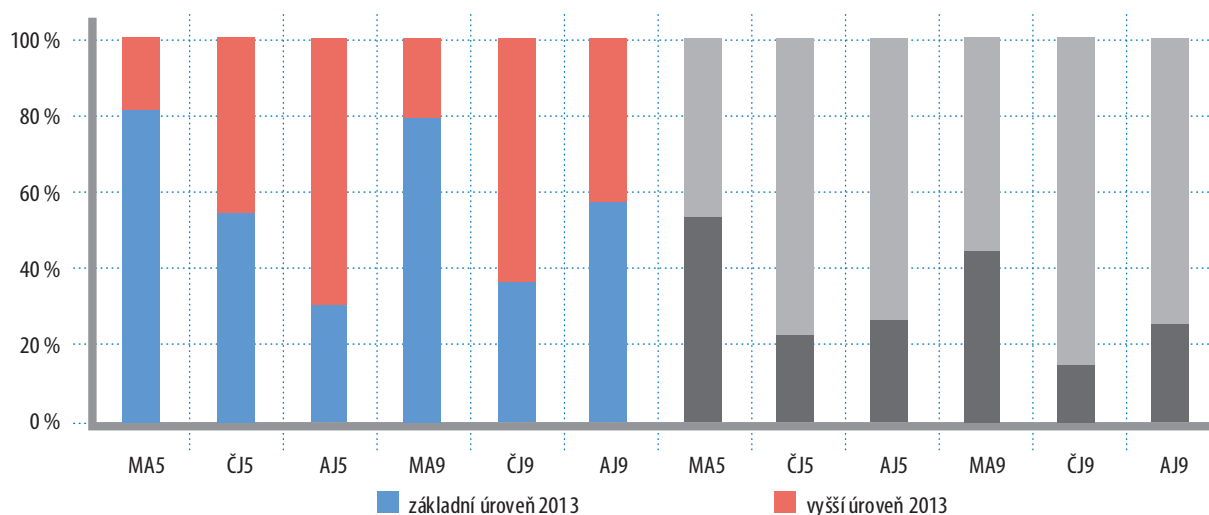
V úlohách základní úrovně dosáhli žáci pátých tříd průměrných úspěšností v rozsahu 53–79 %, v úlohách vyšší úrovně 64–82 %. Žáci devátých tříd dosáhli v úlohách základní úrovně průměrných úspěšností v rozsahu 54–84 %, v úlohách vyšší úrovně 60–85 %. Výsledky žáků tak potvrdily opodstatněnost zvoleného dvouúrovňového modelu i dobré nastavení rozdílu v obou obtížnostech.

Žáci pátých tříd nejúspěšněji řešili test anglického jazyka – naprostá většina žáků dosáhla v úlohách společné části testu (*Poslech a Čtení*) více než dvoutřetinové úspěšnosti. Výsledek je o to cennější, že test odpovídal strukturou i obtížností mezinárodně platným certifikovaným zkouškám úrovně A1. Mírně vyšší úspěšnosti oproti první celoplošné zkoušce dosáhli žáci pátých tříd v testu českého jazyka, a to i přes jeho prodloužení a zařazení většího podílu úloh založených na práci s alespoň krátkým textem. Naopak v matematice

došlo k mírnému snížení průměrné úspěšnosti – to ovšem padá na vrub zvýšení počtu úloh v testu a výsledek je možné považovat za srovnatelný s loňským výsledkem. Ze všech tematických částí zastoupených v testech žáci stejně jako v loňském roce nejméně úspěšně řešili úlohy tématu *Geometrie*.

➤ Graf 12

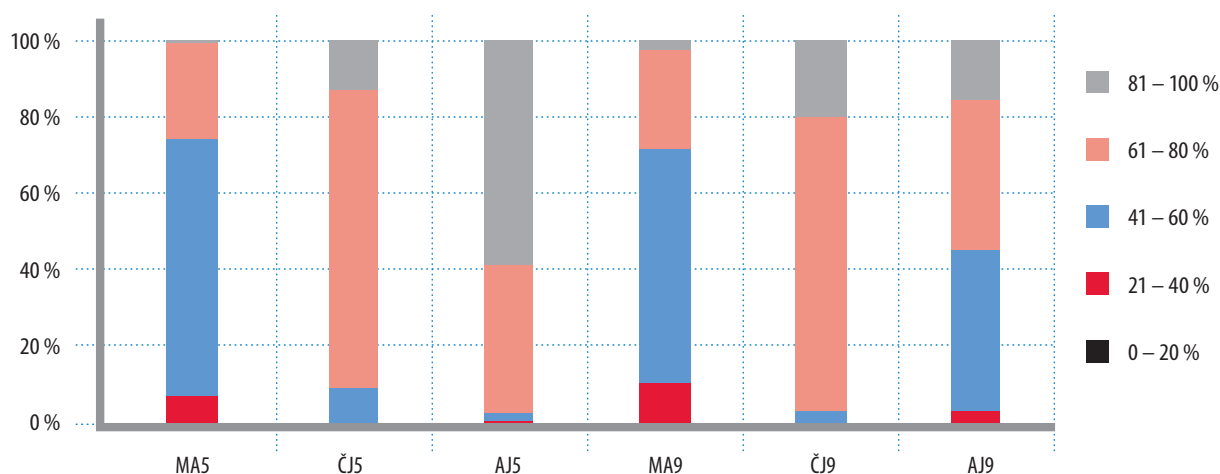
Rozdělení žáků podle postupu do úrovní

Žáci devátých tříd nejlépe uspěli v testu českého jazyka s mírně vyšší průměrnou úspěšností než v loňském roce. Naopak v matematice, podobně jako u žáků pátých tříd, dosáhli mírně horší průměrné úspěšnosti; vzhledem ke zvýšení počtu úloh ale lze výsledky považovat za rovnocenné. Nejslabšího výsledku dosáhli v testu anglického jazyka, a to jak ve srovnání se žáky pátých tříd, tak ve srovnání s první celoplošnou zkouškou. Právě propad výsledků v anglickém jazyce mezi pátou a devátou třídou je pravděpodobně nejvíce alarmujícím zjištěním ve výsledcích druhé celoplošné zkoušky a rezultuje z něho úkol pokusit se v nejbližším období zjistit jeho možné příčiny.

➤ Graf 13

Podíly žáků ve výsledkových pásmech

Z hlediska **porovnání dosažených výsledků s požadavky předmětových standardů** jednoznačně uspěli žáci pátých tříd v testu anglického jazyka a žáci devátých tříd v testu českého jazyka – naprostá většina z nich dosáhla v úlohách základní úrovně více než třipětinové úspěšnosti. Naopak pouze v obou testech matematiky jsou v grafu, prezentujícím rozdělení výsledků žáků do pětiletých průměrných úspěšností, zřetelné podíly žáků s méně

než dvoupětinovou úspěšností – výsledek těchto žáků je třeba označit za slabý a jejich dovednosti v matematice za hodné dalšího sledování. Pozitivem je, že v žádném testu nebyla zaznamenána registrovatelně velká skupina žáků s kritickým výsledkem indikovaným průměrnou úspěšností pod hranicí 20 %.

Pentilové rozdělení úspěšností žáků bylo pro školy významným sebehodnotícím vodítkem – představovalo záměrně jedinou možnost porovnání výsledků jejich žáků s tím, jakých výsledků dosáhli v souhrnu všichni testovaní žáci (bez SVP). Výsledkové sestavy pro žáky, třídy i školy obsahovaly řadu podrobných informací o tom, v čem přesně byl ten který výsledek úspěšný či neúspěšný, ale ve snaze zdůraznit formativní přínos realizovaného testování byla možnost nepřiměřeného vzájemného porovnávání žáků či škol cíleně potlačena.

Poprvé mohly školy při registraci žáků volit z řady možných přizpůsobení obsahu testů i podmínek testování pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ti tvořili v rámci všech testovaných žáků přibližně 10 % (nejvíce z nich žáci s dysporuchami). Všechna připravená přizpůsobení byla školami různou měrou využita a většina průměrných úspěšností žáků se SVP se nacházela v rozmezí 40–60 %, což v součtu potvrdilo fakt, že sledování dovedností žáků se SVP touto formou testování je v plném rozsahu realizovatelné. Vzhledem k rozmanitosti forem a závažnosti speciálních vzdělávacích potřeb je hodnocení výsledků dosažených žáky se SVP nezbytné provádět přísně individuálně.

Doprovodné informace získané během testování o zapojených žácích a zúčastněných školách umožnily podrobnější analýzu výsledků žáků – z ní plynou například následující zjištění:

- Zatímco v matematice dosáhli chlapci lepší průměrné úspěšnosti než dívky (žáci devátých tříd o 4 procentní body, žáci pátých tříd o 2 procentní body), v testech českého jazyka i cizích jazyků měly navrch dívky (nejvíce v testu českého jazyka v deváté třídě, a to o 5,4 procentního bodu).
- Největší rozdíl v průměrných úspěšnostech vyhodnocených za všechny žáky jednotlivých krajů byl zaznamenán u testu anglického jazyka žáků devátých tříd – rozdíl bezmála 17 procentních bodů je dvakrát větší než rozdíl úspěšností „krajů“ v testu českého jazyka, v němž byl rozptyl nejmenší.
- Většina žáků považovala čas vyhrazený na řešení úloh jednotlivých testů za dostatečný a zadání úloh za srozumitelná. Žáci upřednostnili elektronickou formu testu před papírovou formou – více žáci pátých tříd, z nichž by ji volily plné dvě třetiny dotazovaných.
- Výsledky v jednotlivých testech velmi dobře korelovaly s klasifikací žáků, významný rozdíl byl ale zaznamenán mezi výsledky stejně klasifikovaných žáků v ZŠ a ve VG (největší v testu anglického jazyka, v němž průměrná úspěšnost jedničkařů na ZŠ odpovídala „jen“ průměrné úspěšnosti čtyřkařů na VG).
- Ve všech testech žáků devátých tříd byl zaznamenán nezanedbatelný překryv výsledků nejslabších žáků VG s nejlepšími žáky ZŠ – nejslabší žáci VG by i v rámci výsledků žáků ZŠ patřili jen k podprůměru. To, že míra překryvu je v různých krajích různá, ukazuje na různě „přesnou“ selekci nejlepších žáků při výběru uchazečů o studium ve VG.

Také druhá celoplošná generální zkouška po velmi náročné přípravě na straně ČŠI (a v rámci instalace testovací aplikace, studia příslušných manuálů a sledování průběžných instrukcí také na straně škol) prokázala, že je bez problémů možné elektronicky ověřovat výsledky žáků a že tyto výsledky jsou velmi dobře využitelné pro všechny účastníky procesu vzdělávání, zejména pro samotné žáky a jejich učitele. Na rozdíl od první celoplošné generální zkoušky se nevyskytly žádné větší technologické problémy, které by komplikovaly školám efektivní, účelnou a smysluplnou realizaci testování. Dílčí technické problémy

většinou souvisely s problematickým vybavením školy, popř. s nedodržením předepsaných postupů.

Z hlediska účasti byla celoplošná generální zkouška negativně poznamenána pouze povodňovou situací ve svém posledním týdnu, kdy došlo k uzavření několika škol, které nemohly testování dokončit, popř. vůbec zahájit. Tyto školy byly z účasti samozřejmě dodatečně omluveny.

Druhá celoplošná generální zkouška tedy prokázala plnou připravenost systému i organizačního know-how na ostrou realizaci plošných i výběrových šetření a velký zájem škol o využívání systému pro vlastní evaluační procesy (v režimu školního testování). Právě směrem ke školnímu a domácímu testování se po ukončení druhé celoplošné generální zkoušky přesunul akcent v rámci dalších vývojových projektových prací, tak aby byly nejpozději na začátku roku 2014 uvolněny tyto moduly k používání ze strany škol a veřejnosti (podrobnější zpráva a instrukce k problematice školního a domácího testování bude zveřejněna v průběhu podzimu 2013).

Stěžejním úkolem po ukončení procesu pilotáží a celoplošných generálních zkoušek systému pro ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání je rozhodnout, jak k celému procesu přistoupit ve vazbě na další možné využití testovací aplikace i testových úloh. V zásadě existuje několik variant, které kombinují využívání systémů jak pro celoplošné ověřování výsledků žáků v příslušném ročníku a příslušném předmětu (např. v uzlových bodech na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol), tak pro nejrůznější typy výběrových šetření.

Původním záměrem vlády ČR (programové prohlášení ze dne 4. 8. 2010) bylo provádět celoplošné ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol každoročně. Takové šetření je samozřejmě z principu možné a s patřičnou podporou realizovatelné, k posouzení však zůstává účelnost a také nezbytnost takového šetření v každoročním intervalu, zejména s ohledem na využití poskytnutých informací jednotlivými účastníky vzdělávacího procesu. ČŠI na základě zkušeností z obou celoplošných generálních zkoušek, na základě obecně uznávaných zásad metodologie testování i na základě povědomí o největší míře využitelnosti výsledků získaných elektronickým testováním doporučuje:

- Prodloužit časový interval mezi celoplošnými (povinnými) šetřeními míry naplnění požadavků minimálních standardů v profilových předmětech (český jazyk, matematika, cizí jazyk) v 5. a 9. třídách na 4 roky s úvodním ostrým termínem testování v gesci ČŠI ve školním roce 2014/2015 nebo 2015/2016 v závislosti na dořešení zejména legislativních otázek spojených s celoplošným testováním.
- Proložit celoplošná šetření každoročními výběrovými šetřeními ČŠI (povinná účast vybraných škol) sledujícími jak míru naplnění požadavků minimálních standardů v profilových i neprofilových předmětech (po jejich dopracování do použitelné podoby) v různých ročnících (nejen v 5. a 9. třídách), tak dosaženou úroveň v klíčových gramotnostech.
- Poskytnout všem školám možnost každoroční dobrovolné autoevaluace formou využití testových nástrojů připravených pro certifikovaná celoplošná i výběrová šetření v rámci školního testování, a to jak ke sledování míry naplnění požadavků minimálních standardů v profilových i neprofilových předmětech, tak ke sledování dosažené úrovně v klíčových gramotnostech.

K uvedeným doporučením vedou především následující argumenty:

- Z hlediska monitorování celkového stavu vzdělávací soustavy platí, že každoroční celoplošné testování by nepřineslo žádnou významnou výhodu (data získaná z dostatečně velkého, statisticky významného vzorku by se od celoplošně získaných dat nijak nelišila). Každoroční celoplošné testování by pouze zvyšovalo zátěž pro školy a oprávněně vyvolávalo výhrady vůči jinak užitečné formě evaluace.

- Pedagogické procesy mají své vlastní tempo a setrvačnost a je nereálné, aby opatření přijatá na základě zjištění z jednoho testovacího běhu přinesla konkrétní posun registrovatelný v řádu několika měsíců. Naopak delší prodleva mezi celoplošnými ověřováními umožňuje přijmout, realizovat a vyhodnotit i opatření působící delší dobu (na úrovni školy např. úpravu ŠVP, na centrální úrovni např. program podpory některé vzdělávací oblasti, změny v RVP apod.).
- Každoroční celoplošné testování míry naplnění požadavků minimálních standardů by významně omezilo prostor pro sledování a hodnocení dalších výstupů výuky, především z oblasti klíčových gramotností, produktivních dovedností žáků (dost dobře nelze sledovat plošně) a jiných než profilových vzdělávacích oblastí (český jazyk, matematika, cizí jazyk). To by mělo v krátké době silně deformující vliv na výuku (neoprávněný dojem preference profilových předmětů před neprofilovými předměty a obecnými gramotnostmi), neboť ta vždy bude dynamicky reflektovat obsah a formu hodnocení výsledků.
- Současně s celoplošnými a výběrovými šetřeními ČŠI budou nadále probíhat mezinárodní šetření PISA, TIMSS, PIRLS apod. Také tato šetření budou zdrojem informací o aktuálních výsledcích zapojených škol, současně ale také budou představovat organizační nápor pro zapojené školy a budou přispívat k celkovému počtu všech realizovaných testových šetření.

Argument, že každoroční celoplošné testování by každému žákovi zaručilo „certifikovanou“ zpětnou vazbu o jím dosažené úrovni ve sledovaných oblastech, je platný, ale ani čtyřletý interval mezi povinnými celoplošnými šetřeními žádnou školu nezbavuje možnosti každoročně v rámci školního testování absolvovat šetření odpovídající jejím představám a potřebám (ať už v profilových nebo neprofilových předmětech, případně v klíčových gramotnostech). Pokud škola takovou možnost využije, bude efekt pro ni i pro její žáky stejný jako v případě, že by se povinná celoplošná šetření realizovala každý rok (tj. ti, kdo budou mít o každoroční sledování výsledků zájem, o takovou možnost nepřijdou).

Navrhovaný model obohacuje základní myšlenky původního vládního záměru (pravidelná informace o „výkonu“ vzdělávání, zpětná vazba dostupná každému žákovi a každé škole) o řadu dalších přínosů, které mohou informace získané z plošných i výběrových šetření podpory a výsledků vzdělávání přinést všem aktérům vzdělávacího procesu, a to právě díky využití různých typů šetření, různých monitorovacích prostředků a zacílení na všechny věkové skupiny žáků (oproti původní představě sledovat výsledky jen na úrovni 5. a 9. tříd).

Ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání je nedílnou součástí komplexního hodnocení škol ze strany České školní inspekce dle školského zákona. Právě absence vhodného nástroje pro hodnocení výsledků byla důvodem pro implementaci této problematiky do vývojových procesů projektu NIQUES.

Česká školní inspekce pro potřeby hodnocení vzdělávání jednoznačně preferuje pravidelná výběrová šetření na vždy sofistikovaně vybraném, reprezentativním vzorku škol, a to jak v oblasti zjišťování míry naplnění požadavků minimálních standardů všech vzdělávacích předmětů, tak v oblasti zjišťování podpory rozvoje a dosažené úrovně funkčních gramotností. Periodická celoplošná šetření ve vybraném ročníku a předmětu pak vhodně doplní celkový snímek úrovně znalostí a dovedností žáků v těch oblastech, které je možné elektronickým šetřením sledovat.

Současně si je ČŠI dobře vědoma limitovaných vypovídacích možností elektronického testování (především nemožnost postihnout všechny vzdělávací cíle, omezená statistická přesnost daná jednorázovostí zkoušky apod.), a proto ČŠI používá a nadále bude používat výsledky testování pouze jako jeden z mnoha indikátorů kvality vzdělávání v multikriteriálním rámci hodnocení kvality škol. Zjistí-li ČŠI, že nějaká škola v důsledku evaluačních šetření a ověřování výsledků opakovaně vykazuje rizikový stav, může danou školu navštívit

a právě s použitím celé škály dalších nástrojů, metod a postupů identifikovat příčiny a napomoci nápravě stavu. Stejně tak zjistí-li ČŠI, že škola opakovaně vykazuje velmi dobré výsledky, je možné s pomocí dalších nástrojů identifikovat příklad úspěšně fungující školy a poukazovat na něj nadále jako na příklad dobré praxe.

Významným přínosem zjištění vzešlých z testových šetření je poskytnutí zpětné vazby žákům, učitelům i zákonným zástupcům žáků. Objektivní informace (v míře dané možnostmi elektronického testování) o úrovni naplnění požadavků minimálních vzdělávacích standardů i dosažené úrovni v klíčových gramotnostech je cenným a mocným formativním nástrojem v hodnocení a dalším směřování vzdělávacích procesů jak pro jednotlivého žáka, tak pro pedagogickou činnost učitele – může napomoci efektivnímu nastavení směru, cílů a forem učení. O tom, že takový přístup uplatňuje stále větší počet škol, svědčí i četnost využívání různých komerčně nabízených testování v autoevaluační činnosti škol, a to i přesto, že za ně školy musejí platit a že žádné z nich nenabízí kalibrované porovnání úrovně žáků s požadavky kurikula (v naprosté většině se jedná o srovnávací testování porovnávající pouze žáky a školy mezi sebou navzájem). V bezplatné možnosti získání validní zpětné vazby ve vztahu k požadavkům vzdělávacích standardů (testování ověřovací) tkví značný potenciál směrem ke zkvalitnění vlastní evaluační činnosti škol a k posílení formativních prvků hodnocení výuky.

Pro maximální využití pozitivních možností, které sledování a hodnocení výsledků žáků může přinést, je třeba důsledně setrvat právě na principu ověřovacího testování. Koncepce testování realizovaného ČŠI je založena na bázi ověřování vědomostí a znalostí vůči minimálním požadavkům státu. Cílem testů v pojetí ČŠI je tedy ověření toho, do jaké míry žák zvládá požadavky obsažené v rámcových vzdělávacích programech a v minimálních vzdělávacích standardech základního vzdělávání. Podrobné výsledkové sestavy pro každého žáka i nadále musí (a budou) obsahovat detailní vyhodnocení a vysvětlení toho, co žák úspěšně prokázal a v čem naopak neuspěl. Žák i učitel tak i nadále budou moci jednotlivě posuzovat kvalitu žákova výkonu se zohledněním všech jeho individuálních předpokladů a specifik.

Komplexnost informace o výsledku žáka prakticky znemožňuje vytvoření statisticky relevantních žebříčků. Zachování tohoto principu je základním preventivním opatřením před zneužitím výsledků pro zkratkovitou interpretaci získaných zjištění, která by mimo jakoukoli pochybnost měla negativní dopad jak na důvěru škol v poskytnutý evaluační nástroj, tak na výuku. Testování v pojetí ČŠI i nadále zůstane prostředkem, nikoli cílem. Pro podporu této prevence je nezbytné i nadále jako součást všech výsledkových sestav důsledně vysvětlovat, co uvedené údaje o žákovi (škole) vypovídají a co se z nich naopak vysoudit nedá.

Obě provedené celoplošné generální zkoušky procesu elektronického ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání jednoznačně prokázaly, že tento způsob externí evaluace je velmi komfortní a moderní metodou se zásadními přínosy pro všechny aktéry vzdělávacího procesu a při dodržení výše doporučených principů má značný potenciál přispět ke zkvalitnění vzdělávání v ČR.

7 Mezinárodní šetření a mezinárodní spolupráce

Nedílnou součástí aktivit České školní inspekce je členství v mezinárodních organizacích a účast v jejich programech. Kromě spolupráce se zahraničními partnery, členství ve Stále mezinárodní konferenci inspektorátů a činnosti v systému Evropských škol se jedná také o práci v orgánech Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Organizace pro hodnocení výsledků vzdělávání (IEA), odborných skupinách Rady Evropy a Evropské unie. Mezinárodní zkušenosti jsou neocenitelnou pomůckou pro hlavní hodnotící a monitorovací činnost ČŠI, při hodnocení české vzdělávací soustavy i při součinnosti s MŠMT v realizaci státní školské politiky.

7.1

Zajištění úkolů mezinárodních šetření v rámci projektů ESF

Česká školní inspekce je partnerem MŠMT v realizaci dvou důležitých individuálních projektů národních: „Příprava a realizace mezinárodních výzkumů v počátečním vzdělávání a jejich zveřejnění (Kompetence I)“ a „Realizace mezinárodních výzkumů v oblasti celoživotního učení a zveřejnění jejich výsledků (Kompetence III)“. Součástí těchto projektů, spolufinancovaných z Evropského sociálního fondu prostřednictvím operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, je realizace zásadních mezinárodních šetření PISA, PIRLS, TIMSS, ICILS a TALIS. Výstupy z těchto šetření mají velký význam pro hodnocení vzdělávací soustavy České republiky. Kromě toho je Česká republika prostřednictvím projektu Kompetence III zapojena do dvou významných projektů OECD, známých pod názvy Posouzení systému evaluace a monitoringu v ČR a Překonávání školního neúspěchu.

7.1.1 Zjištění v mezinárodních šetřeních PIRLS 2011 a TIMSS 2011

Mezinárodní projekt TIMSS se zaměřuje na zjišťování úrovně vědomostí a dovedností žáků 4. a 8. ročníků ZŠ v matematice a v přírodovědných předmětech, projekt PIRLS zjišťuje úroveň čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku ZŠ. Oba projekty umožňují zúčastněným zemím sledovat též vývoj ve výsledcích žáků.

Ve školním roce 2012/2013 pokračovaly v rámci projektu Kompetence I práce spojené se zveřejněním výsledků šetření PIRLS 2011 a TIMSS 2011 a jejich diseminací. V prosinci 2012 proběhla společná tisková konference ČŠI a MŠMT, na které byly představeny hlavní výsledky obou šetření. Vedle tiskové zprávy vydala ČŠI Národní zprávu TIMSS 2011¹¹ a Národní zprávu PIRLS 2011,¹² popisující výsledky českých žáků 4. ročníku v mezinárodním srovnání. Spolu se zprávou byl publikován stručný přehled výsledků „PIRLS 2011 & TIMSS 2011 – Hlavní zjištění“.¹³

V únoru 2013 se uskutečnil na ústředí ČŠI seminář pro odbornou veřejnost k výsledkům šetření PIRLS 2011 a TIMSS 2011. Následovalo sedm regionálních seminářů pro školní inspektory, kde byly výsledky obou šetření prezentovány a diskutovány. Kromě toho zástupci ČŠI přednesli svá zjištění na několika konferencích a seminářích pro učitele matematiky a přírodních věd, bylo publikováno několik článků. Dále byly připraveny publikace s uvolněnými úlohami z matematiky a z přírodovědy a publikace s úlohami z oblasti čtenářské gramotnosti pro 4. ročník, určené především učitelům prvního stupně základní školy

¹¹ http://www.csicr.cz/getattachment/f80cafe7-4097-4bf5-a29f-8b25e150f2d9/narodni-zprava-TIMSS_2011_WEB.pdf

¹² http://www.csicr.cz/getattachment/53120d54-47da-4a68-9452-12c44b0e3aab/narodni-zprava-PIRLS_2011_WEB.pdf

¹³ http://www.csicr.cz/getattachment/7d8266e9-9f15-4413-8098-45379ebdc95a/HIGHTLIGHTS_2011_WEB.pdf

a fakultám připravujícím tyto učitele, které byly rozeslány do škol počátkem školního roku 2013/2014 a jsou vystaveny na webu ČŠI.¹⁴

V šetření TIMSS 2011 byli čeští žáci nadprůměrní v matematice i v přírodovědě, ve které si v mezinárodním srovnání vedli lépe. Zatímco v matematice je předstihli žáci deseti evropských zemí, v přírodovědě to byli pouze žáci Finska a Ruska. Od roku 2007 se čeští žáci v obou oborech statisticky významně zlepšili, v přírodovědě je jejich výsledek srovnatelný s výsledkem dosaženým v roce 1995, v matematice však ČR zůstává zemí s největším propadem od roku 1995. Žáci 4. ročníku si relativně lépe poradili s matematickými úlohami na uvažování a naopak horší výsledek měli při prokazování znalostí. V přírodovědě byli čeští žáci úspěšnější při řešení úloh z okruhu živá příroda a naopak méně úspěšní při zodpovídání otázek z tematického okruhu neživá příroda.

V šetření PIRLS 2011 byli čeští žáci nadprůměrní, předstihli je žáci pouze sedmi evropských zemí. Česká republika má ve srovnání s řadou zemí poměrně nízké procento žáků, kteří ovládají čtenářské dovednosti nejvyšší obtížnosti, na druhé straně má velmi málo žáků, jejichž čtenářské dovednosti jsou na velmi nízké úrovni.

7.1.2 Zajištění mezinárodního šetření PISA 2012

Projekt OECD PISA, jehož pátý cyklus PISA 2012 je součástí projektů Kompetence I a III, je zaměřen na zjišťování úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků. Je koncipován tak, aby poskytoval tvůrcům školské politiky v jednotlivých zemích důležité informace o fungování jejich školských systémů.

V rámci šetření PISA 2012 zaměřeného zejména na oblast matematické gramotnosti se ve většině zúčastněných zemí realizovalo též elektronické testování schopnosti žáků řešit problémové úlohy mezipředmětového charakteru. Osmnáct zemí včetně ČR se navíc účastnilo zjišťování úrovně finanční gramotnosti svých žáků.

Ve školním roce 2012/2013 se ve spolupráci s mezinárodním centrem uskutečnilo čištění dat z hlavního sběru a probíhala příprava podkladů pro mezinárodní zprávu. Na jaře 2013 byly do všech 297 škol v ČR, které se účastnily hlavního sběru dat, zaslány zprávy s výsledky jednotlivých škol v národním kontextu. Byl zahájen překlad koncepčního rámce, který je teoretickým východiskem pátého cyklu projektu PISA, a započaly práce na publikaci s uvolněnými matematickými úlohami.

Výsledky šetření PISA 2012 v matematické, přírodovědné a čtenářské gramotnosti budou zveřejněny na mezinárodní tiskové konferenci v Paříži 3. 12. 2013. Ve stejné době je na tiskové konferenci na MŠMT plánováno zveřejnění výsledků českých žáků v mezinárodním kontextu a vydání národní zprávy a publikace s matematickými úlohami, které OECD uvolnila ke zveřejnění. Mezinárodní zveřejnění výsledků z oblasti řešení problémů plánuje OECD v březnu 2014 a výsledků z oblasti finanční gramotnosti v červnu 2014.

7.1.3 Zajištění mezinárodního šetření ICILS 2013

Mezinárodní projekt ICILS získává poznatky o dovednostech žáků v oblasti počítačové a informační gramotnosti. Testovanou skupinou žáků jsou v České republice žáci 8. ročníku základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií.

V rámci projektu ICILS, který je součástí projektu Kompetence III, proběhl v České republice v období 4.–27. března 2013 vlastní sběr dat ve 170 zapojených školách. Celkem se do ICILS v České republice zapojilo v letošním hlavním šetření 3 200 žáků 8. ročníku základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, 2 100 učitelů a 170 ředitelů a koordinátorů ICT.

¹⁴ <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/TIMSS/Ulohy-z-matematiky-a-prirodovedy-pro-4-rocnik>
<http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS/Cteme-nejen-v-hodinach-ceskeho-jazyka>

Po vyhodnocení otevřených žákovských odpovědí byly mezinárodnímu centru po předepsaných kontrolách předány v červenci datové soubory. Dále proběhlo vyplnění dotazníku o průběhu hlavního šetření v ČR. Do konce roku 2013 bude zodpovězen národní kontextuální dotazník a připravena česká verze koncepčního rámce šetření ICILS.

Po dokončení sběru dat ve všech zúčastněných zemích na podzim 2013 budou získaná data zpracována mezinárodním konsorciem šetření ICILS a poté uvolněna ke zpracování národním centrům v jednotlivých zemích. Očekávanými výstupy šetření ICILS jsou mezinárodní zpráva s výsledky všech zapojených zemí, dále národní zpráva, kterou v každé zemi vypracuje národní centrum, a školní zprávy představující zpětnou vazbu pro školy zapojené do šetření. Ke zveřejnění mezinárodní a národní zprávy dojde v listopadu 2014.

7.1.4 Zajištění mezinárodního šetření TALIS 2013

Mezinárodní projekt TALIS je prvním mezinárodním výzkumem, v němž jsou učitelé a ředitelé přímo dotazováni na školní prostředí, průběh vyučování a podmínky, ve kterých učitelé a ředitelé pracují.

V rámci projektu TALIS, který je součástí projektu Kompetence III, byli v ČR dotazováni učitelé a ředitelé na druhém stupni ZŠ. Hlavní sběr dat proběhl v ČR v období 4. března až 5. května 2013 na 220 školách a celkem se do projektu zapojilo 3 219 učitelů a 220 ředitelů.

Na konci května byly mezinárodnímu centru po předepsaných kontrolách předány datové soubory. Dále proběhlo vyplnění dotazníku o průběhu hlavního šetření v ČR.

Po dokončení sběru dat ve všech zúčastněných zemích budou získaná data zpracována v mezinárodním centru projektu a poté budou uvolněna ke zveřejnění. Očekávanými výstupy šetření TALIS jsou mezinárodní zpráva a národní zpráva, kterou v každé zemi vypracuje národní centrum. Ke zveřejnění mezinárodní a národní zprávy dojde na jaře 2014.

7.1.5 Posouzení systému monitoringu a evaluace v ČR

Hlavní činností aktivity 4 projektu Kompetence III v tomto období byla veřejná diskuse s odbornou veřejností o doporučeních OECD a o změnách v systému hodnocení vzdělávání na úrovni žáků, učitelů a škol. Shrnutí diskuse, do které se zapojilo 610 účastníků regionálních seminářů, a výsledky kvalitativního výzkumu potřeb aktérů jsou obsahem zveřejněné Zprávy o průběhu veřejné diskuse k doporučením OECD v oblasti monitoringu a evaluace.¹⁵ V rámci této aktivity se ČŠI zapojila do přípravy mezinárodní souhrnné zprávy, kterou zveřejnila na svém webu v květnu 2013. Tato zpráva „OECD Review of Evaluation and Assessment in Education – Synergies for Better Learning – An International Perspective on Evaluation and Assessment“ a česká verze jejího shrnutí přináší srovnání 28 zemí včetně ČR z hlediska systému hodnocení.¹⁶ Pro ČŠI, ale i širokou odbornou veřejnost je cenným zdrojem poučení pro připravované změny v hodnotícím systému. V červnu 2013 bylo provedeno šetření potřeb aktérů v oblasti hodnocení, tj. učitelů, ředitelů a zřizovatelů škol, jehož výsledky budou využity rovněž pro formulaci doporučení pro vzdělávací politiku v oblasti evaluace a monitoringu.

Veřejná diskuse o doporučeních OECD je důležitou zpětnou vazbou o fungování systému hodnocení a přinesla informace, které využije ČŠI pro přípravu svých koncepčních materiálů (koncepte rozvoje ČŠI 2014–2020, nový inspekční a kontrolní řád) i ve své běžné inspekční činnosti.

¹⁵ <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/Posouzeni-systemu-evaluace-a-monitoringu-v-CR/Zprava-o-prubehu-verejne-diskuse-k-doporucenim-OEC>

¹⁶ <http://www.csicr.cz/getattachment/9f896593-07ca-4260-993c-04246f853bab>

V rámci aktivity 5 projektu Kompetence III proběhla veřejná diskuse o doporučeních OECD ke zlepšení rovného přístupů žáků ke vzdělávání a k hlavním problémům v překonávání školního neúspěchu v ČR. Kvalitativní výzkum o postojích pedagogů, prováděný během regionálních seminářů, potvrdil nedostatečné porozumění pro radikální prosazování některých opatření, která OECD doporučuje v oblasti spravedlivosti a inkluze ve vzdělávání. Zpráva o průběhu veřejné diskuse a výzkumu postojů odborné veřejnosti¹⁷ přináší soubor návrhů na zlepšení situace, které na základě svých zkušeností doporučili účastníci diskuse.

ČR čelí velmi podobným výzvám v otázkách rovnosti, stejně jako většina zemí OECD. Proto mezinárodní porovnání opatření, která fungují, nebo naopak bariér, které brání překonávání školního neúspěchu, je pro práci ČŠI velmi důležité. Poznatky z veřejné diskuse pomáhají inspekci lépe a s porozuměním analyzovat situaci ve školách, kterou v rámci své hlavní inspekční práce hodnotí.

7.2

Spolupráce s OECD, aktuální a plánované zapojení do jednotlivých šetření

Jako členská země OECD se ČR zapojuje také do práce v jejích jednotlivých orgánech v oblasti vzdělávání. Pracovníci ČŠI zastupují ČR například v řídicí radě Centra pro výzkum a inovace ve vzdělávání (GB CERIOECD), řídicí radě PISA (PISA GB), řídicí radě TALIS (TALIS BPC), pracovní skupině INES (INES OECD Working Group).

ČR je od roku 2000 zapojena do mezinárodního šetření OECD PISA.

PISA 2015

Realizaci pátého cyklu projektu PISA zajišťuje Česká školní inspekce v rámci plánu hlavních úkolů. Přípravná fáze šetření byla zahájena v srpnu 2012, hlavní sběr dat proběhne v roce 2015. V centru pozornosti bude zejména přírodovědná gramotnost, novou testovanou oblastí bude týmové řešení problémů. Ve školním roce 2012/2013 proběhla revize koncepčních rámců pro cyklus PISA 2015, tvorba přírodovědných testových úloh pro mezinárodní centrum, posouzení a revize testových úloh z oblasti přírodních věd a týmového řešení problémů pro zařazení do pilotního šetření, posouzení a revize dotazníkových položek. Dále byla v ČR otestována vhodnost počítačového vybavení v našich školách pro potřeby projektu PISA. Od jara 2013 probíhaly práce na překladech a adaptacích testových úloh z oblasti přírodních věd a týmového řešení problémů, pracovníci ČŠI spolupracovali na převezech úloh do elektronické podoby. Proběhly překlady a adaptace čtyř verzí žákovského dotazníku, dvou verzí dotazníku pro učitele a dotazníku pro ředitele, všechny dotazníky byly následně převedeny do elektronické podoby. Během celé přípravné fáze probíhaly práce na podkladových materiálech pro výběr vzorku škol pro testování.

7.3

Spolupráce s IEA, aktuální a plánované zapojení do jednotlivých šetření

S Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání probíhá průběžná komunikace na obecné úrovni (zástupce ČŠI se účastní každoročního jednání valného shromáždění) a na úrovni realizace jednotlivých šetření. Česká republika je zapojena do šetření počítačové a informační gramotnosti ICILS 2013, jehož zjištění budou k dispozici v roce 2014. Byla zahájena příprava dalšího cyklu TIMSS 2015.

¹⁷ <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/Prekonavani-skolniho-neuspechu-v-CR/Zverejneni-Zpravy-o-prubehu-verejne-diskuze-a-vyzk>

S ohledem na národní priority a dostupné finanční zdroje je v řešení zapojení ČR do dalšího cyklu šetření čtenářské gramotnosti PIRLS 2016 ve 4. ročníku ZŠ a do nového projektu ECES, zaměřeného na oblast předškolního vzdělávání.

Z dalších aktuálních projektů IEA se ČR nebude s ohledem na priority a zdroje zapojovat do TIMSS 2015 v 8. ročníku ZŠ, do TIMSS Advanced v posledním ročníku střední školy a do šetření ICCS 2016, zaměřeného na občanské postoje.

TIMSS 2015

Realizaci šetření zajišťuje Česká školní inspekce v rámci plánu hlavních úkolů, testování budou opět žáci 4. ročníku. Přípravná fáze projektu byla zahájena v únoru 2013. Ve školním roce 2012/2013 proběhla revize koncepce šetření, byly zpracovány návrhy na úpravu kontextových dotazníků, vyvinuty nové testové úlohy a zahájeny práce na výběru vzorku škol pro testování.

7.4

Zapojení ČŠI do projektů SICI

Poprvé v sedmnáctileté historii Stálé mezinárodní konference inspektorátů (SICI) byla Česká školní inspekce pověřena uspořádáním valného shromáždění, tedy pracovního jednání nejvyššího orgánu organizace. Uskutečnilo se v říjnu 2012 v Praze a bylo spojeno s konferencí o vzdělávacích výzvách 21. století z pohledu inspektorátů.

Hlavním motem seminářů pořádaných SICI v uplynulém období byla inovace – jak ve vzdělávání, tak v samotné práci inspektorátů. Hodnocení práce učitelů v kontextu změn a inovací byl určen listopadový workshop v Paříži, v Bratislavě se v červnu 2013 inspektoři zaměřili na hodnocení nových směrů a trendů ve vzdělávání a jejich hodnocení. Zároveň posloužil tento seminář k formulaci společného memoranda postihujícího současný stav, cíle a předpokládaný vývoj inspektorátů Evropy. V dolnosaském Braunschweigu porovnávali účastníci v září 2013 různé přístupy, vyhledávali společné úkoly inspektorátů po vykonané inspekční činnosti a zároveň poukázali na nezastupitelnou roli inspektorátů v následném hodnocení a podpoře kvality vzdělávání a kvality jednotlivých inspektovaných škol. Uvedených seminářů se zúčastnili zástupci ČŠI, kteří prezentovali inspekční zkušenosti a vedli jednotlivé pracovní skupiny.

V současné době sdružuje SICI 32 inspektorátů z 23 zemí (nejnovějším členem je italský inspektorát Trentino). Česká školní inspekce nadále administruje webové stránky SICI.¹⁸

¹⁸ <http://www.sici-inspectorates.eu>

8 Souhrnné poznatky z kontrol

8.1

Kontrola – definice

Kontrola prováděná ČŠI jako orgánem veřejné správy je jedním z nástrojů státu k zajištění celospolečenských zájmů a dodržování povinností vyplývajících z obecně závazných právních předpisů. Úkolem kontroly jako nezávislé objektivní činnosti je zjišťovat, zda u kontrolovaných osob:

- a) jsou dodržovány právní předpisy,
- b) jsou dodržována závazná pravidla, závazné ukazatele a rozhodnutí,
- c) jsou přijata kritéria stanovená pro hospodárný, efektivní a účelný výkon činnosti kontrolované osoby právními předpisy, závaznými ukazateli a rozhodnutími a zda jsou tato kritéria plněna,
- d) je zaveden vnitřní kontrolní systém, který je funkční, dostatečně účinný a reaguje na změny ekonomických a právních podmínek,
- e) jsou kontrolovanou osobou na základě nedostatků zjištěných provedenými kontrolami ve sledovaných oblastech přijata opatření k odstranění těchto nedostatků, včetně opatření k odstranění, zmírnění nebo předcházení rizik, a zda jsou přijatá opatření kontrolovanou osobou plněna.

8.1.1 Vymezení obsahu jednotlivých kontrolních systémů

1. Státní kontrola dodržování právních předpisů se týká právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb. Zahrnuje zejména kontrolu vybraných ustanovení školského zákona, jeho prováděcích právních předpisů, kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů, poskytování školního stravování a k oblasti ústavní a ochranné výchovy.
2. Veřejnosprávní kontrola (VSK) zahrnuje dodržování obecně závazných právních předpisů, závazných pravidel, ukazatelů, rozhodnutí, vnitřních předpisů a zásad při hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu. Její součástí je též finanční kontrola skutečností rozhodných pro hospodaření s těmito finančními prostředky. Kontrola je vždy součástí příslušného plánu hlavních úkolů ČŠI, a to v aktuálním členění na státní a veřejnosprávní kontrolu:
 - a) realizace kontroly v zařízeních školního stravování a kontrola podmínek školního stravování pro účely přiznání dotací u soukromých škol,
 - b) realizace kontroly dodržování právních předpisů při zajišťování ochrany zdraví a bezpečnosti dětí, žáků a studentů,
 - c) realizace státní kontroly dodržování vybraných ustanovení školských právních předpisů,
 - d) realizace veřejnosprávní kontroly využívání finančních prostředků státního rozpočtu poskytovaných školám a školským zařízením, které se člení v závislosti na zřizovateli těchto škol a školských zařízení, kterými jsou:
 - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
 - registrovaná církev nebo náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy,
 - obec nebo dobrovolný svazek obcí,
 - kraj,
 - jiný zřizovatel než stát, kraj, obec nebo svazek obcí, registrovaná církev nebo náboženská společnost (dále „soukromé školy“).

8.1.2 Souhrnné výsledky kontrolní činnosti

Celkem bylo provedeno 2 851 kontrol, bylo kontrolováno a hodnoceno 5 572 rozvojových programů a v 2 190 školách byly hodnoceny ekonomické podmínky jako jeden z předpokladů funkčnosti školy.

Tabulka 73

Druhy kontrol

Druh kontroly	celkem	MŠ	ZŠ	SŠ	ostatní
Veřejnosprávní kontrola § 160–162	614	156	306	23	129
Státní kontrola dodržování vybraných ustanovení školského zákona	1 632	517	559	394	162
Školní stravování	386	x	x	x	386
BOZ	219	36	85	37	61
Kontrola celkem	2 851	723	967	454	707
Hodnocení ekonomických podmínek*	2 190	634	659	344	553
Rozvojové programy, § 163	5 572	805	2 416	968	1 383

* Poznámka: Součástí inspekční činnosti je také sledování ekonomických podmínek činnosti škol a školských zařízení.

8.2

Souhrnné poznatky z veřejnosprávní kontroly využívání finančních prostředků státního rozpočtu poskytnutých školám a školským zařízením podle § 160–163 školského zákona ve školách a školských zařízeních všech zřizovatelů

8.2.1 Základní informace o provedených kontrolách

Samostatným úkolem podle Plánu hlavních úkolů České školní inspekce na školní rok 2012/2013 byla veřejnosprávní kontrola využívání prostředků státního rozpočtu poskytnutých školám a školským zařízením všech zřizovatelů.

Hlavním úkolem veřejnosprávní kontroly bylo prověřit oprávněnost a efektivnost využívání finančních prostředků státního rozpočtu, a to v oblastech personálních, materiálních a finančních podmínek, tzn. zejména u osobních nákladů (mzdové náklady, zákonné pojištění, zákonné a ostatní sociální náklady) a ostatních neinvestičních výdajů (zejména vzdělávání pedagogických a nepedagogických pracovníků, učebnice, učební pomůcky a základní školní potřeby).

Ve výše uvedených souhrnných bodech je zahrnuta:

- Kontrola, zda poskytnuté finanční prostředky státního rozpočtu byly přijaty a použity oprávněně, tj. v daném rozpočtovém roce, v souladu s právními předpisy, se stanovenými úkoly a cíli kontrolované osoby a k účelům, na které byly poskytnuty.
- Prověření, zda údaje o hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu poskytnutými podle § 160–163 školského zákona věrně zobrazují zdroje, stav a pohyb těchto prostředků.
- Prověření, zda u kontrolovaných operací byla dodržena kritéria hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti a zda má kontrolovaná osoba zavedený funkční vnitřní kontrolní systém.

8.2.2 Souhrnné výstupy veřejnosprávní kontroly

Celkem bylo v souladu s Plánem hlavních úkolů ve školním roce 2012/2013 provedeno **614** veřejnosprávních kontrol zaměřených na finanční kontrolu nakládání s prostředky státního rozpočtu poskytnutých školám a školským zařízením na základě § 160–162 školského zákona v závislosti na ukazatelích rozhodných pro stanovení objemu přidělovaných finančních prostředků.

Struktura výkonu veřejnosprávní kontroly podle druhu škol je uvedena v následujícím přehledu včetně základních ukazatelů.

Dále bylo hodnoceno a kontrolováno 5 572 národních rozvojových programů vyhlášených MŠMT v souladu s § 163 školského zákona. Jejich kontrola probíhala současně s VSK nebo institucionálním hodnocením.

Celkem byla provedena kontrola 7,46 % finančních prostředků vynaložených na financování regionálního školství v roce 2012.

Souhrnné výsledky finančních kontrol ve veřejné správě jsou uvedeny v následujících přehledech.

Tabulka 74

Struktura kontrolovaných subjektů ve školním roce 2012/2013 podle druhů škol

Druh kontroly	Celkem	MŠ	ZŠ	SŠ	Ostatní
VSK	614	156	306	23	129
Rozvojové programy*	5 572	805	2 416	968	1 383

* Rozvojové programy – celkový počet včetně hodnocení, kontrolováno 1 842 národních rozvojových programů (NRP).

Tabulka 75

Souhrnné výsledky finanční kontroly za školní rok 2012/2013 (údaje jsou uvedeny v Kč)

Ukazatel/ Počet /VSK/NRP	VSK	NRP kontrolované	Celkem
a)/614/1 842	5 388 214 306	1 000 885 982	6 389 100 288
b)/614/1 842	4 998 266 082	726 643 257	5 724 909 339
c)/156/6	136 678 715	263 804	136 942 519
d)/63/6	8 356 685	263 804	8 620 489
Počet kontrol	614	1 842	x

Legenda:

- a) Celkový objem přijatých finančních prostředků poskytnutých kontrolované osobě ze státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT) v kontrolovaném období (v Kč).
- b) Objem vynaložených finančních prostředků státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT), které kontrolní orgán v prověřovaném období u kontrolované osoby na místě přezkoumal (v Kč).
- c) Celkový odhad objemu zjištěných nedostatků (v Kč).
- d) Odhad výše neoprávněně čerpaných finančních prostředků státního rozpočtu v období prověřovaném veřejnosprávní kontrolou na místě.

Objem finančních prostředků poskytnutých kontrolovaným subjektům ze státního rozpočtu z kapitoly MŠMT činil v kontrolovaném období **6 389 100 tis. Kč**, z toho bylo na místě přezkoumáno z hlediska účelovosti a oprávněnosti vynakládání finančních prostředků státního rozpočtu 5 724 909 tis. Kč. Celkový objem zjištěných nedostatků činil **136 943 tis. Kč**, z toho odhad výše neoprávněně čerpaných finančních prostředků **8 620 489 Kč**.

Z poskytnutých dotací ze státního rozpočtu kontrolovaným školám a školským zařízením kontrolní týmy České školní inspekce přezkoumaly na místě vzorek dosahující 89,6 %. K porušení právních předpisů při nakládání s finančními prostředky státního rozpočtu

došlo u 162 kontrolovaných subjektů (26,4 %), z toho v 69 (11,2 %) se jednalo o taková zjištění, která ve svém důsledku znamenala porušení rozpočtové kázně ve výši 8 620 489 Kč.

8.2.3 Závěry veřejnosprávní kontroly

Ve školním roce 2012/2013 bylo kontrolováno 614 subjektů. Jejich struktura a souhrnná zjištění jsou uvedeny v následujícím přehledu.

Tabulka 76

Veřejnosprávní kontrola – přehled podle druhů škol a školských zařízení (bez národních rozvojových programů)

Činnost/počet/porušení předpisů/porušení rozpočtové kázně	a)	b)	c)	d)	e)	f)
MŠ/156/42/14	407 963 760	403 610 020	404 892 574	388 661 970	11 422 970	947 859
ZŠ/306/31/15	1 439 939 974	1 310 287 461	1 386 831 309	1 198 006 051	26 319 090	1 513 149
SŠ/23/7/3	508 489 569	453 745 737	492 617 279	446 770 383	41 281 373	1 602 324
Ostatní/129/76/31	3 031 821 003	2 830 622 864	3 002 654 529	2 559 991 368	57 655 282	4 293 353
CELKEM/614/156/63	5 388 214 306	4 998 266 082	5 286 995 691	4 593 430 227	136 678 715	8 356 685

Legenda:

- Celkový objem přijatých finančních prostředků poskytnutých kontrolované osobě ze státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT) v prověřovaném období (v Kč).
- Objem přijatých finančních prostředků státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT), které kontrolní orgán v prověřovaném období u kontrolovaných osob na místě přezkoumal (v Kč).
- Celkový objem vynaložených finančních prostředků státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT) v období prověřované veřejnosprávní kontrolou na místě (v Kč).
- Objem vynaložených finančních prostředků státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT), které kontrolní orgán v prověřovaném období u kontrolované osoby na místě přezkoumal (v Kč).
- Celkový objem zjištěných nedostatků (v Kč).
- Odhad výše neoprávněně čerpaných finančních prostředků státního rozpočtu (z kapitoly MŠMT) v období prověřované veřejnosprávní kontrolou na místě (v Kč).

Tabulka 77

Přehled počtu zjištěných nedostatků podle druhů škol a školských zařízení

Činnost právnické osoby	Počet kontrolovaných subjektů		Porušení právních předpisů		Porušení rozpočtové kázně	
	počet subjektů	% z počtu kontrolovaných subjektů	počet porušení právních předpisů	% z kontrolovaných subjektů dle činností	počet porušení rozpočtové kázně	% z kontrolovaných subjektů dle činností
MŠ	156	25,41	42	26,92	14	8,97
ZŠ	306	49,83	31	10,13	15	4,90
SŠ	23	3,74	7	30,43	3	13,04
Ostatní	129	21,02	76	58,91	31	24,03
Celkem	614	25,41	156	31,85	63	10,26

V těchto školách a školských zařízeních bylo z celkového objemu přijatých finančních prostředků ze státního rozpočtu ve výši **5 388 214 306 Kč** na místě zkontrolováno **4 998 266 082 Kč**. Z celkových výdajů kontrolovaných škol a školských zařízení ze státního rozpočtu ve výši **5 286 995 691 Kč** bylo kontrolováno **4 593 430 227 Kč**. Celkový

objem zjištěných nedostatků činil **136 678 715 Kč**, z toho porušení rozpočtové kázně činilo **8 356 685 Kč**. Při veřejnosprávní kontrole bylo zjištěno ve 156 kontrolovaných subjektech porušení právních předpisů vztahujících se k hospodaření s finančními prostředky ze státního rozpočtu, nakládání s majetkem státu a k vnitřnímu kontrolnímu systému.

➤ **Tabulka 78**

Veřejnosprávní kontrola – přehled podle zřizovatelů (bez národních rozvojových projektů)

Zřizovatel/ Počet/porušení právních předpisů/ porušení rozpočtové kázně	a)	b)	c)	d)	e)	f)
CÍRKEV (3/1/1)	27 202 081	27 202 081	26 776 102	25 497 424	41 949	41 949
KRAJ (43/13/8)	668 300 648	589 602 454	647 593 599	580 570 900	71 838 811	1 683 528
OBEC (489/116/44)	2 903 008 879	2 657 745 383	2 471 872 598	2 471 872 598	62 074 893	6 103 609
Soukromník (18/7/2)	92 586 880	92 586 880	92 488 092	87 368 137	1 492 631	48 073
MŠMT (61/19/8)	1 697 115 818	1 621 129 284	1 692 515 934	1 428 121 168	1 230 431	479 526
CELKEM	5 388 214 306	4 998 266 082	5 286 995 691	4 593 430 227	136 678 715	8 356 685

Oprávněnost přijetí a použití finančních prostředků přidělených ze státního rozpočtu z kapitoly MŠMT

Celkem bylo v těchto 156 subjektech zjištěno 488 porušení právních předpisů, které vedlo k nedostatkům v oblasti nakládání s finančními prostředky, jejich evidenci a zúčtování, z toho v 63 případech se jednalo o porušení rozpočtové kázně. Na základě zjištěných nedostatků bylo podáno 8 podnětů příslušnému finančnímu úřadu a 55 podnětů příslušnému krajskému úřadu. Ve všech 156 subjektech byla uložena lhůta k přijetí opatření a odstranění nedostatků.

Bylo zjištěno porušení rozpočtové kázně v oblasti výdajů na platy (42), neoprávněně byly finanční prostředky použity na odvody (11) a tvorbu FKSP (10) a ostatní neinvestiční výdaje (11). V 17 subjektech nebyly dodrženy závazné ukazatele.

U 15 kontrolovaných subjektů byly výkonové ukazatele, které jsou základem pro stanovení dotace, vyšší než skutečnost, v 1 případě nebyla vykazovaná činnost vykonávána.

Závěry z kontrol byly předávány zřizovateli, příslušnému krajskému úřadu, oblastním inspektorátům práce a příslušnému finančnímu úřadu.

Prověření, zda kontrolované operace byly realizovány v souladu s právními předpisy a zda údaje o hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu poskytnutými podle § 160 odst. 1 školského zákona věrně zobrazovaly zdroje, stav a pohyb těchto prostředků, ukázalo, že v 93 kontrolovaných subjektech bylo zjištěno porušení právních předpisů vztahujících se k hospodaření s finančními prostředky ze státního rozpočtu, nakládání s majetkem státu, které nevedlo k porušení rozpočtové kázně. Jedná se zejména o vedení účetnictví, zúčtování dotací, evidenci majetku, provedení inventarizace v souladu s platnou legislativou, cestovní náhrady.

Prověření, zda kontrolovaná osoba zavedla a udržuje vnitřní kontrolní systém a zda je zajištěno jeho fungování podle příslušných ustanovení zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů vedlo k závěrům, že ve 272 z kontrolovaných subjektů není vnitřní kontrolní systém zaveden nebo není funkční a nedokáže identifikovat rizika v nakládání s finančními prostředky státního rozpočtu.

Souhrnné závěry z inspekční činnosti

	Souhrnné závěry k dané oblasti	Náměty k opatřením
Oprávněnost přijetí finančních prostředků státního rozpočtu	Vykazované údaje nebyly v souladu se skutečností v 15 případech (2,6 %) a v 1 případě se zápisem v rejstříku škol a školských zařízení.	Důsledná kontrola předávaných údajů.
Oprávněnost použití finančních prostředků přidělených ze SR z kapitoly MŠMT a dodržení závazných ukazatelů	Ve většině škol a školských zařízení bylo zjištěno, že finanční prostředky jsou z hlediska věcného i časového užívány oprávněně. Ve 156 (25,4 %) subjektech bylo zjištěno nesprávné nakládání s finančními prostředky státního rozpočtu, z toho v 63 subjektech bylo identifikováno porušení rozpočtové kázně. Byly zjištěny nedostatky v oblasti osobních nákladů (stanovení zvláštních příplatků, příplatky za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah, zařazení zaměstnanců do platových tříd, použití OOPP na činnosti v rozporu s jejich účelem, vyšší odvody, vyšší tvorba FKSP). Závazné ukazatele byly dodrženy s výjimkou 17 případů, z toho se v 7 subjektech jednalo o překročení limitu zaměstnanců.	Zařazení subjektů, kde bylo zjištěno porušení rozpočtové kázně, do plánu kontrol zřizovatelů. Zajistit, aby odpovědní pracovníci škol absolvovali školení zaměřená cíleně na tuto oblast v prostředí škol/školských zařízení (např. zajišťovaná zřizovatelem).
Dodržování právních předpisů souvisejících s čerpáním finančních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu	Většina kontrolovaných subjektů realizuje finanční operace v souladu s právními předpisy. Byly zjištěny nedostatky v 93 subjektech, a to zejména ve vedení účetnictví, ve vykazování povinných údajů z oblasti práce a mezd (Výkaz Škol MŠMT P 1-04), v zúčtování dotací ze státního rozpočtu, v evidenci majetku a provádění inventarizací.	Stanovení pravidel a podmínek poskytování dotací ze státního rozpočtu, v nichž bude vymezena povinnost příjemce dotace sledovat v účetnictví zdroje a jejich čerpání odděleně podle účelu (účelových znaků).
Vnitřní kontrolní systém a zajištění jeho fungování	Téměř ve všech navštívených subjektech je vnitřní kontrolní systém zaveden a zpracován vnitřní předpis v souladu se zákonem o finanční kontrole; není zaveden v 16 subjektech. Ve 255 subjektech však není udržován, aktualizován a následně ani není zajištěno jeho řádné fungování.	Důsledně vyžadovat dodržování ustanovení zákona o finanční kontrole ve všech školách a školských zařízeních.

Doporučení

- Stanovení pravidel a podmínek poskytování dotací ze státního rozpočtu, v nichž bude vymezena povinnost příjemce dotace sledovat v účetnictví zdroje a jejich čerpání odděleně podle účelu (účelových znaků).
- Zabezpečit jednotné vzdělávání vedoucích zaměstnanců v oblasti hospodaření, vnitřního kontrolního systému a evidence majetku.
- Důsledně vyžadovat dodržování ustanovení zákona o finanční kontrole ve všech školách a školských zařízeních.
- Ve školách a školských zařízeních věnovat zvýšenou pozornost vedení účetnictví.
- Zabezpečení následné kontroly a prověření realizace a účinnosti opatření přijatých kontrolovanou osobou.

Kontrola zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů (dále „žáků“) při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a dále kontrola poskytování nezbytných informací žákům k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví podle § 29 odst. 2 školského zákona zahrnují zejména:

- kontrolu školního/vnitřního řádu – vymezení formálního rámce bezpečnosti a ochrany zdraví žáků, zařazení problematiky BOZ do jiných dokumentů (ŠVP, vnitřní předpisy), seznámení zaměstnanců a žáků školy/školského zařízení se základními dokumenty a kontrolu aktuálního stavu plnění povinnosti o informování zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků kontrolovanou osobou,
- hodnocení a prevence rizik s ohledem na zajištění BOZ žáků a aktuálního stavu přijatých preventivních opatření k mimořádným událostem včetně kontroly zajištění první pomoci žákům a seznámení s pravidly a opatřeními v bezpečnosti silničního provozu (BESIP), kontrolu školních preventivních systémů, podmínek BOZ a opatření přijatých vedením školy k minimalizaci rizik školních úrazů,
- personální zabezpečení BOZ, kontrolu aktuálního stavu dokumentace o vzdělávání odpovědných osob v oblasti BOZ včetně monitoringu aktuálního stavu plnění ustanovení o provádění prověrek BOZ a odstraňování zjištěných nedostatků ve vztahu k zajištění BOZ žáků,
- kontrolu poskytování osobních ochranných pracovních prostředků pro žáky vykonávající odbornou praxi a účastníci se praktického vyučování a jejich používání a plnění požadavků na BOZ u pracovišť praktického vyučování a odborné praxe,
- kontrolu prostorového a materiálního vybavení a zabezpečení výukových prostor včetně užívaných sportovišť a zajištění podmínek BOZ při akcích pořádaných školou,
- kontrolu vedení evidence úrazů žáků včetně vyhotovení a zaslání záznamu o úrazu stanoveným orgánům a institucím podle § 29 odst. 3 školského zákona.

Výsledky kontrol BOZ žáků

Zajištění podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví žáků zjišťovala ČŠI ve 219 školách a školských zařízeních ve všech krajích České republiky. Z tohoto počtu bylo 36 mateřských škol, 85 základních škol, 37 středních odborných škol a 61 integrovaných subjektů a školských zařízení. Všechny navštívené školy a školská zařízení měly problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví zahrnutou ve svém školním řádu, případně ve vnitřním řádu. Pravidelně je prováděna aktualizace těchto dokumentů. Dílčí nedostatky, které inspekce zjistila, jsou uvedeny v následujícím přehledu.

Přehled inspekčních zjištění v oblasti BOZ ve školním roce 2012/2013 podle druhů škol (v přehledu jsou uvedena pouze negativní zjištění)

BOZ 2012/2013	Škola/školské zařízení	MŠ		ZŠ		SŠ		ostatní		celkem	
	Počet/% kontrolovaných subjektů	36	16,4	85	38,8	37	16,9	61	27,9	219	100
	*/viz poznámka	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)
Vymezení formálního rámce bezpečnosti a ochrany zdraví žáků		2	0,4	1	0,2	2	0,4	4	0,8	9	1,7
Pravidla BOZ nejsou uvedena ve školním/vnitřním řádu		1				1				2	
Žáci nebyli prokazatelně poučeni o pravidlech BOZ (§ 29 odst. 2 a § 30 odst. 3 školského zákona)		1						2		3	
Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků nebyli informováni o pravidlech BOZ (školním řádu)				1		1		2		4	
Prevence rizik s ohledem na zajištění BOZ		5	0,9	6	1,1	3	0,6	3	0,6	17	3,2
Nezabývá se prevencí rizik v oblasti BOZ		4		3		1		2		10	
Žáci nebyli seznámeni s řady rizikových pracovišť						1				1	
Žáci nebyli seznámeni s BESIP										0	
Žáci nebyli seznámeni s organizací první pomoci										0	
Žáci nebyli seznámeni s opatřeními při mimořádných situacích										0	
Škola/školské zařízení nerealizuje praktické nácviky činností při mimořádných situacích a požáru		1		1		1		1		4	
Nebylo přijato opatření při hod. TV ke snížení úrazovosti				2						2	
Škola/školské zařízení nepřijala jiná opatření ke snížení úrazovosti										0	
Personální zabezpečení BOZ žáků		3	0,6	10	1,9	2	0,4	7	1,3	22	4,1
Pedagogičtí pracovníci nejsou v oblasti BOZ vzdělávání v souladu s právními předpisy				2						2	
Zaměstnanci nebyli proškoleni v oblasti BOZ		2		2		1		2		7	
Není vedena dokumentace o školení zaměstnanců v oblasti BOZ										0	
Dokumentace o školení zaměstnanců v oblasti BOZ není průkazná								3		3	
Nebylo provedeno proškolení zaměstnanců organizujících první pomoc		1		6		1		2		10	
Prostory školy/školského zařízení nejsou bezpečné		18	3,4	27	5,1	6	1,1	31	5,8	82	15,4
Třídy		1		8		2		4		15	
Tělocvična				4		1		5		10	
Herny		1		1				3		5	
Hřiště a hrací plochy				2				4		6	
Školní jídelna		1						3		4	
Zahrada		5		1				3		9	
Sociální vybavení, šatny		4		5		3		7		19	

BOZ 2012/2013	Škola/školské zařízení	MŠ		ZŠ		SŠ		ostatní		celkem	
	Počet/% kontrolovaných subjektů	36	16,4	85	38,8	37	16,9	61	27,9	219	100
	*/viz poznámka	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)
Nebyly prováděny revize a odborné prohlídky odborně způsobilými osobami		4		4				1		9	
Nebyly odstraněny nedostatky zjištěné při revizích a odborných prohlídkách		2		2				1		5	
Praktické vyučování		0	0,0	0	0,0	1	0,2	0	0,0	1	0,2
Nebyly provedeny vstupní prohlídky žáků						1				1	
Prostorové a materiální vybavení a zabezpečení včetně plnění podmínek pro BOZ		1	0,2	5	0,9	3	0,6	5	0,9	14	2,6
Vlastní sportoviště užívaná školou/školským zařízením nesplňují požadavky na BOZ		1		3		1		3		8	
Sportoviště jiných subjektů užívaná školou/školským zařízením nesplňují požadavky na BOZ				2		1		2		5	
Není zajištěna BOZ při přesunu účastníků vzdělávání na sportoviště a zpět						1				1	
Druh akce		12	2,3	46	8,6	17	3,2	45	8,5	120	22,6
Lyžařský výcvik				9		5		11		25	
Sportovně-turistická aktivita, školní výlet		8		11		6		12		37	
Škola v přírodě				6				3		9	
Plavání		4		14		4		15		37	
Jiné				6		2		4		12	
Zajištění BOZ účastníků při sportovních, sportovně-turistických a jiných aktivitách mimo školu/školské zařízení		1	0,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Ve škole nejsou stanovena pravidla pro konání akce		1								1	

Poznámka:

a) Počet subjektů, u nichž byly zjištěny nedostatky.

b) Procento subjektů, u nichž byly zjištěny nedostatky, z počtu kontrolovaných subjektů.

Souhrnné výstupy z provedených kontrol

Všechny navštívené školy a školská zařízení měly problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví zahrnutou ve svém školním řádu, případně ve vnitřním řádu. Pravidelně je prováděna aktualizace těchto dokumentů. Zaměstnanci, zejména pedagogičtí pracovníci, jsou ve většině případů dostatečně proškoleni. V 10 subjektech nebyli proškoleni zaměstnanci organizující první pomoc. Přetrvávají nedostatky v oblasti materiálního zabezpečení užívaných prostor školy/školského zařízení, které mohou zvyšovat riziko úrazu.

Souhrnné výstupy z provedených kontrol (§ 29 odst. 2 školského zákona)

Oblast kontroly	Obsah zjištění	Podíl škol splňujících požadavky	Oblasti možných rizik
Školní/vnitřní řád, seznámení žáků, informování zákonných zástupců	Problematika BOZ je aktuálně zařazena ve školním/vnitřním řádu, žáci byli prokazatelně poučeni o pravidlech BOZ a zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou informováni kontrolovanou osobou o vydání a obsahu školního řádu.	98,3 %	Nepřízpůsobení jednání a vybavení podmínkám konkrétní školy.
Prevence rizik s ohledem na zajištění BOZ	Škola se zabývá prevencí rizik v oblasti BOZ (§ 29 odst. 1 a 2 školského zákona). Škola přijímá opatření vedoucí ke snížení rizik (§ 29 odst. 1 a 2 školského zákona). Škola realizuje praktické nácviky činností při mimořádných situacích a požáru. Ředitel školy nebo jím pověřený zaměstnanec kontroluje plnění přijatých opatření k odstranění nebo zmírnění identifikovaných rizik.	96,8 %	U 3,2 % kontrolovaných osob není zajištěna prevence rizik v oblasti BOZ nebo lze prevenci považovat za formální, neboť přijatá opatření nejsou plněna, není realizován praktický nácvik činností.
Personální zabezpečení BOZ žáků	Zaměstnanci byli proškoleni v obecných pravidlech BOZ. Je vedena průkazná dokumentace o školení zaměstnanců v oblasti BOZ. Bylo provedeno proškolení zaměstnanců organizujících první pomoc.	95,9 %	V oblasti vzdělávání je potřeba zvýšit důraz na přípravu zejména PP v uvedeném směru a důsledně provádět proškolení zaměstnanců organizujících první pomoc.
Bezpečné prostory školy	V 15,4 % kontrolovaných subjektů nebyly prostory školy a materiální vybavení na odpovídající úrovni ve vztahu k zajištění BOZ. Nejvíce závad bylo zjištěno u sociálního vybavení a šaten a dále ve třídách.	84,6 %	Nedostatečné finanční prostředky pro materiální vybavení. Nedostatečná spolupráce se zřizovatelem a dalšími subjekty.
Praktické vyučování	Škola využívá k zabezpečení praktického vyučování vlastní pracoviště. Žákům byly přiděleny OOPP v souladu s právními předpisy. Pouze v 1 z kontrolovaných subjektů byly zjištěny nedostatky.	99,8 %	V kontrolovaných subjektech nebyly zjištěny nedostatky.

8.3.2 Úrazovost žáků

Kontrola vedení evidence úrazů žáků včetně vyhotovení a zaslání záznamů o úrazech stanoveným orgánům a institucím vychází z § 29 odst. 3 školského zákona a vyhlášky č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, ve znění vyhlášky č. 57/2010 Sb. Souhrnné poznatky o úrazech, které se žákům staly při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb (dále „školní úrazy“), vycházejí ze záznamů o úrazech, které ČŠI shromažďuje a průběžně analyzuje již od roku 2005. Od 1. května 2010 přešla do kompetence ČŠI úplná agenda školních úrazů.

Přehled inspekčních zjištění v oblasti vedení evidence úrazů ve školním roce 2012/2013

BOZ 2012/2013	Škola/školské zařízení	MŠ		ZŠ		SŠ		ostatní		celkem	
	Počet/% kontrolovaných subjektů	36	16,4	85	38,8	37	16,9	61	27,9	219	100
	*/viz poznámka	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)	a)	b)
Kontrola vedení evidence úrazů žáků včetně vyhotovení a zaslání záznamu o úrazu stanoveným orgánům a institucím		4	5,3	31	41,3	22	29,3	18	24	75	100
Kniha úrazů není vedena								1		1	
Kniha úrazů neobsahuje povinné údaje		4		5		4		5		18	
Záznam o úrazu neobsahuje povinné údaje				1		2		2		5	
Záznam o úrazu není zaslán v požadovaném termínu				12		8		3		23	
Záznam o úrazu není zaslán stanoveným orgánům a institucím				13		8		7		28	

Poznámka:

a) Počet subjektů, u nichž byly zjištěny nedostatky.

b) Procento subjektů, u nichž byly zjištěny nedostatky, z počtu kontrolovaných subjektů.

Analýza školní úrazovosti

Předkládaná analýza uvádí pouze ty úrazy, o kterých byl vyhotoven záznam. Záznamy o úrazech se České školní inspekci zasílají, jestliže byla důsledkem úrazu nepřítomnost zraněného žáka ve škole nebo školském zařízení zasahující alespoň do dvou po sobě jdoucích vyučovacích dnů, úraz byl smrtelný, a v případě, kdy je pravděpodobné, že žákovi bude poskytnuta náhrada za bolest nebo ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem.

Ve školním roce 2012/2013 bylo v jednotném záznamovém systému úrazů zaregistrováno 29 191 záznamů o úrazech doručených ČŠI (*stav k 31. srpnu 2013*). V porovnání s předcházejícím školním rokem (36 626 záznamů) je absolutní počet úrazů o 7 435 nižší, představuje to pokles o 20,3 %. Smrtelný úraz byl ve školním roce 2012/2013 jeden.

Nejvyšší počet úrazů vykazují základní školy (19 748).

Údaje o vývoji školní úrazovosti v letech 2011/2012 a 2012/2013 je uveden v přehledové tabulce o počtu úrazů, podílu úrazů v jednotlivých druzích škol a školských zařízení na celkovém počtu úrazů. Je uveden celkový počet úrazů a rovněž v rozdělení na kraje. Trendy vývoje úrazovosti jsou znázorněny v grafu, zřetelně prokazují rozdíly v jednotlivých krajích. Dlouhodobě nejvyšší je index úrazovosti v Pardubickém kraji a v Kraji Vysočina.

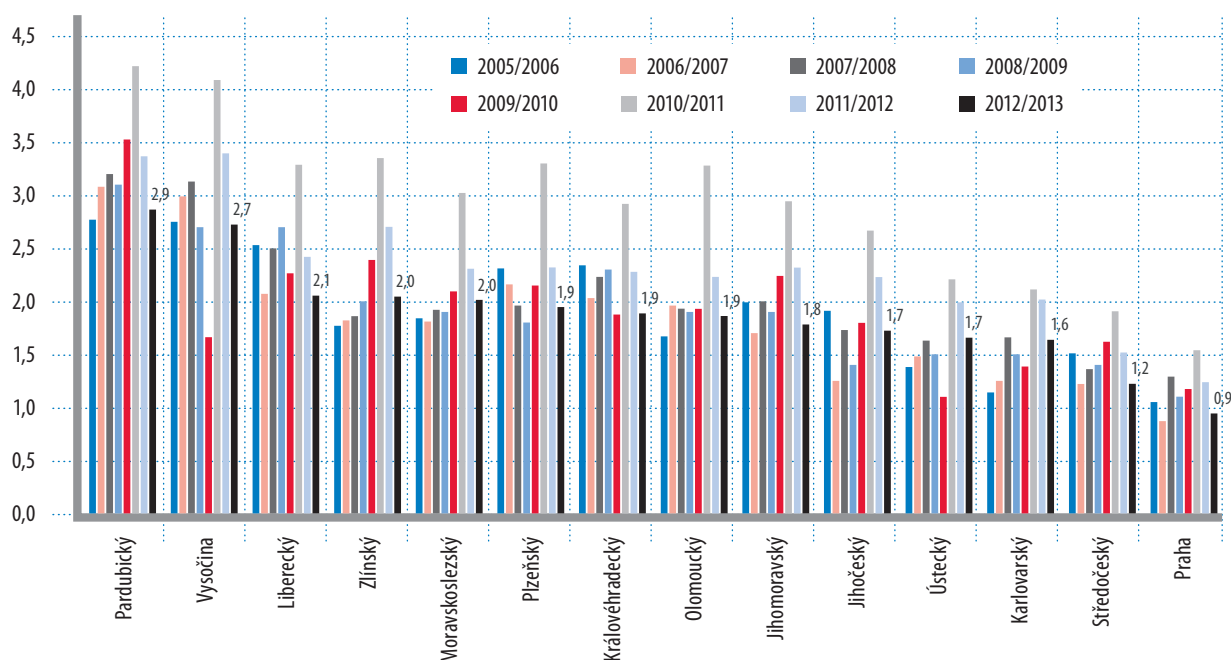
Přehled úrazů v letech 2011/2012 a 2012/2013

Druh školy	MŠ			ZŠ			SŠ			Ostatní			celkem			Krajský index*		
	2011–12	2012–13	Trend	2011–12	2012–13	Trend	2011–12	2012–13	Trend	2011–12	2012–13	Trend	2011–12	2012–13	Trend			
Počet	1036	901	-	24648	19748	-	10228	8047	-	714	495	-	36626	29191	-	2011–12	2012–13	Trend
Index*	0,3	0,3	-	3,1	2,4	+	2,0	1,7	-	x	x	x	2,2	1,8	-			
A	2,7	3,8	+	58,3	58,5	+	36,0	35,3	-	2,7	2,2	-	2332	1741	-	1,2	0,9	-
S	3,9	4,1	+	68,8	69,0	+	25,9	25,4	-	0,8	1,5	+	2852	2294	-	1,5	1,2	-
C	3,0	2,3	-	72,3	76,6	+	23,6	19,9	-	1,0	1,1	+	2366	1800	-	2,2	1,7	-
P	2,4	2,4		63,6	63,4	-	31,7	32,1	+	2,0	1,6	-	2046	1689	-	2,3	2,0	-
K	2,4	1,9	-	65,9	63,9	-	30,1	31,7	+	1,6	2,5	+	936	737	-	2,0	1,6	-
U	2,8	3,8	+	70,0	67,5	-	25,2	27,6	+	1,9	1,0	-	2719	2205	-	2,0	1,7	-
L	3,3	3,3		74,8	72,4	-	20,0	23,0	+	1,7	1,3	-	1688	1405	-	2,4	2,1	-
H	2,2	3,4	+	65,0	68,5	+	30,9	26,6	-	1,3	1,4	+	2085	1698	-	2,3	1,9	-
E	1,7	2,2	+	66,7	67,2	+	28,9	28,1	-	2,2	2,4	+	2884	2401	-	3,4	2,9	-
J	1,7	2,2	+	68,0	70,5	+	28,2	25,9	-	1,4	1,2	-	2883	2263	-	3,4	2,7	-
B	4,5	4,3	-	62,7	63,2	+	30,7	30,1	-	1,7	2,2	+	4274	3226	-	2,3	1,8	-
M	2,7	2,7		65,2	61,7	-	30,4	34,1	+	1,6	1,5	-	2329	1909	-	2,2	1,9	-
Z	2,8	2,9	+	73,7	73,9	+	22,2	22,5	+	1,0	0,6	-	2594	1911	-	2,7	2,0	-
T	2,5	2,8	+	68,6	69,5	+	27,0	25,8	-	1,9	1,9		4638	3912	-	2,3	2,0	-

* Index – index úrazovosti (podíl počtu úrazů ve stupni vzdělávání k celkovému počtu žáků v dané činnosti).

Graf 14

Trendy vývoje školní úrazovosti v krajích (podle ročního indexu)

Pozn.: Údaje o velikosti indexu úrazovosti uvedené v grafu se týkají školního roku 2012/2013 se stavem k 31. srpnu 2013.

Hodnoty indexů uvedených v grafu ukazují, že nejvyšší úrazovost byla, podobně jako v předcházejících letech, zaznamenána ve školách Pardubického kraje a Kraje Vysočina. Naopak nejbezpečnější školy z pohledu četnosti školních úrazů byly opět v hl. m. Praze.

Vývoj školní úrazovosti v posledních osmi školních letech v jednotlivých druzích škol, posuzovaný podle tohoto indexu, ukazují následující tabulka a graf.

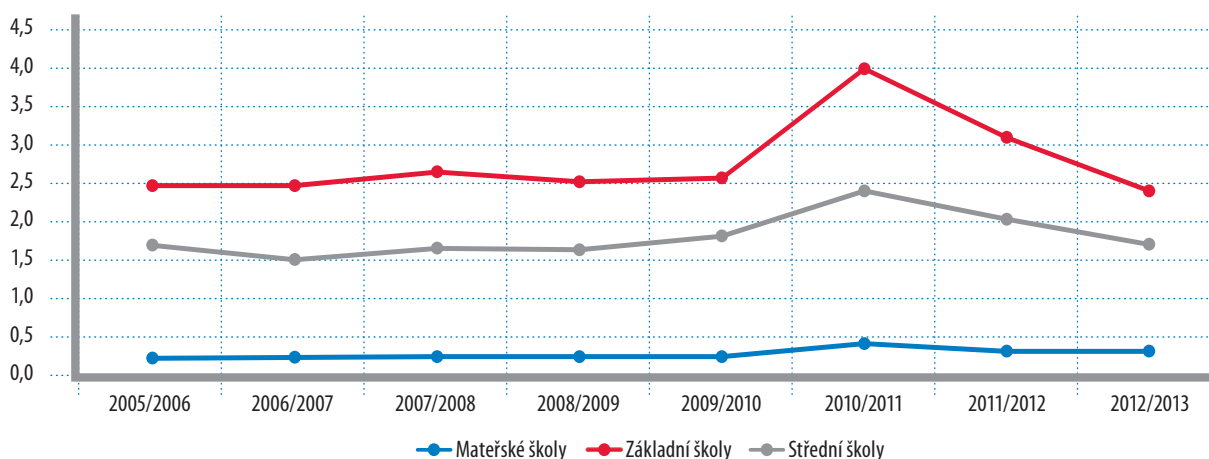
Tabulka 84

Vývoj úrazovosti ve školách v letech 2005/2006–2012/2013

Druh školy	Hodnota indexu úrazovosti							
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
MŠ	0,21	0,22	0,23	0,23	0,23	0,4	0,3	0,3
ZŠ	2,47	2,47	2,65	2,52	2,57	4,0	3,1	2,4
SŠ	1,69	1,50	1,65	1,63	1,81	2,4	2,0	1,7

Graf 15

Trendy vývoje školní úrazovosti (podle ročního indexu)

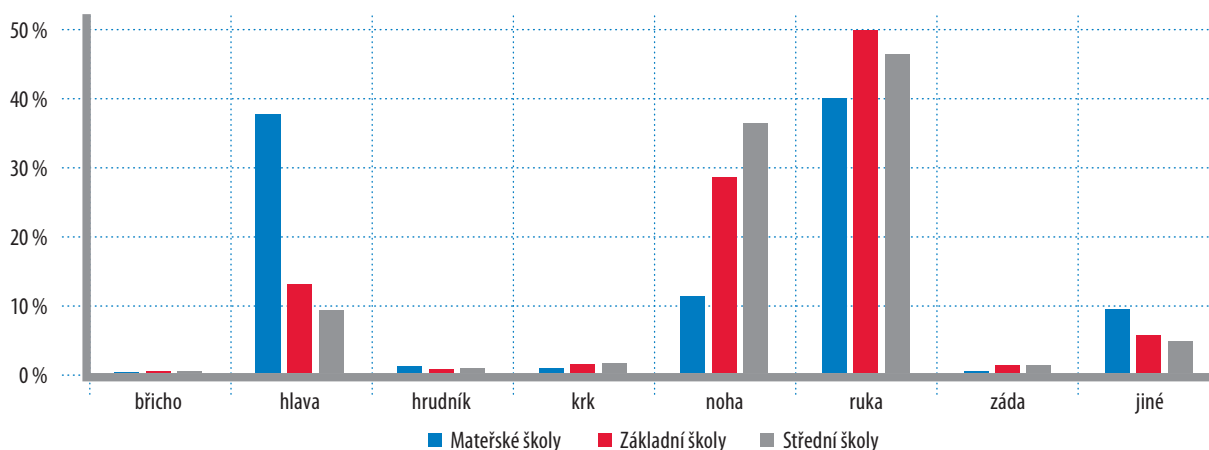

Nejčastěji poraněnou částí těla byly končetiny, přitom poranění ruky bylo čtenější (48,5 % případů) než poranění nohy (30,2 %). Tyto údaje se ve srovnání s předcházejícím školním rokem téměř nezměnily. Významným podílem je i poranění hlavy s podílem 12,6 % na celkovém počtu úrazů. Poměr úrazů ostatních částí těla se pohybuje v rozmezí 0,25–5,3 %.

Rozložení poměru výskytu úrazů jednotlivých částí těla je znázorněn v grafu 16.

Graf 16

Poměr výskytu úrazu podle poraněných částí těla

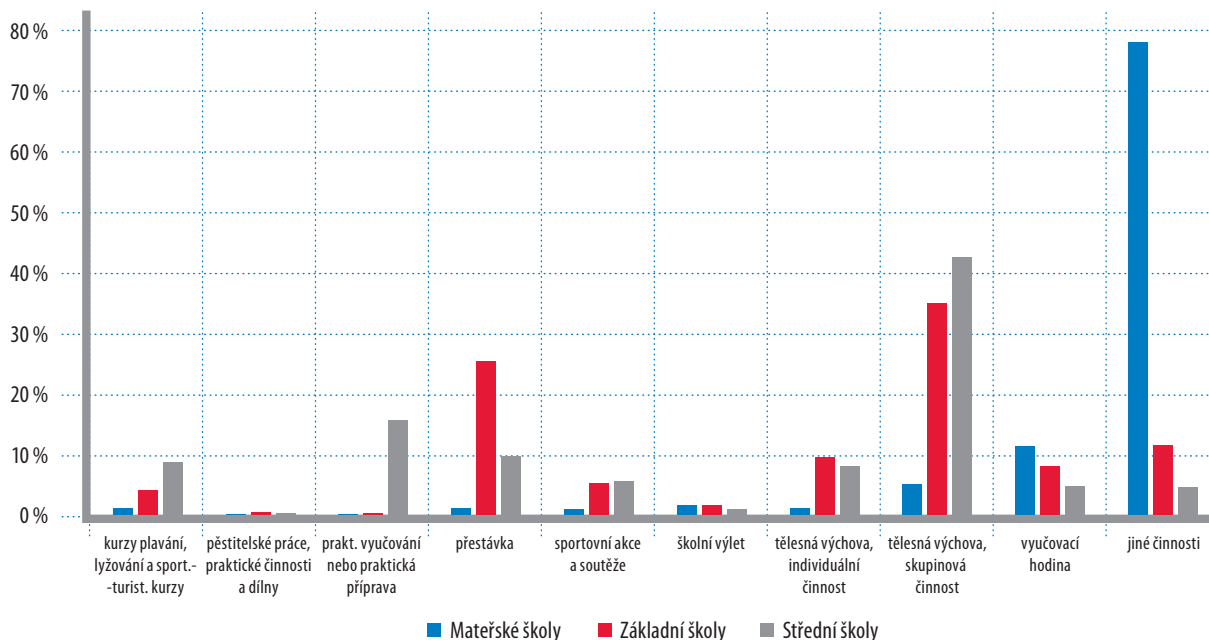

Nejčastější uváděnou příčinou úrazů ve všech typech škol je nepozornost (40,7 %), která výrazně přesahuje všechny ostatní příčiny.

Rozložení poměru výskytu úrazů podle druhů činnosti je znázorněn v grafu 17.

Graf 17

Poměr výskytu úrazů podle druhu činnosti

Celkový poměr četnosti výskytu úrazů je mírně vyšší u chlapců (55,6 %) než u dívek (44,4 %).

Podíl úrazů zaviněných cizí osobou je 14,3 %.

8.3.3 Souhrnné výstupy z provedených kontrol (§ 29 odst. 3 školského zákona)

- Přijímaná opatření a prevence byly nejčastěji směřovány do oblasti výchovy (68,5 %), organizačně-technický charakter mělo 8,7 % opatření. Ve zbývajících případech nebyla žádná opatření uvedena.
- Nevedení knihy úrazů nebo neúplné údaje přispívají k formálnosti přijímaných opatření a nevedou školu k formulování preventivních opatření.
- Nejčastějším zjištěním je nedodržení termínů a oznámení povinným orgánům.
- Problémem zůstává formálnost přijatých opatření nebo přijatá opatření nebyla realizována.

8.3.4 Doporučení

- V návaznosti na zjištění podporovat systém vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence a poskytování první pomoci.
- Udržovat, případně rozvíjet odpovídající materiální podmínky ve vztahu k zajištění BOZ. Zlepšovat ergonomickou situaci ve školách (vybavovat školy vyhovujícím nábytkem). Sledovat, jak je toto vybavení v příslušných školách finančně zajištěno. Ve spolupráci se zřizovateli realizovat opatření vedoucí k zajištění BOZ.
- V rámci funkčnosti vnitřních preventivních systémů přijímat a zejména realizovat opatření vyplývající z provedených kontrol a revizí. Přijatá pravidla a opatření v hlavních dokumentech ověřovat v činnostech škol a školských zařízení, ve vytvořených podmínkách pro tyto činnosti.

Souhrnné poznatky z kontrolní činnosti v zařízeních školního stravování

Školní stravování se stalo nedílnou součástí našeho školství. Významné postavení školního stravování ve školském systému je dáno jednak jeho primární úlohou nasycit strávníka, jednak je součástí výchovy ke správným stravovacím návykům a v neposlední řadě je i součástí společenské výchovy. Posiluje ve školách výchovu dětí a žáků ke zdraví a ke zdravému životnímu stylu. Koncepčně vychází mimo jiné i z materiálu státní politiky Zdraví pro všechny ve 21. století. Ve výživě především předškolních dětí a žáků základních škol hraje velice důležitou úlohu, a to především z toho důvodu, že dětského strávníka lze ovlivnit při utváření stravovacích návyků. Z hlediska uplatňování nutriční politiky státu a ovlivňování výživy dětí a mládeže má v systému nezastupitelné místo. Školní jídelny usilují o to, aby jejich služeb využívalo co nejvíce žáků. Strávníkům nabízí nutričně vyváženou a pestrkou stravu.

Celá oblast školního stravování je upravena zejména § 122 odst. 4 školského zákona a na něj navazující prováděcí vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů.

Předmětem kontroly ve školských zařízeních ve sledovaném období bylo zejména:

- a) **poskytování školských služeb podle zápisu do školského rejstříku** a vedení dokumentace školského zařízení, které zahrnuje zejména ověření zda:
 - zařízení školního stravování poskytuje stravovací služby v zařízení školního stravování a zda jsou tyto služby poskytovány v souladu se zápisem do rejstříku škol a školských zařízení,
 - údaje z dokumentace školy/školského zařízení a ze školní matriky ve smyslu § 28 odst. 5 školského zákona byly předány správně v souladu se skutečností,
 - doklady související s činností zařízení školního stravování jsou vedeny v souladu správnými předpisy;
- b) **plnění odpovědnosti kontrolované osoby za poskytované stravovací služby** ve smyslu § 1 až 5 vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění účinném v kontrolovaném období, které zahrnuje zejména:
 - kontrolu plnění výživových norem podle přílohy č. 1 vyhlášky,
 - kontrolu stanovení a dodržování finančních limitů na nákup potravin stanovených v příloze č. 2 vyhlášky,
 - kontrolu rozsahu poskytovaných stravovacích služeb ve smyslu § 122 odst. 2 školského zákona a § 4 vyhlášky o školním stravování,
 - kontrolu platného ujednání o zajištění školního stravování mezi právnickou osobou vykonávající činnost školy nebo školského zařízení a provozovatelem stravovacích služeb;
- c) **stanovení a dodržování podmínek pro poskytování školního stravování**, které zahrnuje zejména:
 - kontrolu dodržování § 30 odst. 1 školského zákona (stanovení a dodržování podmínek pro poskytování školního stravování ve školním/vnitřním řádu),
 - kontrolu provozu zařízení školního stravování podle § 3 odst. 2 až 5 vyhlášky o školním stravování ve vztahu k § 29 odst. 2 školského zákona (zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků při poskytování školských služeb).

ČŠI uskutečnila ve školním roce 2012/2013 kontrolu školního stravování ve **386** subjektech zajišťujících školní stravování.

Z celkového počtu kontrolovaných subjektů ve 23 případech (5,9 %) školní stravování nebylo poskytováno v souladu se zápisem v rejstříku škol a školských zařízení a vykazované údaje neodpovídaly skutečnosti.

Z uvedeného počtu kontrolovaných zařízení školního stravování 60 (15,6 %) nabízelo strávníkům v rámci zlepšení služeb školního stravování výběr z více druhů jídel.

Ve všech kontrolovaných školních jídelnách byl vydán vnitřní řád, který stanovoval podmínky pro poskytování stravovacích služeb. V několika případech neobsahoval údaje

potřebné zejména k odhlašování stravy, v několika případech s ním nebyli strážníci seznámeni a ve 4 případech nebyl pracovníky školského zařízení dodržován.

V oblasti evidence informací potřebných k vyhodnocení výživových norem, plnění finančních limitů a vyhodnocení hospodaření školní jídelny nebyly ve 26 (6,7 %) případech dostatečné podklady obsahující potřebné náležitosti.

Při kontrolách plnění odpovědnosti kontrolovaných osob za poskytované služby bylo zjištěno, že ve 42 subjektech (10,8 %) nebyly správně stanoveny finanční limity pro jednotlivé skupiny strážníků a ve 153 (39,6 %) subjektech nebyly rozsah poskytovaných služeb a stanovené finanční limity dodrženy.

Z hlediska uplatňování nutriční politiky státu a ovlivňování výživy dětí a mládeže musíme konstatovat, že z celkového počtu kontrolovaných subjektů ve 25 (6,5 %) případech nebylo sledováno plnění výživových norem.

8.4.1 Plnění výživových norem ve školním roce 2012/2013

Z celkového počtu kontrolovaných školních jídelen ve školním roce 2012/2013 se projevilo nejnižší plnění spotřeby potravin na strážníka a den v komoditách mléko, luštěniny, ovoce a ryby. V komoditě tuky a cukry byla naopak zjištěna vyšší spotřeba na strážníka a den.

Tabulka 85

Plnění výživových norem

	Maso	Ryby	Mléko	Mléčné výrobky	Tuky	Cukry	Zelenina	Ovoce	Brambory	Luštěniny
Limit dodržen (%)	95,6	87,6	81,9	85,2	90,7	97,4	94	87,3	92	83

Tabulka 86

Naplnění výživových norem – trendy

Školní rok	Limit	Maso	Ryby	Mléko	Mléčné výrobky	Tuky	Cukry	Zelenina	Ovoce	Brambory	Luštěniny
2007/08	dodržen	95*	71,6	73,2	72,2	82,7	88,3	76,7	65,4	89,9	59,8
2008/09	dodržen	93,5	76,8	75,8	73,9	86,6	87,3	81	68	88,9	61,8
2009/10	dodržen	94,4	74,9	66,8	73,8	96,8	85,3	73,1	64	90,6	44,9
2010/11	dodržen	80,6	63,6	56,5	64,3	73,4	72,1	61,7	47,4	81,8	49,4
	nenaplněn/překročen	-11/+8,4	-27,3/+9,1	-42,9/+0,6	-20,8/+14,9	-1,9/+24,7	-21,4/+6,5	-37/+1,3	-49,4/+3,2	-8,4/+9,8	-50,6/0
2011/12	dodržen	94,9	85,7	77,6	76,5	90,8	92	75,3	70,1	93,1	63,3
	nenaplněn/překročen	-3,4/+1,7	-10,3/+4	-22,4/0	-18,4/+5,1	-0/+9,2	-6,9/+1,1	-24,7/0	-28,2/+1,7	-4,6/+2,3	-35,6/+1,1
2012/13	dodržen	95,6	87,6	81,9	85,2	90,7	97,4	94,0	87,3	92,0	83
	nenaplněn/překročen	-0,4/+4	-9,8/+2,6	-17,1/+1,0	-10,1/+4,7	2,4/+6,9	-0/+2,6	-6,6/0	-12,7/+0,7	-5,5/+2,5	-17,0/0

* Údaje jsou uváděny v % z počtu kontrolovaných subjektů.

Sledování spotřebního koše z dlouhodobého hlediska ukazuje na přetrvávající problémy v jeho naplňování a tím v zajištění nutričně hodnotné stravy pro příslušné věkové kategorie strávníků. Přesto lze usuzovat na postupné zlepšování výživové hodnoty stravy a zlepšování nabízených služeb. Trendy ve vývoji spotřebního koše ukazuje následující přehled za školní roky 2007/2008–2012/2013.

Ve snaze o zlepšení hodnoty nabízených stravovacích služeb nabízejí školy a školská zařízení rozšiřující sortiment v rámci jiné alternativní nabídky ke zlepšení stravovacích návyků. Jedná se zejména o ovoce, mléko a mléčné výrobky.

Tabulka 87

Další nabídka škol/školských zařízení (% z kontrolovaného počtu subjektů v uvedeném roce)

Druh projektu	2011/2012	2012/2013
Mléko do škol	20,1	24,0
Ovoce do škol	23,6	29,5

Nabídku stravovacích služeb zejména ve školách doplňují prodejní automaty, bohužel neobsahují vždy potraviny a nápoje odpovídající nutričně vyvážené stravě.

Tabulka 88

Další nabídka školského zařízení (% z kontrolovaného počtu subjektů v uvedeném roce)

	2011/2012	2012/2013
Automat	15,5	17,1

V 7 kontrolovaných zařízeních školního stravování (1,8 %) nebyl v době kontroly zajištěn pitný režim. Ve všech případech se jednalo o mateřskou školu.

Vysoký podíl školních jídelen (asi 72 %) zabezpečuje pro strávníky, kteří se ze zdravotních důvodů nemohou stravovat běžným způsobem, tzv. individuální stravování (zajišťují uchování, ohřev a výdej pokrmu doneseného rodiči).

8.4.2 Závěr

- Ve školním roce 2012/2013 probíhala kontrola školního stravování za účelem posuzování úrovně školního stravování a kontroly poskytování školských služeb v souladu s Plánem hlavních úkolů ČŠI a dále na základě podnětů a stížností.
- V posledních několika letech se stále více zlepšuje úroveň školního stravování, zlepšuje se zejména nabídka poskytovaných služeb. Na základě plnění výživových norem v období několika let lze dovodit, že většina školních jídelen věnuje značnou pozornost sestavování nutričně vyvážených nabídek pokrmů.
- Přetrvávají však zařízení školního stravování, která výživové hodnoty nabízených pokrmů nesledují nebo nevěnují dostatečnou pozornost spotřebě tuků a cukrů. Nepodávají tak v dostatečné míře vyváženou stravu, která je tak důležitá v prevenci obezity, a to především u dětí v předškolním věku.
- Rozsah poskytovaných služeb, případně jejich kvalita, v některých případech neodpovídají požadavkům vyhlášky o školním stravování.

- a) Pro zvýšení prestiže školního stravování věnovat zvýšenou pozornost zabezpečování poskytovaných služeb – jejich rozsahu i kvalitě.
- b) Vzhledem ke značnému nárůstu „individuálního stravování“ umožnit právníckým osobám vykonávajícím činnost školského zařízení rozhodnout o poskytování školního stravování i těm strávníkům, u kterých posoudil odborný nebo ošetřující lékař, že jejich zdravotní stav vyžaduje omezení podle dietního režimu.

Příloha č. 1 **Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání na školní rok 2012/2013**

Schváleno na jednání porady náměstků ministra školství, mládeže a tělovýchovy dne 6. srpna 2012.

	Kritéria pro hodnocení ¹⁹	Znaky splnění kritéria ²⁰	Základní právní východiska
1	Rovný přístup ke vzdělávání	- Škola/školské zařízení pravdivě informuje o vzdělávací nabídce a postupu při přijímání ke vzdělávání způsobem dostupným všem uchazečům, přijímání uchazečů je v souladu s platnými předpisy - Škola/školské zařízení správně identifikuje a eviduje děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, cizince a děti a žáky nadané v dokumentaci školy/školského zařízení Škola/školské zařízení ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními poskytuje informace a poradenskou pomoc v záležitostech týkajících se vzdělávání, zajišťuje pomoc při změně vzdělávacího programu a přijímá opatření k odstranění sociálních, zdravotních a bezpečnostních bariér v průběhu vzdělávání	§ 2 odst. 1 písm. a) a b) <i>Zásady a cíle vzdělávání</i> , § 5 <i>Školní vzdělávací programy</i> , § 16 <i>Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami</i> , § 17 <i>Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů</i> , § 20 <i>Vzdělávání cizinců</i> , § 29 odst. 1 <i>Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních</i> a § 30 <i>Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád školského zákona</i> ²¹

¹⁹ Jednotlivá kritéria pro hodnocení se využijí v návaznosti na charakter posuzované školy nebo školského zařízení (dále „školy“).

²⁰ Modrou barvou jsou vyznačeny znaky, které jsou podmínkou požadovaného stavu a jejichž nenaplnění zároveň vyžaduje uložení lhůty. Červenou barvou jsou pak vyznačeny znaky, jejichž nenaplnění může být důvodem pro podání návrhu na výmaz ze školského rejstříku. Barevné rozlišení je orientační a musí být vždy posuzováno s ohledem na individuální případ a ve vztahu k dalším kritériím.

²¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

	Škola/školské zařízení má účinné preventivní systémy zaměřené na omezení školních úrazů, školní neúspěšnosti a rizikového chování (zejména šikany, zneužívání návykových látek, záškoláctví, agrese proti PP), průběžně sleduje a vyhodnocuje výsledky jejich naplňování	Další právní východiska Vyhláška č. 48/2005 Sb.,²² č. 73/2005 Sb.,²³ vyhláška č. 72/2005 Sb.,²⁴ antidiskriminační zákon,²⁵ Úmluva o právech dítěte,²⁶ příslušné RVP, § 150 <i>Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení</i> školského zákona MŠ § 34 <i>Organizace předškolního vzdělávání</i> školského zákona ZŠ § 36 <i>Plnění povinnosti školní docházky</i> a § 37 <i>Odklad povinné školní docházky</i> školského zákona, § 15 odst. 9 vyhlášky č. 48/2005 Sb. SŠ, konzervatoře § 60 až 64 <i>Přijímání ke vzdělávání ve střední škole</i>, § 72 a násl. <i>Ukončování středního vzdělávání</i>, § 88 <i>Přijímání ke vzdělávání v konzervatoři</i>, § 90 <i>Absolutorium v konzervatoři</i> školského zákona, vyhláška č. 671/2004 Sb.,²⁷ vyhláška č. 177/2009 Sb.,²⁸ vyhláška č. 47/2005 Sb.,²⁹ vyhláška č. 13/2005 Sb.,³⁰
--	--	--

²² Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.

²³ Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.

²⁴ Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.

²⁵ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

²⁶ Sdělení č. 104/1991 Sb. ve znění sdělení č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhláší Úmluva o právech dítěte.

²⁷ Vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ Vyhláška č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem, ve znění vyhlášky č. 126/2011 Sb.

³⁰ Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů.

2	Školní vzdělávací programy	- Škola/školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu s platným školským zákonem, nabídka školy odpovídá zápisu oborů vzdělání do rejstříku škol a školských zařízení - ŠVP jsou zpracovány z hlediska cílů, plánovaných aktivit a očekávaných výsledků podle školského zákona a RVP - Vzdělávací nabídka školy/školského zařízení zohledňuje reálné podmínky a možnosti školy/školského zařízení a vnější vlivy (sociální, regionální) - Změny a inovace ŠVP jsou odůvodněné, vznikají na základě praxe a přijímaná opatření vycházejí ze zásad a cílů platného školského zákona a priorit rozvoje vzdělávání vyjádřených např. v DZ a DZK	§ 5 Školní vzdělávací programy, § 142 odst. 1 Účinky zápisu do rejstříku škol a školských zařízení školského zákona Další právní východiska Výhláška č. 74/2005 Sb.,³¹ vyhláška č. 108/2005 Sb.,³² příslušné RVP, § 150 Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení školského zákona
3	Řízení školy	- Škola/školské zařízení splňuje požadavky na odbornou a pedagogickou úroveň poskytovaného vzdělávání a školských služeb - Škola/školské zařízení pravdivě vykazuje údaje o činnosti (např. výkaz-nictví, výroční zpráva) - Úroveň řízení odpovídá typu školy/školského zařízení, její/jeho velikosti a personálnímu složení, rozhodovací pravomoci jsou sladěny s následnými výkonnými kompetencemi a příslušnými zdroji, na strategickém řízení a pravidelném hodnocení školy/školského zařízení se podílejí další pracovníci školy/školského zařízení (pedagogická rada, metodické orgány, výchovný poradce, preventista apod.) - Organizační struktura podporuje aktuální potřeby a strategické záměry rozvoje školy/školského zařízení, ve vnitřních normách (např. školní řád) jsou dobře popsána práva a povinnosti všech účastníků vzdělávání, jejich dodržování se pravidelně monitoruje a vyhodnocuje (např. v pedagogické radě) - Škola zajišťuje spolupráci při uskutečňování programů zjišťování výsledků vzdělávání vyhlášených ministerstvem - Škola/školské zařízení pracuje s výsledky hodnocení České školní inspekce, v případě zjištěných nedostatků přijímá a realizuje opatření k jejich odstranění	§ 10 Výroční zprávy, § 12 odst. 2 Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy, § 28 odst. 5 Dokumentace škol a školských zařízení, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád a § 164 Ředitel školy a školského zařízení školského zákona Další právní východiska § 150 Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení školského zákona

³¹ Výhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 109/2011 Sb.³² Výhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění vyhlášky č. 436/2010 Sb.

4	Personální podmínky	- Škola/školské zařízení přijímá opatření k odstraňování personálních rizik (např. kvalifikovanost, věková struktura, fluktuace) - Škola/školské zařízení systematicky podporuje začínající PP do 3 let praxe - Školní systém odměňování PP podporuje realizaci ŠVP - Struktura využití pracovní doby PP a jejího naplňování je v souladu s platnými předpisy (např. přímá a nepřímá pedagogická činnost) - Škola/školské zařízení vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školní systém DVPP prioritně podporuje realizaci ŠVP, u všech PP zejména podporuje zlepšení informační gramotnosti a schopnosti komunikace v CJ, osvojení metod hodnocení, možnost rozšíření specializací PP (např. výchovný poradce, koordinátor ICT, koordinátor ŠVP, speciální pedagog, školní metodik prevence) - Škola/školské zařízení podporuje mobilitu PP (např. zahraniční stáže, EUROPASS, LEONARDO, výměnné pobyty)	§ 164 odst. 1 písm. c) a e) <i>Ředitel školy a školského zařízení školského zákona</i>, zákon o pedagogických pracovnících³³ Další právní východiska Výhláška č. 317/2005 Sb.,³⁴ nařízení vlády č. 75/2005 Sb.,³⁵ příslušné RVP
5	Materiální předpoklady	- Škola/školské zařízení zajišťuje bezpečné prostředí pro vzdělávání a zdravý sociální, psychologický i fyzický vývoj dětí a žáků při všech činnostech pořádaných školou - Škola/školské zařízení realizuje opatření k udržení a zlepšování prostorových podmínek pro vzdělávání v souladu s oborovou skladbou a předpisy BOZ, PO, splňuje požadavky na bezbariérovost, zajišťuje dohled nad dětmi a nezletilými žáky - Škola/školské zařízení zajišťuje obnovu a rozvoj materiálně-technických podmínek pro realizaci ŠVP v souladu s RVP - Škola/školské zařízení zajišťuje obnovu a modernizaci vybavenosti ICT a jejich vhodné využívání ve výuce a v administrativě	§ 29 odst. 1 a 2 <i>Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních školského zákona</i> Další právní východiska Výhláška č. 410/2005 Sb.,³⁶ příslušné RVP, § 150 <i>Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení školského zákona</i> § 23 <i>Organizace škol školského zákona</i> MŠ vyhláška č. 14/2005 Sb.³⁷ ZŠ vyhláška č. 48/2005 Sb. SŠ, konzervatoře vyhláška č. 13/2005 Sb.

³³ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Výhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

³⁵ Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění nařízení vlády č. 273/2009 Sb.

³⁶ Výhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb.

³⁷ Výhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

6	Finanční předpoklady	- Škola/školské zařízení používá efektivně a hospodárně finanční prostředky přidělené ze státního rozpočtu v souladu s účelem, na který byly přiděleny - Škola/školské zařízení určuje priority podle rozpočtových možností, sleduje dílčí výdaje školy ve vybraných oblastech podle priorit DZ, DZK (provázání rozpočtu se strategickými prioritami); koncepční záměry rozvoje školy jsou schváleny a podporovány zřizovatelem - Škola/školské zařízení vhodně využívá možnosti hospodářské činnosti, rozvojových programů MŠMT, projektů ESF (např. OP VK, krajské globální granty apod.) - Na financování školy/školského zařízení se podílí další fyzické nebo právnické osoby v souladu s platnými předpisy (podíl příspěvku z rozpočtu zřizovatele, sponzorských darů, plateb rodičů a žáků)	§ 160 až 163 <i>Financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu</i> školského zákona, zákon č. 306/1999 Sb.³⁸ Další právní východiska Zákon č. 563/1991 Sb.,³⁹ § 23 <i>Organizace škol</i> školského zákona a vyhláška č. 14/2005 Sb., vyhláška č. 48/2005 Sb., vyhláška č. 13/2005 Sb., § 150 <i>Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení</i> školského zákona
7	Efektivní organizace vzdělávání	- Škola naplňuje učební plány podle schválených ŠVP v souladu se školským zákonem a RVP - Škola zajišťuje povinné vyučovací předměty, škola/školské zařízení sleduje a hodnotí přínos ŠVP k rozvoji klíčových kompetencí - Využití disponibilních hodin, nabídka nepovinných a volitelných vyučovacích předmětů je v souladu s profilací stanovenou ŠVP a podporuje úspěšnost dítěte nebo žáka - Škola pro děti a žáky se ŠVP, cizince a děti a žáky nadané organizuje odpovídající vzdělávání vhodnými formami - Škola má koncepci domácí přípravy dětí a žáků ve spolupráci s rodinou (účinná podpora rozvoje vzdělávání žáků, spolupráce s rodinou)	§ 7 odst. 2 <i>Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení</i>, § 16 <i>Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami</i> a § 17 <i>Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů</i> školského zákona Další právní východiska Příslušné RVP, vyhláška č. 73/2005 Sb., vyhláška č. 14/2005 Sb., vyhláška č. 48/2005 Sb., vyhláška č. 13/2005 Sb., § 150 <i>Výmaz z rejstříku škol a školských zařízení</i> školského zákona

³⁸ Zákon č. 306/1999, o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

8	Účinná podpora rozvoje osobnosti dětí a žáků	- Formy vzdělávání umožňují zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji - V průběhu vzdělávání jsou uplatňovány účinné moderní pedagogické metody a přístupy - Aktivita při vzdělávání podporují rozvoj klíčových kompetencí dětí a žáků podle požadavků RVP - PP motivují děti a žáky k využívání různých vzdělávacích a zájmových aktivit včetně odborných soutěží a přehlídek apod. - PP diferencuje nároky a požadavky podle schopností a možností dětí nebo žáků - PP vede děti nebo žáky k samostatné práci a uplatňuje individualizovanou výuku - PP uplatňuje při výuce pravidla dle školního řádu a pedagogickou diagnostiku v hodnocení dětí a žáků	§ 2 odst. 1 písm. b), e) a f) <i>Zásady a cíle vzdělávání</i>, § 30 <i>Školní řád</i>, <i>vnitřní řád a stipendijní řád</i> a § 116 <i>Školská poradenská zařízení školského zákona</i>, vyhláška č. 72/2005 Sb. Další právní východiska Příslušné RVP
9	Partnerství	- Škola/školské zařízení spolupracuje se zákonnými zástupci nezletilých dětí a žáků, rodiči zletilých žáků, popřípadě s osobami, které vůči zletilým žákům plní výchovaci povinnost (informovanost, zapojení v orgánech školy, komunikace se školou/školským zařízením, společné akce školy/školského zařízení a rodiny) - Škola vytváří podmínky pro práci školské rady, pokud je podle školského zákona zřízena, a umožňuje jí podílet se na správě školy - Škola podporuje vznik žákovské samosprávy a umožňuje jí podílet se na správě školy - Škola/školské zařízení spolupracuje i s dalšími partnery při vytváření vzdělávací nabídky (např. zajištění praktického vyučování, zájmové činnosti)	§ 12 <i>Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy</i>, § 21 <i>Práva žáků, studentů a zákonných zástupců nezletilých žáků</i>, § 167 a násl. <i>Školská rada školského zákona</i> Další právní východiska Příslušné RVP

10	Účinná podpora rozvoje funkčních gramotností dětí a žáků	- Školní vzdělávací strategie se zaměřují na podporu rozvoje funkčních gramotností dětí a žáků, zejména ve čtenářské, matematické, finanční, sociální, přírodovědné, informační gramotnosti a ve schopnosti komunikace v CJ podle RVP - PP, zákonní zástupci dětí a žáci jsou správně a včas informováni o průběhu a požadovaných výstupech v jednotlivých oblastech vzdělávání podle ŠVP a RVP - Škola/školské zařízení přijímá opatření ke zlepšování podpory funkčních gramotností (např. inovace obsahu vzdělávání, inovace metod a forem, přizpůsobování organizačních struktur aj.) - Škola/školské zařízení nabízí programy pro nadané děti a žáky	§ 2 odst. 1 písm. g) <i>Zásady a cíle vzdělávání školského zákona</i> Další právní východiska Příslušné RVP
11	Systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání dětí a žáků	- Škola soustavně zjišťuje a hodnotí úroveň výstupů a skupinových a individuálních výsledků vzdělávání v oblastech vymezených v RVP a podle standardů příslušného stupně vzdělání (např. školní testy) - Škola dosahuje požadovaných výstupů ve vybraných povinných vyučovacích předmětech (ČJ, AJ, M) podle RVP - Škola plánovitě sleduje úspěšnost dětí a žáků při přechodu z nižšího na vyšší stupeň vzdělávání (vstupní ročníky – adaptace žáků) - Škola využívá příležitosti k porovnání hodnocení skupinových a individuálních výsledků žáků z více zdrojů (např. pedagogická rada, školské poradenské zařízení, zřizovatel, žáci, rodiče, školská rada)	§ 2 odst. 1 písm. b) a g) <i>Zásady a cíle vzdělávání školského zákona</i> Další právní východiska Příslušné RVP

12	Systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy	- Škola/školské zařízení sleduje a hodnotí celkovou úspěšnost dětí a žáků v realizovaných vzdělávacích programech a soulad výsledků vzdělávání podle ŠVP s požadavky stanovenými v RVP (ukončování stupně vzdělání, případně uzlové body vzdělávací dráhy) - Škola/školské zařízení sleduje efektivitu a úspěšnost školních systémů v oblasti BOZ, prevence rizikového chování a školní neúspěšnosti a přijímá opatření k nápravě zjištěných nedostatků - Škola využívá výstupy externích hodnocení výsledků vzdělávání (např. využití příležitosti srovnání výsledků s jinými školami, a to na regionální, národní nebo mezinárodní úrovni) - Škola sleduje další uplatnění svých absolventů (při dalším studiu, na trhu práce) - Škola/školské zařízení sleduje a hodnotí přínos realizovaných rozvojových projektů pro realizaci ŠVP - Škola prezentuje výsledky vzdělávání veřejně (např. www)	§ 2 odst. 1 písm. g) <i>Zásady a cíle vzdělávání</i>, § 10 <i>Výroční zprávy</i> a § 12 <i>Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy</i> školského zákona Další právní východiska Příslušné RVP DZ ČR (2011–2015)
----	---	--	---

Oblast hodnocení

Pro potřeby České školní inspekce je oblast hodnocení chápána jako prvek struktury hodnocení školy/školského zařízení. Oblasti hodnocení vycházejí ze zásad a cílů vzdělávání v souladu se školským zákonem. Zaměření jednotlivých oblastí umožňuje identifikovat dobré výsledky vzdělávání a potřeby zlepšení úrovně vzdělávání. Oblasti jsou stanoveny s ohledem na cíle, které stanovuje škola/školskému zařízení zejména školská legislativa a národní strategické dokumenty pro oblast vzdělávání, s přihlédnutím k dalším cílům uvedeným zejména v rámcových vzdělávacích programech a odpovídajících právních předpisech. Tato kategorizace kritérií umožňuje také agregování inspekčních zjištění na úrovni regionů, na úrovni národní, podle stupňů vzdělávání nebo podle vybrané skupiny žáků. To je zároveň nástrojem pro zvýšení efektivnosti inspekčních postupů.

Kritérium

Kritéria pro celkové hodnocení školy mají podat výpověď o tom, zda škola naplňuje své poslání a dosahuje cílů vzdělávání v souladu s požadavky školské legislativy. Inspekce zde poskytuje v inspekční zprávě informace napomáhající ke zlepšování kvality a efektivity školy a účinnosti podpory rozvoje osobnosti dětí, žáků a studentů školou/školským zařízením. Zohledňují se specifické rysy, např. socioekonomické a územní. Kritérium vymezuje kvalitu ve zvolené oblasti činnosti školy, charakterizuje žádoucí stav. Pro inspekční hodnocení jsou kritéria pojata jako legislativní zkratky a žádoucí stav je popsán znaky úspěšného naplnění kritéria v souladu s normou. Výčet znaků umožňuje identifikovat rizikové a úspěšné školy. Jejich uspořádání v logickém rámci monitoruje stav podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. Nově se orientuje inspekce především na školní a skupinové výsledky škol.

Gramotnost

Schopnost číst, psát a zvládat základní početní úkony. Při absenci těchto schopností hovoříme o analfabetismu nebo ngramotnosti. O pologramotnosti hovoříme v případě, že člověk umí číst, ale neumí psát. Konzumní životní přístup vede u lidí s nižším vzděláním k pasivnímu vztahu ke čtení a psaní. Zapomínáním dochází k tzv. druhé ngramotnosti. V přeneseném smyslu (ve smyslu něco umět, znát) se používá i pojem funkční gramotnost, jazyková gramotnost (schopnost číst a psát v cizím jazyce), informační gramotnost apod.

Funkční gramotnost

Funkční gramotnost (angl. functional literacy) je pojímána dvěma způsoby:

1. Znalosti, dovednosti a postoje, které jsou potřebné k plnému zapojení a účasti člověka v hospodářském, společenském a kulturním životě společnosti, ve které žije. Označení určitého způsobu chování, jmenovitě schopnost rozumět tištěným informacím a využívat je v každodenních činnostech, v osobním životě, v zaměstnání a v komunitě k tomu, aby jednatel dosáhl svých cílů, rozvinul svoje znalosti a potenciál. V mezinárodním výzkumu funkční gramotnosti dospělých (Literacy, Economy and Society, 1955) je tato gramotnost členěna do tří složek: literární, dokumentové a numerické. Opakem je funkční ngramotnost (angl. functional illiteracy).

2. V užším pojetí: schopnosti, znalosti a dovednosti potřebné k úspěšnému vykonávání pracovní činnosti (funkce).

Zaměření inspekčního hodnocení na zjišťování podpory funkčních gramotností je prostředkem k hodnocení správného zaměření školy na klíčové kompetence požadované v RVP na jednotlivých stupních vzdělávání.

Čtenářská gramotnost

Porozumění psanému textu, používání psaného textu a přemýšlení o něm za účelem dosažení cílů jedince, rozvoje jeho vědomostí a potenciálu, aby byl aktivním členem společnosti. Literární gramotnost je schopnost nalézt a porozumět informaci z textů, které nejsou přímo určeny pro sdělení nějaké jednoduché informace. Dokumentová gramotnost je schopnost potřebná k vyhledávání a využití přesné informace obsažené v nějakém dokumentu.

Matematická gramotnost

Schopnost jedince identifikovat a pochopit úlohu, kterou matematika hraje ve světě, dělat dobře podložené matematické soudy a zabývat se matematikou způsobem, který bude splňovat potřeby současného a budoucího života jedince jako konstruktivního, zainteresovaného a přemýšlivého občana.

Numerická gramotnost je dovednost manipulovat s čísly, aplikovat aritmetické operace na údaje obsažené často v různých složitých materiálech, grafech, tabulkách apod.

Finanční gramotnost

Rezorty MF, MŠMT, MPO a ČNB ve shodě se spotřebitelskými a profesními sdruženími zapojenými do činnosti pracovní skupiny se na základě vzájemných konzultací a s využitím zahraničních zkušeností shodly na následující definici finanční gramotnosti:

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků, s ohledem na měnící se životní situace (Národní strategie finančního vzdělávání, květen 2010).

Pro účely šetření PISA 2012 byla finanční gramotnost definována následovně:

Finanční gramotnost zahrnuje znalost a porozumění finančním konceptům a rizikům, dále dovednosti, motivaci a sebedůvěru potřebnou pro uplatnění těchto znalostí a porozumění s cílem činit efektivní rozhodnutí v různých situacích souvisejících s financemi, zlepšit finanční situaci jedince či celé společnosti a umožnit zapojení do ekonomického života (Koncepční rámec PISA 2012).

Informační gramotnost

Soubor základních znalostí a dovedností, které umožňují používat informační a komunikační technologie. Podle koncepce státní informační politiky sem patří: schopnost používat počítač a jeho základní periferie jako pracovní nástroj s použitím aplikačního programového vybavení; schopnost vytvořit multimediální dokument (tj. dokument, v němž je spojen textový, statický či pohyblivý grafický a zvukový záznam); schopnost používat počítač v rámci sítě (e-mail, web); schopnost orientovat se ve vlastním počítačovém systému (práce s operačním systémem, se soubory atp.); schopnost vyhledávat a filtrovat informace.

Přírodovědná gramotnost

Schopnost využívat přírodovědné vědomosti, klást otázky a na základě důkazů vyvozovat závěry vedoucí k porozumění a usnadňující rozhodování týkající se přirozeného světa a změn, které v něm nastaly v důsledku lidské činnosti. V inspekčním hodnocení je sledováno prioritně získávání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně, které vycházejí ze zásad trvale udržitelného rozvoje a bezpečnosti a ochrany zdraví.

Sociální gramotnost

Z hlediska společenského musíme gramotnost posuzovat v širších souvislostech, které zvýrazňují rozsah sociálních rolí – hovoříme o sociální gramotnosti. Jedná se o širší pozadí hodnot, znalostí i zcela konkrétních univerzálních, obecných dovedností. Můžeme hovořit o čtyřech základních typech gramotnosti, které spolu úzce souvisí: demokratická

gramotnost (schopnost občanů chápat podstatu demokracie, pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu se zodpovědností a smyslem pro sociální soudržnost); tržní gramotnost (znalosti a dovednosti nutné pro zvládání osobního i profesního života v tržních vztazích); metodologická gramotnost (zvládnutí základních operací klasické logiky a obecné metodologie řešení problémů, práce s daty, informacemi, výběr variant, týmová práce, elementární statistické metody atp.); existenciální gramotnost (schopnost klást si základní otázky smyslu a hodnoty lidské existence, hledat řešení, akceptovat toleranci, umění plánovat svůj život, nalézat vztah k okolí, budování osobní a společenské odpovědnosti atd.). V inspekčním hodnocení do této oblasti zařazujeme i výchovu ke zdraví, zejména vytváření návyků podpory vlastního zdraví, budování pozitivních vztahů mezi lidmi a respektování pravidel vzájemného soužití. Porozumění změnám v životě člověka a jejich reflexe (puberta, dospívání, sexuální dospívání), podpora zdravého způsobu života (výživa, hygiena, pohyb, prevence úrazů a nemocí) a prevence rizik ohrožujících zdraví (stres, návykové látky, šikana, sexuální násilí...). Podpora osobnostního a sociálního rozvoje jedince.

Uzlový bod vzdělávání

Uzlový bod vzdělávání je zahájení nebo závěr vzdělávací etapy, pro něž stanovuje školský zákon nebo jiná norma očekávané výstupy jako závazné nebo orientační.

Česká školní inspekce předpokládá, že budou postupně zaváděny srovnávací metody hodnocení výsledků vzdělávání v těchto uzlových bodech do praxe jako nový prvek hodnocení žáků, skupin i celých škol.

Škála

Škála je metoda, sloužící k záznamu jednotlivých vlastností posuzovaného subjektu, a to způsobem, který zajišťuje určitou objektivnost a dovoluje kvantitativní zachycení jevu. Posuzovací škála hodnotí zkoumaný jev přiřazením určité charakteristiky nebo číselného skóre. Při hodnocení škol/školských zařízení Česká školní inspekce používá v současném období čtyřstupňovou hodnotící škálu umožňující identifikaci rizikových a úspěšných škol.

Partnerství

Partnerství a rozvoj strategického partnerství školy zčásti vymezuje školský zákon, inspekce zjišťuje, kteří další partneři jsou pro školy a školská zařízení přínosem, jaké jsou možnosti aktivního zapojení do činnosti školy a jak přínosné jsou partnerské vztahy pro zvýšení kvality výsledků vzdělávání.

Hodnotící škála

Pro účely hodnotící činnosti je stanovena jako základ pro hodnocení čtyřstupňová hodnotící škála:

- a) **Krizový stav odpovídající výmazu ze školského rejstříku.** Činnost školy není v souladu se školským zákonem, je ohrožena bezpečnost a zdraví účastníků vzdělávání nebo zaměstnanců školy, škola nemá personální, materiální nebo finanční předpoklady pro činnost podle školského zákona. Právnícká osoba vykonávající činnost školy úmyslně uvedla nepravdivé údaje v povinných výkazech.
- b) **Rizikový stav s možností nápravy v dané lhůtě.** V posuzované oblasti jednoznačně převažuje negativní stav, při probíhajících činnostech dochází k porušování právních předpisů, nedodržování školního vzdělávacího programu (schválených učebních dokumentů), plánování a řízení kvality a trvalého rozvoje dané oblasti nejsou účinné nebo je nelze prokázat, vyskytují se závažné nedostatky. Systém vnitřní kontroly a vlastního hodnocení je nedostatečný, neúplný nebo neúčinný.
- c) **Požadovaný stav.** V posuzované oblasti převažuje běžný (standardní) funkční stav, činnosti probíhají v souladu s právními předpisy, školním vzdělávacím programem (schválenými učebními dokumenty), k jejich porušení dochází výjimečně. Zjištěné

nedostatky jsou převážně zanedbatelné a je možné je odstranit ve velmi krátké lhůtě nebo v průběhu inspekční činnosti na místě. Systém vnitřní kontroly a vlastního hodnocení je dostatečný a úplný.

- d) **Nadstandardní stav.** V hodnoceném kritériu jednoznačně převažuje výborný stav, činnosti probíhají v souladu s právními předpisy, školním vzdělávacím programem (schválenými učebními dokumenty). Škola má funkční systém vnitřní kontroly a vlastního hodnocení na všech úrovních. Je úspěšná v projektech národních i mezinárodních (např. rozvojové programy, projekty ESF). V případě dílčích nedostatků škola průběžně přijímá opatření a daří se je realizovat.

V případě soukromých škol je následně hodnocení převedeno do vymezení podle zvláštního právního předpisu.⁴⁰

⁴⁰ Ustanovení § 5 odst. 3 písm. b) zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3 **Změny v právních předpisech souvisejících se vzděláváním, které nabyly účinnosti ve školním roce 2012/2013**

Novely zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů:

- Zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (účinnosti nabyt dne 1. listopadu 2012).
Školský zákon je touto novelou pouze technicky upraven v souvislosti se změnami v zákoně č. 109/2002 Sb., viz níže.
- Zákon č. 370/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (část, která nabyla účinnosti 9. listopadu 2012).
Novela školského zákona obsahuje změny týkající maturitních zkoušek (na které navazuje novela maturitní vyhlášky) a změny provedené v návaznosti na novelu zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, z května 2012. S tím související legislativně technické změny nezbytné z hlediska provedených věcných změn či opravení nesrovnalostí (chyb), které obsahuje novela školského zákona – zákon č. 472/2011 Sb.
Mezi změny patří například to, že písemnou práci z ČJ již nevyhodnocuje Centrum, ale hodnocení je prováděno „ve škole“. Změnila se lhůta pro podání žádosti o přezkum. Povinné zkoušky společné části maturitní zkoušky jsou nadále jen dvě (český jazyk a literatura a volba z možností cizí jazyk nebo matematika). Po novele již je jediná úroveň obtížnosti povinných zkoušek.
- Zákon č. 370/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (část, která nabyla účinnosti 1. ledna 2013).
Tato část ruší povinnost obce, v níž má žák trvalý pobyt, hradit neinvestiční výdaje obci, v níž žák navštěvuje školu.

Novela zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

- Zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (účinnosti nabyt dne 1. listopadu 2012).
Zákon o pedagogických pracovnících je touto novelou pouze technicky upraven v souvislosti se změnami v zákoně č. 109/2002 Sb., viz níže.

Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

- Zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči

ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (účinnosti nabyl dne 1. listopadu 2012).

Středisko výchovné péče je nově určeno jako školské poradenské zařízení. Je zrušeno dosavadní ustanovení, které umožňovalo diagnostickému ústavu přijmout děti bez rozhodnutí soudu pouze na základě žádosti zákonných zástupců (byť se zde ještě uplatní přechodné ustanovení). Diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou i výchovné ústavy například nabývají možnost poskytovat speciálně pedagogické a psychologické služby v některých případech i ambulantní formou. V souvislosti se vzděláváním lze již mimo zařízení ubytovat i dítě, které stále plní povinnou školní docházku, což odpovídá potřebě např. žáků nižšího stupně osmiletých gymnázií.

Členění dětí v diagnostických ústavech podle pohlaví nebo podle věku dětí je i nadále možné, není však již povinností. Snižuje se věk dítěte s nařízenou ústavní výchovou, které lze nově přijmout do výchovného ústavu již v případě, že je starší 12 let. Nově je stanovena povinnost ředitele zařízení oznámit útěk dítěte Policii ČR bezodkladně po jeho zjištění. A mnohé další změny.

Novela vyhlášky č. 48/2005, o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů:

- Vyhláška č. 256/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb. (část, která nabyla účinnosti 1. září 2012).
Změny nastaly zejména v oblasti hodnocení žáků, počtů žáků ve třídách, počtů hodin dopoledního a odpoledního vyučování.

Novela vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů:

- Vyhláška 279/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 109/2011 Sb. (účinnosti nabyla dne 31. srpna 2012).
Novela zpřesňuje terminologii a rozšiřuje tuto formu zájmového vzdělávání o výchovu k dobrovolnictví. Dále rozšiřuje možnosti družiny vykonávat svou činnost i jinými formami než zde výslovně uvedenými. Rozšiřuje okruh činností vykonávaných družinou, kterých se mohou zúčastnit i žáci nepřihlášení k denní docházce do družiny.

Novela vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů:

- Vyhláška č. 371/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů (účinnosti nabyla dne 9. listopadu 2012).
Navazuje na novelu školského zákona č. 370/2012, která mění maturitní zkoušky (viz výše).

Novela vyhlášky č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů:

- Vyhláška č. 86/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, ve znění pozdějších předpisů (nabyla účinnosti dne 1. května 2013).
Předmětem změny jsou tiskopisy vysvědčení pro základní školy, pro základní školy speciální, pro základní umělecké školy a o maturitní zkoušce. Pro tiskopisy vysvědčení všech výše uvedených základních škol je stanoveno přechodné období do konce školního roku 2014/2015, kdy je možné použít i stávající tiskopisy vysvědčení.

Novela vyhlášky č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů:

- Vyhláška č. 131/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů (nabyla účinnosti dne 1. července 2013). Změny se týkají především způsobu a termínů předávání, změn v údajích, které mají být předávány, například ty údaje, které mají napomoci sledování inkluze ve vzdělávacím systému. V příloze nalezneme po novele větší rozsah poskytovaných údajů, zejména nový článek týkající se předávání agregovaných údajů z evidence zaměstnanců a mzdových prostředků.

Novela nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělání:

- Nařízení vlády č. 367/2012 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání (nabylo účinnosti dne 1. ledna 2013). Změny nastávají v příloze 1. Vzniká šest nových oborů vzdělání s vydanými rámcovými vzdělávacími programy a jeden obor vzdělání, který bude realizovaný na VOŠ. Novela rozděluje obory vzdělání kategorie M a L do samostatných částí D1 a D2, stanovuje nejvyšší počet žáků na učitele odborného výcviku čtvrtých ročníků oborů vzdělání kategorie L a opravuje u čtyř oborů vzdělání zaměřených na hornictví, geologii, hutnictví a slévárenství chybně uvedenou kategorizaci zdravotního omezení.

Česká školní inspekce ve školním roce 2012/2013 vydala následující tematické zprávy a souhrnné informace:

1. Tematická zpráva: Analýza ŠVP pro základní vzdělávání za období 2007–2011. Zveřejněno v září 2012.
2. Tematická zpráva: Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví ve školách a školských zařízeních ve školním roce 2011/2012. Zveřejněno v dubnu 2013.
3. Tematická zpráva: Finanční kontrola ve školách a školských zařízeních MŠMT za rok 2012. Zveřejněno v dubnu 2013.

Dále poskytla ČŠI ve školním roce 2012/2013 následující dílčí, dále nezveřejňované informace a záměry MŠMT:

1. Závěrečná zpráva o přípravě, průběhu a výsledcích první celoplošné generální zkoušky ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání (ve školním roce 2011/2012 pilotovaném na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol). Vzala na vědomí 36. PV MŠMT dne 18. září 2012.
2. Strategické změny v novém cyklu mezinárodního šetření PISA. Vzala na vědomí PV MŠMT dne 19. prosince 2012.
3. Roční zpráva o výsledcích finančních kontrol za rok 2012. Vzala na vědomí 4. PV MŠMT dne 5. února 2013.
4. Informace k přípravě 2. celoplošné generální zkoušky ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol. Vzala na vědomí 5. PV MŠMT dne 19. února 2013.
5. Tematická zpráva z rychlého šetření Tělesná výchova: podmínky pro realizaci výuky na základních školách. Předané dne 20. února 2013.
6. Zpráva z rychlého šetření Povodně 2013. Vzala na vědomí 21. PV MŠMT dne 25. června 2013.

Rychlá šetření ve školním roce 2012/2013

1. Rychlé šetření v základních školách, které zjišťovalo podmínky škol pro realizaci výuky tělesné výchovy. Proběhlo v termínu od 30. ledna do 6. února 2013.
2. Rychlé šetření k tématu Výchova ke zdraví ve vybraných MŠ, ZŠ, SŠ. Proběhlo ve dvou vlnách v termínu od 24. dubna 2013 do 20. června 2013.
3. Rychlé šetření ve vybraných krajích ke zjištění škod způsobených záplavami. Proběhlo v termínu od 3. do 10. června 2013.
4. Rychlé šetření k novému operačnímu programu ESF Výzkum, vývoj a vzdělávání pro léta 2014–2020. Proběhlo v termínu od 19. června do 4. července 2013.

Česká školní inspekce ve školním roce 2012/2013 podávala Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy náměty a připomínky mimo jiné v následujících oblastech a příslušnou problematiku s MŠMT konzultovala. Součástí přehledu nejsou připomínky v rámci vnitřního připomínkového řízení, které pouze upozorňují na nesrovnalosti a neprovázanost úpravy, formulační nejednoznačnost apod. (zpravidla byly v rámci vnitřního připomínkového řízení zapracovány). Dále nebyly do přehledu zařazeny připomínky, které nemají přímý vliv na školy a školská zařízení a účastníky vzdělávání.

1. Ohledně některých dotačních programů Česká školní inspekce obecně upozorňuje, že tento způsob financování není nejvhodnější tam, kde se jedná o prostředky na nezbytnou činnost škol. Financování prostřednictvím programů přenáší administrativní nároky spojené se sledováním vyhlášených programů a podáváním žádostí na školy/školská zařízení. V některých případech pak může poskytnutí dotace na omezenou dobu (např. jednoho roku) být překážkou dlouhodobějších koncepcí na straně škol/školských zařízení.
2. V září 2012 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Informace o úpravách rámcových vzdělávacích programů, standardech vzdělávání a testování žáků (současný stav, záměry). ČŠI upozornila, že je nutné společně s úpravami RVP vždy diskutovat též informační, metodickou a finanční podporu, která by měla změny provázet.

ČŠI v připomínkovém řízení uvedla, že předkládaný materiál neřeší jeden ze základních nedostatků RVP PV – jeho neurčitost. RVP PV je v naprosté většině formulován jako doporučující, spíše metodický (formulace „měl by“). Tím je ale RVP PV nejednoznačný a v důsledku této neurčitosti (např. povinnost učitelů zpracovat třídní vzdělávací programy) je pak sporné zařazení práce pedagogických pracovníků do druhu prací dle katalogu prací atd. Dále materiál neřeší specifickou oblast užití RVP PV – při vzdělávání v přípravných třídách základních škol.

V procesu revize by bylo dle připomínek ČŠI vhodné zvážit, zda stávající „klíčové kompetence“ nezpracovat přímo do obsahu vzdělávacích oborů. Požadavky na vzdělání formulované v současných klíčových kompetencích by se tak staly méně abstraktními, více srozumitelnými a uchopitelnými v pedagogické praxi a pro školy by tento krok znamenal, že „klíčové kompetence“ budou ve výuce rozvíjet s větším porozuměním a nebudou čelit tolika problémům s jejich hodnocením.

ČŠI doporučila uvést terminologii RVP do souladu se školským zákonem a odstranit duplicitu již v první fázi úprav.

Podpořen byl návrh neuvádět materiální podmínky výuky v ŠVP (je dostačující zakotvení minimálního standardu v RVP).

Zdůrazněna byla potřeba strategických rozhodnutí ze strany MŠMT a případná legislativní úprava ve vazbě na využití systému pro zjišťování výsledků žáků, zejména využití v ostrém provozu, sledování „přidané hodnoty“ vzdělávání, využití standardů jako závazného podkladu pro testování a pro přijímací řízení na střední školy (se zohledněním souvisejících rizik a komplikací).

3. V září ČŠI zpracovala připomínky k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů. Materiál navrhoval konání nepovinné maturitní zkoušky společné části. ČŠI namítala, že takový záměr neodpovídá účelu společné části a z tohoto důvodu ČŠI navrhla (stejně jako již při projednávání návrhu novely školského zákona) vyjmutí nepovinných zkoušek ze společné části. Bylo upozorněno, že vyhláška sice předpokládá uvedení celkového hodnocení zkoušek společné části maturitní zkoušky, ale neuvádí, jak by mělo být celkové hodnocení stanoveno. Počítá pouze s celkovým hodnocením maturitní zkoušky (společné i profilové části), resp. s celkovým hodnocením profilové části (pokud se společná část nekoná).
4. V říjnu 2012 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Zadání studie proveditelnosti realizace změny konceptu maturitní zkoušky cestou počítačem podporovaného testování (CBT). ČŠI

doporučila uvážit využití informačního systému vyvíjeného v rámci projektu NIQUES, který bude řádně otestován dvěma generálními zkouškami. Systém řeší obdobnou problematiku a efektivnější by tak mohla být spíše jeho úprava pro potřeby konání maturitní zkoušky než vytváření systému nového. Licenční podmínky toto umožní.

5. V srpnu a říjnu 2012 ČŠI zpracovala připomínky k Návrhu nových opatření na podporu odborného vzdělávání předkládaného pro jednání vlády ČR. ČŠI doporučovala dopracování pro vyšší odborné školy.

K financování navrhla doplnit opatření, které zohlední specifické požadavky škol v souvislosti s vytvořením materiálních a technických podmínek, které budou umožňovat úspěšnou realizaci jednotného zadání praktických zkoušek. V současné době školy mají v rámci zavádění jednotného zadání závěrečné zkoušky možnost využít jednotné zadání i pouze částečně, např. jen pro jednu zkoušku (písemnou, praktickou nebo ústní). Některé střední školy nekonají jednotně praktickou zkoušku, protože pro ni nemají dostatečné materiální a technické zázemí. Vykazovaná procenta žáků, kteří konají závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání, tuto situaci nepostihují, protože pro započtení žáka stačí, aby vykonal podle jednotného zadání alespoň jednu zkoušku.

ČŠI doporučila legislativně uplatnit důsledky pozbytí zdravotní způsobilosti v průběhu studia, nemožnosti konání praxe ze zdravotních důvodů, tj. případů, kdy vzdělávání přestává být reálnou přípravou na budoucí povolání (nebude-li absolvent schopen ze zdravotních důvodů v daném oboru pracovat).

V souvislosti s obsahovými změnami v RVP ČŠI požadovala zdůraznit, že je nutné, aby úprava probíhala systémově a nedocházelo ke vzdalování (resp. aby docházelo ke sjednocení) způsobů zpracování RVP.

ČŠI varovala před přednostním zajišťováním praktického vyučování na pracovišti mimo školu (spolupráce s podnikatelskou sférou) „za každou cenu“. Řada škol má kvalitní, komplexně a s nemalými náklady vybavená pracoviště pro odbornou přípravu žáků.

6. V lednu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). ČŠI uvítala rozhodnutí MŠMT upravovat v této fázi revize jen vybrané oblasti, které nevyžadují komplexní změnu ŠVP. Zároveň ale zopakovala, že stále chybí jednoznačná koncepce postupu revizí, která by určila priority, které mají být provedeny bezodkladně, stanovila plán dalších úprav a postup pro zajištění provázanosti úprav tak, aby byly dokumenty i jejich jednotlivé pasáže jednotné. Zdůraznila potřebu zajištění kompatibility a provázanosti RVP ZV s přílohou upravující vzdělávání žáků s LMP. Za důležitou pak ČŠI považuje potřebu obsahové aktualizace vzdělávací oblasti ICT v RVP ZV. ČŠI připomínkovala též nastavení účinnosti změn v ŠVP.
7. V lednu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k Návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 364/2005 Sb., o dokumentaci škol a školských zařízení, ve znění pozdějších předpisů. ČŠI upozornila na rozpor ve výkladech MŠMT k vymezení pojmu „upravený vzdělávací program“.
8. V březnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. ČŠI upozornila, že nebyl předem projednán záměr, koncept návrhu novely zákona, který by objasnil zejména pasáže, které mají být blíže specifikovány až formou prováděcích právních předpisů (problematika speciálních vzdělávacích potřeb), směrnicemi MŠMT (financování) a mají dopady do rámcových vzdělávacích programů. Prováděcí právní předpisy (zvláště k vyhlášce č. 73/2005 Sb. a 72/2005 Sb. a dále i směrnicí MŠMT k financování) je nutné připravit a projednat tak, aby mohly být přijaty současně s návrhem novely.

Za vhodné ČŠI považuje zohlednit veškeré relevantní podněty a provést komplexní úpravu, aby se předešlo roztržitému dílčím zásahům do základního předpisu regionálního školství.

Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy je opakovaně avizováno povinné národní šetření od roku 2014 v „ostrém“ režimu. ČŠI tedy doporučila výslovně zakotvit odpovídající úpravu ve školském zákoně (byť na obecné úrovni je již uvedeno).

ČŠI uplatnila řadu připomínek k návrhu úpravy vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ovšem vzhledem k tomu, že návrh školského zákona v této podobě není zatím předkládán a doznal zásadních změn, podrobně je na tomto místě neuvádíme.

ČŠI vyjádřila zásadní nesouhlas s působností „institucí, které v souladu se smlouvou uzavřenou s ministerstvem zajišťují vzdělávání občanů České republiky v zahraničí“. Tyto instituce nepodléhají standardním kontrolním a hodnotícím mechanismům, nejsou vázány pravidly, která se vztahují na školy zapsané ve školském rejstříku a na Evropské školy, přesto je zde možnost uznání vysvědčení (bez nostrifikace!), aniž by byla vykonána odpovídající zkouška v kmenové škole zapsané do školského rejstříku, zajištěna povinnost kmenové školy poskytovat bezplatně učebnice atd. ČŠI shledává zajištění odpovídajícího standardu vzdělávání poskytovaného takovými institucemi za nedostatečné.

Výhrady uplatnila ČŠI k zavedení tzv. domácího vzdělávání na 2. stupni. Rozhodnutí není dle návrhu podmíněno konkrétními potřebami žáka. Relativizuje nastavení vzdělávání jako institucionalizovaného procesu se zajištěním nejen odborné, ale i pedagogické úrovně, jehož nedílnou součástí je práce v kolektivu vrstevníků (proces socializace) a který podléhá pevným pravidlům a kontrole.

Výhrady uplatnila ČŠI i k navrženému provedení záměru v rámci jediného vzdělávacího programu zvládnout závěrečnou i maturitní zkoušku. Předložený návrh znamená nejen úpravy při ukončení, nutné zkrácení vzdělávání ve třetím ročníku z důvodu přípravy na závěrečnou zkoušku, ale i úpravu během vzdělávání. Za takovýchto podmínek je vzdělávací program v délce 4 let nedostačující. Má-li být zachována závěrečná zkouška v plném rozsahu, pak není zřejmý faktický přínos tohoto nového druhu vzdělávání. Řešení je nesyستمové, není vyčíslen finanční dopad (závěrečná i maturitní zkouška, úprava obsahu vzdělávání a praktického vyučování).

Zásadní výhrady pak uplatnila ČŠI k návrhu financování, ovšem vzhledem k tomu, že návrh tak, jak byl připomínkován, není v současné době předkládán, nepovažujeme za nutné je na tomto místě blíže rozepisovat.

9. V březnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Koncepce MŠMT v oblasti transformace systému náhradní „výchovné péče“. ČŠI popsala některá rizika navržené koncepce. U části „rizikových“ dětí lze sice předpokládat, že projeví úsilí v oblasti posílení odpovědnosti za vlastní chování, ale u nejméně stejně velké části se bude jednat o kontraproduktivní výsledek, a takováto situace není zvažována. Chybí zdůraznění odpovědnosti pedagogických a dalších odborných pracovníků za každé jednotlivé dítě s ústavní výchovou, protože v materiálu uváděné „selhání“ dítěte je zpravidla v důsledku „selháním“ výchovného činitele, což z materiálu není zřejmé. Problematika personálního zajištění je zmíněna jen okrajově s tím, že vše vyřeší komunikativnost.

Důraz na ambulantní péči je sice pochopitelný, je ale otázka, jak bude prakticky realizovatelný, protože bude založena na nezbytné součinnosti ze strany dítěte/rodiny (ať už vlastní, nebo pěstounské) a z materiálu nevyplývá, jak bude toto ošetřeno a zajištěno.

„Třístupňový systém péče“: Představa předávání dětí z jednoho typu do druhého není nová, ale její účelnost zatím v praxi potvrzena nebyla – děti se tak stávají cestovateli z jednoho prostředí do druhého, střídají se jejich vrstevníci, výchovní pracovníci, jedinci vyžadující náročnější pedagogickou a psychologickou působnost, jsou přehazováni jako nepohodlní. Prostupnost je určitě žádoucí, ale není to zásadní široce použitelné řešení.

10. V březnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování a nový systém certifikací v dané oblasti. ČŠI v připomínkách uvádí potřebu dořešení klíčových otázek pro využití standardů v praxi. Standardy jsou formulované v podstatě jako ukazatel kvality – nepovinný, nezávazný, pouze ukazatel ke zvážení. Toto zároveň souvisí s otázkou financování. S provozem certifikační agentury, stupňů vzdělávání, samotnou značnou administrativní náročností realizace preventivních programů dle uvedených pravidel, žádost o certifikaci již zavedených programů atd. jsou nesporně spojeny značné finanční nároky. Již v současné době školy přitom spolupracují např. s pedagogicko-psychologickými poradnami, přičemž

konzultace s nimi jim určité ověření (byť nemá charakter certifikace) kvality přináší. Aplikace materiálu může přinést zbytečnou administrativní, finanční, časovou i personální zátěž při zajišťování preventivních programů.

11. V březnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže. ČŠI materiál považuje za obecný, neurčitý, s nejasnými dopady. Strategie obsahuje návrhy řešení bez analýzy jejich potřeby a efektivity s ohledem na dosavadní stav, uplatnitelnost, předpokládané dopady, finanční požadavky apod. Chybí celá oblast mimoškolních aktivit, které podstatně ovlivňují výskyt rizikového chování v době vyučování. Nejedná se pouze o zájmové vzdělávání, přímo cílené aktivity na oblast prevence (činnost NNO, nízkoprahová zařízení atd.), ale i např. o základní umělecké vzdělávání, v současnosti omezené financování zájmových kroužků ve školách apod.

Dva ze šesti uvedených cílů se zabývají formálním zajištěním oblasti prevence, nikoli faktickou aplikací. Řada škol má primární preventivní program zpracovaný dle poznatků ČŠI velmi podrobně, slabší stránka je v oblasti realizace, schopnost či snaha rozpoznávat a analyzovat rizikové jevy, sledovat trendy, vyhodnocovat účinnost opatření atd.

12. V květnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k Návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. Ke změně vyhlášky č. 72/2005 Sb. ČŠI doporučila doplnit přechodná ustanovení. Dosavadní úprava ke změně platnosti doporučení vzbudila v praxi zásadní pochybnosti a nejednoznačné výklady. Je tedy nanejvýš vhodné upravit přechodná ustanovení, která se jednoznačně vyjadřují k platnosti doporučení vydaných před účinností novelizující vyhlášky.

Ohledně vyhlášky č. 73/2005 Sb. ČŠI dala ke zvážení, zda je nutné převést žáky ze třídy pro žáky se SVP do třídy pro žáky se „stejným typem“ SVP nebo do tzv. běžné třídy. Ačkoli takový krok je v kompetenci ředitele školy i bez žádosti/souhlasu zákonných zástupců, nemusí být v reálných finančních, prostorových, personálních možnostech školy toto zajistit. Obdobný problém se týká i počtu žáků individuálně integrovaných, pokud je v „běžné třídě“ individuálně integrováno už 5 dětí a školské poradenské zařízení doporučuje individuálně integrovat dítě další. Škola s jedinou třídou v ročníku nemusí mít možnost toto reálně uskutečnit (rozdělení na dvě třídy není ve finančních, prostorových, personálních možnostech školy).

13. V červnu 2013 ČŠI zpracovala připomínky k materiálu Záměr koncepčních systémových změn v oblasti institucionální výchovy a preventivně výchovné péče v rezortu školství. Materiál shrnuje obecně diskutované otázky. V tomto ohledu je tedy logickým východiskem, ale chybí návrh konkrétních kroků, kterými by měly být tyto myšlenky realizovány (zavedení jiných typů podpory, legislativní úpravy, změny počtu určitých typů zařízení, podpora jiných typů zařízení atd.).

AJ	anglický jazyk
ADHD	hyperkinetická porucha (HKP) – porucha pozornosti s hyperaktivitou
BESIP	bezpečnost silničního provozu
BOZ	bezpečnost a ochrana zdraví
CJ	cizí jazyk
ČJ, ČJL	český jazyk a literatura
ČG	čtenářská gramotnost
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DF	denní forma
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
DZ	dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky
DZ 2011	Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011–2015
DZK	dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EŠ	Evropská škola
FJ	francouzský jazyk
FKSP	fond kulturních a sociálních potřeb
GV	gymnaziální vzdělávání
ICILS	International Computer and Information Literacy Study
ICT	informační a komunikační technologie
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání
IT	informační technologie
IVP	individuální vzdělávací plán
JŠ	jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
LMP	lehké mentální postižení
M	matematika
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠ	materšské školy
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MŠPZ	Národní síť mateřských škol podporujících zdraví
MZ	maturitní zkouška
NIQES	Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice
NIV	neinvestiční výdaje
NJ	německý jazyk
NNO	nestátní nezisková organizace
NRP	národní rozvojový program
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OP	odborné předměty
OPŠD	odklad povinné školní docházky
OP VK	operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (ESF)
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PČG	předčtenářská gramotnost
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment

PP	pedagogický pracovník
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
PV	předškolní vzdělávání
PV MŠMT	porada vedení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
RVP	rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP OV	Rámcový vzdělávací program pro odborné vzdělávání
RVP ZŠS	Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální
RVP ZUV	Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŘŠ	ředitel školy
SEN	Special Educational Needs
SG	gymnázia se sportovní přípravou
SICI	Stálá mezinárodní konference inspektorátů
SIPVZ	Státní informační politika ve vzdělávání
SOV	střední odborné vzdělávání
SOVm	obory středního odborného vzdělávání zakončené maturitní zkouškou
SOVz	obory středního odborného vzdělávání s výučním listem zakončené závěrečnou zkouškou
SPC	speciálně pedagogické centrum
SR	státní rozpočet
SŠ	střední školy a konzervatoře
SV	střední vzdělávání
Svp	společenskovědní předmět
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SW	software
SZ	sociální znevýhodnění
škZ	školské zařízení
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠVP	školní vzdělávací program
TALIS	Teaching and Learning International Survey
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
TV	tělesná výchova
ÚSC	územně samosprávný celek
VG	víceletá gymnázia
VOŠ	vyšší odborné školy
VSK	veřejnosprávní kontrola
ZŠ	základní školy
ZUŠ	základní umělecké školy
ZUV	základní umělecké vzdělávání
ZV	základní vzdělávání
ZZ	závěrečná zkouška

ČÁST B Tabulky

Seznam tabulek

Tabulka B 1a	Meziroční vývoj výkonových ukazatelů v mateřských, základních a středních školách
Tabulka B 1b	Porovnání vybraných ukazatelů personálních podmínek v mateřských, základních a středních školách navštívených v letech 2010/2011 až 2012/2013
Tabulka B 2	Zapojení škol do druhů DVPP
Tabulka B 3	Hodnocení souladu ŠVP s RVP OV v oborech SOV
Tabulka B 4	Účast České školní inspekce na konkurzech ředitelů škol a školských zařízení
Tabulka B 5	Kvalifikační charakteristiky vyučujících sledovaných hodin – ZV, GV
Tabulka B 6	Kvalifikační charakteristiky vyučujících sledovaných hodin – SOV
Tabulka B 7a	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených MŠ
Tabulka B 7b	Systémová podpora rozvoje funkčních gramotností v předškolním vzdělávání
Tabulka B 8a	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených ZŠ – 1. stupeň
Tabulka B 8b	Další aktivity škol podporující adaptaci dětí na ZŠ – 1. ročník
Tabulka B 8c	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených ZŠ – 2. stupeň
Tabulka B 9a	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených gymnáziích
Tabulka B 9b	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených SŠ – SOVm
Tabulka B 9c	Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených SŠ – SOVz
Tabulka B 10	Analýza stížností
Tabulka B 11	Hodnocení klimatu na úrovni školy – rozhovor s vyučujícími a řediteli
Tabulka B 12	Úrazovost ve školním roce 2012/2013
Tabulka B 13	Souhrnný přehled o lhůtách, které ČŠI uložila školám k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolní činnosti
Tabulka B 14	Přehled nedostatků zjištěných v oblasti BOZ
Tabulka B 15	Přehled porušení právních předpisů ve sledovaných oblastech a uložených lhůt k odstranění nedostatků zjištěných státní kontrolou v jednotlivých družích škol
Tabulka B 16a	Ekonomické ukazatele ve vzdělávání v meziročním srovnání
Tabulka B 16b	Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů mateřských škol v letech 2009–2012
Tabulka B 16c	Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů základních škol v letech 2009–2012
Tabulka B 16d	Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů středních škol v letech 2009–2012
Tabulka B 17	Výsledky VSK – porovnání objemu a výsledků kontrol v MŠ s celým kontrolovaným souborem škol
Tabulka B 18	Podíly výdajů SR na nákladech navštívených škol podle účelu v meziročním srovnání

Tabulka B 1 a Meziroční vývoj výkonových ukazatelů v mateřských, základních a středních školách

Sledovaný parametr ČR (statistika MŠMT)	Mateřské školy			Základní školy			Střední školy		
	2011/2012	2012/2013	Trend	2011/2012	2012/2013	Trend	2011/2012	2012/2013	Trend
Počet škol celkem	4 931	5 011	+	4 111	4 095	-	1 393	1 347	-
Z toho počet škol pro žáky se SVP	108	110	+	422	409	-	145	145	0
Podíl soukromých škol (v %)	3,0	3,9	+	2,1	2,2	+	23,0	23,2	+
Podíl církevních škol (v %)	0,7	0,8	+	1,0	1,0	0	2,7	2,7	0
Podíl malých škol (MŠ do 50 dětí, ZŠ do 150 žáků)	54,3	51,9	-	53,6	53,3	-	-	-	x
Počet tříd	14 481	14 972	+	42 105	41 739	-	21 986	20 918	-
Počet dětí/žáků	342 521	354 340	+	794 642	807 950	+	501 220	470 754	-
z toho počet dětí/žáků zdravotně postižených	9 510	9 767	+	71 791	72 110	+	19 125	19 160	+
z toho počet cizinců	4 714	5 434	+	14 344	14 551	+	8 852	9 024	+

Tabulka B 1 b Porovnání vybraných ukazatelů personálních podmínek v mateřských, základních a středních školách navštívených v letech 2010/2011 až 2012/2013

Sledovaný ukazatel	2010/2011			2011/2012			2012/2013		
	MŠ	ZŠ	SŠ	MŠ	ZŠ	SŠ	MŠ	ZŠ	SŠ
Ředitel/ka školy splňuje kvalifikační předpoklady (v %)	94,9	96,7	98,9	96,2	97,6	97,7	95,4	96,6	98,9
Věkový průměr PP	43,7	43,7	45,0	43,9	43,5	45,1	43,3	44,2	45,8
Podíl kvalifikovaných PP ve sledované výuce (v %)	83,4	81,2	80,5	83,6	81,9	82,6	82,4	85,6	86,7
Podíl PP-specialistů (v %)*	4,7	48,4	38,8	7,2	49,3	54,2	18,9	47,0	39,6
Podíl začínajících PP do 3 let praxe (v %)	14,9	9,3	10,9	16,4	9,2	9,9	17,4	8,5	7,7
Podíl PP s praxí delší než 35 let (v %)	8,1	5,4	5,5	10,5	4,7	3,7	9,2	5,5	4,8

* Do výpočtu podílu nejsou zařazeni třídní učitelé.

Tabulka B 2 Zapojení škol do druhů DVPP

Zapojení škol do DVPP – podle § 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb. (v %)	MŠ	Malé	Velké	ZŠ	Malé	Velké	SŠ	GV	SOV
Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů	28,6	21,8	37,0	46,7	38,0	55,4	73,6	54,3	79,1
Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů – ICT	3,5	2,8	4,4	15,0	8,4	21,6	21,3	21,7	20,9
Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů – prevence rizik. chování	2,8	1,9	3,8	12,4	4,7	20,1	23,7	14,9	25,6
Studium k prohloubení odborné kvalifikace	25,7	20,5	32,2	30,4	23,3	37,5	61,4	59,6	62,6
Studium alespoň v jednom druhu	46,2	38,4	55,9	66,6	53,2	80,5	94,6	95,7	89,3

Zapojení škol do DVPP podle tematického zaměření kurzů a seminářů (v %)	MŠ	Malé	Velké	ZŠ	Malé	Velké	SŠ	GV	SOV
DVPP k výkonu manažerských funkcí	46,2	36,3	58,6	50,3	47,0	53,7	46,8	51,1	47,0
DVPP k hodnocení pokroku žáků	37,2	31,8	44,0	31,0	24,4	37,6	20,9	28,3	19,5
DVPP k evaluaci školy	38,9	30,1	49,5	26,3	18,9	33,7	30,0	37,0	29,8
DVPP zaměřené na vzdělávání žáků se SVP	33,6	40,1	44,1	54,8	46,4	63,1	46,1	57,1	43,9
DVPP ve speciální pedagogice	27,3	21,8	34,1	25,3	24,2	26,3	17,7	8,7	20,5
DVPP ke zvyšování kompetence učitele v pedagog.-psycholog. práci	55,3	47,4	65,2	53,7	42,6	64,7	47,1	64,4	45,6
DVPP ke kurikulární reformě RVP a ŠVP	44,2	35,1	55,6	32,6	28,2	37,1	29,6	34,8	27,9
DVPP v oblasti užívání ICT	12,8	7,1	20,1	68,6	61,3	75,8	67,3	78,7	63,3
DVPP – cizí jazyk	16,0	13,7	19,0	70,0	61,7	78,2	68,3	76,6	66,0
DVPP – k reformě MZ, ZZ	x	x	x	x	x	x	81,3	87,2	79,1
DVPP pro malotřídní školy	x	x	x	8,4	15,6	1,1	x	x	x
Studium alespoň v jednom zaměření	87,2	79,7	96,5	97,3	96,6	98,1	96,8	97,9	96,3

Tabulka B 3 Hodnocení souladu ŠVP s RVP OV v oborech SOV

Soulad ŠVP s RVP OV		Nesoulad (v %)				
Oblast	Ukazatel	2011/12 1 142	2012/13			
			Σ SOV 2 067	SOVm 1 016	SOVz 1 051	
Identifikační údaje	Název a adresa školy, zřizovatel	5,4	6,7	4,5	8,8	
	Název ŠVP	1,7	1,8	2,2	1,5	
	Kód a název oboru vzdělání	1,8	2,8	2,1	3,5	
	Stupeň poskytovaného vzdělání	3,2	6,0	5,8	6,2	
	Délka a forma vzdělávání	2,3	2,4	2,4	2,5	
	Platnost ŠVP	1,7	1,9	2,1	1,7	
Profil absolventa	Uplatnění absolventa v praxi	1,2	2,6	1,0	4,1	
	Očekávané kompetence absolventa	5,5	7,9	8,2	7,6	
	Způsob ukončení vzdělávání, potvrzení a stupeň dosaženého vzdělání	7,0	10,8	11,0	10,6	
Charakteristika ŠVP	Popis celkového pojetí vzdělávání v ŠVP	2,0	3,2	2,5	4,0	
	Organizace výuky	4,6	6,2	6,7	5,7	
	Realizace praktického vyučování	7,8	11,8	15,3	8,5	
	Realizace klíčových kompetencí	10,9	14,7	14,0	15,3	
	Realizace průřezových témat	9,7	11,3	10,3	12,3	
	Realizace dalších vzdělávacích a mimovyučovacích aktivit podporujících záměr školy	9,9	11,0	11,0	11,0	
	Způsoby a kritéria hodnocení žáků	13,9	14,9	14,2	15,7	
	Podmínky přijímání ke vzdělávání, včetně předpokladů zdravotní způsobilosti	8,7	12,4	11,0	13,7	
	Organizace, forma a obsah přijímacího řízení	9,7	13,8	12,4	15,1	
	Kritéria přijetí žáka ke vzdělávání	8,8	14,2	13,6	14,7	
	Charakter. obsahu i formy ZZ nebo profil. části MZ	13,7	19,9	17,0	22,7	
	Volitelné zkoušky společné části MZ	5,8	9,0	17,7	0,7	
	Zabezpečení výuky žáků se zdravotním postižením	13,0	14,7	14,8	14,6	
	Zabezpečení výuky žáků se zdravot. znevýhodněním	14,5	15,7	16,8	14,7	
	Zabezpečení výuky žáků se sociál. znevýhodněním	12,6	14,3	14,8	13,9	
	Zabezpečení výuky žáků mimoř. nadaných (jen DF)	10,7	12,0	12,6	11,5	
	Učební plán	Tabulka vyučovacích předmětů/modulů	9,0	10,9	12,0	9,8
		Závaznost vyuč. předmětů/modulů	8,3	13,6	14,1	13,2
Forma a podíl praktického vyučování		6,9	11,1	13,8	8,5	
Dodržení předepsaného počtu hodin		8,8	12,3	12,5	12,1	
Rozvržení týdnů ve školním roce		8,9	9,7	11,4	8,0	
Obsah	Přehled rozpracování obsahu vzděl. v RVP do ŠVP	14,2	22,8	23,6	22,1	
Učební osnovy	Shoda názvů předmětů s učebním plánem	7,8	11,5	14,6	8,5	
	Shoda počtu hodin s učebním plánem	12,8	16,0	17,2	14,7	
	Popis cílů a didaktického pojetí předmětů	2,6	5,6	5,0	6,2	
	Přínos k realizaci klíčových kompetencí, průřezových témat a mezipředmětových vztahů	9,3	14,9	16,5	13,3	
	Popis metod a forem výuky preferovaných v předmětech a způsobu hodnocení žáků	4,9	11,3	11,4	11,1	
	Předpokládané výsledky vzdělávání	10,2	12,9	13,6	12,2	
	Vzdělávací obsah (učivo)	14,4	18,6	19,3	17,9	
	Rozvržení do ročníků	5,4	6,7	8,6	4,9	
	Vzdělávací moduly obsahují všechny součásti z RVP	0,8	0,4	0,6	0,3	
Popis zajištění	Materiální zajištění	6,9	8,1	7,2	8,9	
	Personální zajištění	10,6	11,1	10,8	11,3	
Spolupráce	Charakter. spolupráce s partnery při realizaci ŠVP	6,3	8,4	7,6	9,1	
Soulad ŠVP s RVP OV		2011/12 1 142	2012/13			
			Σ SOV 2 067	SOVm 1 016	SOVz 1 051	
Celkové hodnocení		40,8	53,3	52,4	54,2	
		59,2	46,7	47,6	45,8	

Tabulka B 4 Účast ČŠI na konkurzech ředitelů škol a školských zařízení

	ČR	A	S	C	P	K	U	L	H	E	J	B	M	Z	T
Mateřská škola	223	28	31	10	7	5	31	8	9	10	9	27	13	15	20
Mateřská a základní škola	172	6	27	18	5	1	15	2	17	5	15	28	14	6	13
Mateřská, základní a střední škola	4	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Základní škola	205	14	22	10	12	7	20	19	16	17	9	10	14	13	22
Základní a střední škola	8	1	1	0	1	1	2	0	0	0	0	1	0	1	0
Základní umělecká škola	37	1	2	3	4	0	3	1	2	1	2	4	3	5	6
Střední škola	107	2	13	10	5	8	6	7	3	11	5	7	7	6	17
Střední a vyšší odborná škola	21	2	3	4	1	1	1	1	2	1	2	1	0	1	1
Vyšší odborná škola	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Školské zařízení	66	1	5	4	5	2	7	3	4	5	1	7	2	2	18

Legenda:

ČR – Česká republika

A – Pražský inspektorát

S – Středočeský inspektorát

C – Jihočeský inspektorát

P – Plzeňský inspektorát

K – Karlovarský inspektorát

U – Ústecký inspektorát

L – Liberecký inspektorát

H – Královéhradecký inspektorát

E – Pardubický inspektorát

J – Inspektorát v Kraji Vysočina

B – Jihomoravský inspektorát

M – Olomoucký inspektorát

Z – Zlínský inspektorát

T – Moravskoslezský inspektorát

Tabulka B 5 Kvalifikační charakteristiky vyučujících sledovaných hodin – ZV, GV

Ukazatel	Základní škola		Gymnázium					
	1. stupeň – 3 873	2. stupeň – 3 423	nižší st. – 185	vyšší st. – 631				
Vybrané ukazatele celkové pedagogické praxe a průměrný věk sledovaných vyučujících								
Průměrný věk (počet let)	44,2	44,3	44,1	45,2				
Věk 60 a více let (%)	3,3	5,9	5,5	5,8				
Průměrná praxe (počet let)	19,3	18,8	18,4	19,5				
Začínající – do 3 let (%)	8,2	8,8	6,6	5,0				
Jazyková vybavenost sledovaných vyučujících (v %)								
Anglický jazyk – aktivně	48,2	38,0	46,2	45,4				
Anglický jazyk – pasivně	31,9	39,8	39,1	37,5				
Jiný cizí jazyk	66,4	81,3	81,4	88,1				
Cizí jazyk nezná	2,7	3,1	2,2	0,6				
Dosažený stupeň ICT gramotnosti sledovaných vyučujících (v %)								
Základní	25,0	19,8	21,7	21,6				
Pokročilý	67,5	67,0	65,8	70,7				
Specializace	5,4	7,1	7,6	6,3				
Koordinátor ICT	2,1	5,9	3,8	1,4				
Žádná	0,0	0,2	1,1	0,0				
Průměrný věk/ průměrná délka celkové pedagogické praxe vyučujících daný předmět/oblast								
Vzdělávací oblasti	Věk	P. praxe	Věk	P. praxe	Věk	P. praxe	Věk	P. praxe
Český jazyk a literatura	45,3	20,7	45,0	20,4	45,4	19,9	46,1	20,2
Cizí jazyk	41,5	15,8	42,2	16,3	41,5	15,9	45,4	19,3
Matematika	44,5	20,0	45,9	20,3	45,9	20,9	47,3	22,1
ICT	40,8	13,9	42,9	17,5	45,1	16,5	44,6	18,8
Člověk a jeho svět	44,7	19,5	–	–	–	–	–	–
Člověk a společnost	–	–	43,5	18,3	41,5	15,9	43,6	17,7
Člověk a příroda	–	–	44,5	18,6	44,5	19,2	44,3	18,7
Umění a kultura	42,6	16,5	43,5	17,6	37,0	14,0	55,0	27,8
Člověk a zdraví	43,6	17,8	42,5	17,4	46,8	21,4	45,6	20,8
Jiné výchovné předměty	42,3	17,6	45,2	19,5	–	–	–	–
Kvalifikovaná/aprobovaná výuka ve sledovaných předmětech/oblastech (v %)								
Vzdělávací oblasti	Kvalif.	Aprob.	Kvalif.	Aprob.	Kvalif.	Aprob.	Kvalif.	Aprob.
Český jazyk a literatura	88,4	86,0	93,0	89,5	96,6	100,0	100,0	100,0
Cizí jazyk	78,0	53,0	78,5	50,4	84,8	84,0	90,8	84,8
Matematika	87,7	84,1	90,7	83,7	97,4	97,1	100,0	97,0
ICT	65,6	36,4	74,2	36,0	100,0	100,0	92,3	58,3
Člověk a jeho svět	80,5	79,1	–	–	–	–	–	–
Člověk a společnost	–	–	88,4	72,1	100,0	90,5	98,9	93,2
Člověk a příroda	–	–	87,4	68,0	97,3	97,1	98,1	100,0
Umění a kultura	71,7	70,2	84,6	66,7	100,0	100,0	100,0	100,0
Člověk a zdraví	71,8	69,9	90,7	73,4	100,0	100,0	93,5	93,5
Jiné výchovné předměty	72,4	66,0	80,5	70,3	–	–	–	–
Průměrný počet žáků – zapsaných /přítomných								
Vzdělávací oblasti	Zapsaní	Přítomní	Zapsaní	Přítomní	Zapsaní	Přítomní	Zapsaní	Přítomní
Český jazyk a literatura	17,5	15,2	18,9	16,2	25,0	21,3	23,3	19,3
Cizí jazyk	15,0	13,1	15,6	13,4	14,0	12,3	13,0	10,9
Matematika	17,7	15,4	19,4	16,7	23,9	20,7	24,1	19,9
ICT	14,4	11,9	16,6	14,2	16,1	13,1	13,8	11,3
Člověk a jeho svět	18,0	15,8	–	–	–	–	–	–
Člověk a společnost	–	–	19,5	16,7	26,6	23,9	24,0	19,7
Člověk a příroda	–	–	19,9	17,2	28,0	23,3	26,1	22,1
Umění a kultura	18,7	16,1	18,6	15,6	19,7	18,0	13,3	12,8
Člověk a zdraví	15,9	13,9	20,5	17,7	16,8	14,2	15,5	12,1
Jiné výchovné předměty	14,4	12,2	13,7	11,4	–	–	–	–

* Oblast Člověk a svět práce nebyla vyhodnocována kvůli nízkému počtu sledovaných hodin.

Tabulka B 6 Kvalifikační charakteristiky vyučujících sledovaných hodin – SOV

Ukazatel	Střední odborné vzdělávání			
	SOVm – 2 154*		SOVz – 796*	
Vybrané ukazatele celkové pedagogické praxe a průměrný věk sledovaných vyučujících				
Průměrný věk (počet let)	45,5		47,2	
Věk 60 a více let (%)	6,3		8,1	
Průměrná praxe (počet let)	17,6		17,3	
Začínající – do 3 let (%)	8,1		9,2	
Jazyková vybavenost sledovaných vyučujících (v %)				
Anglický jazyk – aktivně	38,9		25,4	
Anglický jazyk – pasivně	42,8		40,9	
Jiný cizí jazyk	83,4		79,5	
Cizí jazyk nezná	2,6		6,0	
Dosažený stupeň ICT gramotnosti sledovaných vyučujících (v %)				
Základní	20,3		28,3	
Pokročilý	66,4		62,6	
Specializace	9,9		7,0	
Koordinátor ICT	3,4		1,9	
Průměrný věk/ průměrná délka celkové pedagogické praxe vyučujících daný předmět/oblast daný předmět/oblast				
Vzdělávací oblasti	Věk	Ped. praxe	Věk	Ped. praxe
Český jazyk	44,8	19,4	46,1	19,5
Cizí jazyk	42,6	16,0	43,2	14,8
Společenskovědní vzdělávání	45,7	18,7	45,5	17,9
Přírodovědné vzdělávání	45,7	18,1	49,0	18,9
Matematické vzdělávání	47,3	21,1	48,1	18,4
Estetické vzdělávání	41,5	14,9	–	–
Vzdělávání pro zdraví	48,4	21,0	44,2	18,6
Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	44,4	16,3	44,6	14,3
Odborné vzdělávání	47,2	16,4	48,8	16,9
Kvalifikovaná/aprobovaná výuka ve sledovaných předmětech/oblastech (v %)				
Vzdělávací oblasti	Kvalifikace	Aprobace	Kvalifikace	Aprobace
Český jazyk	97,9	95,9	87,4	62,9
Cizí jazyk	83,4	73,8	68,1	43,2
Společenskovědní vzdělávání	93,6	78,3	75,0	43,5
Přírodovědné vzdělávání	92,7	81,3	88,7	77,0
Matematické vzdělávání	96,1	91,4	77,0	59,5
Estetické vzdělávání	81,0	89,5	–	–
Vzdělávání pro zdraví	77,8	66,7	66,7	50,0
Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	79,5	58,2	76,5	44,1
Odborné vzdělávání	80,6	82,0	67,9	77,2
Průměrný počet žáků – zapsaných /přítomných				
Vzdělávací oblasti	Zapsaní	Přítomní	Zapsaní	Přítomní
Český jazyk	21,5	17,8	18,4	13,9
Cizí jazyk	13,3	10,7	12,9	9,8
Společenskovědní vzdělávání	21,6	17,8	17,2	13,0
Přírodovědné vzdělávání	22,6	19,5	16,7	13,1
Matematické vzdělávání	20,6	17,2	15,7	12,2
Estetické vzdělávání	22,0	15,1	–	–
Vzdělávání pro zdraví	18,6	10,7	13,7	11,2
Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	14,2	11,0	13,6	9,6
Odborné vzdělávání	18,2	14,6	13,7	10,7

* Číslo prezentuje počet sledovaných vyučovacích jednotek v daném druhu škol.

SOVm = obory středního odborného vzdělávání zakončené maturitní zkouškou.

SOVz = obory středního odborného vzdělávání s výučním listem zakončené závěrečnou zkouškou.

Tabulka B 7 a Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených MŠ

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/13	Změna
Počet hospitací		2 395	2 363	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností dítěte	77,2	76,6	-
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	94,8	95,0	+
	Děti vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi	75,4	73,8	-
	Hodnocení poskytuje dětem průběžnou zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	83	78,9	-
	Akce mimo školu (výlet, pobyt v přírodě, exkurze, apod. v průběhu šk. roku)*	46,7	80,1	+
	Příprava dětí a jejich účast v soutěžích (v průběhu šk. roku)*	17,3	24,0	+
	Vyprávění učitele*	77	67,5	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	85,7	72,4	-
	Práce s textem*	55,1	43,0	-
	Rozhovor*	93	81,1	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	51,1	46,8	-
	Dovednostně-praktické metody*	86,8	82,3	-
	Aktivizující metody*	79,4	65,0	-
	Komplexní metody*	42,7	19,5	-
	Hromadná (frontální) výuka*	93,5	93,8	+
	Skupinová (kooperativní) výuka*	62,1	52,3	-
	Samostatná práce dětí	x	55,2	x
	Individualizovaná výuka	x	37,6	x
	Obsahová správnost	96,4	96,9	+
	Vzdělávací obory v souvislostech	75,5	82,9	+
Využití ICT	ICT nebyly využity	94,6	47,1	x
	ICT nebyly k dispozici	x	47,1	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	2,7	3,1	+
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití dětmi	0,7	0,3	-
	podle (3) + přímá práce některých dětí s ICT	2	1,4	-
	podle (3) + přímá práce všech dětí s ICT	0	1,1	+
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	17,9	16,7	-
	Bilingvní vzdělávání	3,3	4,3	+
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	37,9	38,5	+
	Práce se vzorci a symboly	52	57,6	+
	Geometrické znázorňování, práce s modely	42,5	47,8	+
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	13,5	x
	Práce dětí se zdroji, vyhledávání informací	46,5	50,3	+
	Příležitost k využití vyhledaných informací	48,4	51,1	+
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	62,3	67,2	+
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	90,7	90,9	+
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	91,4	90,3	-
	Rozvoj dětské tvořivosti, citu a vkusu	88,5	87,3	-
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	30,9	28,9	-
	Péče o okolní životní prostředí	69,6	75,2	+
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	66,4	67,1	+
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	84	83,6	-
	Rozvoj pohybových dovedností	92,3	93,8	+
	Podpora zdravého životního stylu	92,2	91,5	-

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Tabulka B 7 b Systémová podpora rozvoje funkčních gramotností v předškolním vzdělávání

Oblast	Ukazatel	Ano (v %)
Efektivita organizace vzdělávání	Základem motivačních aktivit je připravené prostředí	95,1
	Spontánní a řízené aktivity jsou vzájemně provázané	88,0
	Spontánní a řízené aktivity jsou vzájemně vyvážené	88,2
	Denní řád respektuje individuální potřeby dětí	94,3
	Organizace vzdělávání respektuje psychosociální zásady (pobyt venku, biorytmus)	94,1
	Uplatňování metod prožitkového učení	83,2
	Uplatňování metod kooperativního učení	70,6
Cizí jazyk	Děti jsou seznamovány s anglickým jazykem	
	ano, součást ŠVP, zajišťují PP v průběhu vzdělávání	17,5
	ano, formou placených kroužků (externí lektor)	31,6
	ano, formou kroužků zdarma	11,3
	ne	43,4
	Děti jsou seznamovány s dalším cizím jazykem	2,3
	z toho: německý jazyk	1,6
	polský jazyk	0,5
	španělský jazyk	0,2
ICT – výsledky	Ve školách vybavených prostředky ICT je jejich využití při vzdělávání funkční	73,4
	Škola nemá při vzdělávání k dispozici prostředky ICT	57,5
Dítě a jeho psychika – část myšlenkové operace	Děti se orientují v prostoru a ploše, v chápání elementárních časových pojmů	98,6
	Děti řeší jednoduché problémy, konkrétní úlohy a hledají variace řešení	88,7
	Děti mají představu o číslech, orientují se v elementárním počtu do 10	97,4
Dítě a jeho psychika – část jazyk a řeč	Děti projevují zájem o knihy (prohlížení, „čtení“ vyhledávání informací – encyklopedie)	91,3
	Děti projevují kreativní činnost navazující na vyslechnutý obsah textu	87,2
	Děti přirozeně vypráví to, co slyšely, viděly, nebo zažily	97,4
	Děti rozlišují některá písmena	94,1
Dítě a ten druhý Dítě a společnost	Děti respektují dohodnutá pravidla soužití ve třídě	95,1
	Děti uplatňují základní společenské návyky	97,9
	Dítě začíná hodnotit sebe sama (sebehodnocení)	59,8
Dítě a svět	Děti mají příležitost k experimentům	71,8
	Děti jsou vedeny k cílenému pozorování	91,3
	Děti mají elementární poznatky o okolním prostředí využitelné pro další učení a životní praxi	99,1
	Děti pečují o životní prostředí	94,8
Dítě a jeho tělo Výchova ke zdraví	Děti respektují pravidla o ochraně zdraví a bezpečí	98,8
	Děti uplatňují zdravotně-preventivní návyky a postoje	96,4

Tabulka B 8 a Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených ZŠ – 1. stupeň

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/2013	Změna
Počet hospitací		3 464	3873	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností žáka	68,8	69,8	+
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	85,8	85,3	-
	Žáci vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi/předměty	65,6	64,0	-
	Hodnocení poskytuje žákům průběž. zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	91,5	91,3	-
	Akce mimo školu (výlet, škola v přírodě, exkurze, apod.)*	23,5	58,2	+
	Příprava žáků a jejich účast v soutěžích (v průběhu školního roku)*	20,7	40,8	+
	Vyprávění učitele*	42,4	34,4	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	88,6	81,1	-
	Práce s textem*	77,4	71,0	-
	Rozhovor*	83,4	66,8	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	31,1	28,7	-
	Dovednostně-praktické metody*	63,8	50,3	-
	Aktivizující metody*	82,7	67,7	-
	Komplexní metody*	33,1	16,9	-
	Hromadná (frontální) výuka*	92,0	91,7	-
	Skupinová (kooperativní) výuka*	49,5	46,2	-
	Samostatná práce žáků	x	79,0	x
	Individualizovaná výuka	x	26,4	x
	Obsahová správnost	97,4	98,1	+
	Vzdělávací obory v souvislostech	72,2	74,4	+
	Průřezová témata	59,4	57,6	-
Využití ICT	ICT nebyly využity	73,0	59,7	-
	ICT nebyly k dispozici	x	6,0	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	10,8	16,5	+
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití žáky	3,9	3,1	-
	podle (3) + přímá práce některých žáků s ICT	7,3	6,0	-
	podle (3) + přímá práce všech žáků s ICT	5,0	8,7	+
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	18,4	15,7	-
	Bilingvní vzdělávání	3,9	4,8	+
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	50,9	46,7	-
	Práce se vzorci a symboly	28,5	29,3	+
	Geometrické znázorňování, práce s modely	13,7	13,8	+
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	15,5	x
	Práce žáků se zdroji, vyhledávání informací	52,8	55,1	+
	Příležitost k využití vyhledaných informací	51,5	54,7	+
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	29,3	24,1	-
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	67,4	61,9	-
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	84,4	80,8	-
	Rozvoj žákovské tvořivosti, citu a vkusu	61,1	54,0	-
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	19,7	12,5	-
	Péče o okolní životní prostředí	25,0	19,7	-
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	19,9	16,9	-
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	25,7	21,3	-
	Rozvoj pohybových dovedností	30,4	28,1	-
	Podpora zdravého životního stylu	46,1	43,2	-

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Tabulka B 8 b Další aktivity škol podporující adaptaci dětí na ZŠ – 1. ročník

Další aktivity nabízené dětem před nástupem do ZŠ

Zaznamenané aktivity	ZŠ celkem	samostatná ZŠ	MŠ + ZŠ
Počet škol, v nichž byly zjištěny	127	66	61
Kulturní a další akce (divadelní představení, vystoupení, besídky, jarmarky, den dětí)	55,9	57,6	54,1
Vlastní program/projekt pro předškoláky	12,6	15,2	9,8
Společné akce se žáky zš, zuš, spolupráce pedagogů	8,7	6,1	11,5
Sportovní akce	7,1	4,5	9,8
Výlety	7,1	4,5	9,8
Schůzky rodičů předškoláků, besedy	6,3	6,1	6,6
Dílny	4,7	1,5	8,2
Projektové dny	3,9	4,5	3,3
Ostatní	7,9	12,1	3,3

Další metody zjišťování školní zralosti při přijímání dětí k základnímu vzdělávání

Zaznamenané metody	ZŠ celkem	Samostatná ZŠ	MŠ + ZŠ
Počet škol, v nichž byly zjištěny	110	58	51
Jemná motorika	30,9	29,3	33,3
Hrubá motorika	15,5	17,2	13,7
Sebeobslužnost	15,5	17,2	13,7
Tělesná zdatnost, pohybové dovednosti	9,1	12,1	3,9
Sociální zralost	7,3	5,2	7,8
Popis obrázku, vyprávění podle obrázku	6,4	3,4	9,8
Vnímání prostoru, orientace	6,4	8,6	3,9
Sluchová cvičení, zrak	5,5	6,9	3,9
Hudební či výtvarný talent	4,5	5,2	3,9
Faktografie rodičů, osobní údaje	4,5	5,2	3,9
Udržení pozornosti	2,7	3,4	2,0
Logické myšlení	1,8	0,0	3,9
Skládání obrázku	1,8	1,7	2,0
Rozpoznání zvířat	1,8	0,0	3,9
Ostatní	16,4	12,1	21,6

Další metody a formy práce podporující adaptaci žáků v 1. ročníku ZŠ

Zaznamenané metody a formy	ZŠ celkem	Samostatná ZŠ	MŠ + ZŠ
Počet škol, v nichž byly zjištěny	106	57	47
Kulturní akce (návštěvy divadla, vystoupení, besídky, exkurze)	30,2	26,3	36,2
Vycházky, výlety	23,6	15,8	29,8
Projekty, projektové dny	17,9	19,3	17,0
Škola v přírodě, harmonizační, adaptační pobyty	13,2	14,0	10,6
Společné aktivity a spolupráce se žáky vyšších ročníků	7,5	10,5	4,3
Soutěže	4,7	3,5	6,4
Sportovní aktivity	4,7	1,8	8,5
Dílny, dílny pro rodiče a žáky	2,8	1,8	4,3
Komunitní kruh	1,9	1,8	2,1
Spolupráce s rodiči	1,9	0,0	4,3
Ostatní	23,6	28,1	19,1

Tabulka B 8 c Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených ZŠ – 2. stupeň

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/13	Změna
Počet hospitací		3 026	3423	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností žáka	54,0	53,1	-
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	81,2	77,3	-
	Žáci vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi/předměty	60,6	56,7	-
	Hodnocení poskytuje žákům průběž. zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	84,8	85,6	+
	Akce mimo školu (výlet, pobyt v přírodě, exkurze, apod. v průběhu šk. roku)*	20,6	51,5	+
	Příprava žáků a jejich účast v soutěžích (v průběhu šk. roku)*	28,8	57,4	+
	Vyprávění učitele*	30,3	21,5	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	90,5	85,9	-
	Práce s textem*	70,8	62,3	-
	Rozhovor*	75,9	58,3	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	30,8	26,6	-
	Dovednostně-praktické metody*	49,0	38,0	-
	Aktivizující metody*	69,2	47,6	-
	Komplexní metody*	23,0	10,2	-
	Hromadná (frontální) výuka*	93,4	92,8	-
	Skupinová (kooperativní) výuka*	38,3	33,1	-
	Samostatná práce žáků	x	69,4	x
	Individualizovaná výuka	x	12,2	x
	Obsahová správnost	97,6	97,5	-
	Vzdělávací obory v souvislostech	70,4	70,5	+
	Průřezová témata	56,9	54,8	-
Využití ICT	ICT nebyly využity	65,4	50,9	-
	ICT nebyly k dispozici	x	7,0	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	20,4	26,9	+
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití dětmi	4,3	4,1	-
	podle (3) + přímá práce některých dětí s ICT	5,3	5,1	-
	podle (3) + přímá práce všech dětí s ICT	4,7	5,9	+
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	19,6	16,8	-
	Bilingvní vzdělávání	3,6	5,1	+
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	63,6	61,4	-
	Práce se vzorci a symboly	33,8	34,4	+
	Geometrické znázorňování, práce s modely	20,6	19,1	-
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	8,7	x
	Práce žáků se zdroji, vyhledávání informací	52,2	50,2	-
	Příležitost k využití vyhledaných informací	53,2	50,6	-
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	20,7	17,8	-
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	52,0	41,9	-
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	73,3	65,1	-
	Rozvoj žákovské tvořivosti, citu a vkusu	46,3	38,0	-
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	26,6	20,0	-
	Péče o okolní životní prostředí	16,9	12,9	-
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	20,1	15,7	-
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	21,8	17,3	-
	Rozvoj pohybových dovedností	11,9	9,9	-
	Podpora zdravého životního stylu	28,5	21,0	-

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Tabulka B 9 a Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených gymnáziích

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/13	Změna
Počet hospitací		555	818	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností žáka	56,8	66,8	+
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	75,7	76,2	+
	Žáci vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi/předměty	60,9	52,6	-
	Hodnocení poskytuje žákům průběž. zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	76,8	83,0	+
	Akce mimo školu (výlet, pobyt v přírodě, exkurze, apod. v průběhu šk. roku)*	23,5	58,2	+
	Příprava žáků a jejich účast v soutěžích (v průběhu šk. roku)*	34,5	71,7	+
	Vyprávění učitele*	29,9	19,4	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	92,8	87,4	-
	Práce s textem*	69,6	49,0	-
	Rozhovor*	70,9	59,4	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	26,4	33,6	+
	Dovednostně-praktické metody*	36,6	40,9	+
	Aktivizující metody*	62,4	50,5	-
	Komplexní metody*	25,5	16,8	-
	Hromadná (frontální) výuka*	92,6	88,3	-
	Skupinová (kooperativní) výuka*	31,9	33,1	+
	Samostatná práce žáků	x	53,8	x
	Individualizovaná výuka	x	20,0	x
	Obsahová správnost	97,1	98,6	+
	Vzdělávací obory v souvislostech	73,1	68,2	-
	Průřezová témata	53,9	59,6	+
Využití ICT	ICT nebyly využity	60,0	48,4	-
	ICT nebyly k dispozici	x	16,0	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	27,9	26,4	-
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití žáky	4,1	3,1	-
	podle (3) + přímá práce některých žáků s ICT	3,8	2,2	-
	podle (3) + přímá práce všech žáků s ICT	4,1	3,9	-
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	30,5	24,1	-
	Bilingvní vzdělávání	17,4	5,5	-
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	72,8	60,7	-
	Práce se vzorci a symboly	41,0	29,0	-
	Geometrické znázorňování, práce s modely	21,0	17,1	-
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	7,3	x
	Práce žáků se zdroji, vyhledávání informací	46,7	45,1	-
	Příležitost k využití vyhledaných informací	48,1	44,9	-
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	27,4	27,1	-
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	46,2	50,5	+
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	65,5	67,8	+
	Rozvoj žákovské tvořivosti, citu a vkusu	32,8	38,4	+
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	33,8	21,6	-
	Péče o okolní životní prostředí	16,9	12,0	-
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	14,9	16,4	+
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	17,1	26,5	+
	Rozvoj pohybových dovedností	6,3	24,3	+
	Podpora zdravého životního stylu	21,5	34,8	+

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Tabulka B 9 b Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených SŠ – SOVm

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/13	Změna
Počet hospitací		2 060	2 154	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností žáka	57,2	50,9	-
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	83,0	77,6	-
	Žáci vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi/předměty	58,6	54,4	-
	Hodnocení poskytuje žákům průběž. zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	78,6	76,5	-
	Akce mimo školu (výlet, pobyt v přírodě, exkurze, apod. v průběhu šk. roku)*	21,4	44,4	+
	Příprava žáků a jejich účast v soutěžích (v průběhu šk. roku)*	20,9	36,2	+
	Vyprávění učitele*	31,4	17,7	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	94,7	88,8	-
	Práce s textem*	61,9	48,1	-
	Rozhovor*	72,4	57,5	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	26,6	19,8	-
	Dovednostně-praktické metody*	42,2	34,9	-
	Aktivizující metody*	58,6	35,1	-
	Komplexní metody*	21,0	10,3	-
	Hromadná (frontální) výuka*	93,0	91,8	-
	Skupinová (kooperativní) výuka*	25,2	21,2	-
	Samostatná práce žáků	x	50,9	x
	Individualizovaná výuka	x	8,0	x
	Obsahová správnost	96,8	98,3	+
	Vzdělávací obory v souvislostech	72,3	64,9	-
	Průřezová témata	58,2	48,4	-
Využití ICT	ICT nebyly využity	62,6	49,0	-
	ICT nebyly k dispozici	x	7,0	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	25,1	32,9	+
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití žáky	4,2	2,5	-
	podle (3) + přímá práce některých žáků s ICT	1,7	1,9	+
	podle (3) + přímá práce všech žáků s ICT	6,3	6,7	+
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	16,9	15,8	-
	Bilingvní vzdělávání	5,0	8,6	+
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	66,3	55,4	-
	Práce se vzorci a symboly	35,7	27,8	-
	Geometrické znázorňování, práce s modely	19,4	15,7	-
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	11,3	x
	Práce žáků se zdroji, vyhledávání informací	44,8	39,6	-
	Příležitost k využití vyhledaných informací	46,6	39,0	-
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	19,2	20,4	+
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	45,9	38,5	-
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	65,1	59,8	-
	Rozvoj žákovské tvořivosti, citu a vkusu	38,2	32,7	-
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	32,7	19,9	-
	Péče o okolní životní prostředí	15,3	9,9	-
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	13,8	10,4	-
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	18,4	12,0	-
	Rozvoj pohybových dovedností	6,6	4,4	-
	Podpora zdravého životního stylu	22,5	17,8	-

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Tabulka B 9 c Zjištění z průběhu vzdělávacích činností v navštívených SŠ – SOVz

Sledované ukazatele (podíl vyučovacích jednotek, v nichž byl daný jev pozorován – údaj v %)		2011/12	2012/13	Změna
Počet hospitací		738	796	
Organizace, formy a metody výuky	Diferencované nároky a požadavky podle schopností a možností žáka	68,8	65,1	-
	Vzdělávání je propojeno s praxí a životními situacemi	89,6	83,4	-
	Žáci vyhledávají souvislosti s ostatními oblastmi/předměty	59,8	52,2	-
	Hodnocení poskytuje žákům průběž. zpětnou vazbu; pozitivní využití chyby	81,6	75,0	-
	Akce mimo školu (výlet, pobyt v přírodě, exkurze, apod. v průběhu šk. roku)*	17,5	40,0	+
	Příprava žáků a jejich účast v soutěžích (v průběhu šk. roku)*	15,2	28,3	+
	Vyprávění učitele*	27,8	17,7	-
	Vysvětlování (výklad) učitele*	95,5	85,9	-
	Práce s textem*	49,2	38,5	-
	Rozhovor*	78,4	56,2	-
	Názorně-demonstrační metody (experiment)*	29,6	27,2	-
	Dovednostně-praktické metody*	46,1	39,6	-
	Aktivizující metody*	56,3	30,5	-
	Komplexní metody*	19,7	6,4	-
	Hromadná (frontální) výuka*	79,1	85,8	+
	Skupinová (kooperativní) výuka*	30,6	24,1	-
	Samostatná práce žáků	x	50,1	x
	Individualizovaná výuka	x	17,1	x
	Obsahová správnost	97,1	97,4	+
	Vzdělávací obory v souvislostech	71,7	68,3	-
	Průřezová témata	59,4	51,7	-
Využití ICT	ICT nebyly využity	70,9	49,4	-
	ICT nebyly k dispozici	x	16,3	x
	jednoduchá prezentace učiva za využití ICT	21,7	25,4	+
	využití speciálních SW aplikací (3) – bez přímého užití žáky	2,4	2,3	-
	podle (3) + přímá práce některých žáků s ICT	0,7	1,5	+
	podle (3) + přímá práce všech žáků s ICT	4,3	5,0	+
Podpora rozvoje funkčních gramotností	Aktivity na podporu multikulturní výchovy	10,5	9,3	-
	Bilingvní vzdělávání	3,2	4,9	+
	Objasňování neznámých termínů a cizích slov	58,9	46,4	-
	Práce se vzorci a symboly	28,1	24,6	-
	Geometrické znázorňování, práce s modely	19,9	17,7	-
	Činnosti související s rozvojem finanční gramotnosti	x	11,1	x
	Práce žáků se zdroji, vyhledávání informací	34,9	30,6	-
	Příležitost k využití vyhledaných informací	33,1	30,5	-
	Příležitosti pro seznamování se s místní kulturou	13,6	18,1	+
	Podpora rozvoje a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání	49,0	39,1	-
	Podpora pozitivního vnímání sebe sama	62,3	55,7	-
	Rozvoj žákovské tvořivosti, citu a vkusu	39,8	35,1	-
	Využití nových vědeckých a technických poznatků	36,8	22,6	-
	Péče o okolní životní prostředí	24,2	17,5	-
	Příležitosti pro experimentování, manipulaci a záměrné pozorování	11,5	12,6	+
	Činnosti související s tematikou ochrany bezpečnosti a zdraví	39,4	29,7	-
	Rozvoj pohybových dovedností	8,2	8,0	-
	Podpora zdravého životního stylu	31,0	26,0	-

* Odlišnost výsledků může být způsobena odlišností metodiky v obou sledovaných letech.

Sledované ukazatele	MŠ		ZŠ		SŠ		VOŠ		Ostatní		Celkem 2012/2013		Celkem 2011/2012		Celkem 2010/2011	
	C	D	C	D	C	D	C	D	C	D	C	D	C	D	C	D
Počet stížností	64	x	237	x	89	x	3	x	37	x	430	x	466	x	482	x
Počet bodů stížností	133	59	421	165	136	38	6	2	56	21	752	285	755	287	1069	325
z toho podíl důvodných podnětů (v %)		44,4		39,2		27,9		33,3		37,5		37,9		38,0		30,4
meziroč. změna (2011/12 – 2012/13) v počtu stížností	12	x	-21	x	-24	x	2	x	15	x	-36	x				
meziroční změna v počtu bodů stížností	46	16	-33	-14	-44	-16	1	1	27	11	-3	-2				
meziroční změna v podílu důvodných bodů		-5		-0,2		-2,1		13,3		3		-0,1				
Komunikace se zák. zástupci, rodiči apod.	26	14	81	38	15	4	1	-	10	1	133	57	133	51	161	65
Výchovná opatření a hodnocení chování	2	2	35	14	5	2	1	1	1	1	44	20	51	21	69	26
Hodnocení výsledků vzdělávání	-	-	20	8	10	2	-	-	-	-	30	10	45	28	65	22
Komisionální zkouška	-	-	2	1	5	2	-	-	-	-	7	3	10	5	19	6
Ukončování vzdělávání	2	1	1	-	7	1	1	-	1	-	12	2	15	5	8	3
Neřešení šikany	1	-	31	7	5	1	-	-	3	-	40	8	32	6	44	9
Tělesné trestání žáka	3	1	9	2	1	-	-	-	-	-	13	3	11	4	14	4
Bezpečnost dětí, žáků, studentů	18	8	40	14	5	2	-	-	5	3	68	27	67	33	73	33
Úroveň a průběh vzdělávání	8	5	31	13	20	8	1	1	6	3	66	30	68	19	72	20
Personální zabezpečení výuky	17	4	24	8	9	1	1	-	5	1	56	14	45	13	81	9
Materiální podmínky výuky	3	1	5	2	-	-	-	-	-	-	8	3	8	1	12	-
Provoz školy a org. zajištění výuky	17	8	27	12	11	2	-	-	8	4	63	26	44	20	84	26
Školní řád	2	-	8	6	1	1	-	-	2	2	13	9	15	8	14	5
Rozhodnutí ředitele o přijetí, přestupu apod.	1	1	12	5	10	3	-	-	-	-	23	9	19	7	13	5
Vzdělávání žáků se spec. vzděl. potřebami	3	-	21	8	3	-	-	-	1	-	28	8	35	9	56	22
Vzdělávání příslušníků národnostních menšin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Diskriminace	2	-	8	3	2	-	-	-	1	-	13	4	11	2	13	4
Úplata za vzdělávání a školské služby	4	4	3	3	-	-	-	-	-	-	7	7	6	2	9	4
Využívání finančních prostředků ze st. rozpočtu	1	-	4	2	2	-	-	-	-	-	7	2	9	1	14	1
Školní stravování	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	2	11	1
Politická činnost	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	8	2
Nevhodná reklama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neposkytnutí úkonů vyplýv. ze škol. legislativy	5	2	6	5	5	1	-	-	2	1	18	9	15	8	12	4
Jiné	17	8	51	13	20	8	1	-	11	4	100	33	108	42	216	53

C = celkový počet bodů stížností (stížností). D = bod stížností byl vyhodnocen jako důvodný.

Tabulka B 11 Hodnocení klimatu na úrovni školy – rozhovor s vyučujícími a řediteli

Sledované ukazatele	MŠ		ZŠ		SŠ	
	Učitelé	Ředitel	Učitelé	Ředitel	Učitelé	Ředitel
Dobré mezilidské vztahy ve škole						
<i>rozhodně ne – 1</i>	0,6	0,5	0,6	0,4	0,5	0,4
<i>spíše ne – 2</i>	2,9	1,2	3,0	1,5	4,0	2,2
<i>spíše ano – 3</i>	31,1	25,1	47,7	39,3	50,3	38,8
<i>rozhodně ano – 4</i>	44,8	50,7	48,8	58,7	45,2	58,6
průměr	3,51	3,63	3,45	3,56	3,40	3,62
<i>směrodatná odchylka</i>	0,61	0,55	0,58	0,55	0,59	0,67
Kvalitní prostředí a péče o prostředí ve škole						
<i>rozhodně ne – 1</i>	1,7	0,8	1,5	0,7	2,6	1,2
<i>spíše ne – 2</i>	7,2	6,1	9,7	6,7	14,0	8,8
<i>spíše ano – 3</i>	42,1	39,0	43,8	42,1	48,3	45,0
<i>rozhodně ano – 4</i>	48,9	54,1	45,0	50,5	35,1	45,0
průměr	3,38	3,46	3,32	3,42	3,16	3,34
<i>směrodatná odchylka</i>	0,7	0,65	0,71	0,65	0,75	0,69
Sounáležitost se školou						
<i>rozhodně ne – 1</i>	0,3	0,1	0,3	0,1	0,4	0,0
<i>spíše ne – 2</i>	2,3	0,5	1,6	0,6	3,2	0,5
<i>spíše ano – 3</i>	26,1	20,4	29,8	23,1	37,5	25,6
<i>rozhodně ano – 4</i>	71,3	79,0	68,3	76,2	59,0	73,9
průměr	3,68	3,78	3,66	3,75	3,55	3,73
<i>směrodatná odchylka</i>	0,53	0,43	0,53	0,46	0,58	0,45

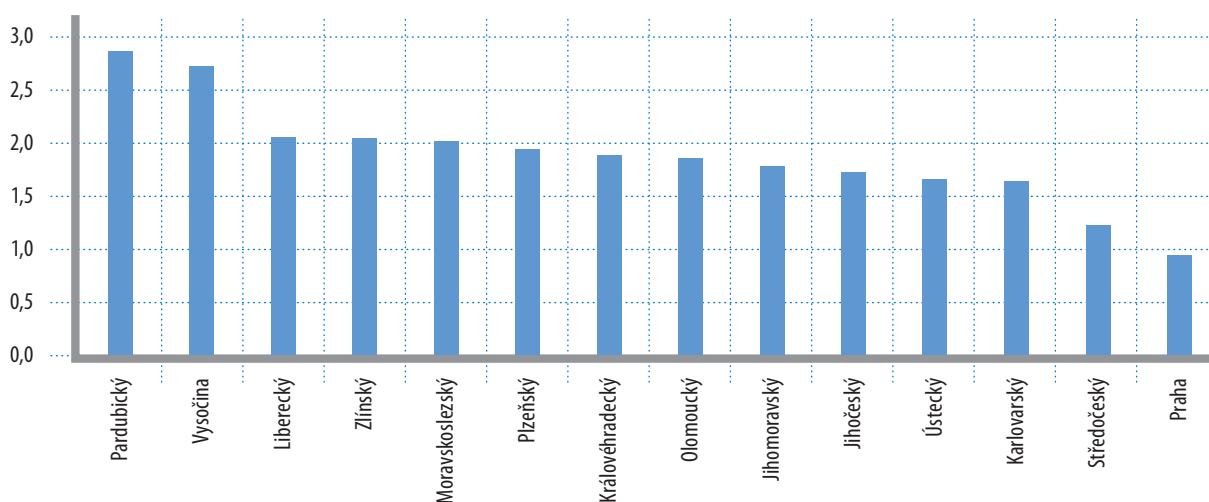
Tabulka B 12 Úrazovost ve školním roce 2012/2013

Sledované ukazatele		Druh školy					Celkem	Index v kraji
		MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ	Jiné		
Úrazy celkem	počet	901	19 748	8 047	30	465	29 191	
	index úrazovosti*	0,3	2,4	1,7	0,1	x	1,8	
Úrazovost v krajích**	Praha	67	1 019	615	3	37	1 741	0,9
	Středočeský	93	1 582	584	1	34	2 294	1,2
	Jihočeský	42	1 379	358	1	20	1 800	1,7
	Plzeňský	41	1 071	542	8	27	1 689	1,9
	Karlovarský	14	471	234	0	18	737	1,6
	Ústecký	83	1 489	610	1	22	2 205	1,7
	Liberecký	46	1 017	324	0	18	1 405	2,1
	Královéhradecký	57	1 163	453	2	23	1 698	1,9
	Pardubický	52	1 613	675	4	57	2 401	2,9
	Vysočina	50	1 596	587	4	26	2 263	2,7
	Jihomoravský	139	2 038	974	4	71	3 226	1,8
	Olomoucký	52	1 178	651	0	28	1 909	1,9
	Zlínský	56	1 413	430	0	12	1 911	2,0
	Moravskoslezský	109	2 719	1 010	2	72	3 912	2,0
Nejvyšší frekvence**	měsíc	říjen	106	2 332	1 040	8	42	3 528
		leden	94	2 442	1 159	3	38	3 736
	den v týdnu	pondělí	196	4 072	1 731	6	94	6 099
		úterý	192	4 454	1 851	6	87	6 590
	hodina	11.–12. hod	241	3 415	1 308	1	21	4 986
	zraněná část těla	ruka	358	9 739	3 697	17	209	14 020
		noha	100	5 558	2 892	10	171	8 731
		hlava	338	2 528	734	3	51	3 654
		břicho	1	53	17	0	2	73
	činnost	TV – skupin. činnost	45	6 900	3 423	9	26	10 403
		přestávka	10	4 970	776	2	5	5 763

* Index úrazovosti = počet úrazů na 100 osob příslušné školní populace.

** Podíly ve školách a krajích uvedeny v %, dílčí i celkové počty a indexy v absolutních číslech.

Graf B 1 Index úrazovosti

Tabulka B 13 Souhrnný přehled o lhůtách, které ČŠI uložila školám k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolní činnosti

Oblast	Sledované ukazatele – 887 kontrolních akcí	Četnosti	
Stanovení lhůty	Lhůta stanovena z inspekční činnosti	počet	%
	<i>institucionální hodnocení</i>	375	42,3
	<i>veřejnosprávní kontrola</i>	171	19,3
	<i>kontrola stravování</i>	148	16,7
	<i>státní kontrola</i>	140	15,8
	<i>kontrola oblasti BOZ</i>	53	6,0
	Počet negativních zjištění, k nimž se lhůta vztahuje	počet	průměr
		878	2,33
	Oblasti, v nichž bylo porušení zjištěno	počet	%
	<i>jiné</i>	414	46,7
	<i>školní vzdělávací program</i>	258	29,1
	<i>vedení dokumentace</i>	249	28,1
	<i>dodržování ostatních ustanovení školského zákona</i>	174	19,6
	<i>bezpečné prostředí</i>	116	13,1
	<i>finanční prostředky</i>	100	11,3
	<i>personální oblast</i>	95	10,7
	<i>výkonové výkazy</i>	51	5,8
	<i>přijímací řízení</i>	48	5,4
	<i>rejstřík</i>	42	4,7
	<i>materiální podmínky</i>	21	2,4
	<i>ukončování vzdělávání</i>	15	1,7
Písemné oznámení o přijetí opatření k odstranění zjištěných nedostatků	Ve stanovené lhůtě kontrolovaná osoba písemně oznámila přijetí opatření k odstranění zjištěných nedostatků (§ 175 odst. 4 školského zákona)	počet	%
	<i>ano</i>	793	95,8
	<i>ne</i>	4	0,5
	<i>nebylo požadováno</i>	31	3,7
Podání písemné zprávy o odstranění zjištěných nedostatků	Ve stanovené lhůtě kontrolovaná osoba podala písemnou zprávu o odstranění zjištěných nedostatků (§ 11 písm. f) zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů)	počet	%
	<i>ano</i>	94	12,3
	<i>ne</i>	15	2,0
	<i>nebylo požadováno</i>	655	85,7
Následná inspekční činnost	Doporučení k plánování následné inspekce ve škole	počet	%
	<i>ano</i>	380	43,5
	<i>ne</i>	494	56,5

Tabulka B 14 Přehled nedostatků zjištěných v oblasti BOZ

Sledované ukazatele	MŠ	ZŠ	SŠ
Počet škol, v nichž byla provedena kontrola v oblasti BOZ	36	85	37
Vymezení formálního rámce bezpečnosti a ochrany zdraví žáků	2	1	2
Pravidla BOZ nejsou uvedena ve školním/vnitřním řádu	1	0	1
Děti a žáci nebyli prokazatelně poučeni o pravidlech BOZ	1	0	0
Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků nebyli informováni o pravidlech BOZ	0	1	1
Prevence rizik s ohledem na zajištění BOZ	5	6	3
Škola/školské zařízení se nezabývá prevencí rizik v oblasti BOZ	4	3	1
Žáci nebyli seznámeni s řady rizikových pracovišť	0	0	1
Žáci nebyli seznámeni s BESIP	0	0	0
Děti a žáci nebyli seznámeni s organizací první pomoci	0	0	0
Žáci nebyli seznámeni se zákazy některých prací mladistvých (15–18 let)	0	0	0
Děti a žáci nebyli seznámeni s opatřeními při mimořádných situacích	0	0	0
Škola/školské zařízení nerealizuje praktické nácviky činností při mimořádných situacích a požáru	1	1	1
Škola/školské zařízení nepřijala opatření při hod. TV ke snížení úrazovosti	0	2	0
Škola/školské zařízení nepřijala jiná opatření ke snížení úrazovosti	0	0	0
Personální zabezpečení BOZ žáků	3	10	2
Pedagogičtí pracovníci nejsou v oblasti BOZ vzděláváni v souladu s právními předpisy	0	2	0
Zaměstnanci nebyli proškoleni v oblasti BOZ	2	2	1
Není vedena dokumentace o školení zaměstnanců v oblasti BOZ	0	0	0
Dokumentace o školení zaměstnanců v oblasti BOZ není průkazná	0	0	0
Nebylo provedeno proškolení zaměstnanců organizujících první pomoc	1	6	1
Prostory školy/školského zařízení nejsou bezpečné	18	27	6
Prostorové a materiální vybavení a zabezpečení včetně plnění podmínek pro BOZ	1	5	3
Vlastní sportoviště užívaná školou/školským zařízením nesplňují požadavky na BOZ	1	3	1
Sportoviště jiných subjektů užívaná školou/školským zařízením nesplňují požadavky na BOZ	0	2	1
Není zajištěna BOZ při přesunu účastníků vzdělávání na sportoviště a zpět	0	0	1
Zajištění BOZ účastníků při sportovních, sportovně-turistických a jiných aktivitách mimo školu/školské zařízení	1	0	0
Ve škole nejsou stanovena pravidla pro konání akce	1	0	0
Kontrola vedení evidence úrazů žáků včetně vyhotovení a zaslání záznamu o úrazu stanoveným orgánům a institucím	4	31	22
Kniha úrazů neobsahuje povinné údaje	4	5	4
Záznam o úrazu neobsahuje povinné údaje	0	1	2
Záznam o úrazu není zaslán v požadovaném termínu	0	12	8
Záznam o úrazu není zaslán stanoveným orgánům a institucím	0	13	8
Celkem zjištěno nedostatků ve sledovaných oblastech	34	80	38

Tabulka B 15 Přehled porušení právních předpisů ve sledovaných oblastech a uložených lhůt k odstranění nedostatků zjištěných státní kontrolou v jednotlivých družích škol

Sledované ukazatele	MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ+JŠ	ZUŠ	ŠkZ	Sloučené	Celkem
Počet kontrolovaných škol/školských zařízení	526	598	271	6	39	30	30	1 511
Celkový počet kontrolních aktivit v těchto školách/školských zařízeních	1 410	1 930	736	13	128	100	166	4 483
Počet škol se zjištěnými závadami	173	223	88	3	9	25	8	529
Celkový počet zjištěných porušení a uložených lhůt	327	409	161	7	15	55	23	997
a) Zásady vzdělávání	8	8	0	0	0	1	0	17
b) Vzdělávací programy	43	62	37	0	3	16	1	162
c) Dokumentace škol a školských zařízení	79	143	49	3	7	17	6	304
d) Počty žáků	28	11	3	0	0	8	2	52
e) Hodnocení výsledků vzdělávání	2	14	9	1	0	0	0	26
f) Předškolní vzdělávání	70	5	0	0	0	0	3	78
g) Základní vzdělávání	1	41	0	0	0	0	4	46
h) Přijímání ke vzdělávání ve střední škole	0	0	7	0	0	0	0	7
i) Střední vzdělávání	0	1	27	0	0	0	0	28
j) Vyšší odborné vzdělávání	0	0	0	1	0	0	0	1
k) Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných	7	21	1	0	0	1	1	31
l) Převedení do vzdělávacího programu základní školy speciální a zařazení do speciální školy, třídy	0	8	0	0	0	0	2	10
m) Personální zajištění vzdělávání	36	21	7	1	0	5	1	71
n) Další oblasti	53	74	21	1	5	7	3	164

Předškolní vzdělávání

Sledovaný parametr ČR (podle MŠMT)	Stav v roce			Trend
	2010	2011	2012	
Veřejné výdaje na PV v mil. Kč	16 283,3	16 279,4	16 933,5	+
Podíl výdajů na PV z celkových veřejných výdajů na školství (v %)	9,99	9,37	9,88	+
Přepočtený počet PP v PV	25 736,8	26 780,6	27 739,2	+
Podíl nekvalifikovaných PP v PV (v %)	10,2	11,7	10,5	-
Průměrný plat PP v PV v Kč	20 207	20 910	23 771	+
Republikový normativ v Kč*	39 982	36 136	38 833	+
Výdaje na 1 dítě v Kč	42 477	41 709	43 104	+
Průměrný počet dětí na 1 PP	12,8	12,8	12,8	0
Týdenní počet nadúvazkových hodin	298	256	187	-

* Týká se škol zřizovaných územními samosprávnými celky.

Základní vzdělávání

Sledovaný parametr ČR (podle MŠMT)	Stav v roce			Trend
	2010	2011	2012	
Veřejné výdaje na ZV v mil. Kč	41 622,3	54 543,4**	52 983,4**	-
Podíl výdajů na ZV z celkových veřejných výdajů na školství (v %)	32,1	31,4	30,9	-
Přepočtený počet PP v ZV	58 023,0	57 814,8	57 668,9	-
Podíl nekvalifikovaných PP v ZV (v %)	13,1	14,1	11,9	-
Průměrný plat PP v ZV (v Kč)	25 348	26 452	26 771	+
Republikový normativ v Kč*	46 995	46 110	49 825	+
Výdaje na 1 žáka (v Kč)	49 895	60 343**	60 594**	+
Průměrný počet žáků na 1 PP	13,6	13,7	13,8	+
Týdenní počet nadúvazkových hodin	14 354	13 155	11 099	-

* Týká se škol zřizovaných územními samosprávnými celky.

** Počet včetně školních družin a klubů.

Střední vzdělávání

Sledovaný parametr ČR (podle MŠMT)	Stav v roce			Trend
	2010	2011	2012	
Veřejné výdaje na SV v mil. Kč	34 486,5	33 965,6	33 339,1	-
Podíl výdajů na SV z celkových veřejných výdajů na školství (v %)	21,2	19,6	19,5	-
Přepočtený počet PP v SV	45 384,9	43 875,8	41 788,8	-
Podíl nekvalifikovaných PP v SV (v %)	12,7	15,0	12,2	-
Průměrný plat PP v SV v Kč	26 324	26 986	27 356	+
Republikový normativ v Kč*	54 779	53 538	57 718	+
Výdaje na 1 žáka v SV	57 010	59 340	63 210	+
Průměrný počet žáků na 1 PP	14,1	11,4	11,3	-
Týdenní počet nadúvazkových hodin	29 660	25 741	20 550	-

* Týká se škol zřizovaných územními samosprávnými celky.

Tabulka B 16 b Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů mateřských škol v letech 2009–2012

Sledované ukazatele	Mateřské školy						
	2008/224	2009/224	2010/379	2011/461*	2011/439**	2012/1192*	2012/1153**
Využití kapacity				0,93	0,93	0,962	0,953
NIV na 1 dítě	72 092	76 136	54 810	56 808	56 797	59 674	59 567
NIV ze SR na 1 dítě	48 186	51 887	37 891	38 235	38 326	40 901	41 253
z toho: základní dotace			36 690	37 550	37 639	40 359	40 688
rozvojové programy MŠMT			1 201	686	687	542	565
Dotace ÚSC na 1 dítě			10 139	x	10 647	x	10 878
Průměrný plat 1 PP	23 593	25 616	22 624	x	25 411	24 465	25 921
v tom: tarif	19 094	20 279	19 449	x	21 261	x	23 411
pohyblivá složka na 1 PP	4 499	5 337	3 175	x	4 150	x	2 510
Průměrný plat 1 PP v soukromé škole	15 443	16 400	20 992	16 945	x	21 362	x
Průměrný plat 1 PP v církevní škole	17 888	18 082	20 947	19 936	x	21 384	x
Přespočetné hodiny – roční odměna 1 PP	1 350	1 187	792	2 044	2 044	858	885
DVPP na 1 PP	1 230	1 410	537	1 030	1 019	775	
DVPP na 1 dítě			71	83	82	72	71
IT na 1 dítě			197	61	60	209	215
Učební pomůcky na 1 dítě			459	572	550	666	644
Projekty ESF na 1 dítě			21	102	105	138	127

* Výstupy za všechny subjekty všech zřizovatelů.

** Výstupy ve veřejných základních školách (zřizovatel MŠMT, obec, kraj).

Tabulka B 16 c Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů základních škol v letech 2009–2012

Sledované ukazatele	Základní školy						
	2008/454	2009/454	2010/863	2011/328*	2011/316**	2012/1126*	2012/1101**
Využití kapacity				0,63	1,02	0,656	0,665
NIV na 1 žáka	62 885	67 668	65 485	58 325	57 687	63 226	62 191
NIV ze SR na 1 žáka	45 787	50 259	46 820	40 493	39 967	43 455	43 353
z toho: základní dotace			44 378	39 206	38 705	42 208	42 098
rozvojové programy MŠMT			2 444	1 287	1 262	1 247	1 255
Dotace ÚSC na 1 žáka			11 191	x	11 157	x	11 093
Průměrný plat 1 PP	23 701	25 130	24 409	x	25 467	26 450	25 923
v tom: tarif	19 362	20 424	19 801	x	21 245	x	23 342
pohyblivá složka na 1 PP	4 372	5 231	3 167	x	4 221	x	2 579
Průměrný plat 1 PP v soukromé škole			24 561	21 078	x	31 131	x
Průměrný plat 1 PP v církevní škole			24 529	21 470	x	20 863	x
Přespočetné hodiny – roční odměna 1 PP	47 680	46 955	87 638	34 581	34 484	43 862	44 373
DVPP na 1 PP	1 251	1 347	715	1 375	1 324	1 244	1 722
DVPP na 1 žáka		112	109	113	108	114	112
IT na 1 žáka			389	601	593	1 049	1 041
Učebnice a učební pomůcky na 1 žáka		994	673	610	588	879	863
Projekty ESF na 1 žáka			832	1 666	1 679	2 741	2 724

* Výstupy za všechny subjekty všech zřizovatelů.

** Výstupy ve veřejných základních školách (zřizovatel MŠMT, obec, kraj).

Tabulka B 16 d Porovnání ekonomických podmínek a předpokladů středních škol v letech 2009–2012

Sledované ukazatele	Střední školy						
	2008/154	2009/154	2010/208	2011/269*	2011/198**	2012/365*	2012/271**
Využití kapacity	0,676	0,682	0,674	0,616	0,677	0,632	0,657
NIV na 1 žáka	65 185	67 380	65 037	78 144	78 047	78 309	76 711
NIV ze SR na 1 žáka	47 075	49 085	46 415	55 520	55 836	53 582	54 062
z toho: základní dotace			44 750	54 458	54 655	52 205	52 250
rozvojové programy			1 665	1 062	1 181	1 377	1 812
Dotace ÚSC na 1 žáka			8 620	x	13 676	x	11 914
Průměrný plat 1 PP	22 921	23 665	25 503	x	26 817	31 466	34 608
v tom: tarif	21 807	22 281	23 763	x	21 454	x	27 928
pohyblivá složka na 1 PP	5 671	6 346	3 270	x	5 364	x	6 680
Průměrný plat 1 PP v soukromé škole	24 361	24 471	25 482	24 465	x	28 840	x
Průměrný plat 1 PP v církevní škole	24 118	24 978	25 155	23 635	x	25 994	x
Přespočetné hodiny – roční odměna 1 PP	63 826	65 994	56 071	61 430	61 430	65 403	75 180
DVPP na 1 PP	990	953	472	1 053	927	964	609
DVPP na 1 žáka			59	111	98	93	62
IT na 1 žáka			465	1 187	1 055	770	679
Projekty ESF na 1 žáka			270	1 756	1 761	3 102	2 813

* Výstupy za všechny subjekty všech zřizovatelů.

** Výstupy ve veřejných středních školách (zřizovatel MŠMT; obec, kraj).

Tabulka B 17 Výsledky VSK – porovnání objemu a výsledků kontrol v MŠ s celým kontrolovaným souborem škol

Sledované ukazatele	2011				2012			
	Školy celkem	z toho MŠ	z toho ZŠ	z toho SŠ	Školy celkem	z toho MŠ	z toho ZŠ	z toho SŠ
Počet kontrolovaných subjektů	676	73	362	38	614	156	306	23
Celkový objem finančních prostředků SR přijatých kontrolovaným subjektem v Kč	6 773 675 397	476 760 313	2 355 173 246	868 569 176	5 388 214 306	407 963 760	1 439 939 974	508 489 569
Celkový objem finančních prostředků, které ČŠI kontrolovala v Kč	6 471 716 646	463 756 856	2 212 803 699	781 788 261	4 998 266 082	403 610 020	1 310 287 461	453 745 737
Celkový objem zjištěných nedostatků v Kč	95 545 582	5 708 240	57 212 255	10 393 943	121 678 715	11 422 438	26 319 090	41 281 373
Objem zjištěných nedostatků v Kč na 1 000 Kč kontrolovaných finančních prostředků SR	14,764	12,309	25,855	13,295	24,344	28,301	20,087	90,979
Porušení rozpočtové kázně v Kč	4 973 352	748 500	2 252 458	30 184	8 356 685	947 859	1 513 149	1 602 324
Porušení rozpočtové kázně v Kč na 1 000 Kč kontrolovaných finančních prostředků ze SR	0,768	1,614	1,018	0,039	1,672	2,348	1,155	3,531
Počet podnětů finančnímu úřadu	12	0	0	2	8	0	0	0
Počet podnětů krajskému úřadu	68	4	22	1	55	14	15	3

Tabulka B 18 Podíly výdajů SR na nákladech navštívených škol podle účelu v meziročním srovnání

Sledované ukazatele		2011		2012		Trend	2011		2012		Trend	2011		2012		Trend
		ČR celkem		Materáské školy			Základní školy		Střední školy			Základní školy		Střední školy		
Celkové výdaje		14 512 979 583	23 978 698 409	x*	1 971 856 969	2 969 034 735	x*	5 285 847 629	10 430 880 071	x*	7 255 274 985	10 578 783 593	x*			
Celkové výdaje na jeden výkon		64 425	67 070	+	56 806	59 674	+	58 325	63 227	+	78 144	78 309	+			
Dotace ze SR (333)		11 185 116 418	16 089 733 965	x	1 327 216 329	2 027 634 905	x	3 699 787 646	7 191 532 264	x	6 158 112 443	7 309 905 577	x			
Dotace ze SR na jeden výkon		44 749	45 979	+	38 235	40 901	+	40 493	43 456	+	55 520	53 582	-			
Podíl dotace ze SR na celkových výdajích		0,771	0,671	-	0,673	0,683	+	0,700	0,689	-	0,849	0,691	-			
Ostatní zdroje		3 327 863 165	7 888 964 444	x	644 640 640	941 399 830	x	1 586 059 983	3 239 347 807	x	1 097 162 542	3 268 878 016	x			
Ostatní zdroje na jednotku výkonu		15 775	22 308	+	18 150	19 568	+	17 365	19 611	+	11 810	27 692	+			
Osobní náklady celkem		7 397 198 673	12 284 666 869	x	1 009 164 523	1 588 656 728	x	2 816 645 260	5 603 653 109	x	3 571 388 890	4 995 910 638	x			
Osobní náklady SR		6 901 539 780	11 805 252 944	x	975 191 970	1 540 820 550	x	2 644 833 180	5 398 682 544	x	3 281 514 630	4 798 352 759	x			
Průměrný plat PP		22 803	27 796	+	20 764	24 465	+	22 672	26 450	+	24 972	31 466	+			
na celkových osobních nákladech	Podíl osobních nákladů hrazených ze SR	0,933	0,961	+	0,966	0,970	+	0,939	0,963	+	0,919	0,960	+			
	na celkové dotaci ze SR	0,617	0,734	+	0,735	0,760	+	0,715	0,751	+	0,533	0,656	+			
	na celkových nákladech	0,476	0,492	+	0,495	0,519	+	0,500	0,518	+	0,452	0,454	+			
NIV – učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby – CELKEM		155 055 374	245 213 663	x	29 954 248	31 594 182	x	68 201 746	121 566 785	x	56 899 380	92 052 696	x			
NIV – učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby – CELKEM na jednotku výkonu		598	693	+	572	667	+	610	879	+	612	677	+			
NIV – učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby – ze SR		141 084 789	218 485 374	x	27 048 686	28 529 546	x	61 517 975	113 664 944	x	52 518 128	84 688 480	x			
NIV – učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby – ze SR na jednotku výkonu		543	651	+	515	593	+	549	688	+	565	717	+			

Tabulka B 18 Podíly výdajů SR na nákladech navštívených škol podle účelu v meziročním srovnání (pokračování)

Sledované ukazatele		2011	2012	Trend	2011	2012	Trend	2011	2012	Trend	2011	2012	Trend	2011	2012	Trend
		ČR celkem			Materáské školy			Základní školy			Střední školy					
Podíl NIV ze SR na učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby	na celkových výdajích za učebnice a učební texty, učební pomůcky, základní školní potřeby	0,910	0,891	-	0,903	0,903	0	0,902	0,935	+	0,923	0,920	-			-
	na celkové dotaci ze SR	0,013	0,014	+	0,020	0,014	-	0,017	0,016	-	0,009	0,012	+			+
	na celkových nákladech	0,012	0,009	-	0,014	0,010	-	0,012	0,011	-	0,007	0,008	+			+
Neinvestiční výdaje – školení a vzdělávání – CELKEM		30 584 050	40 152 055	x	2 980 976	4 300 480	x	16 282 447	19 127 922	x	11 320 627	16 723 653	x			x
Neinvestiční výdaje – školení a vzdělávání – CELKEM na jednotku výkonu		102	120	+	83	89	+	113	141	+	111	156	+			+
Neinvestiční výdaje – školení a vzdělávání – ze SR		26 288 575	29 895 065	x	2 427 637	3 499 937	x	14 582 694	16 766 982	x	9 278 244	12 128 146	x			x
Neinvestiční výdaje – školení a vzdělávání – ze SR na jednotku výkonu		88	89	+	68	73	+	97	102	+	100	103	+			+
Podíl nákladů na vzdělávání ze SR	na celkových nákladech na vzdělávání	0,860	0,745	-	0,814	0,814	0	0,896	0,877	-	0,820	0,725	-			-
	na celkové dotaci ze SR	0,019	0,002	-	0,018	0,002	-	0,004	0,002	-	0,002	0,002	0			0
	na celkových nákladech	0,017	0,001	-	0,001	0,001	-	0,003	0,002	-	0,001	0,001	0			0
Ostatní provozní výdaje		6 930 141 486	11 694 031 540	x	929 757 222	1 380 378 007	x	2 384 718 176	4 827 226 962	x	3 615 666 088	5 582 872 955	x			x
Ostatní provozní výdaje na jednotku výkonu		30 401	33 068	+	26 177	28 692	+	26 109	29 224	+	38 918	47 294	+			+
Podíl ostatních výdajů na celkových výdajích		0,478	0,488	+	0,472	0,465	-	0,451	0,463	+	0,498	0,528	+			+

* Položka x označuje, že údaje nejsou srovnatelné.

VÝROČNÍ ZPRÁVA
České školní inspekce
za školní rok 2012/2013

Autoři:

Mgr. Tomáš Zatloukal

PhDr. Ondřej Andrys, MAE, Ing. Jiří Bartoš, PhDr. Josef Basl, Ph.D., Ing. Lada Bednárová, PaedDr. Alice Bláhová, Mgr. Radovan Bogdanowicz, PhDr. Irena Borkovcová, Bc. Eva Brabcová, Bc. Petr Buday, Mgr. Vladislava Coufalová, Ing. Miroslava Debnárová, Mgr. Petr Drábek, Ing. Alena Füstová, Květa Hendrychová, Mgr. Michal Hlaváček, Mgr. Jiří Holomek, Mgr. Eva Jelínková, Ing. Jiří Koc, Lucie Kovaříková, PhDr. Vlastislav Kožela, PaedDr. Ondřej Kožíšek, Mgr. Iva Lauermannová, Mgr. Kateřina Lukschová, Mgr. Lubomír Martinec, Bc. Kamil Melichárek, Mgr. Zdeněk Modráček, Bc. Lubomír Mráček, PhDr. Dana Musilová, Mgr. Lenka Olbertová, RNDr. Jana Palečková, Ing. Varja Paučková, Mgr. Tomáš Pavlas, Mgr. Marie Picková, Mgr. Hana Podešvová, Mgr. Lenka Rusnoková, Mgr. Petr Suchomel, Dr., Mgr. Martina Ševců, Jaroslav Šimůnek, Ing. Michaela Šojdrová, Mgr. Vladislav Tomášek, Ing. Markéta Tomečková, Bc. Hana Vejdovská, Mgr. Helena Zrůstová

Korektury: PhDr. Jana Bartošová

Obálka: Oldřich Pink

Grafická úprava a zlom: Miloš Vlnas

V roce 2013 vydala Česká školní inspekce, Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5.

Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, www.csicr.cz